CHIRURGIA
PARACELSUS

1536

Aureoli Philippi

THEOP. PARACELSI

CHYRVRGIA MINOR, QVAM ALIAS BERTHEONEAM INTITVLAVIT.

CVI ETIAM SEQVENTES TRACTAtus accesserunt, eiusdem authoris.

De Apostematibus, Syronibus, & Nodis.
De cutis apertionibus.
De vulnerum & vlcerum curis.
De Vermibus, Serpentibus, &c. ac maculis à natiuitate ortis.

EX VERSIONE GERARDI DORN.

Cum Gratia & Priuilegio Cæs. Maiest.

ANNO SALVTIS
M. D. LXXIII.

THEOPHRASTI PARACELSI IN TRES LIBROS CHYRVRGIÆ SVAE MINORIS, QVAM BERTHEONEAM ALIAS INTITVLAVIT,

Præfatio.

PRINCIPIO NECESSARIVM EST MEDICO, ſui finem operis perpendere, qui duplex eſt: ſanitas, & ſatisfactio videlicet. Hoc prologo de ſolutione tractaturus ſum, alijs & ſuis libellis de ſanitate. Poſtquam ab initio Chyrurgia per auaritiã & commodum proprium vt aratrum facta cõtra naturæ lucem extitit, ad hæc ipſa neceſsitas exigit, vt cùm debitum finem ſanitas attigerit, ſolutio ſuum pariter conſequatur effectum, cuius meſsis pecuniç ſumma cum gratiarum actione fore meritò deberent. Nõ enim vt in agro meſsis eſt, à quo ruſticus frumentum domum euehit, paſtorq́ʒ lanam: in medicina verò commodum reportat æger, frumentum & lanum ſibi reſeruans, paleas medico relinquit. Sanitas namq́ʒ frumenti commodiq́ʒ loco ſunt, & pecuniæ minus ad eam comparandæ, quàm ad frumentum paleæ. Cùm igitur incuria ſuperiorum regiminum Chyrurgia noſtra (proh dolor) ad aratrum ſit redacta, & in ſolutione minus quàm aliud quoduis aratrum compenſetur, minimumq́ʒ pro potiori cogitur accipere, quod nullo modo reciperet iterum in cõmutationem æger, nec ſatis compenſare valeret: hoc argumento primùm adferemus, cuinam irrequieta vita, ſollicitudo cum grauiſſimis experimentis medici comparentur.

Medico dies & noctes æger in animo hærere debet, ac præ oculis imaginatione ferri, totamq́ʒ mentem in iſtius defixam ſanitate verſari neceſſum eſt medico, præ meditatione iudicióque non immaturis. Ad grauiſsimas iſtius curas, varijs momento quolibet accidentibus & nouis comitatas, accedit & alia, mercedis vtpote ſuæ receptionis, tum quod peſsimum eſt, fraudum atq́ʒ doli iam liberatorum, & morbi laqueos euadentium expectationis, & quî nam his præueniendum foret illi, totq́ʒ prorogationibus, aſtutijs, omni cum ingratitudine aduerſus illum qui tribuit eis dono Dei, quod mundus totus nequiuiſſet, ſępius replicatis, & non ſine vilipendio. Eſt vtique medicus ad ægrum comparatus, vt ad carceribus detentum creditor, à quo tantum exigi nequit, quod ille non polliceatur & vltra: liber iam factus nil ſeruat, alius prorſum exiſtens. Aeger etiam obediens eſt, & bonæ voluntatis in medicum, donec euaſerit

Non eſt quòd præterea medicus deſpondeat animum: probus enim centum ſolutiones infert iterum, centumq́ deceptorum ex aduerſo compenſat probitate nequitiam. Tam bonus & iuſtus eſt Deus, vt per huiuſmodi pios, rationeq́ preditos ægros medico ſatisfaciat, loco centum aliorum, à quibus deceptus fuerat. Quapropter eiuſmodi contrarietates (etſi non bene tolerabiles) cordi ſibi graues fore, vel animum ſuperare ſuum nulla ratione prætermittere debet, at mitiſsimè potius pati, ſolutionem expectando vero tempore, quo damna cuncta reſarcientur. Impoſtoribus Chirurgos inter, inſtructionem hoc loco dare nullam cupio, cùm iſti pecunias tantùm quærant, & impoſtores cum fraudulentis optimè conueniant. Probum verò medicum iſta curare, vel ob ea commoueri minimè decet, nec propter pecunias, vti mercedis eſt conditio, fore ſolicitum (quod nebulones inter Chirurgos noſtros faciunt, ac turpius antequam lucrati ſint, accipiunt) imò potius decem impijs ter ſubuenire propter probum vnicum non grauari: licet etiam non ſibi ſemper luxerit Sol, non contriſtari, nec audire iudices in ſubſidium aduocando: nam quantò maior meliusq́ promerita detentaq́ merces fuerit, periculoſius iudicium expectant, qui iuſtos labores detinent iniuſtè. Si reliqua iudicia noſtris æqualia fore deberent, plurimi reſtituere cogerentur, qui iam recipere prætendunt. Hac igitur præfatione probos medicos admonitos velim, ne mentem ita prorſum in pecunias defixam teneant, at in ægri ſanitatem potius, & quod reliquum fuerit, Deo committant.

Ne tamen impoſtoribus fauere velle videar, addam: vbi iam ægrotus coram aliquo medico, ſuam enarrans miſeriam, dolum & impoſturas medicorum inſereret, conquerens, quæ ſibi primùm occurriſſent, vt qui deprauaſſent aggrauaſſentq́ morbū, quem ſuſcepiſſent curandum, & non intellexerant: pecunias multipliciter prius accepiſſent, multa fuiſſent polliciti, præſtitiſſentque nihil, forentq́ poſteriora peiora prioribus, & imminuta cum ſanitate vita: non aliunde quàm ex medicorum incuria, tum ignorantia mera. Defectus vtrinque videtur. Medicus primùm omnium loculos implet, vt ſi fortè fortuna res non benè ſuccederet, hoc nihilominus inde reportaret: ex altera parte voluit æger iſtius farinæ medicum habere, medicinæq́ fontem fugere. Quò factum, vt ab vtroque latere miſeria premat. Quare conſilium ægris hoc fore cupio, medicos vt probent priuſquam admittant eos.

Periculum fieri poteſt (excepto nihilominus, quod nonnunquam accidere ſolet, vt impoſtor vnà cum nequitia bonū aliquod experimentum habere poteſt, & penes hoc impoſturis facere ſatis) primùm conſiderentur, qui mederi volunt, & non ſunt arte medici, verùm ſub vmbra medicinæ vulgaribus conſilium exponunt,

& non-

& nonnulli fauore ſolo,plerique ob honoris ambitionem,alij quòd eis hoc vitij genus innatum.Cęteri quidem vt ſapientes exiſtimentur,& reperti plurimùm, & hoc ipſo veniant in admirationem hominum, vnde ſibi tantam artem compararint. Eiuſmodi medici potiſsimùm diuites, exiſtunt in monaſterijs, & otioſos inter illos, qui iactare ſeſe vanìglorioſè fuerunt aſſueti, gratis omnia præſtant in medicina.

Reperiuntur alij,qui medicam artem vt aratrum exercent,vel ob munera, quòd ſtatum imminuere viderentur, ſi pecunias acciperent, quibus Iudæi baptizati ſunt annumerandi. Similes etiam quandoq; ſunt apoſtatæ monachi, tum illi qui carnificinam artem aliâs exercuerunt: non vti medici volunt mercedem accipere: dicunt enim, ſe non fore medicos, librosq; legiſſe paucos, at hoc ſcire,tum ab imperatoribus & regibus habuiſſe. Apta iactaq; te cor rigialis calcee tu. Non parua quidem horum aſtutia eſt. Si moritur æger, mirum eſt: ars enim ab Imperatore proceſsit, non ita contigiſſe debuit: ſi verò ſanabitur,clamores audiuntur in exultationem elati,vera &experta eſt,inquiunt,ars noſtra,nihil de manu Sereniſſimi procedere mali poteſt: iam in ſede poſiti ſunt iſti medici, non aliâs imò fixius vt putant,Francone quouis equite. Talis eſt eorum conditio, qui mederi, nec eſſe volunt medici, prout is qui monachus fore vult, & in pellicea veſte diphera medicus. Iſti medias interponere ſolent perſonas, qui dicant: Medicamentum hoc domino meo plurimo quidem ære conſtat, quapropter domino tuo dicas,domino meo compenſæ loco donet equum: vel monaſterium, aut aliâs Dei domus eſt egena, fratribus eme carpiones duos,quos die Veneris inter collationandum edant,priuſquam eant cubitum, & à ieiunio iam aliqua refectione ſolentur, ſic reddetur dominus Doctor pedendo creatus ad omnia promptior ac paratior.

Non quòd bonas artes impedire cupiam eius,qui alto loco raſus, vel demiſſo promotus vt fuerit: abuſus tantùm carpere volo, quò me nedum errores, verum etiam deprauationes morborum, quas video longè plures quàm ſubleuationes ægrorum,impellunt. Poſt hos omnes illi ſequuntur medici, qui veſtes & crumenam vt cribrum foraminatas gerũt, nec vt furem exercere ſuum tardi ſunt: Ante ſexaginta plus minus annos ſe ditiſsimos fuiſſe prædicant, nunc verò depauperatos,in dolio vini putato. Sunt alij qui magna comitante caterua militum aut equitum viguerunt equites, at in bello pro defenſione principum, & in penuriarum conflictu cunctas amiſerunt opes. Alios ex Vualachia Tranſiluaniaq; Turca propulit.Nonnulli reliquerũt vxorem & liberos,vt liberius Euangelium imitari poſſent. Multi libenter vltroq; pauperes exiſtunt, quod nemo quidpiam eis dare velit. Nec deſunt qui veſtes multifa-

riam immutent:nudus hic incedit, alius ſemiueſtitus & cilicio: tertij quidem ordinis ille,ſoccis ligneis ambulat iſte: non edit alius oſſa carnium,piſcium ſpinas item alius non:ſuper ſcamnum decubare debet iſte, nouumq́ ſingulis habere noctibus hoſpitium,&c. Qui cùm de medicina loquuntur, Spiritus ſanctus (vt aiunt) inſpirauit eis, plures in herbis quàm in cœlo virtutes exiſtere. Suntne tales egregij medici?

Apparentia latius honeſti,bene quidem induti,ſed eorum veſtes peſsimè ſubductæ. Nonnulli ſuis immiſcent Aſtronomiam,alij Geomantiam, alij Pyromantiam, Chiromantiam aliqui, Hydromantiam alij, pleriq́ ſpeculantes altius Narromantiam, id eſt, Nicromantiam, vel ſtultomantiam, vt Campiuagi de monte Veneris,vbi ſuam didicerunt artem,venientes,eam vino Rhetico baptizarunt. Item vnà cum fratre Eckardo cantarunt matutinas, & cum Danhuſianis farcimen aut botulum ederunt ſanguineum: quo fit vt beſtias & homines ab omnibus morbis, febribus,& caducis curare norint item artem nobiliſsimam effodiendi theſauros,quæ tales non parum ornat medicos. Multis non indigent aromatibus, herbario nullo, nec Valeſco, ſed papyro ſola, Ixis pro fixis inſcribunt ei, Tetragrammaton, Ioannes in dolio, Iod, Vau,antè poſtq́, ſuprà tum infrà crux, ne diabolus ſcribentem auferat. Apud ruſticos Latini ſunt, penes Germanos Itali, quorum nonnulli cæſi virgis vltra Alpes ex Germania pulſi fuerunt in Italiam,ex iſta in Germaniam alij contrà: nonnulli trans Rhenum propulſi, rurſum citra virgis acti,ſimiliter vltra citraq́ Danubium & Albim. Iſtorum peregrinatio nebulonum eſt mirabilis in arte Hipocratica. Apud Hebræos Græci, penes quos Hebrei ſunt: apud rurales presbyteros, Theologi: penes balnearios medicinæ Doctores: apud Prætores Iuriſtæ: penes Hiſtriones Poëtæ: penes mechanicos Hiſtoriographi. Item in Germania ſunt ex Italia, tum in iſta ex illa ſe dicunt oriundos: in Portugalia vel aliâs Luſitania ex Hungaria, demum in hac ex illa natos,amplo genere ſemper,at parum locupletes: ex maxima familia, quæ mere trices,mœchos,fornicatores ac nebulones omnes peperit:multis artibus onuſtos, à quibus lucrum faciunt exiguum.

Præter eas quas iam narrauimus, alia ſecta reperitur, quæ baptizatorum Iudæorum eſt, alijsq́ longè callidiores, & nequiores exiſtunt:non baptizatos etiam puto cum eis, qui Mercurium in vrſina pinguedine mortificare norunt. Ab iſtis idipſum didicerunt medici morbillorum,& puſtularum, qui Iudeis aptiores & meliores fore cupiunt,cùm eodem corio ſint obducti(licet vnus alium ex vtraq́ parte rideat) ſandalo rubefaciunt:Mace quidem odorem ſuis inferunt medicamentis, quò fit, vt ad morbos omnes dicantur

medici.

medici. Cùm vnum, duos, aut tres curauerint, priuilegium habent, & ius ducentis vel trecentis imponendi poſtmodum. Proponunt hominibus Hebræam linguam totius medicinæ fundamentum habere. Non conſiderant interim, inter Iudæos nullum vnquam extitiſſe medicum. Iactant ſæpe Rabi Moſen, & librum Nebulohu, qui canones illos continet, excellentiſsimos, per quos Raponceoli radices è pratis eradicare docet ad acetaria conficienda. Iam dicunt artem in ſua progenie ſolùm eſſe, hæreditariꝗ́, etſi fatui ſtultiue forent omnes. Alij tandem effutiunt, Adamum patrem ſuum reliquiſſe. Noë dicunt aliâs in arca feneſtram inter parietem intruſiſſe. O merè fatui, quàm frigidè vos calua iactantia iuuat miſeros. Iam ſenex Iudæus prodit, modò iuuenis, cuius mater eſt in proſtibulo præfecta meretricibus. At iſti vagabundos Aegyptiacos nebulones reuocant in memoriam, qui ſuam artem ex Aegypto ſecum attuliſſe dicunt: at eorum pars maxima oritur Entlibuch, vel pigrorum vbique nebulonum patria, in quam redire non ante ſeptem præterlapſos annos audent, vt mos eorum eſt latrunculorum & furum, qui virgis carnificibus flagellati ſunt in exilium. O vos meretricium nati, cognatiꝗ́, ne deſeratis vos vtrinque, ſed artem veſtram in ſummo ſeruetis honore, quæ ſi gallinæ vel pulli forent, vix puluinar minimum implere poſſetis eorum plumis: taceo vos Hebræorum arcana maxima procatum ducere noſſe in amicitiam contrahendam, elatos incedere vos, equitare, penes aquas & in aquis certiſsimos fore fatuos. At annuli Diamantes atque Smaragdi, quæ munera datis illis quos noſtis, optima hæc ars veſtra potiſsimaꝗ́. Præter hos omnes, alij reperiuntur, qui reuelatione maiore digni ſequuntur illos. Iſti Logices plurimùm vulgaris habent, Rhetorices verò parùm aut nihil: tales Teriacæ venditores exiſtunt, quos Teriacales vocant circulatores. His quidem ſi Tirus ille ſerpens deficeret, potius in Teriacam inijcerēt veſpertilionem. Coloquintidam ad febres venalem habent: Reponticam ad pulmonem & eius morbos: Quercinum viſcum ad mulierum infirmitates: item occultiſsima quædam arcana contra periculoſiſsimos quoſque morbos: artes quas Deus atque mundus ignorant, inter nos dictum, & ſub ſilentio maximo. Gentiana fit & Aſtrens hæc admiranda cura. Nonnulli vermes norunt expellere, hoc eſt, quidam in Schleſia Vratislauiæ nempe vermem expulit, qui repertus eſt Argentinæ poſtmodum in nundinis, & inde capſula clauſum detulit Baſileam: hac ratione miliaria quatuordecim expulerat eum. Aliqui vermes duabus vel tribus vlnis plus minúſue longiores exiſtunt, & foramine craſsiores, per quod eruperunt, ab hominibus expellunt, quos poſt ſepes atque dumeta reperiunt. Ad hoc accedunt alij, qui ſtrumas auferre norunt, & ſal ad hanc artem com-

ponere magiſtralem,& alij qui panaricium vermem è digitis expellere poſſunt, vbi tamen pluuiale tempus nequaquam extiterit, nec Solis ſplendor vllus. Item optimi dentium fractores, & iure ſe dicunt: nam dentem vi rumpunt, in maxilla prorſum eius radice relicta. Similes omnes, medici coram hominibus habentur, ad quos muſcarum decima pertinet. Nonnulli creuerunt ad hos in Hiſtrionum ac morionum ſcholis, qui mentiendi poteſtatem omnem vſurparunt, accedente per aſsiduum iſtius operis vſum habitu. Sunt & alij, qui mentiri per ſe nondum norunt, quapropter Monſpeſſulum ſe conferentes, ex Auicenna diſcunt: alij Pariſios ex Galeno: cæteri tam prompti natura ſunt, vt ex ſeipſis addiſcant. Non parum ad hoc promouet hunc, magiſter artium, quod factus antea fuerit: illum verò, quòd Apotecarius extiterit olim: àlium quòd pro parte Mathematicus exiſtat: alium quòd phyſicus, vel Theoricus.

Huic Montagnana placet, illi viaticus, & præ cæteris omnibus Ioannes de Garlandia. In ore terribiles: in Pharmacopolio requiem habent: ſepulchris egregijs extrinſecus haud abſimiles exiſtunt. Plerique natura conditioneq; iactabundi ſunt: in Holandia iuui Comitem inquiunt, aliâs à ſupremis ſcalæ magnæ gradibus in terram præcipitem dediſſet. Alij ſic aiunt: Ego principis huius, aut illius viginti plus minus annis fui medicus, pręter me quidem & Conradum à Roſis princeps ſępiſsimè triſti mœſtoq; fuiſſet animo. Sunt qui viginti ſe dicunt annis in Vniuerſitatibus legiſſe: quod verò ſi liber ipſe per ſe præſtare potuiſſet, illis non erat opus. Iam Græcos agunt: Epilepſia eſt caducus: nunc Arabicos, Alandahal, id eſt, Coloquintida: tredecim linguas callent, præter eas quas Pandectæ ponunt, & Germanicam omnium peſsimè. Iam in rerum naturis occupati, poſt in regimento coquinæ ſunt. Aliâs generoſis virginibus oculos glaucos tranſmutant in atros potius quàm nigros: iam ex deformibus venuſtas faciunt, ex obſcuris ſplendidas: gibboſas in rectam proportionem extendunt: è naribus tandem expellunt mucos, iam odorifera poma componunt ex ambra, nec non alia delicatiſsima quæque munuſcula, quibus optimè delectantur fatui, ſeq; principum aulis immiſcent. In Academijs autem audiri cupiunt: in calendris meis tuis. Domini auditores, quarta Fen primi de poreis ſcripſit noſter Auicenna. ℞ Teriacę cum longiſsima deſcriptione, ſcilicet Galeni (ſi fortè boni quid in ea reperias ex improuiſo) ℥ s. ſpecierum longarum beſuardicarum (ingrediuntur etiam bona ſimplicia multa, ſordes cum ſordibus accumulatę) ℥ j. ſs. (poſtmodum ſpeculare tu per te quod longum eſt) ſpecierum de gemmis, diamargaritonis, diagalangæ, diarhodon abbatis, diamuſci (& omne quod in Pharmacopolio reperitur) ℈ j. Conſeruæ, boraginis, bugloſſæ, anthos, roſarum, ana ad pondus omnium, fiat

ſicuti

ſicuti eſt doſis. Non refert, ſi non iuuerit, non nocebit. Recognoſcite voſmetipſos in receptis veſtris, & quorum argui poſsitis perpendite.

Eius farinæ ſectarum plurimæ ſunt, hos inter medicos, & plures quàm ruinatorum vel decoctorum Pharmacopolarum, artiſtarum ſimilium, mechanicorum, & ruſticorum aſtutorum, qui nunc vrinas inſpiciunt per galeam laneam, aliâs penes feneſtrarum aſſeres. Hic ſuam artem Pharmacopoliæ probat authoritatibus, & violenter: alius per Eſulam lacte decoctam: tertius per Elleborum: non nulli per fas & nefas, alij per lectionum aſsiduitatem, quòd ludi literarij magiſtri fuerint, qui volare mox nituntur, priuſquam alas poſuerint: alij per auditionem in lectorijs, in quibus paſtorum Aſcaulæ veniunt in vſum, id eſt, vbi tractantur clyſteria, ſua probare volunt. A ſignis medicorum iſtorum, quæ iam poſuimus, quiuis æger ſibi præcauere diſcat, eorum euadere manus, & ſui pericula: nec eſt quòd occæcari ſe permittant ab vnico fortaſsis experimento, quod illis in vno ſucceſsit, & in ducentis poſtmodum eos & ægros ſefellit: aut eo ſeduci quia vel in vno quid poſsint, in omnibus valere putent, aut probata ſua fore omnia.

Ab iſtis quos iam enarrauimus medicis, abuſus omnes in medicina ſucceſſerunt, vt in eorum fundamentis nulla ſit ars penitus inuenienda. Diligenter igitur animaduertere lector: in iſta namq; præfatione declarabo ſuos errores, & enormes abuſus, quò melius intelligas occaſionem (quæ mihi vitio verti poſſet ab aliquibus ire vel præcipitationis) cur tam repente ſtatim à Prologo prorumpam in eos. Principio ſcire te decet, medicinam à laycis initium & exordium ſumpſiſſe: prius enim ars huius nulla fuit in vſu, ſi quæ fuit, ignota hominibus, & poſtea per Ondam inuenta iuxta ſuas experientias. Nam quòd Centaurea purget ſimiliter & Harmel, ante ſua quidem experimenta notum non, at ab experientia doctum eſt. Similiter vulnera curat conſolida, quod ab Onda cognitum fuit, & in medicamentum conſcriptum. Hipericonis etiam vires inuentæ ſunt, atque deſcriptæ: pariter & Sophiæ: ſic deinceps ab vnius in alterius noticiam peruenerunt. Quæuis itidem ſimplicia, terræq; producta per Ondam innotuerunt, vt melius non potuiſſent, neq; perfectius aut nobilius in lucem emerſiſſe, nec eſſe, quàm ab experientia data ſunt. Pari modo purgationes, confortatiua, curatiua, mitigatiua, incarnatiua, &c. ſunt inuenta, & omne medicamentum hoc tempore fuit in ordine vero, quem à natura prius habuit, quod quę prout eſſe debuit, operatumq; locorum vbiuis eſt cum honore maximo. Subſequutus eſt inde poſt abuſus à Receptorum ſcriptore primo, de quo reliqui ſumpſerunt originem. Iſte percepit, in hortis aliquid exiſtere, quod vulnera curare poſſet: quare ſimul om-

nia col-

nia collegit, quod ibidem creuit, & ex eis Cataplaſma compoſuit, vt ſi fortè boni quid inter cætera foret, quod fortuito caſu rem attingeret. Ex his igitur abuſuum occaſio, tum quòd phantaſticorum ingenia quædam à conditionibus melancholicis ducta dominataq́; veram & nobilem artem à natura demonſtratam, emendare conata ſunt, & ea quæ ab ipſis non proceſſerant, nec vires ſuas receperant immutare, meliora reddere corrigereq́; voluerunt. Eoque momento compoſitionum plantarum & artem, veram naturã in ſeipſa corruperunt, & illud quod à natura datum eſt, in propria cuiuſuis natura deſtruxerunt, ac propter iſta compoſita dictæ virtutes naturales & vires contemptæ ſunt. Vt cùm ſcripſerunt iſti: Recipe Centaureæ manipulum vnum, vini, mellis, zucchari, &c. fiat ſyrupus. Quid cooperantur ad centaureæ virtutes vinum, mel, aut zuccharum, cùm illius experientia, ſine tribus his reperta ſit? In incarnatiuis ſimile quid accidit: experientia compertum eſt, Conſolidam oſsium fracturas curare per ſe, nihilominus receptum hoc perperam excogitarunt: Recipe Conſolidæ, Ariſtolochiæ, Fœnugræci, ana lib. ſs. Boli armeni, Aematitis, Terræ ſigillatæ, ana ℥ ij. Camphoræ (æſtate ſi ſit) quantum ſufficit: hyeme verò Piperis longi. Conſiderate quæſo, quàm rude ſit compoſitum hoc (cùm experientia ſolum in Conſolida ſita ſit, & non in Bolo armeno, neq́; in terra ſigillata, nec in cæteris quicquam virtutis exiſtat, quòd oſsis nimium fragmentum conſolidare valeat) an friuola hæc additio naturam potius non corrumpat, irritet, vt inualida prorſum reddatur à craſsiſsimis fatuis, qui fruſtra conantur eam onerare? Latius eſt quod animaduertas receptorum iſtos compoſitores nullum vnquam ex ingenio ſuo reperiſſe medicamentum ab exordio per ſuam experientiam: nec Hipocratem, neque Galenum, nec Auicennam, Raſimúe minus id feciſſe iure iactare poſſe ſe. Verum iſtorum omnium, & cæterorum eius farinæ hominum, omne fundamentum, & lapidem eorum artis angularem ſuper experientiam ruſticorum poſitum, & ab iſtorum experientia collectum in paginis, ſcriptum, & in facultatem ſuam, quod aliorum eſt inuentum, redactum. Imò probari minimè poterit à quoquam iſtorum, Græcum aliquem vnquam (quorum cœtus mendax perpetuò fuit) medicinæ lapidem angularem poſuiſſe. Bene docebitur ipſos hunc lapidem vt peregrinos accepiſſe, iuxtaq́; ſuam conditionem in Rhetoricam ægrorum experimenta, non ſecus ac Lucanus ac Saluſtius acta Romanorum ſcripſerunt, in hiſtorias contraxiſſe. Hoccine meritò medicinæ fundamentum eſſe, vel dici poteſt? aut Græcis attribui medicinæ debet inuentum, quorum ſcripta per ſe teſtantur, eos in alienis experimentis verſatos eſſe? Itidem quod per experientiam inuenerunt Arabes, hoc habent illi: & prout iſti cuncta gloſsis in ſuis regio-

regionibus tractarunt, istorum etiam artem glossis munierunt. Quapropter Auicennam iactare se minimè decet, aliqualem experientiam ex scriptis eius omnibus processisse, nec ex seipso: Hoc iactare potest cum Galeno, bonas artes ab alijs inuentas funditus deprauasse se.

Postquam igitur Græcorum & Arabum ambitiosa gens, honorumq́ sitibunda, sic vt auditum est egissent in medicina, Barbara genera gentium successerunt, vt Italia, Hispania, Gallia, & postmodum Germania, quæ glossas glossis, & commenta commentis addiderunt: & hac via sese mutuò iuuerunt, donec eò medicinam adduxerint, vt non aliàs quàm ordinarunt, administrata fuerit hactenus. Et ita se magistros super naturam extulerunt, verumq́ medicum â natura datum, & ab experientia natum eò traxerunt, vt se ipsum tanquam inutilem, ignarum, & vt fatuum existimarit: imò vt à vero naturæ fundamento desierit, ambitiosus imitatus atque doctrinam eorum fuerit. Suum igitur ac sui decus & honorem isti medici, prout Hipocrates, Galenus, & cæteri similes ab alienis expiscati sunt experientijs. Tum vt non iuxta cursum naturæ simpliciter appareret medicina coram vulgo, sed mirum quid in ea fore videretur, & ab omnibus non intelligeretur: istorum propria ratio (quæ proh dolor non vsque adeò magna fuit) compositionum excogitauit artem. Postquam tales medici iam surrexissent, experimentaq́ rusticorum & vulgarium haberent in manibus, & vsurpassent, vnus ad Terebinthinam Dragagantum addidit: alius semen Plantaginis: tertius verò mucilaginem de fœnu græco: & ita quisque peculiarem compositionem, vel mixturam potius consolidis adiunxit. Non aliàs cum Reubarbaro, vnus emendare voluit, & ex eo fabas conficere: alius excogitauit in formas tabularum fore melius: tertius apposuit restrictiua: quartus autem confortatiua. Tandem sua ratione compererunt, ex vno parte se choleram purgandi modum non habere. Sibijpsis persuaserunt, vt per specularia trans corpus humanum videre, nec non olefacere se epatis apostemata, non secus ac vultur in agris cadauera. O vos olefactores, olefacite, &c. Postmodum innotuit experientia Cubebam conferre capiti: sed quòd metuerent, ne per posteriora fortaßis excideret, Moscum adiecerunt, vt descenderet ad caput: sic nuncium ex mosco sibi finxerunt. Preterea gemmarum experientiam vbi viderent, putarunt quòd acidæ non forent, neque dulces, sapores eis addendos: ita cum cæteris simplicibus egerunt. Natura suo modo regere conati sunt, æque ac si ab eis irritari non posset. Hoc fuit pileatorum hominum exordium, in quorum hactenus manib. medicinæ facultas manet. De his Plato: Sub medicorum (inquit) manibus versatur miserrima vita, maximeq́ miseranda: quo dicto naturæ nullam iniuriam fecit.

Medi-

Medicus autem ex natura nafcitur, artemq́ fuam habet, eftq́ folus ille medicus,cui natura dedit fuas experientias,& non ille,qui fuis fpeculationibus acutis contra naturam eius conditiones, & ea quæ funt in illa,fcribit,loquitur,aut operatur. Si natura medicum, vt fuprà facit,inde fequitur curam ex ipfa procedere, medicum etiã iuxta feriem & ordinem iftius illam applicare debere,cùm obferuatione tamen vtriufque Anatomiæ. Cura dat applicationem,quòd ex ea quidem oriantur Theoria,nec non Phyfica:hæc tria funt vnica Philofophia. Cura morbi principium probat,& morbus curam, & hoc omne per naturam, & ex ea:nam per curam inimicus naturę cognofcitur. Verùm prædicti gloffatores primò ponunt originem morborum ipfius microcofmi,demum ex eis curas: non aliâs naturam inuertunt ifti,nec illam fibi putant irafci debere vel poffe.Grçci, nec non Arabes poteftatem & authoritatem habere fe credunt, vt eos natura fequi debeat.

Quòd ifti fefe violenter in profefsionem hanc vt patronos eius intruferint, alienas experientias vfurpauerint: item quòd ea figna quæ viderunt in ægris, & occurrerunt illis annotauerint & fcripferint:quid ad medicinam attinet,curam & necefsitatem? Dubiofum in arte fua medicum bene concernunt. Si dicant figna cognitionum, aut prænuncia fore, vetularum inde fequitur negotiũ: Si medicinam,quare tot igitur ægros perdunt funditus? Galenus pugnat contra naturam: & fi fcripta fua medicina funt, vbi iam natura fuis in experientijs erit? Si nemo domi fuæ fit, quid in eo tam altò laudandum effe ducitis? Pariter Auicenna tum alij,qui defendere potuerunt ftupidas illas in Chyrurgia fua defcriptiones? quæ fi triginta fint eas inter, trecenta continentes materialia, vel fimplicia corpora,decimam ego iure partem auferam: iftorum igitur virtutes ab eis confcriptæ,mendacio fuo confictę funt. Quid prodeft, hac fuperfluitate perperam onerare naturam? Acceffèrunt demum Italici, qui fchedas huc atq́ illuc defcripferunt, articulatim declararunt, & quod illis iam non fatis longum erat, produxerunt additamentis. Inde pòft Romana fedes aduenit, quæ phantafias iftas approbans,ex eis turrim ædificari voluit,vt quatuor in Academijs columnarum vna foret, cuius abufus poteftatem & authoritatem haberent cum ægris quocunque modo vellent agendi:fiue moriantur,fiue priuentur oculis,rectè facta fint omnia. O cæca fedes ęgrorum præ cæteris miferanda conditio,deplorandaq́ nimium, quòd ab iftis corpore fanitate,vitaq́ priuatum iri debeant miferi. Si quis obijciat mihi curam aliquam ab eis factam, ifti fic refpõfum velim. Si præter compofitionem ex fuis defcriptionibus accidit, à natura factam effe dico,prout ex meis defcriptionibus; & abfq́ fua doctrina:fin id compofitio fecerit,vtrinq́ Deum laudent,quòd in ea plus boni quàm mali fuerit.

Medi-

Medicina tantùm in abuſum redacta eſt, vt in omnibus chyrurgorum libris, propter compoſitiones receptorum ſuorum ægris inimica fore natura cogatur. Adhuc latrant iſti, Greci (dicunt) veri ſunt medici. Equidem ſi medicina mendacium eſt, & ego Grecos maximoperè laudo. Sed non ita chyrurgia tractanda venit, ſola veritate quidem opus habet, non mendacijs. Animaduertite quæſo, quod fundamentum habeat Petrus de Argilato, qui nunquam aliquod receptum ſuo veneno non infectum reliquit: idem Galenus, Auicenna, Raſis, Bruno, Bertapalia, &c. fecerunt. Fundamentum ſuum ab eis mutuati ſunt, quibus poſtmodum inuiderunt honorem inuenti. Cùm peius agere non poſſent, eiuſmodi recepta falſificarunt, vt ſibi ſolis tribueretur honor per ſuas correctiones. Hac via peruenerunt ad Græcos à Germanis, & alijs nationibus experimenta: ad Italos etiam: qui quidem omnes in alienis laborib. ſimiarum opus imitati ſunt. Quòd autem ab eis ad Germanos allatum eſt aut venit, in ſuis primis viribus manſit immotum: Germanorum ſiquidem experimentorum, & vniuſcuiusque nationis proprij reperiuntur medici, boni vel mali: boni, cùm in luce naturæ manent, & mali, qui naturam ipſam regere conantur. Ad medicinam patet oſtium, per quod intrare Græcis licet, Arabibus, Chaldæis, Barbaris, Germanis, Italis, &c. bonis atque peruerſis: item filijs meretricum, & alijs, qui præ nimia pigritia ſeſe diutius alere nequeunt: eſtque tam ignauis ac induſtrijs patens aditus. Hactenus exiſtimatum fuit Græcos hoc oſtium fore, cùm ipſi verò ſolùm illi ſint, qui per oſtium intrantes friuolos inter & induſtrios morantur. Quotquot ea via tranſeunt, non ſine medicina redeunt, ſed quiſque ſecum aliquid reportat, ſiue bonum ſiue malum exiſtat. Qui tamen rectà cùm intrant eò, tum exeunt, iſti naturæ vires adferunt: alij verò multiloquium. Aliquando crediderunt nonnulli, Monoſpelium & Salernũ oſtia medicinæ fuiſſe, cùm tamen ab eis nihil aliud redijt vnquam, niſi pileolum illud rubeum. Iudicatus quandoque fuit Auicenna, tanquam introitus ad medicam artem, cùm ex eo nihil præter febrium & humorum numerus exierit: qualis tamen in medicina ſit iſte, poterit vtrumque genus bonum atque malum ab experientijs iudicare. Nolo contradicere, ſi quis inſcius homo, prout ſuprà, per experientias aliquid adipiſcatur: cùm hoc non alia via fiat, quàm ideo quòd veri medici regulam tum obſeruauerit, ſua ratione relicta. Multi ſiquidem didicêre multa, ſcilicet ex vna viginti plus minus experiẽtias facere, velut hi qui ſunt ex abuſibus nati: non enim vnuſquiſque ſeruare medicinæ fundamentum poteſt, quòd ad hoc inclinatus non exiſtat: nec ſuam quiſque ſuperbiam valeat relinquere, naturæque ſeruus fieri: hac ratione multi nati ſunt ex vero medico vel fundamento, qui non ſucceſſerunt, præceptoresque ſuos non

imitati ſunt. Quapropter nunquam præceptor & eius diſcipulus benè comparari concordareq; poſſunt, niſi manſerint ambo cum natura, & in ipſa perſeuerauerint. Hos ego medicos meis genui laboribus: è centum diſcipulis quos ex Pannonia tantùm habui duos optimos: ex confinijs Poloniæ tres: ex regionibus Saxoniæ duos: ex Sclauonia tantum vnum: ex Bohemia pariter vnum: ex Belgicis regionibus vnum: ex Sueuia verò nullum. Quamuis ex omni genere nationum plurimi fuerint, vnuſquiſque meam doctrinam ſuo modo voluit vſurpare: ſuos vt impleret loculos vnus, alius in ambitionem honoris & ſuperbię, quidam interpretatur gloſsis & commentarijs, quæ cùm oblatæ me coram eſſent, ementita prorſum erant omnia. Nonnulli plura ſcire ſibi perſuadebant, quàm ferret ingenium ſuum, alij ſcire ſe dicebant, quod non intellexerunt. Multi quidem intellexerunt, ſed quod maximè neceſſarium erat, iſtis defecit: quî didicerint omnes hi, non benè iudicari poteſt, at quînam vtatur, vnuſquiſq; videat. Quandoquidem in meam artem & medicinam plurimi ſubintrant, qui ſibimet ex ea perperam aliquod fundamentum faciunt, quo poſtmodum in Archiuagabundos circulatores euadunt. Quiſque torquet iuxta patientiam ægrotantis. Ex mea patria tanquam poſtrema nondum nati ſunt: qui tamen ſe ſe pro natis paſsim venditant, eos ego iuxta Sueuos pono, & in ſectam perditorum medicorum.

Nec me ſanè parum angit, quòd vt Bertheonicus id etiam pati debeam, ſub forma cui nunquam faui: tum Bertheonea mea, iuxta morem & vſum Vniuerſitatum iudicari, tanquam fideli doctrina fundamentoq; populus meus ſeduceretur.

Eò me cogunt illi, qui recedentes à me ſanguinis Academiarum, & conditionis adhærentium ſibi plus ſatis gerunt, loculiſq; ſuis implendis, quàm ægrorum ſanitati magis intenti ſunt. Plus me miſeret adhuc, quòd iuxta ſcholarum vſum experientias aggrediantur, præter medicinæ rationem, ac contra prorſum & æquitatē ipſius naturæ. Cogor adhuc per eiuſmodi ſeductores Bertheonea mea proceſſum eundem iuuare defendi. Aptitudinum aliquando ac nunc (non vt ipſi tamen) habui rationem operationum lenium, & debilium conditionum, in quibus practicandi licentiam dedi, cum experientijs eo loco neceſſarijs, at vlterius non procedendi. Verùm ipſi commodi lucriùe ſui quàm præcepti maiorem habentes rationem, inde ſibi pecuniarum arcam extruxerunt, & ſub niue collegerunt meſſem, hoc eſt, vbi morbi deprauati ſunt, ægriq; perditi. Iſtos ego non aliâs defendo, quàm eò, quòd iuſſerim ipſos non docere latius, at ſolùm ſe tales fore, Doctores nempe.

Sed eò quòd etiam præter meum præceptum & voluntatem tatentarint, omnino ſeſe compararunt prædictis medicis, & penes docto-

rem diſcipulum poſuerunt. Nam etſi millies contradicatis, vnus morbus doctorem vnum exhibet, ac duo morbi doctores duos, ita conſequenter, quoties experientia, toties doctor eius occurrit. Vos tamen exiſtimatis eos fore doctores in omnibus, qui garrulitatem veſtram callent, aut vbi febres curare norit, doctor per totum exiſtat omnia ſciens. Amen dico vobis: multi ſunt inter vos doctores, qui de ſingulis morbis vti de gutta, deq́ podagra quid ſint abunde diſputant, interim curare minimè norunt. ſic ne doctores exiſtunt? præterea puſtulas aliqui, ſed æſtiomenum curare non poſſunt, nihilominus amborum Doctores fore volunt: horum pars vna Doctor, altera verò diſcipulus exiſtit, amboq́ ſub vno rubeo pileolo morari poſſunt. Quapropter æquum eſt in particularibus doctorem ponere me, ſub vno morbo Doctorem vnum, & eundem ſub alio morbo diſcipulum, quales ipſi vos eſtis.

ARGVMENTVM IN TOTVM HVIVS CHIRVRGIÆ LIBRVM D. Doctoris Theophraſti Paracelſi.

FONS & origo ſcriptionis meæ Chirurgiæ proceſsit eò, videlicet ex pompa, faſtuq́ medicorum eorum, qui pluris multò ſe faciunt, quàm re vera ſint, & apparatum artis loco, tum os & linguam pro cura præ ſe ferunt. Secundo, quòd vnus alteri nihil boni penitus optet, imò propter hæc ſua tam enormia mendacia ſeſe mutuò ſic proſequuntur inuidia quadam, vt potius quàm ſocio bene ſuccederet curandum inter, iſtius ægros interire cupiat quiſque ferè medicus. Tertiò verò quòd laicos inter tot perfecti iuſtiq́ medici reperiantur à natura tales, at tot artes veræ, quæ propter dictos abuſus contemnuntur, & ſub pedibus iacent: velint nolint bonas fore decet eas, & ſi maior deſpectus illos millies arripiat veri quàm habēt.

Hac mea Chirurgia partim ex Phyſica (ſic dicta hactenus) meas demonſtrationes facio, hoc eſt, morborum origines, ad chirurgiam pertinentium declaro, ſcriboq́ ex quo fundamento profluant: & hoc vt quiſque me poſsit intelligere melius, binam chyrurgiæ facere differentiam: ab externis procendentem vnam, & ab internis prominentem alteram, & ambas vno ſub volumine con-

cludere: maximè quòd incarnatiuis vtraq; subijciatur. Theorica verò mea talis est, vt corpus minerale fore proponat, vt est, & ex salibus nonnullos Chirurgiæ morbos prodire: postmodum illa salia corrosiua posse fieri, de quibus oriuntur in Chirurgia morbi superflui. Sic me quiuis medicus intelligat, vt eum qui ex Physica, Theorica, & Chirurgia Bertheoneam vnam efficiat, in experientia fundatam, ex qua medicus nasci debet, ac ab ea tanquam à præceptore discere. Meam igitur Chirurgiam hac serie diuisam fore cupio, vt quod sub curam Balsami cadit, suo libello ponatur: item quod sub Mumiæ potentia continetur, alio: quod liquoribus conuenit item alio, tum quod à Realgare curari debet, ab alijs etiam separetur: pariter quod ex forma specifica, quod ex arcanis, quod ex elementatis, & quod ex essentijs, quodq; suo loco reseruetur. Nolo per meam hanc dici Chirurgiam librum vulnerum, sed Mumiæ, vel de Mumia: De Apostematibus non dici librum, sed bene de Balsamo: item vlcerum librum, de Liquoribus intitulari cupio: nec non de æstiomenis, librum de Realgare, prout vniuscuiusq; libri præfatione continetur. Diuisio quæ iuxta veterum libros fit, nulla ratione mihi placet, cùm sit contra medicinæ verum ordinem, vsum, & conditionem dicere: Capitulum de cicatricibus: at capitulum de Liquoribus dici debet, quòd eo syrones omnes contineantur. Si de Mumia locutus fuero, puto vulnera cum curis eorum: si de arcanis in hac Chirurgia de pustulis intelligo: sic de cæteris.

Principiò quidem scribo de Mumia, postea de Vlceribus & curis, postmodum de Apostematibus, &c. iuxta suum ordinem. Animaduerte primùm humorum occasionis loco nullum, nec etiam complexiones me ponere, atq; membris internis, vt iecinori, spleni, renibus, cordi, cerebro, pulmoni, felliúe minùs vt aliquid mali de se præbentibus adscribere vel attribuere quidpiam. Solum de minerali corpore quicquid hîc à me tractatur, intelligendum est: quælibet pars per se tamen, vt quod ad sanguinem pertinet huic, & quod carni pariter huic attribuitur. Quòd si capitalibus membris aliquid iuxta suam conditionem accidere valeat, hoc omne peculiariter ex propria cuiusq; declaratur Anatomia. Summa totius fundamenti chyrurgiæ meæ puncta sunt prima tria, postmodum Anatomia iuxta naturam & conditionem Iliadi, prout ex vno libro in alium demonstrabitur.

ARGVMENTVM IN PRIMVM LIBRVM, *qui Vulnerum est.*

INitio per totum librum primum docetur, qua ratione, potestate vel authoritate medicus aut chirurgus vulnerum curam suscipere valeat, & audeat. Quare quid à natura chyrurgo sit iniunctum, ex Deo

ex Deo cum vulneratis agere per illius vires, & qui mortem vnà cum suis accidentibus, quantum per ipsam licet, auerteré posit, ibidem succesiuè continetur: & penes hæc declaratur, quid natura chirurgo ponat in manus: item, quibus medicamentis ipsa læsa vel offensa refocillari defendiq; per eum valeat: & qua via formáue gerere se, negotiaq; sua disponere debeat. Ad ista veterum atq; recentium librorum, scribentumq; suorum doctrinæ fallacis & erroneæ, quibus etiam seductionibus vsi fuerunt, singulæ declarationes accedunt. Item quid medicina sit, & quid non, fundamento perfectisimo consequenter habetur, & quæ probitates, & imposturæ hactenus fuerunt in vsu chirurgis.

DIVISIO PRIMI LIBRI BERTHEONEÆ D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

Principiò medicinæ fundamentum aperitur, & quî curæ sitæ sint in Mumia, librum totum concernente.

De vulneribus.

De vulnerum curis.

De fodicatis, vel confosis vulneribus, iaculorum ictibus, casibus, & contusionibus factis.

De prædictorum curis, & ad ea neceſſarijs.

De fundamento quodam synoniæ, sanguinisq; promanantium.

De cura eorundem.

De fracturis osium, origo quædam.

De fracturarum eiusmodi curis.

De articulis extensione disiunctis, aut disſolutis.

De cura dislocationis istius.

De accidentibus.

De curis accidentium & præuentionibus.

De morborum originibus, à vulneribus prouenientium.

De prædictorum curis & cautionibus.

De signis vulnerum indicantibus mortem, aut sanitatem eorum.

Quòd bonus medicus, signa, regimina, situationes aut loca non debeat considerare, solùm hoc vt accidentibus præueniat.

De fundamentó quodam adustionum & gelu.

De prædictorum amborum curis.

CHYRVRGIÆ D. DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI, LIBER primus de Mumia.

QVID MVMIA SIT, IPSAMQVE fore Medicinam.

CAPVT I.

PRIVSQVAM Chirurgiam aggrediaris, proprium instrumentum nosse te tuum decet, id est, probè scire, quidnam illud sit quo curantur vulnera. Quo cognito, poteris ipse tibi fidere, necnon ægros alacriter consolari. Primùm igitur, Mumiam fore scito, quæ cuncta vulnera curat, & hæc est Mercurius dulcis. Nam separantur hoc loco dulce videlicet, acidumq́: hoc ad vlcera, sed illud ad vulnera pertinet. Ista quidem veluti mineralia sunt in corpore. Dulcis itaq; mercurius est id, quo vulnera curantur.

II. Ad ea quæ de Mumia dicta sunt, curare vulnera scilicet, animaduerte hanc fore liquorem per totum corpus diffusum, in omnia membra potentissimè, prout decet, atq; modū in hunc diuiditur: in carne iuxta carnis conditionem, in ossibus, arterijs, & ligamentis, in medullis, in pelle, &c. secundum cuiusq; horum & suæ naturæ conditionem, ac requisitam in eis necessitatem. Inde sequitur, Mumiam carnis, huius etiam nempe carnis curare vulnera: Mumiam ligamentorum sua curare, sic membri cuiusque vulnus propriam exigit mumiam, aut sibi conuenientem. Ex eo ligamentorum & arteriarum contracturæ sumunt originem, quum aliena mumia fuerit eis applicata, similiter putridæ nec non superfluæ carnes in vulneribus ea de causa nascuntur. Quodlibet membrum itaque propria sua Mumia curari vult.

III. Dico naturam corporis offensam aut læsam propriam in se continere sanationem, prout in arbore tenella videmus fieri, quæ saucia per se mumiaq́ propria curatur & concluditur, vt alnus, &c. Hoc ipsum etiam accidit in hominibus. Nam si vetus arbor incidatur, per se minimè curatur: sic etiam in antiquis personis euenit, quibus Mumia deficit, & exsiccata est: istis quam iuuenibus maior est adhibendi cura. Quicunq; surculos arboribus inserit, findit, inserit, lutoq́ munit, & curantur arbores: non quòd in luto vel in alijs quæ circumuoluta sunt, sanandi virtus insit, verùm quia munitione sola defendit ab exterioribus iniurijs, & ab aëre, tum quòd mumiam in sua conseruet humiditate, quæ sanationis causæ potissimæ sunt.

IIII.

IIII. Exemplum hoc vobis proponam, quo propriæ naturę fidere melius poſsitis. Canem conſiderato, qui lingua lambens vulnera ſua curat, quòd lambendo mumia in ſua conſeruet humiditate ac in ſuo temperamento. Quamobrem quoties mumia corrumpi cogitur ob ſiccitatem exterioris aëris, & accidentis, iterum lambit, eoq; mumiam tam diu ſuſtentat in ſua temperatura, donec ſanetur. Itidem in ſerpentibus euenit, qui læſi per mumiæ conſeruationem rore factam, ad herbas vulnera ſua confricantes, illa curant, aut maſticatis ore nec non attritis earum ſuccis mumiam ſuam ſuſtentant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamentum recipiunt, & curam. Non aliàs chyrurgus vulnera cognoſcere debet, quàm vt ea conſeruet in temperata humiditate, iuxta prædictorum exemplorum demonſtrationem atque tenorem, quodq; pro ſuæ mumiæ competentia.

V. Summè vobis cauendum, ne per aliam viam vulnerum curam aggrediamini, prout hactenus contra naturæ conditiones, artem & rationem, vos attrahere ſaniem audetis, quæ prorſus mumiæ corruptio, tum vulnerum ſanationis impedimentum exiſtit. Non eſt igitur quod aliam vobis proponatis imaginationem, quã ab exemplo iam audiſtis, & cane, quem propria natura decet inimicum eſſe vulnerum ſuorum ſaniei puriſq;, tum vice verſa hæc ſibi prorſus inimica: hinc fit vt abſtergat ea lambendo. Similem rationem habere chyrurgiam decet, ne corpus humanum eiuſmodi naturę contrarietatibus perdat, à quibus accidentia quæuis originẽ ducunt, vt clamores vel incendia, frigora, tumores, & ſimilia. Quę ſtatim atq; perceptum fuerit ab initio vulneribus adeſſe, concurrereq;, puri cauſa penitus eſt attribuenda: quapropter vnà cum ſuis radicibus euellendum & auferendum erit. Ab eo potiſsimum annotato magiſteriũ, quo natura conſeruari poteſt in ſua temperatura melius, vt ipſamet pellat à ſe malum quod ei nocet. Item conſiderato bouem, cui coſta frangitur, propria natura curari ſolùm. Sic etiam aliud nihil chyrurgus, quàm vt arceat accidentia procurare debet, quę tantùm in ţemperaturæ defectu ſita ſunt. Nam inter hominem & brutum hoc loco notanda eſt hæc differentia, quòd ille ſit accidentibus obnoxius: iſtud verò non, ob Anatomiam. Quod reliquum eſt, natura perficit.

VI. Vbi tamen chyrurgus ordinem peruertere naturæ conatus fuerit, ſeipſum ea ſapientiorem exiſtimans, indegereq; naturam ſua ſpeculatione, ſtatim in errorem incidit, corrumpit naturã, & eius conatus impedit, ac opus aggreditur, quod in mortem vſq; naturæ contrarium eſt. Iam in curationes membrorum, contracturæ, vel indormitiones, aridaræ, nec non grauiora quædam, & futuri caduci, poſt apoſtemata ſunt expectanda, non aliunde quàm ab

incuria chyrurgi vel ignorantia. Verùm si fortaſsis ad inſcitiæ tuæ defenſionem adferas, hominem & canem ſimul non conuenire, vt vnum in alterius exemplum adduci debeat, cùm homo nobilius animal exiſtat. Sic tibi reſpondero, quòd nobilius ſit, Cæſari tribuendum eſt, ſubtiliores in ſe continet humores, ac venas plurimas, quæ carni deficiunt: inde notabis eum tantò meliorem habere Mumiam. Calor ſuæ linguæ, vulnera linguæ ſanat, & aurium excrementalis pinguedo, vulnera ſuarum curat aurium, ſic de reliquis. In his omnibus crede ſolùm, quoduis à natura productū, in ſe quo damna ſua propellere valeat, continere. Sed accidentia, quæ præter medicamentorum vires arceri pelliúe minimè nequeunt, ſub antiquis Mumijs comprehenduntur, euitanda vel expellenda, vulnerum ad refocillationem. Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per ſeipſam efficit.

VII. Quicquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturæ Mumiam fieri, tum quòd ſuperponetur medicamentum, incarnatiuum nullo modo vocari, ſed bene conſeruatiuum. Quod autem ab externis eſſentijs accidit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementalium potentiſsimè pellendum erit. Animaduertendum igitur antiquorum chirurgorum errorem in eo fuiſſe, quòd putarint Ariſtologiam rotundam, conſolidam maiorem, Serpentinam, &c. procreare carnes, aut vt creſcerent efficere, cùm nullum horum iſtius conditionis exiſtat, nec eſſentiæ. Id ipſum de maſtice, thure, &c. falſò crediderunt. Intellectus eorum hic fuit, vt vulnera ſtomachis ventriculisue comparanda forent, iecinoribus, & integris Archei viribus, ac ſi quum herbas, radices, ſemina, panem, caules, &c. quis edit, inde naſcuntur aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt ſtomachum eſſe, qui virtutem haberet medicamenta ſuperpoſita ſecundum Archei conditiones, in carnes conuertendi, &c.

VIII. Igitur ea quæ Vulneribus conducunt, incarnatiua minimè, tanquam illa quæ carnes creſcere faciunt, appellari, ſed conſeruatiua nominari debent, quòd mumiam conſeruent, & attractiua ſunt, quòd eandem ad vulnerum locum attrahant, quàm extrinſeca retrorſum egerant elementa, rurſum ad ſe reuocant & ad vulnus: cuius exemplum hoc eſto. Quod frigore congelatum eſt, lignum ardore ſoluit: non quòd calor ille materiam exhibeat aut ſit, quæ temperat, ſed quod frigus extrahat, & in ſuum temperamentum corpus gelatum rurſum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, ſua Mumia priuatum eſt. Vt igitur color Mumiam iterum infert in membrum hoc attractu ſuo, quo quidem cedere gelu cógitur ac ſolui: non ſecus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedenti per elementum. Pariformiter

& in hunc modum ſe diſponere chirurgum decet, in ſui medicamenti virium cognitionem & coniunctionem, quæ ad Mumiam requiruntur.

DE VVLNERIBVS, ET QVID ſit vulnus. CAPVT II.

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium exiſtat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probè vobis cognitum ſit oportet. Quum in corpus infertur, aut incutitur vulnus, duæ ſtatim occaſiones infirmitatis adſunt. Nam per ſe vulnus non, at accidens ipſum eſt morbus. Sciendum itaqꝫ duas vnicuiqꝫ vulneri contrarietates agnatas eſſe. Corporis videlicet in ſua ſubſtantia ſeparatio, propter quam naturæ curſus impeditur, ideò quòd interna anatomia ſeparata eſt, & corrupta. Altera contrarietas eſt, quæ cum ictu ſimul incidit, vt externorum elementorum, tam repente quidem, vt ab ea cauere poſsibile non ſit. Quapropter accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos eſt attribuendum.

II. Animaduerte iam, qua via prior contrarietas naturæ ſit inimica, & quonam pacto fieri poſsit infirmitas aut morbus. Quod vulnus in morbum tranſeat, ex repreſsione ſubſtantiæ, naturæ curſusqꝫ ſui contingit, prout in externis elementis, vbi tale quid eis accidit. Vt in ignis firmamento, ſi fiſſura lata vulneris inſtar in cœlo per tranſuerſum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, quî poſſent aſtra cœli ſui circuli curſum perficere? Ab vno labio vulneris ad aliud ſaltatio non admittitur. Non aliàs gradum curſumqꝫ ſuum ſiſtere Sol & Luna cogerentur, ſi circulus eorum ſectus foret. Natura ſiquidem integro plurimùm gaudet, ruptaqꝫ prorſus abhorret. Comparatione prout aſtra cœli ſtare cogerentur, interna pariter aſtra corporis humani ſiſti propter vulnus eſt neceſſum, vt integer naturæ curſus perfici nequeat. Et prout per ſtationem aſtrorum in cœlo, ſphæræ corruptio finiſqꝫ fieret, itidem & cordis naturæ caſus foret, extinctioqꝫ.

III. Cùm igitur naturam integram eſſe neceſſariò, non diſſectã, non aliqua parte læſam, nec impeditam in ſuo curſu modo quouis oporteat: inde ſequitur, quoties id non fit, curſus naturalis in corpore ſtatio vel repreſsio, quæ morbum infert, vulneri non attribuendum, ſed curſui iam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per tranſuerſum aut aliâs illatum eſt: meatus vnius partis & venæ curſum ad alteram non habent, neqꝫ tranſitum, quo fit vt illi membro fiat iniuria. Et niſi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venæ, pori, &c. Simul vt antè fuerunt, & ex natura coire debent, coniunguntur, damnum ſubſequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud eſt, quàm tranſpoſitio membrorum

& curæ

& curæ ſucceſſus prauus) naſcitur, ortumq́; ſumit. Quodlibet mẽbrum ſiquidem cum alio conuenire debet, idq́; ſolùm induſtria naturæ, non ſapientia Chirurgi: quapropter ego non immeritò naturam voco medicam: non Chirurgum ipſum dico medicum fore vulnerum. Impoſsibile namq; Chirurgo foret eiuſmodi coniunctionem per ſe facere poſſe, cùm à natura fieri tantùm debeat. Propterea poſſum optimo iure Galenum Præfectum, Auicennam, & alios Principes medicorum inutiles exiſtimare, vocareq́; medicos, qui nec ſibi nec aliјs talem doctrinam dederint aut propoſuerint, qua naturam carnis in ſeſe curandi ſe poteſtatem vllam aut induſtriam habere, detegere, vel intelligere potuiſſent vnquam.

IIII. De contrarietatibus animaduerte latiùs: mox atq; datus eſt ictus in vulnus tranſiens, adeſt momento ſimul accidens, vt ouo contigit, cuius cortex aperitur, hoc ab externo ſtatim aëre talem infectionem recipit, vt in priorem ſtatum redire nunquam valeat, etſi teſta ſubtiliſsimam fiſſuram accepiſſet, quæ quocunq; modo poſſet accidere, momentaneeq́; poſsibile foret eam conſolidare, nihilominus in perfectam ſuam eſſentiam illud nunquam redit. Latius quicquid ouo huic accidit, vt putrefactio, exſiccatio, vel arefactio, clari vel albuminis, vitelliq́; reſolutio, corticis vaſtatio, &c. hoc omne contingit humano corpori per apertionem vulnere factam. Ita contrarius eſt externus circulus interno, prout eſſentiæ quintæ, quæ quantumuis bona ſit, aut nobilis, vbi minimam fiſſuram Firmamentum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinſecus, id eſt, cœlo, ſuam eſſentiam nunquam retineret. Pariformiter omne quod inuolutum teſta reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimum patuerit includens, ab externo ſic inficitur incluſum aëre, vt ibidem integra nunquam eſſentia reperiri valeat amplius.

V. Conſiderate pomum, cui facta ſit inciſio, putrefit hoc non alio quàm aëre ſolo, qui circulum eius intrauit. Etſi talis inciſio non accidiſſet, cortex nihilominus poroſa foret ac humida contra pellis naturam: diu conſeruari nequit pomum iſtud, quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurimæ corruptiones hominibus accidunt eorum ſanitatis, vbi contrarius circulus humanum, id eſt pellem penetrauit. Eſt igitur Chyrurgo maximè neceſſarium, conſideratuq́; dignum, ab iſtis exemplis, accidentia quęuis agnata fore vulneribus, & propterea effectibus eorum eſſe pręueniendum, ne poſtmodum erumpant, cauſæq́; ſimul vnà cum ſuis accidentibus in locum vnum concurrant, optimeq́; pręcauendum. Vt in arbore læſa, Mumia eiuſdem arboris fiſſuram huiuſmodi replet, ac in eam ſe confert, alioqui pútreſcit arbor, & arefit eo loco. Verùm ſi per ſe repleatur, vulnus hoc ſuum præmunit atq; defendit ab externo quouis aëre, ne ſubintret, eoq́; ſeſe curare poteſt. Si-

mile

mile quidem exemplum habeto: cùm arbor ſuo priuatur cortice, non defendit eam hic amplius, niſi donec Mumia humectetur: nam vt non externo conſumetur & exiccetur aëre, niſi quid ſub cortice reſiſtat, arboris totius mox adeſt corruptio. Non ſecus igitur ac inſenſibilia producta naturaliter homini præ oculis exiſtunt: ſenſibilia pari modo ſibi proponenda putet, ac iudicanda, necnon ab inſenſibilium exemplis à natura ſibi prolatis ac præfiguratis, cum ſenſibilibus agendum oportet corporibus. Nec eſt quod curet aut imitetur ineptias ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentibus traditorum Chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis gloſsis atq; commentis inexperti cuiuſuis & inertis auctorum & adductorum, quæ ſuæ potius inſcitiæ teſtimonia ſunt ac ignorantiæ, quàm ſapientiæ.

VI. Quum ergo duo contrarij circuli ſimul concurrunt, externus & internus, inde ſequitur vulnus fore morbum, & indigere medicamentis etiam externis, quæ ab elementis producuntur; idq; propter momentaneum illud accidens & agnatum: quod niſi foret, vnumquodq; vulnus percuraretur abſque hominis adminiculo. Cùm tamen infectio talis ab vno in alium circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamentum externum in iſtis accidentibus, internæ ſubuenire naturæ debere, quòd hæc per ſe potens non ſit infectionem externi circuli propellere: ſed natura, quã exteriora producunt elementa, bene poteſt. Ex his facilè colligere poteſtis, intentionem fore meam atq; fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum propono ſolùm, eſſe, quòd ratione tantùm accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxilium naturæ corporis, at in expulſionem eorum, quæ ab externis elementis infecta fuêre, ſiue per metallum, aut alia mineralia, per aërem, vel hæc omnia ſimul. Quamobrem ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum huius operis in tota chirurgia, non in procreandis arte carnibus: in iſtis Anatomia non aliâs cõſideranda, quàm in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at ſolùm de cauſalibus, quæ morbi ſunt ipſamet vulnerum, vt exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio vel enſe cuiquam inferatur, hoc ipſum inflabitur, ac tumefiet: item Balſamus & naturæ Mumia mox inficitur, impuraq; redditur. In eo ſolo conſiſtit ars, vt idem venenum à vulnere tollatur, vulnusq; muniatur interna mumia, prout ſuprà de arbore dictum eſt. Et non aliâs quàm vulnus à veneno concipit accidens, ab aëris contrarietate ſimiliter poteſt infici: quapropter vacuum aut apertum ſiue detectum relinqui minimè debet, at Mumia ſemper obduci munirique, tum iuxta conditionem externarum infectionũ, accidens tumoris, caloris, aut alterius contrarietatis arceri ſemper, vel etiam auferri.

DE

DE CVRIS VVLNERVM.

CAPVT III.

PRiusquam aggrediatur curas, probè Chirurgus notum habeat, quoduis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulnerum inde genera nascuntur, vt quæ subijciuntur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla; cætera subsint aëri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, vt quæ terræ fuerint attributa, per ea quæ terra produxit, & sic de reliquis. Nam vti quadruplicia vulnera: totidem ex aduerso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Quæcunque in aquam transeunt, ex aqua sumpserunt originem: item quod ex terra fuerit, huius in se Mumiam continet: quod verò Thereniabin exhibet, adhæret aëri: pariter quæ sunt impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligere nolo vos Melancholiam, Choleram, Phlegma, neq; Sanguinem, quòd fundamentum hoc mater sit mendosorum chirurgorum, & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minimè volo, in quo elementum ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis, cui terram inesse dicitis (aut videtis): nam quoduis elementum est in semetipso tantùm, & non quatuor simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, vt Aereos iudicetis, à multiloquio, Terreos à multo risu, Igneos à Veneris voluptatibus, Aqueos à delectationibus ex aqua sumptis. At quæ qualisq; horum cognitio necessaria sit, à vulneribus, & non à corpore, vel conditionibus vulnerati sumendam esse dico.

Vtut hæc se habeant, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, vt receptum vnicum in eiusmodi quadruplicia vulnera potestatem habeat. Nam fieri minimè potest, vt aliquid absq; simili temperamento curari sanariq; valeat. Hoc est verum temperamentum, quum virtutes quatuor elementorum simul in corpus vnum rediguntur, vt ex eis vnica mixtura, & vnica tantùm operatio, carens omni contrarietate, sic vt ibidem vnius Mumiæ solùm natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinum & aquam simul confundit, eoq; putat quòd cùm corpora mixta sunt, eorum virtutes etiam vniantur: hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopendriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cuperem corporum atq; virtutum eorum simul commixtionem, vel potius vnionem efficere: falsum etiam foret intentum, quòd permixtio quæuis absq; substantia corporum suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterum assumentur, primò quod ad manum & chirurgiam attinet.

tinet. Principiò medicamentorum præparationes, deinceps vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & poſtremò vulnerum curæ, poſt vnum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex ſequentibus accipite.

Animaduertite vos medici quotquot eſtis in genere, Doctores, aut quiuis alij qualeſcunq; fueritis, qui vulnerum artem & curas habere iactabundè paſsimq; ſpargitis. Penes vos, eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant, atq; virtutibus eius, imò perditus eneruant, ſiue textu vel commentis Academiarum, aut alijs nugis id fiat: præcedentis meæ demonſtrationis finem attigi. verùm latiùs eſt quòd vnus alteri dipteram iam concutiat melius, abſq; pileoli rubei, vel magni cuiuſuis nominis tituliue reſpectu quopiam. Quam Theophraſto menſuram feciſtis antea, nunc eſt quòd eam iam recipiatis. Pugna ſeria centuplicata, non iocoſa dimicatione vobiſcum agere cupio. Si quid honeſti veſtra contineant recepta, vel tota veſtra medicina veri tantillum habeat, prodire cõtra me nunc in lucem. Seriò iam agetur magis, nempe receptis meis, quibus vulnera ſuparantur, & curantur, & veſtris, quibus è contrà perduntur, vulnerati funditùs.

Sumite primum & reſarcite ſimul, glauca Galeni conſilia caluaq;, nec non aliorum omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falſa recepta veſtra patrocinati ſunt hactenus, occaſionemq; dederunt vobis iuxta ſuę doctrinæ tenorem, iſtiuſmodi vos impoſturis alendi. Si quid in Græcorum, Auicennæ, vel aliorum eius farinæ ſcriptis hominum eſt fundamenti, defendite iam, & ad lucem producite. Si quid etiam vtile ſcriptum ſit vnquam ex traditionibus veſtris, & induſtria, proferte, videteq; vos, quî Schmollis & Monſpeſſulum ex oppoſito conſtent.

Receptum fide dignum, & conſolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis, & membrorum omnium, ac ſimilium, exceptis inteſtinorum vulneribus.

Recipe Axungię, Butyri ana lib. j. Liquoris Parthenionis, Conſolidæ aureæ, Conſolidæ maioris ana vertonem j. Serpentariæ, Plantaginis ana vertonem ſs. Omnia commixta ſimul veteri ſuo loco decoquito ad vnguenti vel butyri formam. Huic adde,

Viſci, Lumbricorum ℥ 5. Medullæ bouis, ℥ 3. Mumiæ noſtratis ℥. 4. ceræ ſatis, ad vnguentum. In vnguenti formam reduc. Veſtra voluite reuoluiteq; recepta, videteq; num illa ſimul omnia, hoc vnicum virtutibus æquare valeant. En pro vobis flocci vix facio vos.

Aliud.

Recipe Butyri crudi, Mumiæ, Medullæ ana lib. 5. Ariſtologiæ rotundæ, Conſolidæ aureæ ana ℥ 5. Simul permiſce, donec liquores & butyrum vnum fiant. En iterum ſi quid valetis, huic audacter

vnico,veſtris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos helueticis tantùm vnguentis expeditos velle,quæ tamen in cõflictibus exercituum, cuncta veſtra pudefecerunt vnguenta, cum chirurgis veſtris:hoc etiam perlegite.

Aliud.

Accipe mellis crudi lib. 1. ſs. Succi Parthenionis, Peruince, Pirolæ,ſingulorum vertonem 1. ſs. inde mixturam facito.

Aliud.

Recipe mellis crudi lib. 6. Viſci, Conſolidæ maioris lib. 2. Croci Martis lib. ſs. & permiſce. Si præſcripta recepta præ manibus acciperetis, quod facilè non feceritis ſcio, tum primùm intelligeretis ab experientia, quàm enormes errores in veſtris receptis hactenus commiſsi ac admiſsi fuerunt. Et ſi fortaſsis illa minus digna vobis viderentur, quàm vt recipere velletis (quæ communis eſt veſtræ farinæ hominum conditio, quò meliora quæq; fuerint, vt eo minoris illa faciant) iam altiora vobis proponam, quò ſat ſit quod contemnatis.

Aliud.

Accipe Terebinthinæ, Olei lini ana lib. 3. Florum æris, Croci Martis,Salis fuſi ana ℥ 1. Liquoris Parthenionis ℥ 4. Coquantur in ſpiſsitudinem ſatis corpoream. Et quamuis ego receptum hoc non vocem balſamum,vt veſtra conditio eſt, veſtra quotquot habetis balſama colligite, quibus huic vno rurſus oculũ eruite ſi quid poteſtis.

Aliud.

Cape Terebinthinæ, Mellis cocti, Succi Parthenionis, Serpentariæ ana lib. 1. Coquantur ſimul in ſuam ſpiſsitudinem.

In his meis receptis quærite,ſi corpus vnicum vltramarinum inueniatis. Dico plus impoſuiſſe vos hominibus, veſtris illis vltramarinis,quàm probè cum eis egiſſe. Cæterùm credite mihi fideliter aſſerenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perditè ſeducere.

Aliud receptum, in quo Mumia potentiſsimè dominatur, ad omnium vulnerum curam.

Accipe olei anetini, Lini, ana lib. 1. Terebinthinæ lotæ, vertonem 1. Carabis triti ℥ 1. Colcotharis, Croci Martis, Florum æris ana ℥ 2. fiat viſcus.

Aliud ſimile.

Recipe olei ouorum ℥ 10. Olei nucum lib. 1. Olei lini ℥ ſs. Carabis contuſi ℥ ij. Coquantur in viſcum, & huic adde viſci Conſolidæ maioris,Lumbricorum ana ℥ ſs.

Quid opus eſt vt multa variaq; recepta ponam,cùm duo vel tria tantùm ad omnia vulnerum genera ſufficiant, ac mihi magis inſcitiæ verti poſſet : niſi factum ea de cauſa, vt conſtaret hominibus, quàm vilia recepta veſtra, contemptuq; digna ſint, & quod minimum in-

mum inter illa quæ poſui, certo certiùs omnia quæ ſcripſiſtis vnquam, excellat. Verùm chirurgos inter varia capita ſenſusq; diuerſi reperiuntur: vni illitus, huic vnguenta, potiones vulnerariæ tertio, quartó frixum, & quinto lixum arridet. Quapropter vt omniũ appetitui per me ſatis fiat in ſimilibus plura hæc notate recepta quæ ſequuntur in hunc modum.

Potio quædam vulneraria, quæ ſumentis manè veſperiq; hauſtum eius vnicum, vulnera quæq; perſanat intus & extrà.

Accipe de cornibus cerui manipulos ſex, Pirolæ, Conſolidæ aureæ, Ariſtologiæ, Parthenionis ana M. 1. Agrimoniæ, manipulos duos: pone ſimul omnia in vinum recens, & permitte ſic in fimo equino digeri, & renouato, rurſusq; digeri ſic tertiò ſinito per mediam hyemem: ex vna ſex menſuras hac ratione conficies.

Alia potio vulneraria priori ſimilis.

Accipe ceruiſiæ recens coctę menſuras 20. Succi de cornibus cerui menſuram 1. & ſimul digerantur.

Alia.

Accipe ſiceræ mellis recens coctæ, menſuras 30. Serpentinæ, Agrimoniæ ana manipulos 4. Parthenionis manipulos 6. & vt ſuprà digerantur.

Alia.

Suprema potio vulneraria eſt, vt ſuccum de cornibus cerui deſtilles, eiusq; liquoris coclear ſemis in potum adminiſtres, poſtea nihil amplius. Eo potu ſanatur vulnus feliciter. Iam vide tu quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplaſtrum.

Accipe ceræ mellitæ lib. 1. Viſci prædicti vertonem 1. Mumiæ ex cruribus ℥ 3. Pulueris Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ 1. ſs. inde fiat emplaſtrum.

Aliud.

Accipe ceræ mellitæ, Terebinthinæ, Viſci præparati ana lib. 1. Olei lini, lib. 3. Litargyrĳ præparati, Calaminaris præparati ana lib. 1. Coquantur in emplaſtrum.

Pulueris ad vulnera compoſitio.

Vt his etiam pulueres addam, ob quos nonnulli ſeſe iactabundè plurimùm extollunt. Accipe Croci Martis, Veneris atq; Saturni ana ℥ ſs. Mercurĳ dulcis drachmam ſemis, inde fiat puluis.

Etſi minimè neceſſarium, in veſtræ tamen pompæ repreſsionẽ, operæpretium eſt varia recepta ponere: cœruleum aut glaucum vnum, aliud viride, vnum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis, tertium ex maſtice, &c. Nec ea prætermittere volo, ſed ex tranſmarinis etiam recepta ponere, quanquam iſta centuplicatò ſuperentur ab alĳs, quæ ſuperius poſui: nihilominus addita non alia de cauſa, quàm vt antiquorum error ſuis in receptis palam ſit, vt infra.

Emplaſtrum cum vltromarinis ad omnia vulnera, nullo prorſus membro corporis excepto.

Cape Olei oliuarum lib. 1. Ceræ lib. 1. ſs. Litargyrij lib. ij. coquantur in cerotum, cui adde Thuris, Maſticis, Myrrhę ana ℥ 2. ſs. Commiſceantur, & adijce minij ℥ 3. pinſe manib. extrahendo cum ℥. ſs. Camphoræ in oleo anetino, vel ex Verbaſco.

Aliud.

Accipe oliuarum olei lib. 1. Maſticis, Thuris, Myrrhæ, Oppopanci, Serapini, Storacis, Bdelij ana ℥ 1. coquātur in formam. Poſtmodū accipe ceræ lib. 1. Calamina pręparati lib. ſs. coquantur in cerotum, & pinſe cum camphora, prout ſuprà.

Aliud.

Recipe ceræ nouæ lib. 1. Salis partenionis, Mumiæ medullæ, ana ℥. 3. liquefac igne. Iam inſpice recepta ſcribentium veterum, & meæ conditionem ſcriptionis ex oppoſito, ambobus vtere modis, & antiquorum ſcribentium ſimplicitatem experieris.

Balſamum.

Recipe oliuarum olei lib. ſs. Olei de nucibus noſtratibus lib. 1. ſs. Mumiæ de medullis ℥ 3. Mumiæ pinguedinis ℥. 9. Conſolidæ aureæ, Florum centaureæ ana ℥ 15. digerantur ad ſolem. Balſamum hoc altius & excellentius reperies, quàm recepta quæuis hactenus ſcripta: reliquum hoc ſcite, ſi recepta componere vellem ex tranſmarinis è diuerſis regionibus collectis, omnes ſectas veſtras confunderem, libros, pharmacopolas, atque theſauros veſtros, quos ab Adami temporibus hactenus collegiſtis: eò vos redigerem, vt & canes veſtri miſereri cogerentur, quod hactenus tam egregia ſimplicia perperàm in recepta compilaſtis: imò vt muſcæ vobis ſuperſedere dedignarentur, niſi ſuum oletum emittendi cauſa. Verùm niſi tanta neceſsitas vrgeret, meque tam arduè ſollicitèque ad hoc mouiſſetis: aliquoties velo paruulo dedecus hoc veſtrū tegere voluiſsē, ne tantam in miſeriam prorſum incidiſſetis, vt veſtri tantùm miſerandum foret. Vt ad nos redeamus. Dico latius ſupremū, in quo Mumiam pono maximam & potiſsimam, conſiſtit in ſalibus, vt iſtis acredinem & aſperitatem auferatis, & ſtatim atque dulcedinem receperunt, maxima ſupremaque Mumia facta ſunt. Metalla ſimiliter & Antimonium, ſine corroſiuis in liquorem adducta, mumias omnes excellunt. Item vbi Tereniabin à ſpumis atque fecibus ſeparantur, maiorem producere mumiam chaos minimè poteſt iſtis quæ dicta ſunt. Et quicquid ex terra in purum viſcum tranſit, hoc ipſum eſt mumia terræ. Item quum Noſtoch in ſpiritum extra ſuum corpus educitur, ignis eſt mumia. Quapropter ad iſta mumiæ quadruplicia genera, ſtolida capita primùm acuite veſtra: Peanicas illas veteres conditiones relinquite. Tum demum in Scholam vos conferte,

quid

quid tranſmutationes & præparationes exiſtant,addiſcite. Nam in iſtis omnis chirurgiæ ſupremi latet arcani fundamentum.

Declaratio vulnerum ſolùm conſiſtit in coniunctione ſuarum partium ad hunc modum, videlicet, vt membra ſimul coniungantur in priſtinum ſtatum, & per huiuſmodi naturæ coniunctionis aptitudinem, venæ ſimul iterum è directo conueniant, nerui, ligamenta, oſſa, carnes ac ſimilia quæque: id ipſum per concauos aſſeres, quòd quidem inſtrumentum coniuncta membra ſemel, ſuo dimoueri loco non ſinit. Hoc te docet vſus cùm induſtria cognoſcere. Quapropter dicere quidem audeo, ruſticos & quoſuis plebeos negotium iſtud minimè decere. Non eſt etiam quod hoc loco, nomini vel arti ſuæ quiſquam fidat, vt barbitonſores & balneatores ſolent, quorum pars maior huiuſmodi caret induſtria, ſed ineptitudine vulnera diſlocant. Nequaquam etiam ſarcienda ſunt, quòd vulnerum perditionis initium vnum exiſtat futura. Quamobrem aptitudo ſummopere tibi quærenda eſt, ac appetenda vulnerum in coniunctione, vt ignorantia tua vulneratos non perdas.

Præparatio verò vulnerum eſt, dum ſanguis adhuc ab eis profluit, vt ſiſtatur: poſtea Mumia ſuperponatur. Nec eſt quòd cures vtrum oſsium fragmenta vel ſimilia manſerint in illis, quæ ferramentis extrahere nullo modo tentes, quòd iſta pellendi purgandiq; munus Mumiæ relinquendum ſit: hæc enim aptius quàm ferra vel inſtrumenta quæuis euellere poſsint, expellit. Verùm flauę tuæ capſulæ hoc ipſum efficiunt, vt ferramentis fodere coactus ſis, & inſtrumentis vulnera deprauare: ſuperiùs tantummodo curare, fundo putrido per te relicto. Quamobrem ego te meritò per aliam viam ducere debeo, quàm ea ſit, qua graderis indies: ad hoc mouet me tui ruditas ingenij, quæ balneatoribus ac tonſoribus adhæret. Iſti ſeſe tueri non aliàs norunt, quàm eo ſolo, videlicet: Magiſter ego Ioannes (inquit hic) vocor barbitonſor: ille magiſter Vlrichus balneator. Cura poſtmodum ſequitur in hanc ſententiam, vt medicamentum quod vulneri ſuperimponis, applicare probè notum habeas. Quod quidem experientia mumiæ conditionum acquiritur, vt in emplaſtris. Nonnulla manent ab exordio primæ ligationis ad finem vſque ſanationis, vt vnico ſub emplaſtro curetur vulnus. Talia ſunt ex mumijs fixis emplaſtra, quæ tamen reuerberatæ mumiæ ſunt, vigintiquatuor horis duntaxat relinquuntur: & quæ ſunt attractiuis commixtæ, duodecim, & hoc omne cum permutatione. Sunt & aliæ Mumię quędam ex baſamali Mumia, quę ſemel adligatæ vulneribus, per tres vel quatuor ſeptimanas, ſuas retinent vires. Pannis etiam mundiſsimis ligationes quum fiunt, quodque vulnus curari ſanariq; poteſt. Aliqui pulueres habentur, qui ſingulis octonis renouari volũt horis, quod ad ſuperpoſitionem attinet.

Similiter aliæ Mumiæ ſunt, quarum ſuperius multarum eſt facta mentio, quæ multò citius curant, quàm ſutura fieri queat. Itidem nonnullæ vulnerariæ potiones exiſtunt, quarum hauſtus vnus in tertiam aut quartam ſeptimanam operatur, donec ſanetur vulnus, vti Mercurialis fert conditio. Mumiales huiuſcemodi conditiones ex Mercurio poſſunt intelligi, qui poſtquam ſemel cœpit mundificare, per menſem integrum abſq; motu ſupplet. Ab experientia proprietates iſtas depromere debes, quòd ſcriptis perfectè nequeant exponi. Fundamentum nanque medicinæ hoc eſt, vt operatio quęuis peculiariter vſu, tum experientia diſci debeat. Ex Anatomia pariter quilibet Chirurgus aptus induſtriusq; fieri, ſic vt nullum in toto corpore membrum exiſtat, quod non in mente fixum habeat, quò quum læſum aut ſectum fuerit, connectere ſecundum eandem Anatomiam, per inſtrumentum concau[illegible] ritè valeat. Aliâs quicumq; chirurgus didicerit, aut rem ipſam intellexerit, medicus nulla ratione dici meretur, ſed potiùs carnifex.

COGNITIO FODICATIONVM, AVT CONfoſſorum vulnerum, iaculorum, ictuum, caſuum, contuſionum, &c.

CAPVT IIII.

Latius atque de vulnerum aliis generibus loquendum eſt, vti de fodicatis, iaculis, aut caſibus factis, idq; genus reliquis: quæ quidem ab aliis non aliâs differunt eſſentia, præter quod confoſſa, vel iaculis icta ſtrictorio ſint orificio, profundiúſque venas & carnes aliis & ſectis vulneribus intrent, quò fit vt non ita commodè curari valeant. Nam accidentis cuiuſuis conditio talis eſt, vt circum ſe plurimis cauernis delectetur, & amplis. Quò fit vt patentia magis compreſsis minore ſollicitudine ſatis indigeant, & illis quibus orificium ſtrictius extiterit. Et quantò ſupernis magis vulnus aliquod ſtringitur, tantò periculoſius in fundo fuerit iudicandum. Quod cum fodicatis & iaculis inflictis euenire ſolet vulneribus, quum inflantur exteriùs, introq; verſum protendit accidens, ad eoſdem lacertos atq; venas. Quò fit vt ad mortem apertis & patentibus prouiora exterius ſint. Animaduertendum etiam in ſimilibus, ea quæ relicta ſunt à fodicationibus, aut iaculorum ictibus ramenta extrahenda mox fore, priuſquam tumores & accidentia veniant. Quod niſi fiat, ea procliuia magis ad mortem, quàm ad vitam cognoſcenda ſunt. Quare ſtatim atq; ſignis admodum apparentibus, tale quid ob oculos extiterit, aut in dubio relinquenda ſunt inſtrumenta ferrea, Mumiæq; munus & officiū extrahendi committendum. Quòd iſtorum cura quandam aliam aptitudinem habeat, idq; ratione duplici;

plici: priore quidem vt iuxta iaculum aliud vulnus incidatur, Mumia ſolùm in attractionem permixta, manibus verò non extrahatur: quicquid enim hac via per medicinam extrahitur, vitæ nullatenus reluctari poteſt. Simile quid in contuſionibus & caſibus cōtingere ſolet, vt ibidem etiam alia ſtudio vulnera fiant, vel arte, quo melius accidens in exitum prorumpere valeat, & introrſum ad vitam adimendam non protendatur latiùs: aut extrinſecus Mumia ſedetur, & expellatur. Nam qualiſcumque fuerit caſus aut contuſio quæuis, & quantumuis aſpera duráue, glauca vel nigra, per Mumiam à membro deletur ſine inciſione, vel ſaniei quapiam eiectione. Quandoquidem inflationes iſtæ corruptiones minimè ſunt, aut corruptæ naturæ, ſed in bonis partibus tumores tantùm. Quapropter ita præter amplius accidens abeunt. Si caſum tamē, confoſſum, ictum, aut ſimile quid ad internas regiones contingeret penetrare, vt venæ, vel quidpiam aliud ruptum foret, quò regionibus iſtis extranei quid accidiſſet: ibidem adhibenda ſumma cum diligentia tibi cura, ſimili pellendi modo, quo docebitur infra. Vbi verò ob ferrum aliàs reluctaretur aut hamos, exireꝗ nollet, idipſum non retrograditur, at vltra protrudendum erit ad partes oppoſitas: aut aliàs putrefactione dilatandum orificium introitus, idꝗ niſi vitæ præiudicium adferat: poſtmodum attractiua Mumia ſuperpoſita, qua tumor ſedatur, & aufertur accidens, attentari poterit, ſi cuſpis alata ferreaꝗ retrocedere poſsit, eò quò ſubintrauit. Admonitum etiam te velim, ne quicquam ferramentis coneris agere, membrũꝗ labefactes, niſi fortaſsis extrahendum prope cutim accederet, aut eſſet in aliquo plano, in quo nullum foret periculum arripere: quamuis abſque Mumia rarò fieri valeat. Similiter eiusdem attractiuæ Mumiæ natura conditioneꝗ nonnunquam incuſsi corporibus tormentorum, vel bombardarum globuli remanentes, retrorſum attrahuntur, ni fortè in alienam regionem deciderent. In quibus animaduertendum eſt, Mumiam in extraneis regionibus non habere poteſtatem aliquam. Quapropter vbi globulus in corpus traiectus ad inteſtina, vel diaphragma ſubtus vel intus aduenerit, ab eis locis extrahi nullo modo poteſt. Itidem ſi fiſtulas intrarit, ac deorſum reſederit, in aliam regionem tranſiuit. Et quamuis Mumia tam potens foret, vt globulos ad ſe trahere valeret, íd fiſtulæ concauitas minimè patitur. In iſtis igitur maxima cura diligentiaꝗ videndum, quid & quinam agatur.

DE PRÆDICTORVM CVRIS, ET EIS *quæ requiruntur in ſimilibus.*

CAPVT V.

ISторum cura vulnerum proceſſui communium haud abſimilis exiſtit, excepto ſolo, quòd Mumia cibari debet attractiuis, & eiuſ-

modi quidem, quæ non attrahunt humores ad ſe, neque liquores, aut ſimilia:ſed quæ metalla ſolùm,aut lignum,os &c.trahunt. Nam ſi communia hunc in vſum attractiua ſumantur, fluxiones accurrunt. Quamuis accidere plerunque ſolet, vt globulus aut ferrum in lacertis poſt curam perfectam remaneat, id cauſante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit,aut irrita vehementer non fuit. Inde poſt multos annos & ſucceſſu temporis per pus & ſaniem erumpit,exciditque : hoc naturæ tantùm eſt relinquendum, & nullatenus aſſumendum. Quod enim à natura curatur,quis emendabit,aut auferet ab eà poteſtatem?

Attractiua quædam habentur, quæ lignorum aut pannorum fragmenta trahunt ad ſe,prout Aſphaltum & Carabe:Nonnulla ferrum,vt Magnes:alia cuprum, vt ſtannum, & amethiſti colorationes:pleraque plumbum & lapides,vt Alabaſtrum: aliqua fruſtula carnium oſsiumque, vt gummi,terebinthina, & aſphaltum: quædam alia ſunt omnium attractiua, vt ſerpentina. Horum omnium vires attractiuæ cùm exiſtant, à chirurgo ſeparari non debent. Nam in operationibus naturæ, poſtquam vulneri ſuperpoſita ſunt, omnia ſimul attrahunt,vt quod extra per ſe,ſtramina lignaúe trahit,in vulneribus ferrum,plumbum,lapides attrahat,oſſaque:contra quod ferrum duntaxat in vulneribus omnia quæ ſoluta ſunt in eis, ab ipſis extrahit. Non igitur externas, aut potius internas vires atque virtutes chirurgus aſpicere conſiderareque debet.

Quanquam hæc omnia tibi proponuntur, in induſtria, nihilominus multa ſita ſunt ad cognitionem, vt cùm globulus in caput ſagittatus foret, ac ſub carnium decideret, in regiones oculorum, aut quoquo ſit, Mumiam eo loco ſcias applicare. Vel ſi quouis alio corporis loco iaculatio vel fodicatio fieret,prout indies mirabiliter occurrunt, aptitudine ſola hoc ipſum dijudicare debes ex ſuprà poſito fundamento. Verùm quod naturali curſui reluctari volet,non attentes.

Receptorum compoſitiones emplaſtris fieri debent, vt cùm in fodicatis aut iaculis factis vulneribus aliquid liberi vel ſoluti foret extrahēdum : ad emplaſtrorum ſuprà ſcriptorum libram vnam, attractiuorum quæ iam dicta ſunt, pars octaua ſumatur,mixtorum ſimul,aut vnius tantum. Item viſcus de botin, abietis, vel de pino attractiuorum iſtorum loco ſumi poſſe notandum:qui viſcus ex locuſtis & fructibus extrahitur ad ſpiſsitudinem & formam terebinthinæ.

DE FVNDAMENTO QVODAM SYNONIÆ ;ſanguinisq́ profluentium.

CAPVT VI.

VT ſupra de Synonia dictū eſt, quod intelligatur quum ab ori-

ficijs

ficijs vulnerum, iaculationum, aut fodicationum effluit: ille dolor quem efficit hic fluxus, è frigore nascitur exterioris aëris, qui Synoniæ substantiam penetrat: ista contrarietas alterius elementi (vt suprà) hoc loco plurimùm etiam aduersatur, pariter vbi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamenta Synoniæ sint amica, vel ad eam inclinata. Nam statim atque vulnus aliquod sub medicamento prauius redditur, & Synonia sequitur, infectioni venenoque medicamenti fuerit adscribendum, quòd contra naturæ verum ordinem applicatum sit. Quare meritò huiusmodi præcepta reijcio, quæ similibus nempe contrariantibus permixta sunt, & falsò per vulneratorum inobedientiam à chirurgis hactenus excusata, vel per signa contraria, similiaque defensa.

Eiusmodi contrarietas in Synonia, quæ ex aëre vel ex medicamento prouenire potest, via duplici demonstratur, & apparet: priore quidem, cùm Synonia resoluitur per aërem, & à sua substantia transmutatur: aut vbi nimiùm aëre vel ipso medicamento siccatur, vt etiam ea via mutetur à substantia, non secus ac oleũ tartari, quod in humiditate seipsum plus satis resoluit, ac oleitatem amittit, pariter ex vase cui fuerit impositum: aut vtriusque causa fieri potest, vt exsiccetur atque durescat. Sciendum vtique hoc loco, exteriores cursus partim extrinsecus humectare, quandoque verò siccare, iuxta naturę conditionem tum temporis ibidem existentem, & partis alterius. Quocunque modo fiat, est substantiæ corruptio, quam eo loci natura pati minimè potest, ac sensualitate sua tam acuta, quàm gustu linguæ percipitur.

Sanguinis tamen occasio talis est, vt quum in ebullitione fuerit, eum sistere nemo potest, si per apertionem factam effluat. Totius enim corporis partium omnium conditio talis est, vt paroxismum ebullitionis habeat. Quò fit vt cùm sub huiusmodi paroxismo, naturæ contrarij quid acciderit, eo loco in quo fuerit paroxismus, maximus oriatur morbus. Quapropter vbi vulnus iaculationis aut fodicationis in venas aut membrum ebullitionis eiusmodi subiectum illatum erit, sanguis ibidem sisti nequit, vsque dum ebullitionis terminus fuerit adimpletus: etsi longè à fine vel prope tentatum sit, periculosum vulnus aut non extiterit, &c. Si tamen eiusmodi paroxismus nullus adsit, opus non est sistere sanguinem, aut retinere, quòd per seipsum vbi tempus adfuerit, cesset fluere. Verum si nimium abundaret, aut diutius æquo flueret, vel occurreret aliud, cuius causa plus satis effunderetur, tum demum sanguinis retentiones locum & suas vires habent. Ad hæc non ignorandum sępius fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoque retrorsum in corpus effunditur, nonnunquam contractum cum tumore membrum efficit, atque dolore maximo. Hoc ipsum accidit ex impe-

ritia

ritia phlebotomiæ, quòd ſanguinis ebulitionis tempore facta ſit. Quamobrem expeditiùs eſt, in ſuo curſu conſiderare ſanguinem, quàm cœruleum cœlum in ſuis temporibus.

In exemplum adferemus ollam aqua bulliente plenam & coopertam, ſi cooperculum eius foramen aliquod habuerit, eo quidē efferuet, ac tantiſper effluit, quouſq; nihil adſit amplius aquę liquoriſue. Non aliâs in corpore quum ebulitio fuerit, ad vulneris orificium efferuet, vſque dum ſanguinis quid in ebullitionis loco ſit, æquè latè ac extenditur. Quòd ſi vi reprimatur, aër in modum incendit, inficitq;, vt retrorſum actus in corpus, iterum quærat exitum: vt olla prius dicta, ſi cooperculi foramen obſtruatur, in partes & fragmenta rumpitur ac diſsilit. Animaduertendum igitur ne furēs iſte ſanguis, quoquo modo ſiſtendus aſſumatur, at ſolùm ad hoc apto medicamento & exterius applicato ſedari poteſt illa bullitio, non ſecus ac olla bullientem aquam habens, aquæ frigidę quum imponitur, ab ebulitione prohibetur. Ex ſanguinis ineptis repreſsionibus error ſequitur, vt ſimilia medicamenta ſanguinis retentiua dicta ſint hactenus, quæ vulneratos perdiderunt funditus. Ea propter ſiſtendi vel extinguendi rationem habere chirurgum decet.

DE CVRA SYNONIÆ, AC EFFLVXIONIS ſanguinis è vulneribus.

CAPVT VII.

AD Synoniæ curam balſami prius dicti medicamentum, aut aliud aſſumendum eſt, cui ad libram, vnciæ duodecim teſtaculi, & toſti commiſcendæ: quod vulneribus applicatum, Synoniam ex promptu ſiſtit. Notandum etiam, quoduis antea poſitorum vulneralium medicamentorum ad Synoniam validum ac potēs fore: ſimiliter accidens iſtud ex imperitia chirurgorum procedere. Quare quum vero medicamento quis vſus fuerit, Synonia reprimetur, quæ non aliò quàm ab inexperto chirurgo ducit originem: non immeritò ſuam igitur inſcitiam carpo.

Quod ad ſanguinis repreſsionem attinet, dum ebullit, adminiſtrandus eſt potu laudani puri præparati ſcrupulus vnus: eo quidē extinguitur ebullitio, & ſanguis vnà reprimitur. Aut præparati ſeminis de lolio albo vncia ſemis cum lacte canabis detur potanda. Similiter pannis corticum Iuſquiami decoctione madidis membro ſuperpoſitis extinguitur ebulitio hæc. Nullo modo repreſsionibus in huiuſmodi ſanguinis fluxionibus vtendum. Quod verò fluxionis alterius eſt, carneoli viribus, æmatitis, vſneæ, & plurium aliorum committo, quæ communia ſunt, quapropter hîc minimè ponenda.

DE CRVRIVM OSSIVMVE RVPTVRARUM origine. CAPVT VIII.

VT fracturarum oſsium fundamentum probè cognitum ſit, animaduertendum eſt, naturæ nihil accidere poſſe, quod ſibi contrarium ſit extra damnum oſsium. Nam os tantùm frangitur abſque neruorum, carnis, & reliquorum præiudicio: quæ conditio naturaque rupturæ cuiuſuis oſsium exiſtit, vt illi nullum à primo caſu latius accidens interueniat aliud, quàm in ſeſe ruptura fuerit: cuius cura maximopere notanda venit, quod in eius defectu, quæuis accidentia ſita ſunt, vt calores, frigora, tumores, cruditates, puſtulæ, nigri glauciúe colores, inſenſibilitas, putrefactiones, fiſtulæ concauitates, incendia, &c. Quæ quidem ex primo caſu non procedunt, ſed ex accidentibus, incuria vel imperitia chyrurgi cauſatis in huiuſmodi membro.

Fracturarum oſsium conditioni ſimile ponemus exemplum hoc. Non aliâs intelligendæ, quàm vbi quis accinctus gladio ſuper hunc decidens, illæſa vagina frangatur enſis: hoc loco de oſſe pariter intelligendum, ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius, cui ſolùm adhibendum eſt remedium: ſic & oſsi rupto, non pelli vel carni quidem integris. Nec eſt quod in his admiretur quiſpiam, quòd accidentia caſusque mirabiliter accidant, vt à tonitru nonnunquam arbor deijcitur integro cortice manente. Item ſæpiùs frangitur os, medullis penitus illæſis. Pariformiter equus pedem caſu perfringit, abſque alio quouis accidente neruorum, alteriuſúe damno. Chirurgo notandum eſt igitur, in qualibet oſsium fractura, dolorem omnem caſu prouenientem, in ruptura quærendũ. Fiſtularum ſiquidem & fragmentorum earum conditio talis exiſtit, vt huiuſmodi quoſuis dolores ad ſe trahant. Quapropter in rupturis oſsium accidentia minime curanda calorum, frigorum, nec alia: medicamenta non conſideranda ſicca nec humida: nam inter curas omnes rupturæ ſimiles facillimæ ſunt, ac minùs curandæ. Quod natura per ſeipſam ordinem ſeruet huius, cùmque eius in medio damnum ſitum ſit, cui nihil accidit mali: quò fit vt liquores illi membrum ſuſtentantes, oſsis ipſemet exiſtant medici: hoc ad hunc modum intelliges. Oſsi fracto nihil accidere periculi poteſt, at curari ſanarique neceſſariò debet à Mumia corporis, in carne ligamentis, medullis, &c. exiſtente, cuius in medio ſitum os, & circumſeptum eſt, à quibus omnibus etiam perſanatur: quandoquidem apertum nil, per quod externis accidentibus pateret acceſſus. Quapropter aptè riteque ligare, naturæque ſua requies data, certiſsimum in iſtis medicamentum ſunt, & indubia cura.

Si tamen ad rupturas accedant vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerent oſsium à fiſtulis ſoluta vel diſiuncta, per vul-

neralia

neralia medicamenta ſuperiùs dicta,fac vt extrahas, & nullo modò per ferramenta,vel alia quæuis inſtrumenta fodiendo coneris extrahere: nam vera Mumia,poteſt quicquid eſt naturæ contrarium elicere,tum quę ſemifiſſuræ ſunt,natura per ſe curat. Hac te cura nō obruas,nec oneres,quòd multi perdantur ad hunc modum chirurgorum imperita ſapientia, retardenturq́ naturales vires, eò quòd varijs vti ſubtilitatibus artibusq́ velint, & naturam ſuis inſanis capitibus, quàm per ſeipſam exiſtat,reddere meliorem: quò nedum ſanitatem,ſed membrum etiam & vitam auferunt. Notandum inſuper plurimos iactabundos & glorioſos,breui tempore fracturas, herbis aut radicibus curare poſſe,capitibus ſuis perſuadere ſubtilibus,quod omne ridiculum,vt ludus puerorum eſt. Membrum ſiquidem vbi rectè probeq́ rurſus coniunctum, ſuis aptis ad hoc inſtrumentis fuerit, ac in temperatura ſua conſeruatum, per Mumiam propriā citiùs multò curatur,quàm herbis omnibus fieri queat.

DE CVRA FRACTVRARVM oſsium. CAPVT IX.

PRincipiò fracturas oſsium vt cures, animaduerte concauis vt inſtrumentis membra concludens erigas, vt ſuprà de vulneribus diximus, vtq́ ab anteriore poſterioreq́ partibus & quaqua uerſum liberè poſsis accedere tangereq́.Poſtmodum vulneralibus ligato medicamentis:etſi promptus in eorum vſu fueris, hoc ſcito, quemlibet nempe viſcum nigræ conſolidæ, ſerpentinæ, & Ariſtolochiæ rotundæ rupturas optimè curare,manè veſperiq́ ſuperligatum, non vſq́ adeò ſtrictè, ſingulis vicibus iterum apertis ligaculis, recentem & calidum appoſitum. Nam alia ſanè medicamenta, quæ per ſparadrap,rotularia ligacula,vel alijs pannis fiunt,merè futilia ſunt, & membri magis ad perditionem, quàm ſubleuationem facientia. Quod verò ſi curetur ſub iſtis ligationibus,laudet æger propriam naturam, & ſanam, quæ veneno ſui medici reſiſtere valuit. Sic etiam ligationibus tertio quouis die tantùm factis item ſuffulcionibus, compreſsionibus nimijs, ac ſimilibus vanis operationibus accidentium excitantur centenaria. Verùm etſi vulnera forent,è quibus oſſa prominerent,erige prout ſupra dictum eſt,ac ad modum vulnerum cura.

DE DISLOCATIONE IVNCTVRARVM. CAPVT X.

DOlor qui diſlocatis iuncturis ineſt,nō aliunde prouenit,quàm ex liquore qui extra ſuam Anatomiam exceſsit,& ex acetoſitate hac membri dolores oriuntur. Nam liquores iuncturarum vbi corrumpuntur,in incendium tranſeunt. Pariter Anatomia corporis pati

ris pati

ris pati minimè poteſt, abſq; dolore, membrorum dislocationes, aut læſiones fieri, quòd in ſua ſanitate rectam diſpoſitionèm capiat: eiusq; natura talis eſt, vt prout concatenata, neruis, arterijs, venis, &c. iuxta hunc ordinem fore manereq; velit, ac debet, à quo ſi perturbetur, dolorem concipit illi ſimilem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c. Quare iuncturarum dolores optimè conſiderandæ ſunt, quòd nonnullę proueniant ex acetoſitate, ſicuti prius dictum eſt: aliquæ ex dislocationibus Anatomię: quędam ex veteri creſcentia: reliquæ ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri poſſunt, aridura poſtmodum & contracturæ, &c. tum etiam internum accidens ex Anatomiæ corruptione. Conſiderandum etiam in iſtis iuncturas peculiariter viribus eſſe dotatas magis quàm fiſtulæ, carnes, aut venæ ſint, maximasq; vires hominis, in veteri creſcentia, neruis, & arterijs exiſtere. Quare dolor maximus oritur, in huiuſmodi iuncturis, præſertim vbi Synonia neruiq; ſimul concurrunt, in quibus vires omnes conſiſtunt. Spaſmi ſimiliumq; morborum occaſio eſt, fluxus mineralis ex arſenico, natura cuius & conditio eſt excitare tumores & calores: in iſtis etiam ſuas vires exercet.

Particularia quædam ad curas iſtas neceſſaria primò ſcire vos decet, vt in dislocatis huiuſmodi iuncturis, iſtas non fore prius medicandas, quàm ſuis reſtitutæ locis fuerint, eoq; redierint, vnde exiuerant: quod quidem ſcriptu poſsibile non eſt, hoc ſolùm ſcribi poteſt, quod ſequitur.

Quicunque iuncturas optimè ſuo reſtituere loco ſcire cupit, à carnificibus id ipſum addiſcat: etſi tormentaria membrorum diſtractio per carnifices, & iuncturarum dislocatio differant eò, quòd illud tardius fiat, iſtud verò momentaneè.

Sæpius euenire ſolet, vt per tormentarias iſtas iuncturarum dislocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contracturæ. Scito quoq; iuncturarum ſuo loco reſtitutiones manu ſolùm & oculis addiſci poſſe, quòd in vſu maximo, & in promptitudine conſiſtant.

Contingit etiam ſæpe, dislocationes ab imperitis chirurgis deprauatas, per ſe ipſas ita ſanari vt concreſcant, & à patientibus nō exiſtimentur amplius. Item vt liquores illi ceſſent, ac ita poſtmodū in ſuum locum redeant.

Item ſæpius euenire ſolet, vt iuncturis non dislocatis, vetus creſcentia, neruiq; ſimiles dolores concipiant, vt è ſuo loco fore putentur: & vt Synonia quandoq; diſcedat, & membrum contractum fiat non aliàs, ac ſi dislocatum eſſet. Eſt igitur quòd chirurgus hæc ſigna probè cognoſcat, ne quando iuncturas præſumat reſtituere, quæ minimè dislocatæ ſunt, & hac via dislocet eas, quòd ſæpe contingit, vt poſteriora peiora fiant prioribus.

DE CVRA DISLOCATIONVM.

CAPVT XI.

SVo primùm loco membrum dislocatum reſtituito, poſt camomillæ ſucco, vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata iunctura ſit, oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixtæ cum petroleo, cùmq́ maturuerit, in locum reſtitue. Animaduertas etiam, ne facilè terrearis reponendum inter, aut extrahendum: nam ſæpe contingere ſolet, vt dolores huiuſcemodi non tranſeant abſq́ punctionibus, quòd iunctura contra ſit. Quæ verò ſubductæ ſunt, curantur taxo laterino. Et ſi dislocatæ non fuerint, viſco de conſolida ſedabis dolorem atq́ morbum.

DE HIS QVÆ VVLNERIBVS CONtingere poſſunt accidentibus.

CAPVT XII.

ACcidentium origo, contrarietatis & irritationis vulnerum, quam mumiam ſuperant ac vincunt, & accedens malitia, naturę bonitatem expellit, ab externa eſſentia eſt: quod ad hunc modum intelliges. Duo contraria non poſſunt in vno conſiſtere, quare ſemper vnum ab altero diuiſum eſſe debet. In exemplum: Quicquid extra ſphæram eſt ignis elementi, reluctatur intrinſeco: tum quod in ea concluſum eſt intus, mundusq́ peculiaris exiſtit, contrà nititur externo reſiſtere: quod quidem homo facit, cùm ſphæra minor exiſtat. Et non ſecus ac elementa ſimul in vno cortice ſunt concluſa, pariter & homo. Si cortex elementalis, aut eorum teſta frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionem. Similiter vbi hominis teſta, pellis eius nempe, vulnere frangitur, externum accedens exterioris ſphęræ, iam in illum introducit accidens, quod non vulneris loco habendum eſt, ſed vt infirmitas & morbus.

Quînam huiuſmodi contrarietas accidat corpori, ſic intelliges. Externa mineralia cum internis minimè conueniunt, quò fit vt Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo reſiſtat, & anachtron ambo ſibi mutuò contraria ſint. Hoc omne producit impreſsio recedens ab elementis, quæ ſuam operationem perficere nullo modo potuiſſet, niſi corpus fuiſſet apertum: iam vnum cum altero pugnat, &c. Statim atq́ ligamina mineralibus iſtis infecta ſunt, ſequitur inde ſpaſmus, tetanus, incuruatio, & ſynthena. Quum tamen ipſa caro fuerit ab externis infecta, ſequetur tumor & inflatio, ſimiliter opilatio, calor, & ſtupefactio. Sic de cæteris partibus corporis, quæque iuxta ſuam eſſentiam, peculiare ſuum accidens ex infectis venis recipit: vnde membro punctiones intrinſecus, & poſtmodum apoſtema ſequuntur, & alia quàm plurima.

Notan-

Notandum igitur accidens omne ſolùm ex contrarietatibus duarum creaturarum procedere, quum Anatomiæ duæ ſimul concurrunt,& vnam altera concludit. His omnibus chirurgus præuenire debet,eo ſcilicet,vt naturam in Mumia ſua conſeruet per temperaturam:ſic fiet,vt nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipſo vel alio prius neglectum fuerit, accidens quoduis in ſui membri temperaturam adduci debet. Vt ſi veniant ſynthenæ,ligamenta ſolùm & arteriæ curanda ſumantur: ſi ex inflatione periculi quid inſtet,vt partes carneæ tantùm,ſic de reliquis membris. Ex iſtorum namq; neglectu, quinquaginta vel ſexaginta plus minus accidentia poſſunt erumpere,ſemper vnum ex alio ſuccedere. Vt inflatio, viginti poteſt acciden tia producere, totidem & ſpaſmus. Quapropter in vanum ambas hoc libello non eſt quòd putetur Anatomias ob oculos poſuiſſe me, quæ per vnius teſtæ fractionem ſeſe mutuò contingunt.

Ad hæc modo ſequitur,qua via ſimilia refelli queant accidentia, non ſolùm ea quæ ſunt præ manibus, verùm etiam illa quæ ex eis oriri poſſent, vt ventris oppilatio, necnon vrinæ, Chronicus morbus,vt Hemoptoica,morbus caducus, paralyſis, cæcitas viſus, ac aliæ ſimiles infirmitates, quæ gignuntur ex prædictis accidentibus. Omnes concludi ſub eo medicamento neceſſum eſt, vt Anatomiæ ſeparentur, & interna ſuperet ac vincat externam, ordine qui ſequitur,& regulis vna poſt aliam infrà poſitis.

Accidentia per imperitiam chirurgorum occurrentia plus minus ſex & viginti reperiuntur. Vt ſunt vulnerum paroxiſmus, ardor,ſtupefactio, tumor vel ſaccus, vermes, putredo, foraminatio, fœtor,ignis perſicus,vel pruina,cancer,conſumptio membri,vel aridura,tremor,contractura,contractio,contorſio,ſpaſmus, tetanus fiſtula,gluten album,vel Synonia, ſanguinis eruptio, caro putrida, tubercula,verrucæ,fungus,fiſtula puſtuloſa,oppilatio, Hemoptoica,&c.quæ omnia proueniunt ex incuria chirurgorum vel imperitia:hoc loco ſolùm adſcripta,vt cùm vel priuſquam acciderint, eis præueniatur,aut præſentia iam amoueri queant, non quòd natura per ſeipſam huiuſmodi morborum ſit cauſa.

Definitiones Accidentium.

1. Vulnerum Paroxiſmus eſt, cùm primò caleſcunt admodum, inde poſt in frigus incidunt, febrium inſtar, & hoc alternis diebus vel horis.

2. Ardor eorum eſt, vbi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur:poſtmodum ceſſat,ac determinato ſuo tempore deinceps redit,eſtq; præter omne frigus.

3. Stupefactio dicitur,quando vulnus dormire videtur,ac ſi formicæ diſcurrerent in ea.

4. Tumor vel ſaccus eſt, quando vulnus cum calore tumefit, & vbi digito huiuſmodi tumor comprimitur, foſſam admittit rema nentem, vt hernia aquoſa. Tumores alij verò non ſunt accidentia.

5. Vermes dicuntur, cùm in vulnere naſcuntur vermes incuria chirurgi, vel imperitia, qui tale medicamentum adhibet, vt ſimul vnà cum vulnere putreſcat, indeq́ʒ vermes generentur.

6. Putreſcentia dicitur, vbi vulnus putrefit, & curam non admittit amplius.

7. Foraminatio quidem eſt, cùm vulnus æquo ſerius curatur, aut retardatur à ſanatione, fluxus introducit, inde foramen vnũ fit.

8. Fœtor eſt, quum vulnus ſiue ſanetur, aut non fœtorem concipit, indicium eſt praui medicamenti, calidæq́ʒ naturæ.

9. Ignis Perſicus vel pruina dicitur, vbi vulnus ſub finem calore tumeſceret, glaucum et fuſcum, poſtea nigrum, colores conciperet: poſtremò hoc membrum incenderetur.

10. Cancer eſt, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo ſimul fluxum, qui iuxta vulnus foramina produieret, ac circum illud exederet.

11. Conſumptio membri, vel aridura dicitur, quum vulnera per peram curata ſunt, vt liquores per ſuos meatus tranſire nequeunt, eos tunc abſumit natura, quo fit vt areſcant membra.

12. Tremor eſt, vbi membrum vnà cum vulnere tremit, etiam poſt ſanationem quieſcere nunquam poteſt.

13. Contractura dicitur, quoties membrum impotens factum eſt, ac debilius quàm vt aliquid eleuare vel tenere valeat.

14. Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curuum remanet, vt incuruari vel erigi non poſsit amplius, iuxta ſui veram conditionem.

15. Contorſio dicitur, quando membra ſimul in ipſis neruis cum tremore contorquentur, & incuruuantur: item os & oculi deformi ter inuertuntur, atq́ʒ torquentur.

16. 17 Spaſmus & Tetamus duæ conuulſiones vulnerum exiſtunt, & quandoq́ʒ membrorum ſimul.

18. Fiſtula dicitur, vbi vulnus concluditur ſuperiùs, excepto foramine paruo, ſed inferiùs omnino prauum exiſtit.

19. Glutem album, aut Synomia dicitur, quando clarum neruorum effluit, viſcoſum vt concuſsum albumen oui.

20. Sanguinis emiſsio dicitur, quum vulnera ſub medicamento vice qualibet emittunt ſanguinem, & nonnihil ſudoris.

21. Caro ſuperflua dicitur, ea quæ creſcit in vulneribus præter neceſsitatem putrida.

22. Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copioſè naſcuntur, iſtis etiam vnà cum illis ſanationem admittentibus.

23. Fun-

23. Fungus dicitur, quum poſt vulneris ſanationem enaſcuntur verrucæ quædam, & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium, aut quatuor librarum excreſcens, ac adhærens non ſecus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus ſcatet.

24. Fiſtula puſtuloſa dicitur ac fit, vbi vulnus repentè nimium concluditur, priuſquam fundamentum firmum poſuerit, & ita poſt modum putreſcit.

25. Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ, propter nimiam ſanguinis emiſsionem, vt æger ventris beneficium habere non poſſit, nec vrinæ.

26. Hæmoptoica ſanguinisq́ ſputatio procedit ex ſanguine cõgelato, qui retentus fuiſſet intrinſecus, & ab exordio purgatus non foret: ex ore ſuum emunctorium quærit.

DE CAVTIONIBVS AVT PREVENtionibus & curis dictorum accidentium.

CAPVT XIII.

SI vulneribus Paroxiſmus, Ardor, aut Stupefactio fortaſsis incidiſſent, cura talis eſto.

Recipe Calaminaris, Litargyrij, Minij, ana lib. ſs. Tutię ℥ ij. Ceræ, Olei mirtillorum ana ℥ ix. Cocta ſimul in cerotum omnia, ſuperpoſitaq́, &c. Similiter oleum camphoræ vulneribus illitum mox adimit. Et vncia ſs. Mitridaticæ conſeruæ pota hoc ipſum efficit.

Pro tumoribus.

Accipe Naſturcij aquatici, Nenupharis, ana quod ſufficere videbitur, & coque ſimul in aceto roſaceo, calida ſuperpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam aduſtam, & in aceto coctam, etiam ſuperpone.

Aliud.

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam ſuperpone. Ictis ſpongia hoc modo cocta, ſuperpoſitaq́ id ipſum præſtat.

Ad vermes, putreſcentiam, foraminationem, & fœtorem.

Accipe Mellis, lib. ſs. Aloëpatici ℥ i. Succi chelidonæ ℥ 6. Salis communis ℥ ſs. Omnibus mixtis & calidis lauentur: hæc lotura vermes ac alia quæ ſuprà dicta ſunt accidentia pellit.

Aliud remedium.

Accipe Conſolidæ aureæ, Conſolidæ rubeæ, ana manipulum vnum. Mellis cocti deſpumati lib. 2. Salis gemmę ℥. 2. Vini lib. 1. ſs. ſimul in loturam coquantur, eaq́ lauentur.

Ad ignem Perſicum, & Cancrum.

Accipe vitrioli ℥ i. amborum gummi minorum ana ℥ 2. Ocræ ℥ ſs. Vini & aceti ana lib. 1. cocta calidaq́ ſuperligentur.

Aliud.

Accipe Litargyrij lib. 1. Aluminis lib. ſs. Salis ℥ 2. Thuris ℥ 4. Gummi Romani ℥ 5. Vini, aquæ & aceti ana lib. 1. Coquantur ad quartam horæ partem, & calida ſuperponito. Item ſanguis deſtillatus & ſuperpoſitus aufert accidentia dicta.

Ad membrorum conſumptionem, vel ariduram, tremorem, contracturam, & contractionem.

Accipe Galbani lib. 1. Terebinthinæ lib. 3. Olei laurini, Olei oliuarum ana ℥ 3. fiat oleum quò manè veſperiq; poteris vti.

Aliud.

Accipe vulpis adipis, & Taxi ana lib. ſs. Mumiæ de medullis ℥ 3. Fiat vnguentum, quo manè & veſperi damna hæc iungantur, & illis medetur optimè.

Ad contorſionem, Spaſmum, & Tetanum.

Accipe Sandali maris ℥. 1. Amygdalarum leporum, ℥ ſs. Fiat puluis, de quo detur ʒ 1. cum aqua Baſiliconis potanda. Si poſt primum hauſtum redire vellent, adhibe ſecundum. Ad collum ſuſpendes ægro, & in manum dabis, donec optimè caleat.

Ad fiſtulas.

Accipe emplaſtri de Mumia ℥ 2. Viſci de botin ℥. ſs. Conſolidæ rubeæ liquorum drachmam 1. Fiat emplaſtrum quod ſuperpoſitum immotum ad ſex dies maneat. Poſtmodum innouabis, & æquè diu relinques.

Aliud.

Accipe Aquæ Galitheni, ℥ 4. Olei vitellorum ouorum ℥ 1. Mumiæ liquorum, ℥ 6. Fiat oleū quo madidi panni ſuperponant.

Ad gluten album, vel ſynoniam, ſanguinis emiſsionem & carnem ſuperfluam.

Accipe Ceroti de Mumia, ℥ 4. Olei de ſpica, drachmam vnam, Teſticuli, Toſti, ana drachmas 3. Ex omnibus fiat emplaſtrū.

Ad Tubercula, Verrucas, &c.

Accipe oleum ardens, quo locum ſingulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæq; ſimilia naſcuntur in vulneribus.

Ad fungum.

Accipe Filum arſenicale, quo fungum abſcindes. Poſtmodū ſiſte ſanguinem, & oleo ardente perunge. Conſumentur hoc oleo verrucæ, fungiq; omnes ac rami vel radices è quibus naſcuntur. Et poſt conſumptionem cura ſanaq; poros emplaſtro de Mumia. Verùm vbi ſanguis nimiùm abundè proflueret, laxa venam retro fungum, & refrigera prout ſuprà de ſanguinis repreſsione dictum.

Ad puſtuloſam fiſtulam.

Accipe liquorum carabis, Aſpalti, Armoniaci ana ℥. ſs. Ceroti de Mumia ℥ 3. Miſce ſimul in emplaſtrum, & applicato. Si val-

de pu-

de putridum inferius fuerit vulnus, aperi facq; latius orificium eius, at vbi non, à fundamento sanatur optimè.

Ad oppillationem.

Quilibet vulneratus & oppillatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam vltramarinam, iuxta suum pondus in potionibus vulnerarijs administratum. Et vltra dictarum potionum vsum per se, cessandum non est à dictis purgationibus. Nam istæ longè præstantiores existunt omnibus laxatiuis, eò quòd absq; damno transeant.

Ad sputationem sanguinis, quam Hæmoptoicam vocant.

Accipe Reubarbari, Liquorum de lacca, ana ℥ 1. Mumiæ ℥ 2. Huius drachmam 1. administrabis potu, quàm diu sanguinem expuerit. Et si forte superari nollet, addes Mumiæ syluestris tertiam partem, & eius tum drachmam semis tantùm administrabis.

Et quamuis occurrant accidentia longè plura his quæ dicta sunt indies & noua. Singula scribere foret impossibile. Quapropter ex prædictis, quod fore commodum & vtile per experientiam & industriam tuo putabis vsui, selige.

Est quòd etiam plura fore scias recepta, quæ cuiq; scriptu necessaria forent accidenti. Verùm quod fundamentum eorum anteà demonstratum sit, si fortè quid communioribus chirurgis grauius quàm intelligere valeant, erit, aut videbitur: in exemplũ assumant à fabro recens artem addiscente, qui singulos ictus peculiariter discere, quodlibet ferrum & carbonum species omnes cognoscere cogitur: quo fit vt peregrinari, seq; ad eos qui norunt conferre debeat. Itidem Chirurge tu putato, non dormiendum inter hæc tam ardua sint opera labore sine tibi, tum præter vsum acquirenda. vt hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt, puluinaribus insidendo, mollioribusq; decumbendo suis speculationibus omnia perscrutari se posse. At ego certò vobis assero, licet in diem vsque Iudicij speculemini, si non videndo & exercendo sedulò didiceritis omnes, vestrûm nemo pendet obulum, nec valet.

DE MORBORVM ORIGINE VVLnera subsequentium.

CAPVT XIIII.

IN his animaduertito, sæpius contingere, vt in deprauata vulnera, contra naturæ cursum tam inscitè curata, mors dominum acquirat, per insitos mortales in corpora morbos: vt in capitis vulneribus, aut cùm venæ capitales alijs aperiuntur membris. Euenire sæpe solet etiam, vti mineralis Anatomia docet, ex huiusmodi vulneribus morbum lethargicum succedere, caducum, phrenesim, atque maniam, nec nõ accidentia plurima contra visum, & auditum,

item vertiginem, linguæ guſtus amiſsionem, & quandoq; narium odoratum, ac alios huiuſcemodi morbos, antea non conſecutos, at poſtmodum violenter apparentes, & in ſenio potiſsimum perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum auerti poſſunt. Non eſt igitur, quòd ægrè Doctores ferant, ſi in ſua placita quandoq; loquar ea, quæ ſibimet ipſis ad reprehenſionem attribuunt. Quum huiuſmodi volunt infirmitates adſcribere naturæ, tanquam ipſa præter vulnera foret earum occaſio, quod quidem erroneum eſt. Nam idipſum Anatomia docet apertè, per externa ſimiles morbos in ipſam introduci naturam, & violenter id fieri. Sanè ſi melius conſiderarent, quinam ſuas Mars impreſsiones inuehit, ſanius de his rebus iudicarent. Quandoquidem vbi ſuam ille malitiam adimplere cupit, impreſsio gladius eius exiſtit. Videte quæ ſomnia veſtra, quamq; nigriora ſint carbonibus. Quoduis à natura productum, ac vitam habens, per Martem læſum, tempeſtatis generationem recipere debet. Vos vtique naturam vituperare nulla via debetis, at medicum potius inſcium, & externum accidens, ac perditionem ægroti.

Nec etiam barbitonſores, rudesúe medicos vel chirurgos ægrè ferre decet, quòd Mumiam extollam contra ſuam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorſus ignorantiam. Hoc enim fundamentum exiſtimo verum, & maximam artem, vulnera ſanare nedũ, verùm etiam ita curare ſanareq;, vt accidentia nulla poſtmodum expectanda ſint. Vulnerum ſanatio canibus agnata eſt, vt interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcauere, præuenireq;, non eſt agnatæ conditioni tribuendum. Quò fit vt eos exiſtimare chirurgos minimè valeam, qui ſanare vulnera norunt: ſed illi veri chirurgi meritò vocandi ſunt, qui ſanare ſimul & alia damna diuertere poſſunt. Sartori chirurgus minimè comparari poteſt, qui futuræ ſuæ nullam certitudinem habet, quum difiungetur, aliam, quàm donec filum manſerit integrum: tantiſper & nõ diutius pollicetur, eiusq; certus fore poteſt. Si medicina chirurgiaq; tale foret veteramentarium opus fruſticulatum, & veterum calceorum emendationi ſimile, quemq; malê habere poſſet, quòd contra vos tam auide ſcripſerim ac ſcribam: prout in chirurgia veſtra hactenus exiſtimaſtis.

Et quòd adhuc ob accidentia quorum ſoli vos eſtis occaſio, culpari nolitis peſsimum indicium, & nullius cauſa boni. Si vos Anatomiæ verè periti foretis, experiremini fodicata, iacula, vel alia, vt pulmonis vulnera, medicamẽtis alijs quàm alia vulnera prorſus indigere. Non quòd mumiam hac de cauſa mutem, aut inualidam exiſtimem, ſed vt Aſtmaticis & ſpiroſis anhelitibus, tuſsi, ſputationi ſanguinis, aut hæmoptoicæ, pectorisq; reſtrictioni, quæ in

mortem

mortem vsq; manere solent, præueniatur: sic etiam quod epati, spleni, renibus, &c. potest accidere, præcaueatur, siue sint apostemata, putrescentiæ, opilationes, & similia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in spasmum incidentiæ faciles, consumptiones, aut aridurae, necnon contracturæ. Similiter intestinis à suo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ, lacerationes, & contorsiones oriuntur. Adhuc existimatis omnes de hac medicina minimè fore loquendum, vobisq; fas & nefas in ius optimum esse prorsus relinquendum, ea de causa, quòd medicum nomen apud vos existat, aliud verò nihil. Si culinis vestris per solum nomen satis foret, pessimè quidem ederēt illi, qui ex eis aluntur. Videte iam quid nomen sit, & quid ars, super quam illud fundamentum esse debet.

Sæpiùs etiam euenire solet, vt ex huiusmodi negligentia, vel imperitia potiùs febrium variæ species enascantur, item hydropisis, Paralysis, Ictericia, similesq; morbi, sæpe talis etiam qui per annos aliquot latet, postmodum erumpit, non sine miseria maxima. Cùm tamen præ manibus fuerint, vt indies accidere solet, in medicinam latius arripiendum, vt huiuscemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent, curari queant: & qua via fieri debeat, sequentibus iam paragraphis habetur.

DE CVRIS PRÆDICTORVM, ET *præuentionibus.*

CAPVT XV.

Scitote primùm, quòd ad capitis medicamentum in his attinet, vt quum Lethargicus ad paraysim accederet in veræ Paralysis curam non cadere, prout cura continet in vulnerationibus & incisionibus, per quas Paralysis cura fit integra. Plurimi namq; morbi reperiuntur, qui per vulnera tolluntur, omnes illi nempe, qui ex vulneribus occurrunt, vti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerum accidentibus proueniunt. Econtrà præter accidentia hæc, illos curasst vulnera. In Ictericia similiter, quæ curam ex vulneribus recipit, & sano per vulnus aduenit: sic & caducus per vulnera cessat, per quæ potest etiam accidere. Non aliàs de Hydropisi, nec non aliis morbis corporis euenit. Quapropter hoc loco Medicina debet alia ratione quodammodo, quàm aliorum processus morborū habet, conduci tractariq;, non sub eiusdem receptis poni, prout me dici veteres scripserunt, & moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc est, vt vnicuiq; medicamento vulnerum administrari mumia debeat, & per idipsum applicari. Vt in Galitheno vires curæ caduci delitescunt, verùm in isto non, nisi Galithenum ad mumiam & essentiam eius accesserit. Sic & Paralysis cura Balsamus est de Gal-

de Galbano: ſi tamen ex vulneribus orta mumiæ admiſceri debet ille balſamus, vt is & mumia ſint vnum. Pariter in Synhtena, Sandalum maris ad mumiam accedere neceſſum eſt. In Spaſmo ac Tetano, Mumia cum Amigdalis vnum efficere debet. In pulmonis defectibus Reſinam terræ præparatam, cum ipſa mumia ſimul oportet adminiſtrari. Et in tremoribus manuum, lauendulæ cum mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus, intelligenda eſt, excepta mumia tamen, cuiuſcp accidentis curæ ſanationiſcp. Sed quum accidens huiuſmodi corporalem in morbum tranſmutaretur, medicamentum de mumia (ſicuti meminimus) ad vſum aſſumendum erit. Non aliàs quàm de cura paragraphorum in morbis demonſtratum, in iſtis etiam intelligendum cum additione Mumiæ in ſubſtantiam vnam, iuxta proceſſum & ordinem, quem huiuſmodi morborum conditio requirit. Per compoſiti ſimilem in vnum concordantiam, iſti qui cauſantur à vulneribus morbi tolluntur. Et niſi Mumia talis adfuerit, eò loci fruſtra curabitur.

Pati ſanè poſſem, chirurgos maiorem inter ſeſe diligentiam in ægros adhibere, ne ſimile quid occurreret. Verùm quòd vulnerati duobus aſsibus vix maiore pretio ſanari cupiant, non ita prorſus incuſare poſſum eos, vbi tale contigerit ægris. Nam ob vilem eiuſmodi ſolutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur, & vnicuicp ſubijci, qui præ nimia pigritia non poteſt aliàs alere ſe. Quapropter eos non culpo multum, à quibus id contingit: nam rarò vili pretio bonæ merçes emuntur. Nec iſta loquor, vt vili medentes redarguam, cùm pro tantilla pecunia vix aliud nil præſtare poſſent, etſi ſcirent. Agere ſe fideliter etiam putant, interim & pauca merces hæc illis tota rariſsimè perſoluitur. Quare melius igitur, aut altius quid addiſcerent?

DE SIGNIS VVLNERVM, AD MORtem vel ad vitæ retentionem indicia ferentibus.

CAPVT XVI.

Corporis humani conditionem fundatiſsimè notam habere chirurgum decet, quo loco morti magis aut minùs obnoxium exiſtat, ſi vulnerentur ibidem. Hoc ipſum ab alijs abundè ſatis antea ſcriptum habetur, & optimè cognitum, quòd cor, cerebrum, veſica, &c. quum vulnus recipiunt, ad mortem id fieri. Quînam tamē iſti ſcripſerint videamus. Aliàs non, quàm ſi hunc in modum ſcripſiſſent, vbi cuiquam truncatum eſt caput, mortuus eſt. Hæc à me dicta ſunt, quòd membra ſuperiùs allegata, & quæ notione communi per ſe clara ſunt, libris non indigeant.

Quòd verò ſcitu neceſſarium in his, & non ita communiter

notum

notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quamquam dicta membra non attingant, animaduertens diligenter notato.

Vulnera neruis plurimùm extenſis, lacertis aut muſculis illata, ſunt ad mortem. Vt quum viribus omnibus membrum extenditur, eodem momento vulneratur. Artis digladiatoriæ potiſsimorum arcanorum vnum eſt, vt pugiles membris agiliter & facilè prẹter violentiam agitatis aggrediantur.

Non aliàs fodicatio vel iaculatio, quantumuis exigua, contractionem huiuſmodi vel ſpaſmum, in ſuris aut aliàs in carne contingens, mortem infert. Quapropter ſumma diligentia chirurgo ſunt curanda potioribus & ſelectioribus medicamentis.

Similiter in hydropiſi vulnera mortalia ſunt. In quartana verò & Paralyſi, vitam retinere poſſunt.

Vbi cholera ſe receperit in arterias, tremorem & contorſionem excitarit, eóq; tempore læſæ fuerint partes illæ, mortem admittunt. Et vulnus omne quod in ebullitionem fuerit illatum. Item omne quod venas temporum pulſatiles & ſomniferas in paroxiſmo ſecuerit, aut attigerit, mortale iudicandum eſt.

Animaduertendum etiam ex medicamentis vulnera plærunque reddi mortalia, potiſsimùm vbi calorem ex eis recipiunt, ac ſub eis intumeſcunt, aut indormiſcunt: iſta ſigna ſunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum ſæpius emittunt ſanguinem, tremunt, medicamento non conualeſcunt, & poſtmodum in paroxiſmum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alij calores & accidentia concurrunt alia, reſtrictio pectoris vel anhelitus, in vltimum ſignum cognoſcenda ſunt. Signorum eiuſmodi multa quidem exiſtunt, ſatiſq; nota: quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur, hoc loco poſuimus. Quæ verò prædictis carent accidentibus & ſignis, curatu facilia ſunt. Notandum tamen, quum accidens aliquod in vulnus minimè periculoſum inciderit, vt morbi qui dicti ſunt inciperent oriri, ſi per ſe bonum exiſtat, id eſt curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit: eſt quòd finis periculoſus expectetur.

DE SIGNORVM AVT REGIMINIS LOciue cuiſuis animaduerſione, medico vel chirurgo perito minimè neceſſaria.

CAPVT XVII.

CVm ex regimine cibi & potus caro naſcatur, vel potiùs nutriatur, oritur quæſtio ſi differentia ſit, aut vnius cibi caro melior exiſtat, quàm alterius? vt vtrum pulli meliorem carnem efficiant, vel capones ſuillis carnibus hoc loco ſint ſalubriores? Meam perci-

pite

pite ſententiam ad hunc modum. Principio non ignorandum omne quod editur à ſtomacho digeri, naturaq́ in vnum finem, etſi mille ciborum varietates, vnica tamen omnes caro fiunt. Quare pullorum carnes talem carnem efficiunt, qualem auenæ pultes. Quamuis obijceretur vnum habere nigriorem carnem altero, magis rubeam, &c. Hoc ipſum concernit generationem, & non ciborum digeſtionem.

Simile quid à fabris ferrarijs adduci poteſt, quorum quilibet peculiare ferrum equinum cudit, eſtq́ vnum alteri quodq́ ſimile: ſic etiam quæ nigra caro natura fuerit, æquè ſanabilis erit, atq́ alia quæuis. In eo tamen conditiones carnium differunt, quòd ſi homo quid ederit, hoc ipſum caro fit hominis: & ſi porcus comederit, porcina caro futurum eſt: ſi canis, canina. Cùm igitur caro naturam imitetur, & in eam tranſmutetur, quid refert quodcunque comederit æger?

Contra ſi quis obijciat, ab accidentibus quæ ex cibo prouenire credat, vt in febricitantibus, & loquatur, ſtatim atq́ porcinas carnes edit, in febrem incidit, aut quoties piſcibus veſcitur, malè mox habet. Non eſt quòd ægrotationes eiuſmodi carni vel piſcibus adſcribas, at potiùs imbecillitati malæq́ ſtomachi diſpoſitioni, qui nō ſemper omne quod iniicitur, ei pati poteſt. Quare hac ratione ſeſe defendit, ac ob eius irritationem corpus vnà cum eo ſimul abhorret. Nam hominis vulnerati plurimùm, & exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamen quid adminiſtrandum ſit, hoc ipſum tale fore neceſſum eſt, vt maximè debilis æger non abhorreat: vt offæ quædam aqua butyro pauco vel pinguedine modica madentes, aut vino: poſtmodum iure gallinaceo, deinceps bubulo, vel ex bouinis carnibus, & poſtremò ſi fuerit opus ex ſuillis: vno ſic poſt aliud adminiſtrato, quoad potentior fiat. Vbi iam inſtauratus fuerit ex ſeipſo natura ſic adiuuante, non eſt quod reſpectum vulneris habeas, at exhibe quicquid ferre ſtomachus valuerit.

Optimo poſſum igitur iure dicere, vulnerum non habendum eſſe reſpectum, at ſtomachi per ſeipſum, ne diſturbetur aut deſtruatur: vulneribus namq́ hac via ſubueniri melius poteſt. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adſcribito cauſis, & non cibis. Nam eo loci caro quæ fit ex oleribus, gallinis, auibus, aut botulis, talis eſt, qualem natura fore cupit. Hoc tamen obſeruare bene poteris, vt cibos tales atq́ potus adminiſtres, qui ſanguinis & carnis plurimùm efficiunt, vt eis naturæ citius ac melius ſubuentum ſit. Quod ad carnium ſalubriorem eſum, atq́ potuum excellentiam attinet, hoc ſcito. Credis ſuillas carnes bubulis inſalubriores: eadem eſt ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit guſtare, porcorum ſuperfluam pinguedinem, & quanto pon-

to pondere bubulam excedat? Sanè si talis humiditas in porcinis carnibus non existeret, eas vt saluberrimas administrares, æquè ac perdicinas. Quod scire de suillis carnibus voles: ipsæ quasdam in sua pinguedine proprietates habent, quæ stomacho quodammodo contrariæ sunt eorum, qui cibum huiusmodi non appetunt. Quamobrem stomacho nihil aliud huius imputãdum venit, quàm ob appetitus defectum & abhorrescentiam quandam, vel alicuius cibi nauseam, & non propter insalubritatem, vel ciborum noxam.

In vino quidem obseruabis, id sano homini largiùs sumptum nocere posse, quantò magis ægro. Si capiti sano, quantò magis noxium erit vulnerato. Contra considerato, virium nihil aquam sano tribuere, multo minus infirmo. Qua de causa medium seruabis vtrinq; iuxta conditiones infirmorum.

Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium uiginti contingit, fieri minimè potest, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo signum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriunturq; magis alijs. Quæ tandem huius occasio, præter quàm de locis corporis, habitu, medicamentisq; prauis demonstratum fuit.

Quisnam phlebotomiarum determinatam horam præscribit? quis frigidum aut calidum administrat? vel condimenta more Monspelianorum? certè nemo. Accidere solet, vt qui suillis & vitulinis carnibus, item ceruisia vinoq; repletus existat, & vulneratus capite, perquàm optimè sanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atq; ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei causæ declaratæ superiùs extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporisq; partes hactenus imperitorum excusationes medicorum fuerunt. Si hæc vt vultis contraria forent infirmis, ex mille vix duo sanarentur. Istę sunt vestrę cõditiones, vt iam de sereno cœruleoq; cœlo fabulemini, deq; rebus altissimis duntaxat, & remotissimis. Nunc in cœlo hoc habet: iam ab Occidente procedit illud: tum demũ Luna furnarię furcę, vel rutabuli formam habet: postmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis sunt, ac omnia prorsus impediunt, imò quę in Hispania, septemq; Selandiæ montibus existunt, vnde longinqui venti prorumpunt: postremò de magnete comparationes adferunt. O cæci vos medici, quod in homine vobisq; præ manibus existit, si conspiceretis aut videretis, & quid in medicina, his vestris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cùm eò minimè peruenire possitis, neq; ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia consistere.

DE FVNDAMENTO QVODAM ADVstionum, & gelu. CAPVT XVIII.

QVa ratione ſuas in corpus imprimat proprietates aduſtio, notandum venit, quocunq; modo fiat: vtpote caſum aduſtionis, vel accidens calorem non exiſtere, ſed ſubtilium ſpirituum aſperitas vel acuitas potius corpus deſtruit.

Sal iterum accenſum igneſcit prorſum, & omne quod ab igne hoc damnatum fit, nitrum efficit, & non eſſentiæ complexio. Sulphur etiam accenſum, aliam ſubſtantiam ad ſe recipit, eſt nihilominus ſulphur hoc ipſum. Quod autem abſumit iſtud, eſt in eo, per accenſionem tamen excitatum. Non aliâs de aduſtionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritq;, non externus ignis hoc efficit, quod damnum exiſtit: verùm accenditur corpus, & quicquid inde ſequitur damni, ſolùm ex eo quod accenſum eſt procedit, ac in accenſionem incidit. Vt lignum carbo per ſeipſum fit. Nam ſulphur corporis, quamuis ipſum exhibeat flammam ob fixam eius conditionem, accenditur vriturq; tamen, eſtq; fixus ignis, & eò per externum adducitur, cui tantiſper tantumq; reſiſtit, quantiſper & quantum adfuerit ignis.

Quamobrem in cura ſulphur accenſum arripi neceſſum eſt corporis, cùm in eo ſanatio conſiſtat. Item vbicunq; ſanatio, vel vnde ſurgit eius origo, materia pariter & morbi ſubiectum exiſtit. Et omnia quæ huic adhibenda ſunt medicamenta, ſolùm ad ſuperandum ſulphur corporis ordinari debent.

Aduſtionis differentia duplex: vna per flammam quæ molitur conſumptionem: altera quæ fit bullientibus. Flamma fit ſiue lignorum, puluerum, reſinarum, aut pinguedinum. Bullitionibus, vt calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens vtriuſq;, vt ea quæ fit liquefactis metallis, & ſimilibus.

Ad hæc animaduertendum, vtrum ex ſubſtantia quicquam adhæreat, an non: vt ex puluere quod ſulphur & ſalnitrum poſt ſe vel ſui conſumptionem accenſione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare ſuum reſiduū, aliud metallum, aliud reſina, aliud aqua, quodq; proprium habet, cognitu neceſſarium: nō propter ſanationem, ſed extremos dolores quos inferunt huiuſmodi reliquiæ.

Salis nitri, ſulphuris, & reſinarum ſpirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem eſt ſpiritus ſalis. Ex metallis etiam alios ac ſingulares, quòd eo loco ſit Mercurius. Ex aliјs adurentibus adhuc alios, quia ſulphur ibidem eſt reſolutum. Huiuſmodi ſulphuris ſeparationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta ſuam conditionem atq; naturam.

naturã. Sed hæc omnia medicinam prorſus non concernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicam, non aliàs hoc loco per medicinam vnicam fit alimentum. Et non ſecus ac aqua flammam & accenſionem in corpore quouis extinguit, medicamentum etiam aduſtionem pellit. Aduſtionum dolores accidentalia ſunt, originem ex igne ducentia: poſtmodum ex aëre quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum inſuper poſt veneni conceptionem iſtud per meatus & venas in primum ſuum centrum penetrare, quo mortem inducit.

Iam de Gelu ſciendum, vnum quodq; calidum, vbi frigore ſuperatum, id eſt, congelatum fuerit, poſtmodum in putrefactionem tranſire. Hac de cauſa lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionem accipiunt.

Quæ prius bulliuit aqua, frigore ſuperatur in cõgelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimùm obnoxia. Verùm ea quæ recens frigidaq; tranſit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit. Sic de cæteris liquoribus intelligendum.

Quantò magis quod à natura calefit, putrefactionibus obnoxium exiſtit: vt animal aut brutum congelatum, aliàs ac mulò fœdius eius cadauer putrefactum olet, alio, quod alia via quauis interijt. Non aliàs de homine, quum ſui corporis aliqua parte congelatur, accidit: quod naturalis calor qui fuit ablatus, in ſuum cadauer nunquam redit amplius.

Quum igitur membrum aliquod gelu prorſus rigidum fit, ab eo vita ſeparatur, vt vbi tibia congelatur, vita moritur in ea, ſeparariq; neceſſum eſt à viuo quod mortuum exiſtit, à ſuperiore parte genu videlicet. Iſta congelatio priuſquàm emoriatur membrum, eius eſt vehemens indormitio, poſtquam à vita ſua decidit. Et non aliàs ac ignis membrum aliquod ſuperat ac vincit, frigus idipſum etiam efficit. Item, prout aqua feruens etiam ignis ingenti frigore congelantur ac extinguuntur, non ſecus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaq; primò calor, & poſtmodum gelu vincitur. Nam atq; membrum ſuo calore priuatum eſt, ei nunquam reſtitui poteſt. Cùm hoc incipit congelari, calor à carne primo recedit, ob ſuæ humiditatis congelationem, poſtmodum à neruis, & poſtremò quidem à medullis oſsium. Quapropter euenire ſolet, vt caro fruſtatim decidat, alia non corrupta, quòd iſtam natura vehementer defenderit. Quandoq; medullæ prorſum emoriuntur, vnde poſtmodum nulla ſanitas vera ſuccedere poteſt. Item ſæpe contingit etiam, vt gelu tam ſubtile ſit, poroſq; penetret in medullas, quas congelat, illæſis alijs partibus: & nonnunquam inteſtina cæteris non tactis.

Ex huiuſcemodi congelationibus oriuntur varij morbi, permanentes in mortem vſq;, prout Hydropiſis, contracturæ, mania, lepra, &c. iuxta membri cuiuſpiam arreptionem. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo ſimilia curare valeat, & non vt veteres, vnica lyra choream ducere ſemper vnam ipſos imitando. Congelationibus igitur iſtis dummodo membrum omnino rigidum non exiſtat, ſed in via ſuccurrendum eſt.

DE CVRIS AMBORVM, ADVSTIONIS *videlicet ac gelu: vel congelationis membrorum.*

CAPVT XIX.

CVram vtriuſq;, ſcilicet aduſtionis & congelationis vno ſub medicamento concludam, quòd ambæ per conſumptionem in putrefactionem tendunt. Qua de cauſa perquàm vtilem Anatomiam vtrinq; fore certum eſt. Communia, quæ paſsim à vulgaribus & alijs medicis remedia ponuntur, huc adducere nolo, nec eorum vix meminiſſe, propter eorum vulgarem vſum abſq; vtilitate, vt ſunt florum Tyliæ, Verbaſciq; liquores, oleum lini, butyrum, & laridum calida liquefactaq;, nec non alia plura. Similiter ea, quæ ad congelationum vſurpata ſunt remedia, magis quàm ad remedium, in deprauationem vtilia, quòd variorum accidentium productiua ſint, in his quæ per alia facilè curari poſſent. Huius praui generis vnguenta ſunt Agrippinum, & de Terebinthina, tum ea quæ fiunt ex ouis, &c.

Cura quidem earum eſt, vt vnius Mumiæ per additionem conſeruetur altera, nempe debilitata, hunc in modum qui ſequitur.

Accipe Olei coſti lib. 1. Seui hircini lib. ſs. Ceræ ℥ 9. Fiat vnguentum, quod ſingulis quaternis horis applicandum eſt, aut ſæpius, quò locus melius humiditatem ſuam retinere valeat.

Aliud remedium.

Accipe Olei ex laganis auium ℥ 5. Adipis cerui ℥ 2. ſs. Ceræ, Liquorum ex ouis, ana ℥ 4. Miſce ſimul, & vtere. Huiuſmodi medicamentum ab initio curæ ſufficiens eſt in finem vſq;, nec opus alio, quòd in eo Mumia conſtituta ſit, qua quidem vtraq; frigoris congelatio, tum caloris aduſtio curatur.

Concluſio libri primi Bertheoneæ, Chirurgiæq; minoris.

NOn dubito quin ante dictæ demonſtrationes aliquibus et ſi æquo ſaltē breuiores fore videbuntur, illis puto qui horū non antea nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari ſi debeat, apertè ſatis intelligit omnia. Tum qui diſcere cupiuerit, ex iſtis fundamenti ſatis accipiet.

Secreta

Secreta quædam hoc loco ſubticere volui, quæ plurimùm exiſtimata ſunt, vt in vulneribus capitis ac inteſtinorum, & ſimilibus quæ curæ periculoſioris exiſtunt: non ob ignorantiam, ſed ex occaſione quadam, ſcilicet, quòd medicinæ temerarij nebulones immiſcentur, qui ſeſe præter fundamentum intrudunt, ſiue docti vel indocti fuerint, & ægros æque temerè curandos, audacterq́ ſuſcipiunt, ac ſi plurimùm experti forent: quò fit vt infirmos funditus perdant, & quandoq́ iugulent. Vt iſtorum capitibus phantaſias non adferam, quibus ex ſeipſis aliud perperam ſomniare poſſent, quòd me non intelligerent, captu ſuæ rationis, aut aliàs quàm ſcriberem, occaſionem dare nolo, qua latiùs ægri quàm ſint ab iſtis perdentur, aut miſerius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel inteſtinorum, aut alui, quę fiſſuram, ſciſsionem, truncationem haberent, quî per inſtrumenta curandum ſit, argenteas teſtas fiſtulasûe, quibus tegi cerebrum, aut excrementorum ductus continuari debeat: idipſum expertum propriumq́ requirit hominem, & non inſanum ſtolidúmue caput, vt illi qui ſeſe paſsim in medicinam per feneſtras, & non per oſtium intrudunt, poſsident, & qui quodcunq́ ſomniant, id ipſum etiam audent exequi. His igitur quæ ſcripſi feciſſe pro hac parte de Mumia, tum excuſaſſe me ſatis volo.

FINIS PRIMI LIBRI DE MVMIA BERtheoneæ, vel Chirurgiæ minoris.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI BERTHEONEÆ, CHIRVRGIÆque minoris D. Doctoris Theophraſti Paracelſi.

HOc ſecundo libello tractabitur, quînam vlcus aut vulneris damnum (vt vocant) omne, quod ad ſuam partem attinet, minera ſit, & ex mineralibus profluat, & iſto fundamento concludatur, vt ſalia ſint vlcerum origines: quæ poſtmodum vti ſeſe iuxta mineralium conditionem demonſtrant, aliqua reperiuntur acuta, quædam acida, corroſiua nonnulla, & pleraq́ alia venena ſunt: & quoties ſpecies ſalis, toties morbi ſpecies etiam habetur.

Tum quòd ex Iliadi natura conditioneq́, morbi nonnulli prę teriti, præſentes adhuc aliqui, noui quidam & recentes, & alij plurimi poſtmodum & in futurum emergent. Item qui mineralium ex-

ternorum varietas ac multitudo, varietatem & multitudinem internorum demonſtrent, in conſumptionem vſque totius Iliadi demonſtrabitur.

Poſtmodum vlceris vniuſcuiuſque peculiaris conditio ſequitur & eſſentia; cum origine, ſimul, & emunctorio, nec non aliqua ſuę tranſmutationis aliquo futuroq́ tempore facta mentione: cumque ſignorum & aliarum cognitionum incluſione, quînam ſimilitudinem cum mineralibus habeant.

Poſtremò curarum ordo continetur, & qua via rationeq́ fieri debent, & ſimilium ſanationem aliud nil præter Balſamum externarum rerum naturæ ſolûm exiſtere, tum quî hæc ipſa, naturam ſuperare non valeat, etiam quòd Balſamum oleum ſit elementorũ, aut liquidum Microcoſmi.

DIVISIO SECVNDI LIBRI BERTHEO-neæ, vel Chirurgiæ minoris D. Doctoris Theophraſti Paracelſi.

PRæfatio quædam abuſus penes medicos ortos, & in hunc diem perſeuerantes continens, per quos verum ſanationis & curę fundamentum falſificatum & adulterinum factum extitit, quo factum etiam vt natura ſit in contrarietates adducta.

Poſtmodum, de quorumuis vlcerum originibus in genere.

De cuiuſuis vlceris origine, poſt in ſpecie.

De conditionibus, eſſentijs, & proprietatibus eorundem.

De curis eorum ſecundum Anatomiæ ſuæ tenorem.

Concluſio tandem huius libelli ſecundi.

LIBER

LIBER SECVNDVS BERTHEONEÆ CHIRVRGIÆQVE MINORIS D. Theophrasti Paracelsi,

DE BALSAMO, HOC EST, DE VLCERIBVS.

DE ABVSIBVS ET ERRORIBVS MEdicorum & scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

Præfatio.

HVIVS libelli principio conceptus eius adducendus, vt qui nihil aliud quàm de chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solùm intendat: quæq; aliàs vlcera vel foramina vocantur. Priusquam tamen hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam contrarietatum & errorum hactenus à medicis in vlceribus, quod originem eorum concernit, & curam commissorum admissorumq; mentionem faciam, & qua via processerint, & quos tenuere veteres errores demonstrabo.

Primò notandum. Visum fuit istis acuitatem in corpore sitam esse, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Quî verò post accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non sine quadam astutia factum est, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori, verùm vt vlcera, quæ contra naturam fiunt, illi tribui possent: hepar in occasionẽ adduxerunt, ac docuerunt hac via per vlcera nempe repurgari: quod planis etiam verbis, vt floribus ornarunt, obtegeruntq;. Iecur autem quòd membrum sit ore carens, defendere se minimè potuit ab iniurijs, quare falsam accusationem pati necessum fuit, cuius tamen est innocentissimum.

Accesserunt alij, qui hanc acuitatem aliàs inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, à capite per descensum in inferiora petentem: & non secus ac iecinori capiti, quòd rabulam non haberet accidit. Vtrinque tamen horum expositores capitale fundamentum originis eorum quæ afferebant exponendum non assumpserunt, id est, Anatomiam ipsam, quæ minimè consentit, necq; patitur ex alterutro documentorum suorum, speciem vlcerum aliquam oriri posse. *

Quamuis inficias ire minimè nolim, potatorem ingentem vlceribus dominandi potestatem exhibere posse, medio debilis, aut læsi membri cuiuspiam, non iecinoris tamen. Dicite mihi vos Do-

ctores,an fieri poſsit, vt ex hepate vulnerarius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quàm extent hactenus demonſtrationibus. Docete me qua via fluxus à capite manans lupum efficit,ſcrophulas, aut alia cauernoſa, hiſúe præbet originem, ſiue in brachijs vel pedibus,&c. Aut reſpondete ſaltem,vtrum pars vna in alteram abſq; partis eiusdem coniunctione tranſire valeat? interea progrediar.

Poſtmodum hæc ſua redegerunt in ordinem,per enormes errores, ex ſpecierum vlcerum varietate depromptos. Oportuit enim eos conſideraſſe tam varias vlcerum conditiones, in ſuis etiam originibus variare, cùm tot & tam variæ demonſtrationes apparuerint. Quædam vrentia,pungentia nonnulla,mitia quædam,alia ſicca,& alia humida fuêre,&c. Origines eiuſmodi ſuo modo frenantur,vt ſequitur.

Sua ratio quatuor humores eis inſpirauit, Choleram,Melancholiam,Sanguinem,& Phlegma. Quatuor hæc inter ſe concordarunt,eisq; dederunt poteſtatem. Vnum eſt acidum,aliud amarum, vnum ſalſum,& aliud è contra dulce. Videte quæſo,quinam iſta cũ originibus vlcerum, item cum fluxionibus & hepate conueniant, cum ſplene renibusq;? Quaternarium hunc tam diu cuderunt in terebram,donec ſub finem foramina terebrauerit. Iam foramen extitit melancholicum, à colore ſumpto iudicio: iam cholericum ab vſtione:modò ſanguineum,à ſanguinis emiſsione:poſtremò phlegmoſum,à miti conditione, quia dolores nullos effecit. Aptere corrigialis calcee,ſine te parari,vel teipſum accommodato.

Quatuor iſtos humores etiam in corpore poſuerunt:ſi verum ſit,vbinam latent, vt quatuor iſti ſibi tam aptè foramen eodem loco faciant? Item quòd omnes ſæpe contenti ſint vnico tantùm vlcerario foramine, & non pluribus? aut qua ratione cholera poteſt oſſa,pellem,& carnem rodendo conſumere?Nullus in ea canis moratur: quînam ipſa Melancholia poteſt acedine ſua? cùm æruginis ibidem nil habeatur, aut quod æruginem contrahere poſsit acetoſitate:quare id efficiet Phlegma,vel conditio ſanguinis?

Pati ſanè potuiſſem, vos hanc veſtram terebram in meliorem formam excuſiſſe, mihiq; demonſtraſſe calybem eius, & vnde veniat,item fabrum qui tam acutam fecit eam. Si dicatis choleram eſſe aduſtam: quid hoc eſt quod illam adurit? An ignoratis omne quod aduſtum eſt,vires nullas retinere? carbones aſpicite. Dicitis melancholiam aduſtam eſſe, quæ poſtquam ſic vritur, inſtar Diaboli rodit. Si corroſio talis exiſtit in aduſtionibus,quis adurit Phlegma? quis Sanguinem? Priuſquam talia loqui vel ſcribere, ruminaſſe melius ea debuiſtis.

De ſede quadam in ſplene loquimini,ſuper quam ipſa Melancholia

colia sedet: si sedeat ibidem, quî fit vt in tibias veniat? Item in epate suam habere sedem Sanguinem asseritis: quantùm ego iecur vel hepar vidi, nunquam in eo sedem aliquam reperi. Quî potest etiam cholera suam originem ex felle ducere: si cholera fore debeat, vbinam est in ea fellis conditio? Phlegma suum in cerebro patrem habere, quàm egregium genuisset filium nomine Phlegma? Si excrementa sint humores, oletum erit humor intestinorum, & vrina vesicæ. Primùm amouete vos excrementum, ei suas proprietates, & loca in quibus existit tribuentes: postmodum videte melius, vbi vestri fuerint humores.

Vt de prolixitate fabulationum vestrarum taceam, quid sibi volunt illæ quas facitis coniunctiones: iam cholera melancholiam adurit, nūc illam ista: modò sanguis pati cogitur, mox medullę: iam ossa, talesq; variæ passiones fiunt. Quînam id probare poteritis, nempe coniunctiones humorum posse fieri, cùm humor nullus aliū recipiat, non inficiat alium, nec impurum efficiat? vt interim subticeam vos nondum humorum Anatomiam vnquam probasse, vel scripsisse, quînam differant: multò minus vnde conditionem habeant, vt ex eis tam variæ plus quàm centuplicatæ species oriri possint. Non sunt elementa, nec matrices, quî probare possetis, tot acedines, dulcedines, salsedines, & amaritudines, vnà cum tot ac tam varijs demonstrationibus & signis ex quatuor istis enasci? Verùm consilia vestra puerilia sunt, ac inania.

Docete quid sit cancer: estne Melancolia? sedes eius hac ratione foret in pectore, vel scapulas inter. At sedes eius est origo, quæ quidem locus est morbi, quo in loco matrix etiam existit. Quid melancholici foraminis igitur in tibijs esse potest? si cholera sit hoc ipsum, quid igitur in lupo fuerit? Cancrum hac ratione separamus à lupo, matricem vnam vel duas considerantes, & sub eisdem signis manemus. Quid est æstiomenum, quid persicum? suntne conditionis eiusdem adustio, vel naturæ? Vnde prouenit hæc adustio? an ex humoribus? Hac ratione humor aduritur, & non lignum, aut corpus. Quid hoc est quod vritur? est minera, non humor. Humor est vniuscuiusque rei humiditas, indita naturaliter ei, ne siccetur. Quid igitur tam admirandi vultis ex humore fingere?

Si progrediantur hæc vestra consilia, lupus tandem in stomachum transmutabitur: poteritis ne vos illi ventrem etiam & anum assignare, tum humores in lignum aptare mihi, quod per seipsum accendatur? Sic vnusquisq; humor aptabitur, non ex intellectu naturæ, vel eius luce. Non animaduertitis ignem persicum, aut prunum esse resinam? Omne siquidem ardens aut vstionem recipiens, resinæ subiectum est. Docete me rursus: vnde scrophulæ proueniunt, an etiam ex cholera? Quare non igitur totam regionem aufe-

runt?

runt? Eſtne melancolica? Quis illi ſimilem formam indidit? Eſtne phlegma? Quis illi ſex aut octo facit emunctoria? Eſtne ſanguis? vbi venæ, quæ hunc in modum expurgantur? Poſtremò perſicum vlcus futurum eſt. Interrogo vos ergo: poteſtne hoc ex phlegmate, ſanguine, melancholia, vel cholera naſci? Sunt igitur iſta quatuor igne referta pariter omnia? Quî mihi fuerit intelligendum, quòd humores & cutem in calybem tranſmutent? aut qui calybs eò peruenerit? Omnia fingite præter Aetnam, aliàs ad extremum redacti fingetis purgatorium, quod veſtris adaptetis. Verum enimuero quantùm ego vos meis agnoui temporibus, haud miror, tam futilia ſequi conſilia vos, & nugas tam enormes Philoſophiam exiſtimare, Theoricam & Euangelia ſacra fore velle. Poterit vnuſquiſq; iudicare, conſiderareq; ab his quæ dicta ſunt à me non immeritò, vos minimè fideliter Medicinam exercuiſſe: quôd enormia nimiũ hæc mendacia vobis in fundamentum eligeritis, & conſideraſſe nõ potuiſtis, cùm cura quæ ſumitur & ſequitur ex eo fundamento ſit mendoſa, radicem eius eſſe mendacium, & eos qui hanc amplectuntur, per eam fore mendaces.

Aſinus quiuis tantam diſcretionem habet, vt eo non redeat loco, in quo ſibi mali ſiniſtriùe quid accidit: quanto vos prudentiores decet fore medicos? vtrum ſapientia conſiſtat in pileolo rubro, vel in auribus, iudicate vos ipſi. Friuola nullaq; reſponſio fuerit, Auicennam, aut alium patronum veſtrum dixiſſe, Vlcus eſt incurabile: iuxta ſuam rationem & artem reſponſio dici poteſt, iudicate vos tamen, vtrum vera ſit an falſa. Probate melius, & ſi falſam inueniatis, cur igitur talem non exiſtimatis vt eſt? Honeſtum foret cognoſcere vos, cur Lytargyrio ad curam vlcerum vtimini, cur æquè vehemens ſit, ac ſi camphora foret in perſico, cùm duarum tamen complexionum exiſtant. Et quod maius eſt vitium, de veſtro fundamento deſperare vos neceſſariò in Theorica receptiſq; veſtris oportere, poſtremò ruſticorum recepta ſuſcipere. Vtinam vos æquè benè chirurgiæ negotium intelligeretis ac ruſtici, putarem id à vobis non ita fœdatum iri veſtris compoſitionibus. Quod ad verum fundamentum attinet, in ſequentibus latius adducetur.

DE QVORVMVIS VLCERVM originibus in genere.

CAPVT I.

VT primò de fundamento loquamur vlcerum, ignorandum nõ eſt, vlcus aliquod in corpore præter corroſiua nullo modo poſſe fieri: nullum etiam corroſiuũ extra genera ſalium reperitur. Inde quæuis vlcera ſuam ex ſalibus originem ducere ſequi neceſſum eſt: non ea via quidem, vt ſal tranſmutetur, melius aut peius reddatur,

vti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc eſt quod ſciatis, in corpore nil peius reddi, ſed quod malum ibidem exiſtit, à natiuitate ſimul ortum eſſe, ac in temperatura ſic permanſiſſe, vt nulla ſuæ ſubſtantiæ manifeſtatio facta ſit.

Vti iam vlcerum originem ſalia fore dixi, hoc etiam eſt ſcitu maximè neceſſarium, centuplicatam in corpore ſalium exiſtere varietatem, quorum quodq; genus peculiare ſuum vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta ſalium exiſtentiam, vlcus peius fit, aut melius alio. Inde ſuam formam, conditionem, & eſſentiam, vt externa ſalia ſumunt. Sal quod limaturæ ferri permiſcetur, peculiarem ſuam ferruginem habet: item ſal vrinæ ſuam, & alumina propriam, &c. Quanquam ferrum vnum & idem exiſtit, nihilominus tranſmutationes quæ per ſalia fiunt haudquaquam ſimiles, quòd in ſalium conditiones tranſeant. Et prout vnum guſtu vehementius eſt alio, quòd à differentia percipitur inter vitriolum, ſal commune, ſal nitrum, & alumen, quodq; peculiarem dolorem infert, vti guſtum habet proprium. Hæc de ſalibus.

Non ſecus, imò peius ea quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arſenicalia ſunt, auripigmenta, vſnea petrea, &c. vt iſta pro ſui conditione veneni tumefaciunt, pungunt &c. hic etiam vbi producunt vlcera ſeſe palam faciunt. Horum omnium primum fundamentum eſt, cognoſcere totum corpus in huiuſmodi ſalibus conſtitutum: & quantùm externa mineralia comprehendunt, Microcoſmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt vlcera, non aliàs quàm ſuper ferrum ferrugo, quod proprium ſal conſumit. Sic & cuprum ſuo ſale proprio conuertitur in ęris florem, aut viride æris: non ſecus in ſui conſumptionem per ſalia ſua tranſmutatur corpus.

Alia nonnullorum vlcerum origo fit ad hunc modum. Salia quædam ſubtilia ſunt, & liquoroſa, quæ per propriam ſubtilitatem corrumpuntur, eò quòd in aliꝭs liquoribus exiſtunt, aut ſeparantur poſtmodum in hunc modum. Vinum integrum & ſanum videtur, & in eo ſal eius non percipitur, quia dulce bonumq;, nec non in ſua ſubſtantia potentiſsimum: ſuo tempore poſt ab eo ſal proprium ſeparatur, ac tartarum producit ad latera vaſis, quod ſal acutiſsimum exiſtit. Pariter in corpore liquor, qui neceſſarius eſt illi, temporis etiam ſucceſſu talem in ſeparationem tranſit: pellis eius eſt vas, cui tartarus adhæret, vt in dolio, cum ſua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum aceſsit, qui ſubſtantia ſua ſeparatur ab eo. Non aliàs in corpore liquoribus accidit, qui centuplicatè variantur, vbi ſimilem in acetoſitatem incidunt, ſtatim adeſt corroſiuum.

Nec eſt quòd miretur quiſpiam ob ſalium in corpore multitudinem,

tudinem, cùm idipſum varietas demonſtret vlcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum exiſtunt. Latiùs notandum ſalia corroſiua iuxta ſeparationis tartari, nec non aceti proceſſum à vino ſimiliter vlcerum originem eſſe, quum in ſuam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout vnum diutiùs altero vinum cõſeruatur, & acutius exiſtit, in corpore ſalia haud abſimilem differentiam habent. Quînam in corpore poſſet aliquid exiſtere, quod præter corroſiuum vlcus forare poſſet? aut corroſiuum eſſe poteſt, quod ſal non ſit? Quam ob cauſam igitur medicus ab hoc fundamẽto recedere vellet, tum ab originibus veris vlcerum? & id quod ipſamet natura dedit, in quo poſita ſunt etiam omnia, non erit conſiderandum, ſecundum eius tenorem ac ordinem? & in his peculiares nugæ, quas effutit Auicenna cum adhærentibus ei, forent obſeruandæ?

Inſpicito naturam ſuis in proprietatibus conditionibúsue, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videq́ diligenter, quàm varia ſalia naſcantur ex eo, prout communia, tum alumina, vitriola, &c. Pariter elementum Terræ, qui mirum in modum ſua ſalia producat in pipere, zingibire, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin & noſtoch ſubticeam. Item in quot fines ſalia tendant, & quàm varias operationes ſub finem demonſtrent. Ad hæc etiam conſidera, corpus in ſe conditionem elementorum habere, tum etiam ipſummet elementa fore, nõ ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut ſiccitatis. Hæc dicta putato, quòd aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa.

Aſpice quînam generetur aurum, quod non niſi fructus eſt elementi ſui: aliud aſpice, nempe ſmaragdos, qui ſui ſunt etiam elementi fructus, vt horum incorruptibiles nonnulli, & alij magis. Vbi tales in corpore fructus generantur, quis non iudicabit illud ad vitam longam & ſanam? Contrà, cùm ex elementis ferrum etiam conflu-at, quod ſua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes: ſi corporis elementum ſimilem fructum etiam producit, quis hominem eiuſmodi ſanum iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elementum in ſeipſo bonum at q́ malum producit, abſq́ damno ſui ipſius (hoc Anatomiæ quidem ordine cauſante) ſic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt vides accidere ſæpius, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco minimè fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligito: nam prout illæ ſeſe patefaciunt, & morbi ſequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum expromito, quum inueſtigare poteris, vt

quum

quum ſeparatio metallorum ſuos flores emittere cupit, etiam ſcire poteris, quum ſimilia prodeunt vlcera. Nõ aliàs enim atq; ſe palam faciunt illa, per ſeparationem, & morbi ſeſe pariter manifeſtant. Quæ quidem ſeparatio niſi fieret, nulla neq; bona neq; mala metalla prodirent in lucem. Sic etiam in corpore niſi fieret ſeparatio, nulla ſanitas, neq; morbus vllus accideret. Cùm igitur in ſeparationem ordinata ſunt omnia, primum hoc fundamentum eſt, vt ſeparatio cognoſcatur à medico. Qua ratione homo ſit elementum, & quatuor elementorum in ſe conditionem habeat, intelligendum, non iuxta complexiones, quæ quidem elementum nullum effficiunt, at inde quæ naſcuntur mineralia, præbent elementum. Sic & homo etiam elementum exiſtit, ac ſua ſanitas & infirmitas mineralia ſunt: item corpus ex quo productio fit, eſt Matrix, & ſemen iſtius eſt id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de ſemine licet hîc taceam, quòd philoſophicum potius quàm medicum exiſtat. Quanquam Ariſtotelica lyra, tum artiſtarum fiſtulæ viles, talia minimè canant, propterea non eſt quo moueatur medicus: nam ipſa natura demonſtrat, vbi ſemen hoc lateat: quid ſit Matrix, & quid poſtmodum ex iſtis duobus enaſcatur.

In cuius ſiquidẽ diſtinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquę ſuum in aqua corpus habet, ac ſua mineralia producit in aliud elementum, id eſt, in terram. Similiter elementum Terræ producit mineralia ſua in aliud elementum, videlicet in aërem. Non aliàs elementum corporale ſua mineralia producit in elementum aliud, ſic vt quod ex elemento aquæ prouenit, exiſtit in phyſico elemẽto corporeo: tum quod ex eo latius naſcitur, in lucem erumpit. Cùm igitur vlcera ſint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus eſt mineralium: accidit vt vno loco reperiantur aluminoſa, vitriolata quidem in alio, ſalia ſimiliter in tertio, quarto verò nihil, &c. ſic etiam in corpore. Sunt homines omnes corpus morborũ vnum, & inter nos omnes genus omne mineralium diuiſum eſt, æqua repartitione. Inde ſequitur in vno ſolum homine minimè, ſed repartitum, vt quotquot homines exiſtunt, partitiones totidem ſint, & iuxta venas & meatus eiuſmodi hominem concernentes, ſanitas eius aut infirmitas erit. Ad hęc, è libro de generationibus rerum naturalium inſtrueris latiùs.

DE CVIVSVIS VLCERIS ORIGINE peculiari. CAPVT II.

Scribendi fuit penes Antiquos hic vſus, vt vlcera pro maiori parte vocauerint Apoſtemata: ſed errore factum, & intellectus ſui defectu. Quare non eſt quòd quiſpiam curet, ſi quando vocem in poſterum Apoſtema quodpiam vlcus: eius rei cauſa declarabitur,

vbi de apoſtematibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla foramina dicta ſunt, quæ quidem ego vocaui Syrones. Multa nodos vocaui damna, quæ veteres apoſtemata ſcripſerunt & vlcera fore, non ex eo fundamẽto, ſed ex abuſu potiùs. Licet in poſterum etiam antiquorum ego nominibus vnà cum meis vtar, cauſam hanc eſſe putes, quia vetera vobis aut alijs nomina ſunt notiora. Non quòd ea defendere velim, aut eorum ſignificata curem, vel declarationes, quas vnà cum textu prorſum reijcio. Quæ latina ſunt nomina, & à Latinis deprompta, illa manent: in his origo morbi ferè ſemper includitur, aut ex cura, vel à ſimilitudine quadam, vel accidentali morbo ſuo deducta. Apud veteres tamen nomina cum ſuis morbis valde parum conueniunt, quo fit etiam, vt hactenus plus errorum inde quàm boni ſurrexerit.

DE NOLI ME TANGERE, VEL ALIAS *lentigine praua, vel ferrugine.*

CAPVT III.

PRimum eſt quòd in hoc morbo notes, alibi quàm in facie non produci, quia ferrugo eſt ex ſale Calebino, quæ prorumpit per vel trans cutem, & poſtmodum introrſum rodit ex martiali natura carnem ferream, è ſeptem vnam vſq; ad radicem alterius carnis. Ad hæc tibi ſummè foret vtile, genera carnium iuxta metalla kakimias, margazitas, vitriolata, &c. cognoſcere, quibus ineſt, locumq́; proprium habet omne quod hunc inficit, eiq́; nocet.

Vlceris huius productionis tale ſignum habetur. Locus martialis ad cutem ſal ſuum expellit, cruſtas & ſciſſuras, vnà cum bullis & puſtulis producit. Statim atq; hoc apparet, adeſt ſalis iſtius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corroſiuam naturam, vt huiuſmodi cruſtas abedat, ſub naſo fodiat, poſt ad maxillas, ſuper & ſubtus labia, naſi cartilagines, maxillas, in palatum vſque, diſtenditur in latum, ad aures, oculos, & frontem. Et niſi remedium adhibeatur, ſumit incrementum, ac ad oris interiora tendit ea corrodens, vt fame pereundum ſit. Ad cerebrum vergit intrinſecus, capitis oſſa rodit, ac piam cerebri matrem, ſubitaneamq́; pòſt mortem infert. Item oculos & auriculas foraminibus circum excauat, & euellit.

Quod iam de lentigine praua dictum eſt, alia pariter ſimilium vlcerum genera faciunt alijs locis corporis: at alia via demonſtrationeq́;, modo formaq́; tamen ſimilibus. Origo materiaq́; morbos huiuſmodi producens, in Anatomia ſimilis exiſtit ſali vitrioli colcotharino, iuxta Martis conditionem. Quapropter notandum atque ſciendum, ſtatim atq; ſal iſtud colcotharinum, alàs quàm ipſius Martis regiones arripit, ſignum adeſſe mortis.

DE

DE CANCRO.

CAPVT IIII.

PRout colcotharis eſt conditio circum ſe rodere, ac abedere quū ab eo ſeparatum fuerit, à quo temperatur, ac tum pro ſitu ſuo corporis aliqua parte ſuam tyrannidem exercere: non ſecus colcotharinum ſal acutum eſt materia producens cancrum, ſub hac differentia videlicet, viris ex hemorrhoidalibus fluxionibus: fœminis autẽ ex menſtrualibus. Ex his colliges cancri ſitus & loca, non alibi fore poſſe, quàm vbi fluxus eiuſmodi ſibi centrum faciunt. Nec alio ſeſe loco ponere poſſunt, quàm ex hæmorrhoidibus inter ſcapulas, & ex menſtrualibus ad pectus.

Quum eiuſmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda ſigna veniunt. Primò ſal colcotharinum ſeparatur, & mirum in modum prorumpit in lucem, vt quandoq; in verrucæ duræ ſimilitudinem, aliquando cruſtarum inſtar: quocunq; modo ſit, vbi fuerit apertū: ſi verruca dura ſit, ſal corroſiuum hoc exedit carnẽ, & fœtore quod reliquum eſt, replet: ſi cruſtæ, has abedit etiam, & foramen apertum efficit, in latum protenditur, & ex corroſiuorum conditione, circū ſe rodit omnia cum calore maximo: ex quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo ſucceſſu tamen, ſummum dolorem adfert, gelu, caloremq;, ſali colcotharino præter ſitum aſsimulatur in lentigine praua ſuas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum ſal colchotarinum hoc in regiones cordis penetrat, non aliâs quàm lentigo praua cerebrum inuadit, & vt iſta mortem inducit.

Notandum etiam, fluxus menſtruales acutiſsima ſalia continere. Quare ſi corroſiui ſalis in matrice fieret huiuſmodi ſeparatio, vt à menſtruo ſeiungeretur: cancrum vt ſuprà dictum, & prauam lentiginem ibidem oriri poſſe dubitandum non eſt, ſummo cum periculo, quòd vix aut parum cognoſci valeat. Eſt etiam in huius modi ſale, realgaris quidam concurſus, qui quidem in ſale Calebino minimè fit: quo lentigine praua canceriſte periculoſior eſt eo loco iudicandus.

DE GANGRENA.

CAPVT V.

PAri modo quum ſal vitriolatum acutum ſeparatur ad alium corporis locum, quàm ſuprà dictum eſt, vt ad pedes, brachia, vel à-lias partes. alia ratione duobus prænarratis vlceribus comparandum venit, excepto ſolo, quòd huic alumen plumoſum admixtum ſit. Eius in carne materia ſita eſt, & liquor exiſtit illius, in quo eſt, ac mercurialis morbus. Et quamuis alios etiam locos arripiat, eius occaſio ſalia vitriolata ſunt, quæ totum perfundunt corpus.

Quum in aliquo membro ſeparatio contingit, vt ſal vitriolatum cum alumine plumoſo, inciperet carnem & cutem corrodere,

primò rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium inſtar apparent,in carnoſis partibus,at ſuper oſſa rubedo maior: & non aliâs quàm cancer & lentigo praua primùm incipiunt circum ſe rodere:ſic iſtud etiam,peculiaribus cum doloribus,vſtionibus & punctionibus,ob ſalis plumoſi concurrentiam. Item prout eſt corroſiui conditio,quæ de ſalibus acutis prouenit,circum ſe rodit in altum, ac inter cutem & carnes, cauitates facit: vbi cùm ſe receperit, humiditate ſua per quàm acuta, quoduis excauat, oſſaq́ prorſum exedit, vt eis colorem adimat, & neruos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, ſenſum tactus adimit, mirum in modũ exulcerat,poſtremò totius in corporis virulentam infectionem terminatur.

Sunt & alia ſalia,quæ ſolùm in latum circum ſe rodunt, & locum ſui centri poſitionisq́ retinent: quibus quum aliud ſal admiſcetur,ſiue ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. iuxta mixturam hanc dolores maiores concipiunt, & ab eiuſmodi proprietate rubedinem,corroſionem,& tumorum conditionem. Quapropter notandum,vlcera quotquot ſimilia ſunt, & in corpore hunc ad modũ apparent, ſiue lentigines prauæ,ſiue cancri, vel gangrenæ fuerint, vna ſub cura tria comprehendi poſſe cum illis, quæ ſibi ſimilia ſunt apparentibus ſignis. Poteris etiam tribus vnicum aſsignare nomẽ, aut vnumquodq́ per ſe relinquere. Non eſt inter hæc alia differentia,locorum, & liquoris ex quo profluunt. Hoc etiam concluſum volo:qualecunq́ fuerit vlcus in corpore, ſuperius aut inferius,originem hac via ducere ſuam,ex vitriolatis, vnà cum ſalium ſpeciebus admixtis.

Quînam poſſent ex quatuor humoribus iſta procedere? quæ ſi procedere dicantur ex eis,quare Melancholicus humor aut Cholericus, &c. iuxta ſitum loci corrodit, & non alibi? vnde conditionem iſtam accipiunt in latum? & excepto ſolùm eo loco, in quo pauciores habentur humores,operantur? Si dixeris eo meatu acquirere, purgariq́ prauum quod exiſtit. Dic igitur quando fluere ceſſet? aut inſtrue me, num bonum vnà cum prauo non effluat? Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum verè demonſtrare,quare hoc vel alio loco ſimile vel aliud vlcus exiſtat,cur iſtud ab alio ſic differat, iſta ſine Anatomia elementa probare minimè poteſtis:nam corporis oportet regiones vobis vt proponatis. Et quũ eas repartiemini,reperietis quî mineralia ſuam originem ducunt,et quid ex eis procedere locis valeat:modò cognoueritis, quænam ſalia corroſiua quiuis producere loci queant. Nam prout exempla ſuperius data docent, videlicet regionem vnam alia continere mineralia,quàm altera,iuxta Solis differentiam in earum productis: hoc ipſum etiam in corpore non aliàs reperitur. Item poſtquam ſalium

naturam

turam omnium probè cognoueritis, & quæ sit eorum operatio: tantundem in Microcosmo similiter inuenietis. Quid vos ergo dicere mouit, vlcerum formas tam varias ex quatuor humoribus procedere, quos tribuitis naturæ? Est etiam quod sciatis, vlcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiã repurgetur: sed non aliâs intelligenda veniunt, quàm vbi foramen tuis corrodentibus, vel trappanantibus sanum in os inducis: quàm diu rodens in foramine fuerit, nulla sanatio potest adesse: talis est sal is corrosio suis locis, & in propria sua natura semper, donec adfuerit. Iam de aluminosis vlceribus dicendum, quorum conditio solùm est in profundum exedere. Hæc suam ducunt originem ex aluminum generibus, & quot alumina, tot etiam eorum sunt vlcera. Quum à suo corpore sal hoc separatur, quod sibi datum erat, & illud amittit, mox inde suum in corrosiuũ transit, carnesq́ (prout omnis corrosiui salis est conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hunc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides, quod non etiam aliquid boni contineat, exemplum ab aranea, quæ summum venenum est, è contra summum arcanum in febribus chronicis. Item vinum creticum, optimum, & supremum vinum, è contra tamẽ in se maximè præ cæteris corrosiuum acetum habet, quòd merum est alumen. Vt ex ordine constat naturæ, bonum & malum semper vnum arcanum efficiunt, & venenum æquè ac balsamum, acidum æquè ac dulce fore debent in corpore: nam in isto colores & sapores omnes existunt, ac similia quæq. Prout in Saturno tres colores videtis latere, scilicet, rubeum, flauum, & album: tamen in seipso non est color aliquis horum, in ipso nihil ominus existunt. In ferro similiter colores, puniceus, rubeus, & niger latent: ferrum in seipso non est colorum istorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo iam intelligite, non aliâs ac per separationem huiusmodi colores manifestantur, salia pariter in separatione cognoscuntur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flauus eius in flauedinem separationum viribus, sic etiam alumen, & sal in vlceribus. Quòd si mirari te contingat, quînam alumen aut sal, &c. sic in corporibus existere posset: considera, quînam acetum sit in vino, vt minimè percipiatur. Latius in cupro latet vitriolum, & ipsummet cuprum est vitriolum, & in separatione tale nec non idem fit. Nota super his in forma separationem existere, fieriq́, non in specie. Vna separatio cupri transit in sal Veneris, quod longè corrosiuius est vitriolo, fitq́ue separatione formæ, non speciei. Per formæ separationem concludentes ista relinquemus.

Vlterius quum simile quid per separationem oritur, iuxta separationem est corrosiuum: alius dolor existit, & foramen aliud. Differentiam inter alumen & æris viride conspice, crudum & adu-

ſtum inter, quàm diſsimilium conditionum exiſtant: ſic & foraminum aut vlcerum eſt conditio (tamen in profundum tendunt omnia) tum eorum malitia, hoc eſt, quum peiora ſunt quàm ſalium ſit conditio, conſiderandum eſt, id à concurrentibus mixtionibus fieri, quæ magnitudinis multitudinisq́ ſunt vlcerum vel foraminum cauſæ. Sic Lupus, Eryſipela, profunda æſtiomena, Fiſtulæ, Scruphulæ, nec non id genus ſimilia naſcuntur, quibus veteres admirandanomina dedêre multa, quod quidē valdè minori poterat exequi.

Lupi talis eſt origo. Si corporis aliquo loco fieret ſeparatio, præſertim carnoſis in partibus, quòd iſtæ ſint eiuſmodi foraminibus obnoxiæ (nam ſuper tibias, vel in ſiccis locis corroſiua non ita poſſunt ac in alijs operari) lupusq́ foret: hunc aliud nil exiſtere ſcito, quàm ſal Mercuriale, hoc eſt, Alumen: ex Mercurio namq́ ſal hoc procedit aluminoſum, quod pari modo quo vitriolum à corpore ſalis, à Mercurio ſeparatur, nec non alumina quæq́. Inde ſequitur hunc ſui centri locum eſſe, quo generatur, & manifeſtum ſe facit: quamuis hepati perperam aſcribitur, quôd morbus atteſtatur per ſeipſum. Huic ſi quid ex alijs membris afflueret, aliud nihil quā ſeparationis reſolutio eiuſdem ſalis, & eſt in externis partibus corporis. Aluminis igitur conditio eſt, vt quum ſeparatur, ſuam in carne petulantiam exerceat, hanc putrefaciat & exedăt, alijs proprietatibus quàm de præcedentibus dixerim. Qua de cauſa quum in vlcus hoc impoſita fuerit alia caro, peroptimeq́ ligata, miſcetur alumen iſtud alienę carni, quam etiam edit, viua tantiſper in ſua quiete relicta. Permanentis etiam & fixæ conditionis eſt, circumferentiā ſuam indurat, ac ſi muniret aggeribus, ne quid alienum ſubintret, præter ſuum reſolutum, quod vrit abſq́ requie: durat annos circiter quinquaginta, ſuo loco manet, circum ſe latius non rodit, quàm regio ſua continet. Si morbus acutus, vt Antrax vel carbunculus acceſſerit, tum primùm ſuam proprietatem amittit, mitisq́ redditur, in ſignum tamen mortis.

Fiſtularum origo pariformiter exurgit, vt quum alumina ſimul vnà cum nutrimentis aliquo loco reſoluuntur. Hæ ſuum locū incluſum appetunt, hoc eſt, putrefaciunt, & non corrodunt: eſtq́ dulce quoddam alumen earum. In lacertis primùm oriuntur, etiam in iuncturis arterias inter, aut ligamenta. Poſtquam occultam eiuſmodi putrefactionem fecerint, aut in latum extenderint, ſpiraculū ſibimet parant non alia de cauſa, quàm ad reſpirationem. Ob debilitatem iſtius aluminis corrodi cutis nequit. Poſſunt etiam ex omnibus vlceribus & vulneribus naſci, ratione quam de vulnerarijs fiſtulis prius enarrauimus.

Huius generis alia multa foramina fiunt in corpore, quæ minora ſunt extrinſecus, quàm intrinſecus. Iſtorum eſt conditio, dolores

lores non inferre, sed prout aluminis dulcis est natura semper humiditatem emittere, vel in aquam est resolui, sic & fistularum conditio spumam, aquam, & saniem eijcere. Vbi tamen glaciei non fuerit alumen, aut eius acuitas mortificata: nam per istud fistula cauernosum vlcus efficeret. Cùm fistula perseuerat in exaltatione sua, manet quousque morbus ad eam alius accedat: nam ex fistulis mors nulla producitur.

Latiùs in alumine considerandum, id quod plumosum vocatur sæpius manifestari, de quo mirabiles admodum conditiones oriuntur, vt scrophulæ, formicæ, & id genus alia, quæ producuntur ex alumine plumoso: quum separatur, tria, quatuor, quinque, vel plura centra facit, vsque in centũ vel ducenta, hunc in modum. Quoties gutta separatur, toties ea coagulatur, & hac duritie circum se corrodit in foraminis productionem: & vbi multæ guttæ resoluuntur, multa foramina pariter fiunt, nodi, glandésue, donec incidant. Quandoque mitigatur per aluminis dulcis accesſionem, vt sua foramina dolores non ita vehementes inferunt, ac per se: nonnunquam ab arsenico malitiam suam adauctam habet, qua peius efficitur, quàm aliàs existeret. Quicquid sit, ignorandum non est eius fore conditionem, vt multa foramina corrodat, primò bullas vel pustulas emittendo: postmodum vbi satis corroserit, vnaquæque foramen suum adfert. Huiusmodi plumosi conditio quum incipit oriri, duplici via manifestatur: priore nodis ac duris glandibus præmiſsis, ex quibus fiunt scrophulæ, nec non id genus vlcera multa, quæ sub scrophulis omnia comprehendenda sunt. Posteriore, pruritibus & vstionibus primùm aggreditur, ex quibus non adeo magna vel profunda fiunt vlcera, sed peiora satis & acutiora, iuxta mixtionis incidentiam, sese multò minúsue manifestare possunt. Notandum insuper, fœtorem, profunditatem, vermes, & similia quæ occurrunt in similibus, occasione carnis fieri, quæ conditionis illius existit, vt istorum facilè generationem admittat. In carne vermes quandoque nascuntur, quandoque putrefactio nimiam in resolutionem tendit, vt in fœtorem transeat: quæ tamen omnia curam non concernunt. Pariter si cum Gangrena quod vlcus appareat, causam esse putandum est, quia bonum atque malum accidentia sua recipiunt.

Sal etiam vrinæ varia producit vlcera, per vrinæ viam omnia, prout in cambuca, similibusque. Sal istud vnà cum vrina simul, vt acetum cum vino bibitur, effluere debet. Quum tamen in separationem transit, inde mox centrum sequitur, post eruptio manifestatioque foraminis, quod pro conditione sui salis formam habet. Simili processu cognoscuntur salia hæc omnia, quæ ex salino vero corpore profluunt, quæque plura sunt, sub fundamento comprehensa tamen omnia, prout ipsa cambuca continet.

DE CONDITIONIBVS, ESSENTIIS, & proprietatibus vlcerum.

CAPVT VI.

Sciendum etiam de coloribus qui videntur vlceribus accidere, solùm ex salibus, è quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas. Vbicunq; sal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum salis, colores fiunt manifesti: sic etiam ex forma varia curantur, idq; iuxta species. Cristallum in angulos cudit aliud nihil, quàm sui salis proprietas: quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius est sui salis causa: sal aliud in Saphyro, quàm in Granato: similiter aluminis est alia forma, quàm in vitriolo: salis communis formæ variæ sunt, vna quidem aquea, cotis instar alia, granulata quædam, &c. Sic & vlcera corporis apparent, longum vnum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum vt cuiusq; quæq; proprietas efficit.

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, vt arbor nulla sit alteri similis, herbæ semina quoq; similiter: hoc in elemento terræ. In elemento aqua lapis nullus alteri similis etiam existit: quæq; proprietas manet in seipsa, prout suum sal ordinat: sic etiam in homine proprietas.

Libenter autem à medicinæ Sophistis audirem, vbi colorum origines forent, ac formarum. An in Melancholia, vel Phlegmate respondeant: hoc mihi demonstrent in metallorum, lapidum, & arborum generationibus. Nam vnum & idem est, quod formam dat hominibus, & quod elementis. Vnde prodeunt huc humores? vnde suam originem ducunt? potestis ipsi vos considerare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbum introducere posse: nam hoc loco separantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si fortè putatis vni foramini quemcumq; clauum adaptare, latius in mea Physica librorum paragraphorum documentum accipere poteritis, quàm hoc loco, qui chirurgiæ tantum existit.

His paucis origines, materias, & causas ex quibus vlcera quæuis oriuntur, abundè satis à me declarata fore volo. Quamquam vlcera plurima, variæq; formæ possunt ex salium diuersis conditionibus oriri: cùm tamen cura eorum minimè requiret, manere volumus. Summa cura fuerit in istis necessitas, id à fundamento probè curam intelligere.

DE CVRIS ET SANATIONIBVS patentium vlcerum.

CAPVT VII.

Cura sanatioq; patentium vlcerum in Balsamo solùm consistit, quòd eo corporis loco simile Balsamum deficiat. verbi gratia.

Corpus

Corpus in ſe Balſamum continet, quod à putrefactione conſeruat quicquid in illo continetur, vbi tamen eorum aliquid à corpore ſeparatum fuerit, huic balſamo non ſubeſt amplius. Inde ſequitur medicamentum in corporis natura latiùs eſſe quærendum.

Balſamum quo ſanari debent vlcera, conſiſtit in exterioribus elementis, & eſt id quod alia genera defendit à putrefactione. Meritò dici poteſt igitur, quòd ſit Mumia corporis exterioris elementorum, hoc eſt, fructuum eorundem. Quamuis etiam Mumia ſit, cùm tamen ab vno in aliud corpus applicatur, Balſamum eſt. Nam quod ex vno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, eſt Mumia tranſmutata ſub nomine Balſami comprehenſa. Vt ſciatur tamen vbi lateat Balſamum, in vnoquoq; naturaliter compoſito fore minimè dubitandum eſt.

Huius extractio Balſami fit in ſeparatione, ſic vt hoc ipſum quod ſuſtentatur à Balſamo, ſumatur. Iam ad hæc animaduerte, Balſamum exiſtere, præter liquorem Mercurialem. Vnde ſequitur in Mercurio ſanationem omnem contineri. Similis & potentiſsimus in Thereniabin, & Noſtoch, item in aquæ mineralibus, terræq; fructibus Mercurius habetur. Ex eo colligi poteſt, Antimonium excellentiſsimum vlcerum exhibere medicamentum, cum huiuſmodi liquoris Mercurij plus in ſe continet, quàm aliæ quæuis Margazitæ, Kakimiæ, & cætera ſimilia. Solùm ex eo curam & ſanationem ſuam recipit aurum, quòd ſupremum arcanum & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea quæ per elementum aquæ producuntur, minimè reperiri poteſt. Similiter eorum quæ terra profert, nullum excellentius arcanum ſanationis habet, quàm liquor Mercurialis ex Realgare Cheiri. Sic de cæteris.

Ad vniuſcuiuſq; liquoris Mercurialis cognitionem, animaduerte, quum in huiusmodi liquorem metalla tranſmutantur, vt pro parte crocus Martis exiſtit, ex alia flos Veneris, & pro ſua parte ſpiritus Iouis: non tamen eo prorſum adductus: quum ſeparatio vera facta fuerit, iuxta ſui recepti vel proceſſus potius tenorem vnuſquiſque liquor Mercurialis huiuſmodi potentiſsimè curat vlcera.

Plurima deſcribuntur ad vlcera balſama, iuxta mineralia quatuor elementorum, in emplaſtrorum formam aliqua, nonnulla pulverum, aquarum, oleorum, &c. quocunq; modo fiant, eiuſdem curę ſanationisq; balſama ſunt. Quamuis apud veteres varia ſunt recepta, nec non ordinationes cum regiminibus, quæ huc adducere minimè volo, cùm naturæ prorſus contraria ſint in vlcerum curis, ad hoc tam inepte poſita ſunt, adminiſtrataq;, tum pręter neceſsitatem omnem regiminibus onuſta, naturæ potius inimicis quàm acceptis, minimè conſideratu neceſſaria, tamq; varia, quæ penes antiquos ſcripta reperiuntur, quibus quidem ſeipſos, nec non alios miſerè ſe-

ſerè ſe-

ferè ſeduxerunt,ac ægros perdiderunt.

Quapropter latius de Balſami curis & natura notandum,hoc, ipſum fore,quod ſeparatum adimit, & abſtergit, corpusq́ reſtituit in huiuſmodi naturam & conditionem, vt proprium eius balſamũ rurſus in priſtinum locum antea corruptum redeat.

Primò quod ad Balſamum attinet ex auro productum,ad hũc modum elicitur, vt aurum hoc abſq́ ſpiritu ſalis omni, tum realgare vel ſimilibus,in puluerem, oleum, aquam, aut huius generis tale quid adducatur: quo nedum in auro, verum etiam in quouis ei ſimili corpore per tranſmutationem fieri debet. Nam abſque ſimili tranſmutatione,minera nulla ſuas operationes adimplere poteſt, vt in ſe continet ac habet à natura, licet aliquam ſimilitudinem exhibeat,ex fundamento vero non procedit. Eius extractionis proceſſus eſt, vt aurum per Thereniabin crudum in ſuccum reducatur abſq́ deſtillatione quauis. Nam per deſtillationem ſal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via qua cunq́ reducendum eſt in puluerem.Receptum eius hoc eſto,quod ſequitur.

Accipe Auri laminati drachmam, Olei de pino drachmas quatuor. Pone ſimul in digeſtionem ſeptimanis quatuor: poſtmodum oleum ablue, manebit in fundo puluis. Hunc vnà cum Thereniabin crudo poteris adminiſtrare. Vel alio modo ſic facito.

Recipe foliorũ auri drachmam, Olei Maſticis drachmas ſex. Digerantur per menſem. Poſtea ſeparabis ab oleo, ſicut prius,& affundes alchol vini,digeri permittes octo diebus,poſtmodum abſtrahatur è balneo Marię.Hoc oleo quidem vtere.Si dicant alij medici,hoc medicamentum nimis fore pretioſum,aut ſubtilius æquo, loquetur eorum inſcitia.Nam leuius,minusq́ medico decipere volenti, vel ægris imponere, ſatisfacere poterit. Qui ſanare verò cupit, morbos quoq́ ritè pellendi ſuſcipit onus, tantum accipiet pro ſuo medicamento,quod compenſare ſumptus valeat.

Ex ferro ſimiliter habetur balſamum ad hunc modum, ſcilicet vt cum aceto deſtillato reuerberetur in crocum,à quo poſtmodum octies aut nouies eleuetur ſal armoniacum, & inde poſt in oleum redigatur optimè dulcificatum.Horum vſus,auri videlicet ac ferri ſit, vt illud qualibet ſeptimana ter vlceribus patentibus imponatur, ferrum verò ſingulis duodenis horis ſemel.

Pariter in cupro ſimile Balſamum exiſtit, quum in vitriolum rurſus conuertitur, & hoc in aquam, eiusq́ poſtea colcothar in rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria vlcera,ſicut cancer,lupus, fiſtula, vel ſimilia corrodentia quæq́ foramina fuerint.

Etiam ex plumbo poterit haberi ſpiritus iſte,ſi per acetum de-

tum ex cineribus eius extrahatur. Quæ dulcedo poſtquam in oleū venerit, nedum vlcerum patentium, verùm etiam apoſtematum & vulnerum admirandum eſt remedium.

Similiter ex Argento viuo, quum in oleum conuertitur, auri balſamo comparandum venit: & vbi congelatum poſtmodum fuerit à colcothare, poſtea cum aqua Parthenionis adminiſtratum, omnia quotquot ſunt excellit balſama. Et in crocum verſum, aut præparatum in florem, vlceribus eiſmodi ſummam curam exhibet. Si medici, qui medicam hactenus exercuerunt artem, tales forent, quales fore pre ſe ferunt, metallorumq́ proprietates cognoſcerent, in fabrorum officinis metallariis meliorem fore medicinam, quàm in pharmacopoliis Francfurdianis perciperent. At ipſi credunt, quò longinquius habent negotium, eò ſapientiorem ſub rubeo pileo ſtultum exiſtimari.

Præſtantiſsimum etiam ad vlcera patentia remedium adferūt ipſa realgarida, prædictis non immeritò comparandum. Arſenicū enim quodcunque patens vlcus, cuiuſuis etiam conditionis fuerit, validiſsimè ſanandi ſufficiens vires habet, hoc ſuo proceſſu tamen, vt ſibi venenum quod habet, auferatur ad hūc modum. Fixandum eſt per ſal vrinæ, demum in oleum per ſeipſum conuertitur, quoduis vlcus patens perſanandi potentiſsimum.

Hac via cum Antimonio feceris idem, vbi hoc in pultes aqua vitrioli decoxeris, et poſtmodum ab eo ſal armoniacum eleuaueris, colato, & inuenies rubeum obſcurum colore, liquorem & ſpiſſum, earundem vt antè dicta virium.

Nec eſt quòd mireris, vlcera curari ſanariq́ ſimplicibus huiuſmodi, quòd natura per ſeipſam has virtutes compoſuerit, ac dederit mineralibus, vt auro circiter ſexaginta, cupro viginti, realgari triginta, &c. Quapropter ego meritò recepta prorſus inualida reiicio, quæ poſuere medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati ſunt ſuis cōpoſitionibus integram reddere naturam, interim non conſiderarunt iſtam per ſeipſam eſſe compoſitricem, nec ſciuerunt locum in quo pharmacopola naturæ moratur, imò naturam contempſerunt, & iſtius medicamentis meliora ſe putarunt æneis capſulis includere poſſe, quàm arcana ſint naturalia.

Salium etiam vires ad vlcera patentia maximæ virtutis exiſtunt, quum alumina ſuis priuantur corroſiuis, abſque ſtipticæ ſuæ conditionis corruptione, ſic vt ab alumine liquor ſumatur, non tamen à calcinatione. Contra capiatur à vitriolo ſuum oleum, & liquor nullus: à ſale color puniceus, alio ſemoto. Quis præparationis eorum ſit proceſſus, optimè ſatisq́ notum. Vſus tamen, vt cum eis procedatur, eſt vt ipſæ thermæ continent. Quandoquidem ex ſalibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigi-

da ca-

da calefcit in balnea, quæ patentia quæuis vlcera curare, fanareq́ poffunt.

Quæ fuprà pofita funt, elementum concernunt aquæ: iam latius quînam elementi Balfama terræ veniant in vfum ad fanationẽ vlcerum audite. Primò notandum eft Mumiam terræ balfamum exhibere, quum ad eundem falis vrinæ modum in alcali reducitur. Poftmodum omne quod ex terra nafcitur, Mumiam latius præbet. Gradus eius melior omnino redditur, vbi fimul ifta fuerint in mixtionem adducta, de qua poftmodum extracta Mumia fit.

At vera balfama quæ latent in arboribus, & pro parte fefe patefaciunt, prout gummi non funt hoc loco pro balfamis habenda. Sed quod Botin & Iuniperus exhibet, partim in vlceribus aliquid poteft, in vno quàm in alio magis tamen: aliquando frondes, alias fructus excellunt alia. Cùm tamen in particularem vfum adduci debeant, eorum hîc ego preparationis meminiffe nolo: quòd vlcerum curationis & fanationis in eo fundamentum confiftat, vt generale balfamum fiat, quod omnia curet. Non eft vtiq; cætera quæuis inter producta naturaliter, arbores, aut herbas, aliquod Parthenioni fimile, quum liquores eius in modum extrahuntur, vt fua virtus Mercurialis maneat, cum adminiftratione fui vera: hac via potens euadit chirurgus in fiftulas, vlcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunque modo vel forma fuerint. Et non aliàs ac mofcus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. His ego Balfamis terræ Mumiæ, compofitionis eiufdem & Parthenionis, omnium terrenorum balfamorum vires conclufiffe volo.

Pari modo quod elementum aëris in fuo Thereniabin exhibet, liquofa Thereniabin exiftit, fupremi balfami. Sed pro tenore fuæ conditionis, & elementi proprietate, feparari debet à fua humiditate, per additionem Parthenionis: nõ aliàs & Noftoch. Cùm tamen ifta non fint in vfu, repertu fatis difficilia. Quapropter in præcedentibus curas admodum potentes pofui.

Tandem vt ad vfus ordinem deueniamus, & vnicuiq; morbo fuum peculiare medicamentum afsignemus, vt vtriufq; fpecies Anatomiæ demonftrant, prout in praua tentigine, excepta practica tamen antea data, curam eius accipe, notaq́ diligenter. Principiò mortifica materiam, poftea mundifica, deinceps cura fanaq́. Mortificationem etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitatem vel afperitatem habeant: nam iftis fieri non poteft, vt rectè cura fuccedat, quantùm ipfe morbus expetit: fimiliter in alijs vlceribus. Mundificatio fieri debet fub emplaftro curatiuo, fic vt ligatione quauis eius materia fumatur, quantùm hac vice docebitur. Cura talis erit, vt maturam efficiat vlcus, attrahat immunditiam,

tiam, vtque natura sanare valeat: quod nisi fiat, nulla sanitas venit expectanda. Mortificatio necessaria est ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, vt successu temporis, quod mortificatũ est, auferat: cura verò facit in defensionem.

In praua Tentigine, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta sunt.

Accipe Realgaris sublimati ℥ 1. coquatur in aceto duabus horis, & quum exsiccatum fuerit, adde huic olei Maioranæ ℥ 3. simul commisceto. Hoc vnguẽto ligabis vlcus ad extensionem sui, quàm tenuissimè potest, & repetitis vicibus extrinsecus inunges oleo, ne siccetur. Maneat ita diebus duobus cum suis noctibus. Tandem incipiet saniem & aquam emittere, quo signo percepto, hoc emplastrum superponito, maneatque tantisper, donec nulla sanies effluat amplius, aut alia fluxio.

Mundificatio.

Recipe picis naualis vnam libram, Visci pini & abietis ana lib. ß. Visci locustarum è larice. lib. ß. Picis larignæ ℥ 3. liquefiant omnia simul cum sui omnium ceræ medietate, ac olei quantùm satis fore videbitur, vt formam acquirat emplastri. Quod istud non extraxerit, alia quæque nequibunt. His peractis curam agredere.

Cape Ceræ, Picis communis, ana lib. ß. Aristologiæ rotundæ ℥ 3. Mumiæ ℥ 2. Antimonij triti ℥ 4. ß. Fiat emplastrum, & eo manè vesperique ligabis, iuxta consuetudinem.

Aliud emplastrum.

Accipe resinæ abietis lib. ß. Visci consolidæ ℥ 3. Succi chelidoniæ quantum sufficit, inde fiat emplastrum. Notato Maximam huius artem & curam in vnguento primo sitam, & in altero scilicet emplastro fluxus extractionis.

In Erysipela cura communis esto hæc.

Primò cape glutinis aquatici ℥ 3. destilletur in aquam, cui fimum inijce mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pultes vtcumque spissas euadant, quibus adde camphuræ ℥ 1. ß. fiat vnguentum, quo tibias ligato singulis ternis diebus semel, tribus septimanis continuis. Postmodum vlcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundum seruando, vel aqua salsa: sic fiet vt æquè sanetur ac si medicamentum superpositum foret. Nam conditio talis est huius medicamenti, vt septimanis tribus postmodum operetur.

Ad Cancrum.

Postquam gluten aquaticum in aquam reduxeris, huic tantundem adde colcotharis, & ad istorum singula pondo libramue, floris æris ℥ 1. ß. adde: simul commisce, primoque super vlcus pone, putrefietque, super illud permitte, quod plerunque fieri die quarto solet. Postmodum emplastrum appone mundificatiuum, quod in ten

tigine praua descriptum est. Et vbi totam immunditiem extraxerit, puluerem hunc super sperge. Recipe pulueris ex succo chelidoniæ, Parthenionis, Centaureæ ana ℥ ß. Mumiæ ℥ 1. sub istis pulueribus manè vesperiq; ligatum vlcus hoc optimè persanatur.

Ad Lupum.

Accipe Realgaris christallini ℥ 1. Olei ardentis ℥ 2. Cerussæ drachmas duas: fiat vnguentum, quod circum lupum apponatur, vt vlcus non intret. Ligationes innoua singulis duodenis horis semel in sextum aut septimum diem. Postmodum aufer hanc ligationem postremam, & abstine tandem ab ea, tantisperq; relinquatur vlcus, donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto, lauetur manè vesperiq; hac aqua, sequentiq; ligetur sub emplastro, iuxta communem vsum. Recipe aquæ glutinis, Rosarum ana ℥ 6. Parthenionis ʒ. 5.

Aliud emplastrum.

Accipe olei lini lib. ß. Viridis æris ℥ 3. Ceræ tantùm vt istius posterioris, coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelij colati ℥ 2. adde, ligaq; iuxta morem, ordinis quoq; tenorem.

Ad Fistulas.

Recipe aquæ de cornibus cerui lib. 1. Centaureæ, Consolidæ aureæ ana ℥ 3. Parthenionis ℥ 4 ß. His impone Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana ℥ 1. Huius optimè commoti singulis vicibus, manè vesperiq; bibatur coclear vnum, & mox inde vini coclearia tria. His potiunculis mundificatur internè fistula, per seq; sanatur, absq; medicamento latiùs externeq; posito. Si tamen aliquid superponere velis, hoc sit emplastrum.

Accipe de gummi quatuor, ℥ 2. Ceræ lib. 1. coquantur simul, & inijce visci botini ℥ 3. fiat emplastrum.

Ad Gangrenam.

Eodem vtere medicamento, quo ad prauam tentiginem, etiã ad vlcera corrodentia, excepto quòd additionem hanc facias, vt cu ratiuis emplastris ad lib. 1. Scãmoneæ ʒ. ß. adijcias, cui peculiaris ad corrodentiam virtus inest vlcerum curam.

Ad vlcera putrida cauernosa.

Primò croci, Hermodactylorum accipe grana 6. Olei nucis grana 4. Permisce, ac in quinq; partes diuide: quarum vnam singulis noctibus administrabis. Postmodum sequens emplastrum super totum crus pro damni latitudine, vel extensione ligato.

Recipe ceræ abietis albi lib. 1. Visci de Botin lib. 2. Resinæ communis lib. 1. ß. Liquefiant omnia simul, & eis adde nucum olei lib. 3. Minij, Litargirij, Lapidis calaminaris ana lib. ß. Tutiæ ℥ 1. Carabis ℥ 3. terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum. Et postquam satis coctum fuerit, adde calcis corticum ouorum ℥ vij. ß. & in ma-

in magdaliones agitato. Huius emplaſtrum ſuper damnum duobus relinque diebus atq; noctibus, & amoto pòſt, recens aliud ſuperpo nito, repetendo ter proceſſum hunc. Eò crus influxionem peruenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorq; reſidet, ac ſedatur dolor, & hoc deinde curatur vnguento:

Recipe butyri non cocti lib. 1. Terebinthinæ lotæ lib. ſs. Succi Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ 3. Ceruſſæ ℥ 1. dracmasq; 2. Ceræ quantum ad incorporationem ſatis fuerit.

Ad Scrophulas.

Accipe vini ardētis ℥ 5. à colcothare & fimo mineralium ſua extrahas alcalia. Deinceps eius ardentis vini ſume ℥ ſs. Aquæ roſarum ℥ 2. aquæ chelidoniæ ℥ 3. Intinge fila, quibus madidis vlcerũ foramina mane veſperiq; repleto, donec ſanētur vltra medietatem: poſtea ſub vnguento quod ſuprà datum eſt ad vlcera cauernoſa ligato. Parì modo ſi Gangrenæ his innaſcerentur, amoueri poſſunt, vel ſi fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem via formicæ curantur, eſſeræ, circumrodentiaq; foramina.

Recepta plurima reperiuntur alia: quid ad rem? cùm eis melior chirurgus minimè reddatur, niſi tritus & expertus in illis fiat. Recepta iam quæ ſatis fore poſſent, ſcripſi, diligentiam latius adhibeat medicus chirurgusq;, vt eorum conditiones & proprietates intelligant, & cum eis indies progredi valeant. Optimum hoc loco habendum artificium, ea probè tenere ac intelligere, quæ quicunq; nouerit, opus non erit iſti multos libros voluere. Vnicum ſiquidē ex æquo notum receptum plus prodeſt, & maioris eſt momenti, quàm tot ac tam copioſas monaſteriorum bibliothecas perlegiſſe, ac inter millena folia vix medium intellexiſſe. Alia quæ penes alios Doctores ſcripta ſunt, paſsimq; multorum manibus volutantur, quò magis nota fuerint, eo maiores inde naſcantur errores, & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea quæ natura dedit remedia, ſolum in longis receptis eſſe conſideranda.

Sunt & alia medicamenta quædam, quorum hactenus mentionem adhuc nullam feci, chirurgorum excogitata nequitijs, loculis ſuis quàm ægris vtiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo ſub henrico (prout vocant) alumine quidem aliqui, vna pars arſenico, pleriq; ſale armoniaco, ex quibus lixiuium parant, panniculos, ac alia potius hiſtrionum opera, quàm proborum chirurgorum. Viuentibus corroſiuis vlcera ſanare præſumunt, quibus omnino deprauant cum eo damna quæ tandem occurrunt, amouere nequeunt, nec euitare. Nihil prorſus emplaſtrorum aut vnguentorum habent, quod bonum in finem tendeat. Gloriari iactabundeq; ſeipſos extollere, potiſsimum eorum eſt magiſterium, imponere, mentiriq; ſuum optimum vnguentum. Huiuſmodi prauis medicamentis

vtuntur medici nequam,& chirurgi plurimi,cùm vno loco residen tes,tum campiuagi circulatores. At istorum nemo finem perfectũ attingit, imò potius eo tempore, quo de fine bono sperandum esset,per idem foramen quo se vaccæ conferunt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt: nedum priuati medici, verùm etiam altius intitulati, huiusmodi nequitijs ac imposturis, alere se minimè verentur. Quanquam eorum id etiam exigit necessitas, cùm in libris suis nihil extiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædam:itaq; studuerint, vt quæstum indies nouum dolo fraudeq; facere possent, quod eorum est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia,confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem eis concedat,vt volunt imposturis vti, cùm istas Auicenna Galenus,&c.scripserint,hac de causa bene se habere debent omnia.

Hæc non admiror,cùm in medicina maior impostura sit,à sanctorum vicarijs vsitata, qui quidem vlcera patentia quæ natura parit ex defectibus,in diui Ioannis pœnitentiam, & in S. Kiriaci vindictam alij, vel in ignem S. Antonij transmutant, & similia: missas legere cõmittendas iniungunt,orationes,& ieiunia,Sancti manum supra fontis aquam olefacere,nec non isti perquàm humiliter offerre, perpetuum ei seruitium addicere, polliceriq;, singulis annis iuxta facultates protendere manum, in societatem inscribi:Sanctum quotannis inuisere,num adhuc viuat,an celebrari sibi nuptias velit, vxoremq; ducere. Similes nequitias tam auidè spirituales amplectuntur aliqui, sanctosq; fingunt medicos, & pharmacopœas ex aquis sibi faciunt.Cur mihi displiceat,ratio hæc est(vt intelligi facilè potest)si medicos eos fore decet, qui talia committunt, boni, veri, probiq; fiant medici potius,quàm his trufis maculatos fore cupiant ac onustos.Quòd verò sanctos excusem, & eiusmodi vicarium sanctum adpellem: hac de causa factum, quod aliquando medicinam tantillum norit ,vt ex chelidonia cum aqua facere decoctionem,ex quercinis folijs, & similibus alijs (de his plura quàm par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & vlcera possibile est ex aliqua parte. Sed vt imposturis suis faciant satis, honorem Sanctis attribuunt, ac manus suas lauant, æquè ac Pilatus innocentes. Interim ego valde maius taceo,quòd reuelatione dignius foret,vtpote multis magicis operationibus eos vti, quibus aliqua sua complẽt opera.Nisi Theophrastus in eo xenodochio decubuisset,mentitum esse nebulonibus istis ipsum toties quoties oporteret. Hæc & similia producit hominum auaritia, progressum dat ac defensionem.item fritellam infernalem erga suos superiores.

Experimenta quædam ad hæc plurimùm vtilia, tum ad præueniendum accidentibus, doloribus, ac deprauationibus vlcerum dete-

detegere,docereq́ volo. Non ea conditione vel opinione tamen, vt perditis medicis,qui fraudibus &impoſturis aſſueti ſunt,inſtructionem ad ſuis nequitijs faciendum ſatis, dare cupiam, ſed quòd ipſis minimè celare queam: nam ſi velim ægris impartiri,cogor & illis exponere. Hoc me contrà ſolatur, nebulonibus id prodeſſe parùm, quo nituntur ad nequitiam vti.

Experimentum ex aloepatico ſumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Thereniabin deſtillabis, quod Balſamum optimo iure vocare potes,quo curantur cancrena,cauernoſa vlcera, patentiaq́: hæc illi pecuniarij perditi, perdentesq́ medici S. Ioannis pœnitentiam vocant atq́ vindictam. Quot homines fraudaſtis vos nominibus ſacris, patres memorandi,ſcilicet. Verùm neceſsitate ferrum perfringitur: eò vos adducunt concubinæ veſtræ cum ſpurijs.

Aliud experimentum, penes hos & pretioſos medicos habetur ad hunc modum.

Accipe Salis armoniaci ℥ 3. Salis communis ℥ ſs. ponãtur in aquam,& bulliant. Poſtmodum adde gummi atramentarij ℥ 3. vt ſimul omnia liqueſcant,& in duritiem excoquantur. Huius ad fabę quantitatem in aquæ menſura particulam inijce. Laua tandem,vlcera quæuis hac aqua mundantur,fiunt recentiſsima,nec non ad ſanationem diſponuntur. O quoties fons veſter hac via temperatus extitit: ſat ſcio vos intelligere me.

Aliud experimentum ad vlcera cauernoſa.

Aperiantur venæ tres ad pedes exiſtentes. Poſtmodum coque Thereniabin crudum cum aloepatico, hac decoctione lauentur vlcera. Vidi quondam Diabolorum coniuratorem, qui ſacris multis exorciſmis curabat vlcera, nihilominus vtebatur medicamentis etiam. Hominibus perſuadebat ex tybijs Diabolum ſe pepuliſſe,tandem ſuperponebat ſal benedictum, vt in eas non rediret amplius. Hac via Medicina ſuo priuata fuit honore, quo diabolus ornatus extitit.

Aliud Experimentum.

Accipe Parthenionem,& Conſolidam auream, ſimul contuſas vlceri ſuperponito, maneantq́ tribus horis, abijciantur poſtea, lauetur vlcus foliorum quercinorum aqua: ſic periculoſa vulnera ſanari poſſunt. Plurimi ſanctorum quos dixi,hoc aluerunt opere ſe.

Aliud experimentum.

Accipe Chelidoniæ ſucci lib. 1. Aloepatici ℥ 2. Mumiæ ℥ 1. Viridis æris drachmam 1. Aluminis vſti ℥ 2. Terantur omnia ſubtiliſsimè quæ terenda ſunt, & ſimul cum ſucco digerantur in calore per dies octo. Poſtmodum vlcera pannis eo madidis ligentur. Plurimi Doctores aluerunt ſe medicamẽto hoc, aliâs per Auicennam è medicis mendici facti fuiſſent.

Aliud experimentum.

Accipe Quercinorum foliorum aquæ lib. 2. Olibani ℥ 1. Viſci ex ſerpentina ℥ 3. Liquoris Mumiæ ʒ 6. ſimul omnia miſceto. Medicamentum iſtud plurimis doctoribus emit veſtem nouam, & laceram quam eis dederat Hippocrates ad ſepes dumetaq; ſuſpenderunt.

Aliud experimentum.

Accipe viridis æris ℥ ſs. Aluminis vſti ℥ 2. Henrici rubei quē vocant, vel colcotharis ʒ 6. Terebinthinæ deſtillatæ lib. 1. Miſce ſimul, & vlcera perline. Melius medicamentum hoc eſt, quàm prolixa Galeni ſcripta ſint.

Aliud experimentum.

Accipe olei ardentis lib. 1. ſs. Conſolidæ aureæ, Partheniotis ana manipulum 1. Hoc experimentum innumeros Monſpelianos Doctores perditos, atq; decoctos releuauit, qui lachrymis conquerebantur de rubeo pileolo, ſuisq; libris, quòd eos in ſummam paupertatem delabi ſiuerant, eis hac de cauſa poſtmodum inimici facti.

Aliud experimentum.

Accipe argenti viui mortificati ℥ ſs. Ceruſſæ ℥ 2. Euphorbij ℥. 2. Saxifragiæ, Litargirij, Sandalorum ana ʒ 1. Axungiæ porci ruſſi quantum ſufficit. Plurimi Iudæi cum ſuis nobilibus hoc aluêre ſe, per fas & nefas etiam, &c.

Experimentorum huiuſmodi plura ſunt, verùm ego maiora docui: quæ fuerint alia non detinebuntur à ſuis authoribus. Etſi quæ plura forent ad hæc vtilia, libro de Liquoribus, id eſt, de Puſtulis à me ponentur.

CONCLVSIO.

Poſtquam origines & curas vlcerum deſcripſi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinam aut chirurgiam exercere cupiunt, vt breue hoc fundamentum originum & curarum huiuſmodi benè conſiderent, ac addiſcant. Potuiſſet quidem vnum quodq; receptum augeri vigecuplo demonſtrationibus, & origines latioribus verbis: verùm in medicina ſcriptio longa minimè locum habet, imò potius breuis & ſententioſa, praua recepta magnis prædita viribus à quouis medico deſideranda, conſiderandaq; veniunt. Quò longior deſcriptio fuerit, eò minor intelligentia: quantoq; receptum prolixius aut copioſius, tantò minus habet virium & virtutum. Quapropter vnuſquiſq; medicus ex minimis maxima debet elicere: natura ſiquidem tantis à Deo virtutibus donata eſt, vt Tymus in agris abundè ſatis cognoſci nequeat, quantò minus ea quæ Tymo longè maiora ſunt? Quare decentius eſt vnicam in horto fundatè cognoſcere quantumcumq; prauam herbam, quàm vniuerſa perluſtrare prata, & eorum quæ continent nullam prorſus habere

bere

bere noticiam. Si quiſpiam hortus calendulis tantûm floribus repletus eſſet, vel aliјs, vnius cognitio ſolùm eſt neceſſaria, quòd omnes patefaciat. Quid opus eſt igitur medico ſingula cognoſcere, quę ſub vna ſpecie ſunt indiuidua, ſi probè cognitum vnum habeat? Quapropter ego fundamentum iſtud in hunc modum concludo, prout extrahendum eſt, ex omnibus tamen balſamum vnum, quam quam ex plurimis oritur locis, vt ſeminibus, radicibus, &c. caniſtro nihilominus cariophilis pleno floribus comparãdum venit, in quo ſimilem & vnicum odorem de ſe præbent omnes.

Verùm enimuerò pauci medicorum quos tetigi, quibus etiã conculcaui caudam, boni conſulent: non ea quidem indignatione, quod ars in lucem veniat, ſed quòd eorum nequitia cum impoſturis palam fiat hominibus. Nemo ſe permittat ab his ſeduci, cùm ex eis fundati nihil, nec veri quicquam, ex libris eorum prouenitat, quo ſubuentum ægris iri quoquo modo poſsit: at ſolûm fortunæ coguntur, & ambiguo caſui ſuam artem committere miſeri.

FINIS LIBRI SECVNDI CHIRVRGIÆ *minoris, vel Bertheoneæ.*

ARGVMENTVM IN TERTIVM LIBRVM CHIRVRGIÆ MINORIS, aut Bertheoneæ D. Doctoris Theoph. Paracelſi.

HOC libro tertio ſanitatis & infirmitatis arbor comprehenditur, & quæ inter ſanitatem & ęgritudinem ferentia: tum qua via conueniant externa mineralia cum internis, quid elementa ſuæ meſsis & autumni temporis & horæ præbeant, & quînam iſta meſsis tempora, ſint apoſtematum origines: item quo modo formaûe ſeſe patefaciant in proceſſu conditiones & proprietates vniuſcuiuſque apoſtematis, vnà cum eius morbo.

Diuiſio libri tertij Chirurgiæ minoris, vel Bertheoneæ.

Principiò ponitur præfatio quædam arborum ambarum ſanitatis & infirmitatis, & qua via pręparat artifex ægritudines & bonam valetudinem: quod exordium eſt vniuſcuiuſq; morbi.

Secundò: quînam tempora morborum procedant, & qua ratione generentur apoſtemata.

Tertiò, quæ cauſæ ſint eorum.

Quartò, qualem proceſſum, & ſigna quiuis morbus iſtorum peculiariter habeat.

Quintò curæ ponuntúr eorum ſingulæ.

PRÆFATIO IN VTRAMQVE SANITATIS ET INFIRMITATIS ARBOREM tertij libri Chirurgiæ minoris Theophrasti Paracelsi.

PRiusquam apostematum origines declaremus, quęnam sunt arbores morborum & sanitatis cognitu maximè necessarium fore duco. Harum duæ sunt: vna fructus profert sanitatis: altera verò morborum. Ad hunc modum intelligendum, videlicet prout pyra generaliter in vna considerantur arbore, nihilominus variæ pyrorum species, quodq́ sanum, bonum, & æquum in essentia sua, prout pyrum decet. Similiter variæ spongiarum species existunt, at vna generalis arbor ex qua nascuntur.

Prout etiam in exterioribus elementis arbores fructus suos ædunt, sic & in homine. Et non aliâs quàm ex radice varia nascuntur arborum genera, & quælibet arbor cum diuersis speciebus fructuum, quarum omnium numerus æquat centenaria multa. Non aliâs in homine variæ sanitatis & morborum conditiones occurrunt. Vnum fore morbum, aut vnam occasionem omnium, falsum est, & vnam fore sanitatem: at hoc modo bene quot species, tot sanitates.

Errorem penes veteres medicos notato, qui scripturis minimis contenti, simpliciter eis fidem adhibent: quò fit, vt sæpe sanitatem fore morbum iudicent, non considerantes album æquè sanum ac rubeum esse, nigrum pariter aut fuscum. Eius rei causam puta, quòd gradum in sanitate ac in ipsa natura & in infirmitate cognoscant æqualiter, id est, nec vnum nec alterum. Quînam fit hoc? eò scilicet, quia naturæ cognoscere lucem vnquam, neq́ proprietates eius didicerint: item ignorant excellentes, admirandas, & varias in sua natura cōditiones, tam in malum, quàm in bonum. Propter ignorantiam veræ philosophicæ naturæ, mirum non est Auicennam ita vilem & ignaram Scholam instituisse. Quandoquidem suę sectę nullus, nec aliorum suæ farinæ hactenus emersit, qui primum naturæ gradum cognouerit. Imò nec eorum Patroni maiorem eis notíciam huius, at minorem habent, etsi baiularint aquam vtrinq́ stipite hucusq́ (Deus nouerit ipse) maximo cum errore, cæcitate, ignorantiaq́.

Antea diximus tam variam in homine sanationem existere, tamq́ perfectam in seipsa, vt præ alia nulla laudanda veniat, præter solam pulchritudinem: vnus rubeum albo pulchrius existimat, hoc pallido magis laudat: in essentia viribusq́ naturæ tamen, omnia gra

dus vnus ſanitatis exiſtunt. Notato quæſo quàm inſcitè penes veteres, color non adeo gratus aſpectu, vel imbecillitas conditionum vt morbi reputati ſunt. Non conſiderarunt iſti naturam in gradibus & ornamento pulchritudinis admirandam. In auro viginti-quatuor gradus exiſtunt: in argento mollities triginta duæ: ſex & quadraginta durities in ferro: decem & octo fluxibilitates in plumbo, malleationes duodecim in cupro: tres & octuaginta proprietates aut rami ſunt in mercurio.

Pariter in auro viginti quatuor colores exiſtere poſſunt, & infimus omnium vel maximè pallidus æquè diu durat ac ſupremus & pulcherrimus: in argento mollities triginta duæ non impediunt, quin vnumquodq; ſit argentum prout aliud: ſic de cæteris. Variæ ſimiliter in homine ſanitates exiſtunt, & maximè pallidus omnium, æquè ſanus & pulcherrimus. Pariformiter in Smaragdo mutationes decem & nouem exiſtũt: ſeptem & octuaginta colores in ſaphyro: centum & triginta duo ſplendores in carbunculo: decem conditiones in carneolo: nouem in corallis viſcoſitates. Et quotquot producit natura ſimilia corpora, vnumquodq; verum eſt vt alterum, & æquè ſanum ac alterum, ad id cui deputatum eſt.

Inde ſequitur hominis arbores fore cognoſcendas in ſua ſanitate, pro generum varietate mineralium, & vniuſcuiuſq; ſuis in ſpeciebus: non aliàs & homo. Falſò loquitur ergo medicus, qui pallidum colorem iudicat eſſe malum, aut rubeum fore bonum, cùm iſta gradum ſanitatis minimè concernant. Poſſum igitur huiuſmodi medicos meritò contemnere, qui conditiones hominum ex quatuor complexionibus, quas natura minimè demonſtrat, nec etiam habet, cognoſci volunt. Iſtæ ſiquidem ex naturæ fructibus noſci res omnes debent: nam ab exteriorum demonſtrationibus, interiora nota fieri neceſſum eſt. Ex iſtis etiam colligi poteſt error Aſtronomiæ, quæ complexiones Solis & Lunæ deſcribit, interim obliuiſcuntur conditionum auri vel argenti, Anthos vel Antherę, Thereniabin & Kakimiæ. Quapropter iſtorum interpretationes & iudicia quæ ſequuntur ex eis, demonſtrationes contrariæ naturæ ſunt, & contra naturam.

Vt in homine ſanitas cognoſcatur, primò ſciendum eſt medico, ſtomachum vltra centum, imò plus mille conditiones habere, ſic vt ſi mille varij ſimul aſtarent homines, quorum quiſq; peculiarem ſuam digeſtionem haberet, nullaq; ſimilis alteri foret, at vna melior, aut alia peior: eſt nihilominus vniuſcuiuſque ſtomachus illi cuius eſt ſanus: & quamuis non æquè bene digerat ac optimus, cõparatur coloribus vt ſuprà. Non aliàs ac ſaphyrus maximè pallidus ad maximè coloratum comparatus ſe habet, hoc loco pariter vnus ſtomachus ad alium. Inde regimen ſubſequitur, non ratione morbi

vel

vel infirmitatis ſtomachi,ſed ad iſtius conſeruationem ſanitatis. Sic etiam in epate ſunt centum variæ ſanitates : vnuſquiſq; hominum vnam habet. Inde fit vt æqualiter vnus cum altero bibere non valeat,& vnus alio magis ſitiat. Quod omne quidem ex iſta ſanitatum oritur varietate, nec eſt quòd eorum aliquod infirmitatibus aut formis adnumeretur.

In toto corpore ſimilis eſt vnicuiq; ſuæ parti conditio peculiariter ordinata : quæ conditiones, vt illæ quæ graduum æquè ſunt innumerabiles. Videmus in exemplum vnum altero ſemper fortiorem, & quoties natura fortiorem producit, peculiaris toties adeſt ſanitas. Quare qui pondo quinquaginta ſolùm eleuare poteſt, ęquè defenſiuus exiſtit ac ille qui tria centenaria. Similis cognitio ſanitatis ex natura ſumitur, vt ſciatur, vtrum ex ſanitate iuxta ſuum gradum proueniat,aut ex infirmitate ſua:nam quoties vna ſanitas, contrà toties infirmitas reperitur. Veterum igitur medicorum eorum deſcriptio falſa eſt, huiuſmodi ſanitates in temperamentis ponentium : quandoquidem per iſtius arboris conditionem oritur etiam arbor morborum,quæ mors eſt.

Cùm igitur mors ſit radix peculiaris,ex qua naſcuntur omnes morbi ac infirmitates, eſtq; penes alteram, vtpote ſanam etiam arbor in tot ac tam varias ſpecies diuiſa, quot altera, ſanitatis videlicet. Hæc terminum ſuum arripit,non aliàs quàm in conflictu quopiam,in quo per lanceam vnus moritur,alius per tormentarium iaculum. Quot externę res homini ſanitatem adimunt,tot modis iſta radix in eundem vt inuadat, irruit. Ex ſimili depromuntur variæ ſpecies apoſtematum. Nota deinceps, vires mineralium penes ea quæ dicta ſunt, & quid per eas ad ſanitatem illa conferant.

QVINAM TEMPORA MORBORVM ADueniant,& qua via generentur apoſtemata.

CAPVT I.

DEclaratis prius omnium cauſis morborum, à quibus apoſtemata potiſsimam ſuam deducunt originem, iam de ſuis temporibus aliquot exempla notato primùm. Arbor ſuos quotannis fructus profert. Item in ſingulos meſsis annos redit : nonnulla tertio : quarto plus minus alia ſuum autumnum exhibent anno. Sed omne quod ex tempore naſcitur elementi terræ, determinatum annuum tempus habet.

Non ſecus aliquot morbi præciſum annorum ſuum tempus obſeruant, qui quidem ex elementi ſui proprietate ſunt inclinati. Sunt & alij ſimiliter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunq; ab iſta producuntur, vnum fructum proferunt ſępe,nullum amplius, quandoq; in metallis: alia quædam tertium. In

crudis

crudis lapidibus vnum à prima materia quidem vſq; ad vltimam, tunc eorum eſt autumnus. Non aliàs aliqui morbi ſemel influxi, nunquam iterum percipiuntur.

Elementum ignis pro ſuis temporibus ſuum fructum exhibet, quæ varia ſunt: carbo quoties vnus, toties peculiaris fluxus tempeſtiuus vnus, tardus alius, determinatis & non, tēporibus. Vt ſępe contingere ſolet, ex elemento ignis produci ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quiq; centum annos antè poſtq; nunquam auditus eſt: item quandoq; ſex, octo, nouem, decem terminis, breuius aut longius grando cecidit, aliáue tempeſtas orta eſt, aliquando fulgure cum frigore vel calore.

Vt & alia prædicta, ſic & aër exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus: iam decidunt Thereniabin, iam Manna, lac iam candidum, &c. quandoq; ſemel à decem annis, aliquando ſemel tantùm, quandoq; quater, quinquies, ſexies, plus minusúe.

Prout elementis in ſuis fructibus ſimile tempus datum eſt, eisq; præfixum, ſic & apoſtematibus magis quàm aliis morbis quò ad ſua tempora: quædam præciſis, indeterminatis alia temporibus erumpunt, cuius incertus curſus in elementis exiſtens, & hominibus ignotus, cauſam præbet.

Itidem in corpore morbi quidam iuxta elementum terræ curſum accipiunt, vt pruritus & ſcabies, & ſecundum tempus determinatum, vti fructus terræ naſcuntur: nonnulli iuxta curſum elementi aquæ, prout gutta, paralyſis, &c. quidam iuxta certum curſum ignis elementi, prout Pleureſis: aliqui ſecundum elementum aëris, vt febres: alij per tranſuerſum contra certos curſus omnes, vt apoſtemata, quæ ſuum tempus iuxta venti ſimilitudinem accipiunt, eſtq; vniuſcuiuſq; nota & ignota maturatio.

Quæ ſit apoſtematum cauſa.

Sequitur inde cauſa, quòd apoſtemata nonnulla quandoq; iuxta curſum elementi terræ procedunt, vti communia: quædam ſecundum elementum aquæ, prout carbunculi: pleraq; ſecundum elementum aëris, vt zephyrus, &c. nonnulla iuxta elementum ignis, vt bonarum puſtularum genera quædam: & alia per tranſuerſum penetrāt, vt Peſtis: & eſt ſimilis in corpore curſus, qualis extra procellæ ſunt, æſtates calidæ, frigidæq; hyemes.

Quare quum enormes huiuſmodi curſus eueniunt, cauſam alicuius morbi grauiſſimi præbent, & corpori mirabiles contrarietates. Nam tunc fit coniunctio curſuum in ſuis proprietatibus, vt nondum inter ſe diuiſerint hæreditatem, quæ data fuit illis à natura, tanquam ab vnico patre. Non eſt itaq; de certo determinatoq; tempore loquendum apoſtematum, neq; per naturam à medicis, nec ab Aſtronomis cognoſcendum. Cùm talia ſuis in curſibus oc-

culta

culta nimiũ exiſtant, vt apud nos philoſophia nulla valeat perſcrutari. Quapropter comparanda non ſunt aliquibus morbis, qui iuxta naturam certò ſuum curſum habent. Poteſt nihilominus aliqua ex parte medicus inueſtigare iuxta conditionem & conſuetudinem regionis, prout ventus aliquis eo loco magis quàm alio flare cõſuetus: non eſt tamen huiuſmodi cognitio tam certa, vt per iuramentum affirmari debeat.

Materialis cauſa verò prouenit ex tempore, quum realgaricus ille curſus oritur ex arbore de radice morborum proueniente, quo tempore pariter morbi ſimiles oriuntur, vt artifex ille præparauit. Non ſecus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, iuxta ſuos curſus & negotia ſibi conuenientia, & occurrentia: ſic & ille realgar fabricat, ad negotium quod illum concernit eo tempore.

Ad hæc ſcito medicum ſimili curſui fabroq́ non minori periculo, nec aliàs opponi, quàm tormento bellico thorax calybeus. Et vt in certa natura contra ſuum artificem, ęquè medicus contra morbos exiſtit. Verùm vti prudẽtia quid in externis in bonum poteſt, ſic & ea nonnunquam in illis reſiſtere, iuxta morbum vniuſcuiuſq́, vt etiam in ſuis conditionibus occurrit.

Ad huiuſmodi cauſas de mineralibus non immeritò ſcripſi, quod etiam ipſa Philoſophia requirit. Quandoquidem ille medicus, qui naturam elementorum extrinſecus non cognouit, multò minus ad intrinſeca fuerit aptus. Origines & cauſas vtiq́ de mineralibus accipere debet, quæ ſi non docuerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout is qui ſuas ad patibulum aures reliquerat: vt eorum omnium communis vſus eſt.

DE PROCESSIBVS ET SIGNIS *cuiuſq; particulariter morbi.*

CAPVT II.

Eius proceſſus ac ordo primùm eſt, vt quũ in ſuum tranſire morbum cupit, illud quod meſpila tempus ækakimiam, ſimili modo realgar matureſcere facit: & vti fuerint eo tempore fructus varij, tot etiam apoſtematum varietates oriuntur.

Quare quoduis apoſtema per ſe cognoſci peculiariter debet, ex quo realgare proueniat, & quod ſit huius initium. Eius proceſſus & ſigna, quodlibet præ alio cognoſcendi ſequuntur. Nec eſt quod nomina ſiue Græca ſiue Latina, Hebraica ſint vel Arabica, vos moueant: ſigna ſiquidem atq́ proceſſus morborum proprietates & conditiones exhibent. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at à ſuis conditionibus cognoſci debent, ac inde poſt ex conditionibus nomina ſumi, prout ſequitur.

DE ANTHRACE.

CAPVT III.

ANthrax eſt apoſtema, quod ex Realgare Mercurij generatur, & in radice venarum earũdem oritur, poſtea ſibi facit exitum, ſuo centro nihilominus in radice manente. Inde ſequitur vnamquamq; venam huiuſmodi minerale realgar continere. Quare quot venæ tot Anthraces, vt Anthrax ſaluatellæ, Anthrax mediane, cephaliæ, &c. Vbi primùm in apoſtemata tranſire cupit, cum calore frigoreq; ſumit exordium. Nam quiuis morbus venarum ex iſto fluxu, corpus concutit ſemel tantùm, poſtea ſe recipit in emunctorium: rubeam ponit vomicam, quandoq; nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet, ſomnum aufert, & ſi dormire contingat, grauia ſomnia plurimùm inducit, phreneſim, &c. Quandoq; nullibi dolor percipitur, quàm in apoſtematis loco. Quum termino proximum fuerit, apoſtemata duo producit: vnum in radice, alterum in locuſtis, & nonnunquam externus diſparet Anthrax, indeq; ſequitur mors.

De Hydrophorbia.

Hydrophorbia eſt apoſtema ſeparatum à ſale trium primorũ, eſtq; demonſtratio quædam vnius naturæ lepræ, & eſt rubeum ſal narcoticum, vtcunq; leproſum. Quum id à ſe natura pellit, in puſtulam tranſmutatur ad modum fellis, vel bullarum à cantharidibus excitatarum, tranſparentium inſtar aquæ, nec non vt ſpeculum ſplendentium, &c. Alia quæ concurrunt in hyrophorbia, ſunt in hoc morbo, ſed lepram attingit, ab hac diuiſa, quòd Hydrophorbia producat apoſtema, Lepra verò tranſit in morbum vniuerſalẽ.

De Panaricio, ſeu Verme.

Origo Panaricij, aut vermis, eſt in carnis locuſtis, vt digitis manuum, pedúmue, materiæ quidem illius ex qua naſcuntur vngues. Tranſmutatur in duos exitus, vt in vermem, ratione putrefactionis, & in apoſtema radicale, cauſa loci. Ab exordio ſui centrum inuiſibile ponit, & poſtea tumorem ardentem concipit, cum puncturis maximis: locuſtarum enim dolores Anthracis doloribus perſimiles exiſtunt, ſed non mortales. Terminatur eo nempe, quòd vnguem atq; digitum exedit, conſumptaq; locũſta ceſſat.

De Ranula.

Ranula eſt apoſtema quoddam ex omnibus venis quæ ſub lingua ſunt accumulatum, ex radice linguæ ſumens originem: quare tam latè ac lingua fuerit, extenditur: eſtq; ſal reſolutum eiuſdem ſanguinis, ex debilibus venis tantùm. Quandoquidem in ætate prouectis huiuſmodi reſolutio minimè fieri poteſt. Signum eius eſt, ſub lingua tumor glaucus, quantò iunioribus, tantò maior exurgens, aſper, & quandoq; niger. Terminatur aliquando cum oris pu

Hhh

trefactione, vel in faniem erumpit: quandoq; per naturam abfumitur, & eft ea materia, de qua balbuties oritur.

De Nacta.

Nacta eft apoftema, quod mulieribus ad vbera contingit: oritur quum fluxus menftrualis immaturè lacti commifcetur, & illud in fuo vafe quo continetur feparat: hęc feparatio generat acedinem, quæ poftmodum intumefcit in carne, corrodit, & edit foramina. Lac omne quod feparatur in vberibus, afperū fit ferum lactis, quòd corrofiuam recipit in fe conditionem, ex fluxu de matre prouenien-te. Quare fimilia foraminibus quod ad curam annumerantur vberum apoftemata.

De Vndimia.

Vndimia quidem oritur ex conditione carnis, & eft fal refolutum, à fano feparatum hoc loco, in quo centrum fuum ponit. Et quia fal eft dulce, producit apoftema, quod nō aperitur. Sed quum premitur, humectatur, prout aliquis tumor qui foueas à compreffione relinquit. Quare fignum eius eft, dum intumefcit apoftema, quod nullum dolorem infert, ac in chronicum tempus tranfiret: item compreſsione foueas relinqueret, Vndimiam fore dicito. Poftremò terminatur eo, quòd foramen ponat, ex quo fit cauernofum vlcus.

De Sephiro.

Sephirus eft apoftema quoduis, quod cum duritie terminatur, & eft fluxus ex ficco fale productus, in maturationem tranfire minimè poteft, at in fua duritie femper manet atq; tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & fanationem à refolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia eft apoftema, quod ex omnibus venis quæ ab inferioribus partibus furfum, aut à fuperioribus deorfum ad collum in centrum concurrunt, & eft apoftemati carbunculo fimile. Terminatur in cura folùm, in eo quod concernit locus ipfe requirit. Ab eo loco producitur in quo nafcitur, & centrum eft ibidem vbi apoftema. Protenditur in circumferentiam, quantùm regiones ambæ continent, colli fcilicet, capitisq;. In circulo nucæ collum intumefcit, ac folium etiam, vua rubefit, caput admodum calet. Poftea maturefcit vt apoftema, deinceps foramen poft vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum à purgationibus à phlebotomis, & ventofarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus eft apoftema, quod peculiarem locum non habet: nam vbicumq; fe Realgar ponit, ibidem fit etiam demonftratio. Eft illud realgar huius morbi tam fubtile, vt latiùs & magis alijs inficiat, eoq; differt etiam, quòd hoc loco magis in alijs rubefiat.

Eftq;

Eſtq́; morbus, qui cum febrili paroxiſmo ſumit initium, eaq́; ſigna continet. Vbi foramen concipit, ſperandum eſt de vita, aliàs non: nam in Carbunculo & Squinantia maxima cura eſt animaduerſio, ne quid reprimatur: ſolùm extinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per ſeipſa matureſcunt.

Varia ſunt adhuc apoſtematum in corpore genera: vnum hac via, ſic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura: tum inter ſe differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma piſorum, alia quidem ordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma eſt in Anthrace, in Carbunculo ſimiliter alia: ſic de reliquis alijs apoſtematibus. Hac de cauſa quodq́; peculiariter ob formam & qualitatem deſcribere minimè neceſſum eſt, vt Hipocraticorum eſt conſuetudo medicorum. Solùm animaduertendum, quînam in ſuis ſignis dolores & paroxiſmi differant, ex iſtis tandem conditionibus fiunt recepta.

Item colores in apoſtematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem ſuam accipit ex realgare rubeo, non ex ſanguine, venis, aut carne: ſaphyrus etiam ex ſuo realgare: chiadus etiam, cùm in eo nigredo contineatur, albedo, cœruleitas, & poſtmodum flauedo cum viriditate. Quapropter medicus minimè curare debet eos, qui ſanguinem ponunt colorum cauſam, ac dicunt, rubedinem ex ſanguinis conditione procedere, nigredinem ex aduſta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates, & eſſentię ſunt omnes ex realgaris natura, hoc eſt, mineræ ſunt, & nullæ complexiones. Quæq́; namq́; minera, quod ad complexiones attinet, ab alijs ſeparatur: etiam quæq́; ſpecies ab alia. Sequitur inde poſtmodum cura contra realgar, per quam apoſtemata curantur.

DE CVRIS.

In apoſtematum curis tria potiſsimum cōſideranda veniunt. Primum vt ſpiritus vitę fortificetur, ne ab apoſtematibus ſuperetur: at non aliàs quàm in venenato corpore medicamentis huiuſmodi veneno præueniatur. Secundum, vt venenum hoc morbos aut apoſtemata producens diaphoreticis expurgetur, & hoc per ſpecifica, quæ non ſolùm clarificant, ſed etiam mitigant. Tertium, vt locus in quo venenum receptum eſt, ſuperetur, & ſi caro vel pars illa extra ſuam naturam, conditionem & eſſentiam deuenerit, omne quod inualidum eſt, atq́; deſtructum auferatur. Nam per infectionem eiuſmodi bonæ carni damnum infertur, non aliàs ac ſi lignum ab vna parte comburatur, & non alia.

Quanquàm apoſtemata ſub vna ſimul omnia communi cura minimè debent apprehendi, vel vnico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, vt illa communiora

demonſtrant: ſimilibus oppodelthoc de Mumia ſuperpoſito, hoc ipſum curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ vt illa minimè tendunt ad mortem (niſi deprauata ſint, aut incuria, vel ignorantia perdita prorſus) illa ſola mundificatione ſanguinis, carnis, aut venarum indigent.

Quod ad peculiares curas attinet, primò notandúm, vt in Anthrace, quiuis caueat à corrodentibus: ſiue realgare fiat, aut alia quacunq; via: vel aliàs pro maiori parte mors iſtis introducitur. Ab initio huiuſmodi radici venarum diaphoretica virtus eſt applicanda, poſtmodum Saphiricis circum circa fuit vrendum, & poſtremò tandem ad conſolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

Accipe vini correcti ℥ x. Theriacæ ℥ ſs. Myrrhæ, Croci ana ʒ 1. Liquoris zingiberis, Piperis, ana ʒ ſs. Miſce ſimul, & huius ℥ ſs. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbiæ.

Hydrophorbia medicum exigit, à quo perquàm optimè cognoſcatur, & ab vſu medicamentorum caueant eò non pertinentium, vt vnguenta puſtularum ſunt, & morbillorum. Eius cura duplex eſt, vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Poſtmodum applicanda eſt hæc aqua extrinſecus.

Recipe Aquæ regis ℥ 1. Olei de realgare ℥ ſs. Olei Euphorbij quantum ſufficit pro incorporatione.

De cura Panaricij vermis.

Panaricij cura tripertita eſt, vt per caracteres, qui fiunt in Carinthia, per ſuperſtitionem, & per medicamenta naturalia. Cura naturalis fit per vnguentum narcoticum ex ranarum ſperniolo. Sumatur optimè præparatum corium, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc ſperniolo ter aut quater madefacta, poſtmodum induatur ita madida.

De cura Ranulæ.

Ad Ranulam aperi venulas, è quibus fluere ſanguinem facito: poſtmodum illinantur aut lauentur potius aqua Braſſatellæ, Alchimillæ, Diapenſiæ, Agrimoniæ, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaureæ. Si poſt curam hanc Ranula rediret, iterum fiat eadem cura: ſed ſi Ranula magna minimè foret, vtere ſuperius dicta aqua.

De cura Nactæ.

Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

Accipe Oppopanaci, Bdellij ana ℥ 1. Serapini ʒ ij. aceto contempera, liquidè ſatis, & cola per pannum: colatum hoc in ſpiſsitudinem excoque mellis: huic adde Mumiæ ʒ 1. Ariſtologiæ rotun-

dæ ʒ 3.

dæ ℥ 3. Liquoris de Kakimia pondere tantundem vt reliquorum: fiat emplaſtrum.

De cura Vndimiæ.

Vndimia prouenit ex ſale reſoluto, ſiue ſanguinis, aut carnis, ita curabitur:

Accipe Realgaris ℥ 1. Calcis ℥ 3. Viſci quercini quantum ſatis fore videris ad incorporationem: inde fiat emplaſtrum. Quum apertum apoſtema fuerit, appone de noſtro oppodeltoch. Mundificatiuum eius. Accipe colophoniæ ℥. 1. Ceræ ℥ 4. Reſinæ de Botin quantum ad incorporandum ſatis erit in vnguentum. Poſt huiuſmodi mundificationem, Accipe Cõſolidæ maioris, Ariſtolochię rotundæ ana ℥ 1. Vitellorum ouorum, Terebinthinæ amborum ęqualiter, & fiat emplaſtrum.

De cura Sephiri.

Sephirus eſt nomen omnibus duris apoſtematibus commune, priuſquam fiant matura & mollia, cui præſtantiſsimum eſt remedium Viſcus de Botin, & Viſcus iuniperorum, in quibus mitigandi mollefaciendiq; magna virtus ineſt. Cura fit ad hunc modum:

Accipe Viſci Iuniperi lib. ſs. Fœnugræci ℥ 4. Aquarum iringij, Lappacij acuti ana ℥ 2. Succi Altheæ ſatis ad incorporandum.

Aliud.

Accipe olei Lithargirij, Colophoniæ, Mumiæ ana ℥ 1. Olei vitellorum ouorum ſatis ad faciendum vnguentum. Hoc Sephirũ mollificat, & in maturationem adducit. Oleum ex lithargirio fit ad hunc modum:

Accipe Alumen, Acetum, & Lithargirum, & coque donec albeſcat, poſtmodum coque rurſum eodem proceſſu. Quum excoctum fuerit, erit oleitas: cuius Archelaus etiam fecit mentionem.

De cura Squinantiæ.

Squinantia tum omnes in gutture morbi curari ſuo loco debent, & non in confinibus. Quum Balſamus naturæ deficit in gutture, fit in eo putrefactio ſurſum tendens, quæ Vuluam & folium inficit. Eius cura fieri debet per gargariſmum incarnatiuum ad hũc modum: Accipe mellis roſacei ℥ 4. Ariſtolochię rotundę, Pirolæ ana ℥ ſs. Aquarum de prunis, de Prunella ana ℥ ſeptem Fiat inde gargariſmus, quo patiens gargarizet ſępius, quum apoſtema fuerit apertum. Si tumor adeſſet, extrinſecus applicari debet optimum defenſiuum ad mitigandos dolores, & ſedandum ipſum tumorem. Defenſiuum hoc eſto: Recipe mucilaginis de fœnugręco ℥ x. Ceruſſæ ℥ ij. Camphoræ vitę ℥ ſs. Miſce, fiat inde Cataplaſma, quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes præſtare, pannis in aqua roſarum rubearum burſæ paſtoris ſolatri, barbę Iouis madefactis, & capiti ſuperpoſitis atq; ligatis.

FINIS BERTHEONEÆ D. PARACELSI

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI DE APOSTEMATIBVS, Vlceribus, Sironibus, & Nodis, in lxij. Capitula diuisum opusculum.

DE COMMVNIBVS APOSTEMATIBVS ex sanguine prouenientibus.

CAPVT I.

DICO quidem ego Theophrastus Paracelsus, apostemata communia, cùm ex sale sanguinis, tum ex vtriusq; humorum abundantia suam originem ducere, tanquam ex boni superfluo, propter excessum in apostema translato, post huiusmodi superabundantis separationem à natura factam: quod quum collectum est, in corruptionem transire cogitur, per locum in quo situm habet, quia repletus est vltra suum diametrum.

Nota.

Vbi iam in sanguine superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata communia, si cutis eò loci naturale centri foret eius emunctorium, transit in apostema, quod aliàs per nasum distillasset. Abscessus huiusmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eò quòd excessus in sua puritate minimè permanere posit: cùm superfluum quoduis putrefactionis sit exordium.

Signa.

Si tumor sine calore frigoreq;, sed cum intensione & rubedine surgeret, ac absq; febrium aliqua demonstratione, iudicabis illud apostema fore cõmune, tam in iunioribus, quàm in senioribus.

Terminus eius.

Si per seipsum terminari permittatur, maturescet, erumpetque: verum si fortè natura balsami parum eo loco habeat, orietur inde vel apostemosum vlcus, aut fistula cum dolore maximo. Si tamen balsami satis habuerit, per se, vel paruo saltem auxilio curabitur, & naturaliter.

Cautela.

Est medice quòd hîc abstineas à magno magisterio, vel artis chirurgicæ nimia subtilitate, quæ potius quàm curabunt, inficient.

Cura.

Animaduertendum est in omnium vlcerum cura, naturam suijpsius esse medicum atq; medelam, innato proprióq; suo balsamo. Sed si fortè balsamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balsamum erit introducendum per emplastrum oppodeltoch: quod quidem apostemata recentia maturando & mundifican-

ficando curat, vigesima quaque hora renouando, ligandoque.

Recipe lithargirij cocti in cerotum ℥ 3. de incarnatiuis quatuor ℥ ſs. de gummi liquefactis ℥ 2. & fiat emplaſtrum ſecundum artem. In principio tutum erit præuenire phlebotomijs venarum, à quibus apoſtema generatur, & ſitum habet: his enim aufertur illa rubedo membrorum per ſanguinis diminutionem, & vnà cum ea tollitur ſuperfluitas ſanguinis abundantis, nedum in his tantùm, verùm etiam in omnibus alijs apoſtematibus.

Inter curandum admonitio.

Tria potiſsimum in apoſtematum curis obſeruanda ſunt. Primùm, vt ſpiritus vitæ fortificetur, ne præ dolore debilis fiat: ſicuti ſolet in his, qui venenum hauſerunt, præſeruantibus medicamentis noxæ præueniri. Secundum, vt infectio, quam introduxit morbus, diaphoreticis mundificetur, & ſpecificis, quæ non ſolùm clarificant, ſed etiam dolores mitigant. Tertium, vt locus occupatus à toxico premuniatur. Si carnis aliqua pars à ſua natura ſit alienata, quod putrefactum eſt eius, auferatur: nam ex eiuſmodi carnis infectione tale damnum infertur ei, quale combuſto fit ab vna parte ligno, & ab altera ſano. Quanquam vlcera communiter omnia ſub vna vel eadem cura concludi minimè debent (eo quòd omnibus vitæ fortificatio non ſit neceſſaria, ſicuti patet ex communibus vlceribus, quibus oppodeltoch de mumia ſuperponi debet: hoc enim accidentia quæuis arcendo curat illa) nihilominus generalis hæc admonitio non eſt aſpernanda. Sunt & aliqua morti non obnoxia (niſi per incuriam deprauata ſint) quæ alio non indigent, quàm in carne ſanguinis purgatione, vel alijs.

DE ANTHRACE.

CAPVT II.

Anthrax eſt apoſtema per ſanguinem ex venarum eius prima radice pulſum, vti communia, cum emunctorio proprio: & eſt apoſtema radicale, quod oritur eo tempore, quo mineralia venena ſolent apparere: ſimilisque corruptio eſt ei, quæ fit in mineralium cōcauitatibus.

Nota.

Eius inuectio priuatiua conſurgit ex Mercurij mineralibus, & eſt mineralis cuilibet innatus venæ flos. Inde ſequitur tot anthraces, quot venæ fuerint, exiſtere, vt anthracem ſaluatellæ, medianæ anthracem, & cephalicæ, &c. quæ cauſantur ex venarum huiuſmodi corruptis cauitatibus.

Signa.

Si calor aut frigus inuaſerit cum alicuius venæ liuida nigredine, circumſepta rubore, albicanteque centro, cum vredine, ſomni priuatione, grauibus ſomnijs, & irrequieto motu, anthracē fore dicas

illius membri,& pro aſperitate critica lenitateq́ ſuis ad mortem eſt iudicanda.

Terminus.

Meatum ſuum accendit,ac retrocedens apoſtemata bina pro ducit: vnum in radice, alterum in locuſta: mox inde ſequuntur inflammationes, laterum compunctiones, ſitis abſq́ multa bibendi poteſtate,labrorumq́ fiſſuræ,quæ mortem indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris,aliaq́ fuge cauteria.

Cura.

Primùm eſt virtutis diaphoreticæ medicamentum adhibitū illius venæ radici. Poſtmodum vſtio ſaphirica circumcirca facta. Deinceps in eſchpharam ducta conſolidatiuis curetur.

Virtus diaphoretica, eſt deſcriptio litontripon, ſi fuerit ſeparata à ſua ſubſtantia: quia tum accedit radices venarum, humectat ſanguinem excitatum,& tum venit ſudor, & eſt ſignum optimum. Species quæ ingrediuntur litontripon, debent à ſua ſubſtantia ſeparari per ſpiritum vini.

Diaphoretica medicina talis eſt.

Accipe vini correcti ℥ x. Theriacę ℥ ſs. Myrrhæ rubeę,Croci,ſingulorum ℥. 1. Liquoris zingiberis, Piperis ana ʒ ſs. Miſce, de quo bibatur vncia ſemis in optimo vino.

DE CANCRO.

CAPVT III.

CAncer eſt apoſtema,quod ex hęmorrhagialibus effluxionibus prouenit, in viris atq́ mulieribus, ex menſtrualium corroſiuo ſale meatuum,in locuſtis manifeſtato:cuius ſalis duplex eſt,plumoſi videlicet,ac arſenicalis differentia.

Nota.

Cancrorum non eſt alia, quâm duorum,quæ dicta ſunt fluxuum origo. Quapropter in corpore nullis aliĳs locis imprimuntur, quàm virorum inter humeros,& mulierum ad vbera. Pars eorum maxima rodendo fodit intrinſecus, externeq́ minimè cognoſcitur, donec ſedem ſuam fixerit.

Signa.

Quum inter humeros,aut in vberibus rubeus tumor exurgit cum propria maturatione,poſtmodum in vlcerationem tranſit,rubicundis latè radĳs expanſis, & fœtorem cum interuenientibus vredine,frigore,calore,doloreq́ diutius perſiſtenti concipit.

Terminus.

Succeſſu temporis corrodit,foditq́ rectà cor verſus,mortemq́ue repentinam in ſua molitur periodo.

Cura.

Hęmor-

Hæmorrhagiales menſtrualesq́; fluxiones amouendæ ſunt per phyſicum: demum per chirurgum anodo mortificandum erit ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: poſtremò deſcriptione conſolidatiua eodem loco poſita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam vbi reduxeris, accipe ſemper ad vnam libram colcotaris eius ℥ 1. ſs. florum æris: proportionem hãc à quantitate colchotaris obſeruando. mixta ſimul, vlceriq́; vel cancro ſuperpoſita maneant, donec putreſcant: quod plerunq; fieri ſolet in quatuor diebus. Deinceps amouendo ſuperpone mundificatum, quod in Noli me tangere deſcribitur, & quum putridam extraxerit materiam, ſuperpone puluerem hunc.

Accipe puluerum ex ſucco chelidoniæ, parthenionis, centaureæ ana ℥ ſs. mumiæ ℥ 1. manè veſperiq́; ligabis.

Anodini deſcriptio.

Recipe ſpernioli, ſucci ſolatri ana ℥ 1. liquoris de firnis (vernicis puto legendum) ℥ ſs. & reducatur in formam vnguenti.

DE NOLI ME TANGERE, PRAVA *lentigine, vel ferrugine.*

CAPVT IIII.

NOli me tangere, quod & Lentigo praua dicitur aliàs, aut Ferrugo, calepini ſalis eſt ærugo: quæ ſe primùm ad ſuperficiem recipit: demum intrinſecus rodit, conſumitq́; martialis naturæ viribus, carnem quoq; ferream vnam è ſeptem corrodit.

Nota.

Genera carnium ſecundum metalla, cachymica, marchaſitæ, vitriolataq́; notanda veniunt, vt cognoſcatur vnumquodque proprium locum inficere.

Signa.

In facie ſumit exordium cum aquoſa quadam ſcabie, bulliſq́; minimis cum periodo, poſtea tranſit in corroſiuam, naſi cartilagines rodendo, maxillas & labia conſumit, ſpargitur tenuiter cũ fœtore.

Terminus.

Niſi præueniatur, naſum, aures, & faciei formam à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius deſcendit. ſi latius quàm ſint confinia martialia progrediatur, ad mortem id iudicandum eſt fieri.

Cura.

Initiò ſi Ferrugo non admodum latè roſerit, curetur emplaſtro de reſinis. Accipe Reſinæ abietis lib. 1. Farinæ hordei ℥ 6. Reſinæ pini ℥ viij. reduc ad formam ceroti. At latius progreſſa medium aut finem, ſi propemodum attigerit, mortificatio præcedat, vt ærugini diminutum ſit in origine, quod per anladar fit aqua ro-

ſarum

farum ſuperpoſita,& ſuper hanc emplaſtro de reſinis appoſito. Notandum erit in hac cura, ſi ferrugo firmam radicem fixerit, vt iam ſecundò vel tertiò cedere nollet, imò reſiſtere videretur potius, non eſt ab anladar abſtinendum, nec ab vna ad aliam curam tranſcurrendum.

Reſina abietis fit ex eius fructu viridi in aquam poſito, quoad ſpiſsitudo malagnoſa conſpiciatur: deinde recentem aquam affundes,& aqua decoctione fermè conſumpta, materiam ſpiſsam vt reſinam habebis.

Excellentiſsima cura eſt, quum ſimilibus & pernicioſis morbis materialibus medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corroſiuo quidem: hoc minimè tutum, eò quòd patienti foret impoſsibile tolerare tantam iſtius actionem, quantam ad curam hanc bene foret neceſſaria) poſtmodum emplaſtro mundificare: poſtremò curam eò dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balſamúmne ipſius naturæ curare valeat, aliàs fruſtraneè curabit medicus.

Mortificatio.

Accipe realgaris criſtallini ℥ 1. coquatur in aceto per duas horas,& vſq; ad exiccationem, huic olei maioranæ ℥ 3. affundes, miſce ſimul: hoc vnguento ſuper pannum pro loci continentia ſubtiliter extenſo ligabis, & oleo ſæpius madefacies forinſecus, ne ſiccetur emplaſtrum, quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Poſt quos ſanies & aqua profluet, quibus etiam perceptis, ea quæ ſequuntur ſuperpoſita maneant, quouſq; nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

Recipe picis naualis, Viſci pini, Viſci abietis ana lib. 1. Viſci ex locuſtis de latice (puto larice legendum eſſe) lib. 1. ſs. Larignæ quar. 1. Mixta liquefiant cum ceræ & olei partibus æqualibus, vt ambo ſufficiant ad emplaſtri compoſitionem: quod iſto non, alio quouis extrahi non poterit: eo peracto, cura mox inde ſequetur.

Conſolidatio.

Recipe ceræ, Picis communis ana lib. ſs. Ariſtolochiæ ℥ 3. Mumiæ ℥ 2. Antimonij ℥ 4. Fiat emplaſtrum quo mane veſperiq; ligabis, vt moris eſt.

Aliud conſolidatiuum.

Accipe reſinæ abietis lib. ſs. Viſci conſolidæ quartam 1. Succi chelidoniæ quantum ſufficit ad formandum emplaſtrum. Maximum in iſta cura magiſterium conſiſtit in vnguento primo, & in emplaſtro ſecundo profluxioo um extractionibus.

DE HERYSIPILA.

CAPVT V.

Heri-

HEryſipila eſt conſumptum ſal vitriolatum, hoc primùm in rubedinem, & corroſionem, poſtmodum in vlcerationem tranſit. Locus eius eſt inter genua & calces, circumcirca crus: ibidem etiam morbus Mercurialis.

Nota.

Quamuis vitriolatum ſal morbum efficiat, eſt tamen ipſa minera Mercurialis tantùm, à qua proprium receſsit balſamum, & liquor ſalis, eiusq́ ſpecies pro quantitate receſſus demonſtrantur.

Signa.

Apparet primò rubedo cum dolore vredineq́ maximis, poſtea cum tumore, deinceps cum foraminibus fœtidis ac corruptis, vno penes aliud, & in planum ſubtus excauatis, nonnunquam ſiccis, aliàs flauo claroq́ liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas (vt eſt Mercurij natura) continet.

Terminus.

Sale reſoluto fluxus eo loco producitur, & ſal ibidem, ac poſtmodum reliqua totius corporis ſalia reſoluit, faciei colorem aufert, operationes impedit ventriculi. Poſtea ſal cordis, hepatis, & cerebri ſurripit, ac tandem chroniſatione facta per huiuſmodi reſolutionem ſubſequitur mors.

Cura.

Curæ principium eſt, vt ligamenta ſtringantur cum allahol, ne concurrant alia ſalia, poſtea ſperniolo mortificandum eſt, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch conſolidatum.

Deſcriptio allahol.

Recipe ſalis anathron ℥ 1. Anodi ℥ ſs. reduc ad formam cum oleo de ſpica.

Deſcriptio Sperníoli.

Accipe ſpermatis Ceti, Ranarum, Cerefolij, Iuniperi ana: fiat deſtillatio in ſole.

Alia deſcriptio.

Recipe glutinis aquatici vnc. 3. deſtillentur in aquam, cui fimus mineralium imponatur, & bulliant ſimul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde caphuræ vnc. 1. fiat vnguentum, quo cum ligetur crus terno quoq́ die ſemel, per tres ſeptimanas continuando. Poſtea ſæpius abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua ſalſa. Curabitur optimè non aliàs ac ſi medicamentum ſuperpoſitum eſſet: nam eius eſt naturæ medicina prędicta, quòd tribus hebdomadibus etiam operetur poſt eius omiſſionem, donec omnino curauerit. Anacthron eſt genus ſalis quod creſcit in petris: veluti muſcus lapidibus ſupernaſcens, nitri ſimilitudine: non eſt nitrum tamen, quod à vitrarijs conficitur. Eſt ſicut vſnea quid, ac decoctum aqua fit vt alumen acidum. Poſtremò vitri formam accipit, ſpumamq́ producit, quam antiqui falſò putarunt anacthron.

DE

DE FISTVLA.

CAPVT VI.

FIstula est sal ex nutrimentis illius membri tantùm, in quo sita est, vel eorum excrementorum, latius nō extendens seipsum, quâm illud sit excremētum vel nutrimentum. Ad aërem tantùm, fit apertio cutis: quia sal istud est debilius, quàm vt cutem sub qua latet, fistula corrodere valeat.

Nota.

Ex omnibus apostematibus, item ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus, quum sal illius loci moritur, oriri possunt; etiā ex morte nutritiui salis & excrementorum.

Signa.

Angusta profundaq́ sunt foramina, pro maiori parte in iuncturis & angulis penes emunctoria, vel in locis deprauatorum vulnerum, fodicationum, aut accidentium, spumam & aquam emittentia, spacio duodecim horarum sese purgant, dolorem non inferunt, quia de glacie præter acuitatem sunt emortua.

Terminus.

Mortis nō est effectiua, nec alicuius accidentis, at in statu suo chronico permanet in mortem vsque.

Cura.

Mundificatiuis & incarnatiuis præter omne corrosiuum opus est hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut oppodeltoch. Non est quòd ventilis angustiam cures: nam trium horum quodlibet operatur excellentißimè.

Potio vulneratorum.

Accipe aquarum ciclaminis, scilicet de folijs serpentinæ, sophiæ ana ℥ iiij. Fiat mixtura ad haustum. Dosis ℥ iiij. manè & serò in finem vsq; curæ. *Alia.*

Accipe aquarum de cornibus cerui lib. 1. Centaureæ, Consolidæ aureæ, Parthenionis ana quartam 1. ß. Quibus impone Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana ℥ 1. Huius potionis agitatæ prius vt bene misceatur, coclear vnum singulis diebus bibatur manè, post quod vini coclearia tria sumātur per os. Hoc potu fistula mundatur intrinsecus, & per se curatur absq; medicamento superposito forinsecus. Poteris tamen hoc emplastro vti exterius:

Recipe de quatuor gummi ℥ ij. Ceræ ℥ vi. Liquefiant ambo simul, & adde Visci de botin ℥ iij. fiat emplastrum.

Aqua localis.

Recipe anodini ℥ ij. Cristallini præparati in lapillos ʒ ij. Aquarum plantaginis, Ciclaminis ana ℥ x.

DE HERPETA MORDACE, VEL ESTIOmena, vulgò Lupo. CAPVT VII.

Lupus

LVpus oritur ex ſale Mercuriali tantùm in eo loco in quo eſt, eiusq; centrum figitur vbi defectus maior fuerit: & quamuis adſcribatur hepati, vel per eius curam procedatur, morbus tamẽ eam per ſe recuſat.

Nota.

Eò quòd in muſculis abſconditur, in quibus periodus mouetur, ab apoſtematibus eſt ſeparandus lupus.

Signa.

Fixus eſt, & in circumferentia centrum ſuum coagulat intrinſecus ad os fodiens, vrit, calloſosq; nodos tandem procreat, vſque ad mortem.

Terminus.

Herpetæ mordacis ætas eſt annorum triginta, vel quadraginta, membrum non conſumit, ſuo loco manet: verùm ſi morbus acutus inciderit, mortalis eſt: pariter ſi carbunculus vel anthrax acceſſerit, de cura deſperandum eſt.

Cura.

Refrigerio primûm opus erit, demum remedijs mucillaginoſis, ad callos, nodosq; tollendos, poſtea curetur per oppodeltoch.

Mucillaginoſum remedium.

Accipe liquoris de Mumia, de Maſtice, de Caphura, ſingulorum ℥ ſs. Mucillaginis de fœno græco, de Pſillio, de Citonijs, ana quantum ſufficit pro incorporatione. Vſus eius eſt, ſicuti emplaſtri oppodeltoch. Refrigerium, vel infrigidatio fit ſperniolo, anodino, per quinq; aut ſex dies, poſt quos mumiam addes.

Alia cura.

Accipe realgaris chriſtallini ℥ I. olei ardentis ℥ ij. ceruſſæ ʒ ij. fiat vnguentum. Circumponatur lupi circumferentiæ tantùm, vt in medio nihil ſit. Renouetur ſingulis duodenis horis ſemel, vſq; ad ſextum vel octauum diem: depone poſtmodum, & permitte. Circulus ille totus aufertur per ſe, quo facto, lauetur manè veſperiq; hac aqua, ſuperponatur etiam infra ſcriptum emplaſtrum, ſecundũ artem Chirurgicam.

Aqua, vel eius lauamentum.

Accipe aquæ glutinis roſarum, ana ℥ vi. parthenionis ℥ v.

Emplaſtrum.

Recipe olei lini lib. ſs. aëris viridis, Ceræ ana quartam I. Fiat cerotum, cui ſuperaddantur Bdellij colati ℥ ij. Liga ſecundum artẽ.

DE MALO MORTVO.

CAPVT VIII.

MAlum mortuum eſt colchotar narcoticum, non inter apoſtemata, ſed inter pruritus connumerandum potius: à centro ſurgit in ſuperficiem, loca ſola Saturni Mercurijq; ſolùm occupat.

Nota.

Cùm ſpiritus ſomniferi ſeparãtur à ſua circumferentia, membrumq́ ſuum arripiunt, vti quoduis narcoticum, non aliàs & colchotar iſtud expellit.

Signa.

A pedibus primùm incipit, ac ſurſum aſſurgit, cutemq́ poſt duos aut tres annos, vt corticem inſenſitiuam efficit, cum anguſto foramine.

Terminus.

In vlcerationem terminatur, ſibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, poſtmodum in lepram tendit.

Cura.

A cauterijs eſt incipienda cura, quibus tollitur id quod in ſuperficie fuerat, & poſtea per oleum de piperibus ad menſes tres adminiſtratum.

Cauterium.

Recipe ſulphuris liquefacti, liquoris de colophonia, olei de carabe ana ℥. iiij. Thuris ℥ iij. Reſinæ abietis ℥ vij. Fiat mixtura ſuper ignem, calefac optimè: poſtea ſuperaffunde ſingulis diebus duo decies, & pes bene perfuſus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

DE SERPIGINE.

CAPVT XI.

Serpigo nihil aliud eſt, quàm ſal aluminatum, ab aëris elementis extra ſuum chaos expulſum ad cutem ſecundum aëreorum expulſiuorum operationem.

Nota.

Quum elementatum aëris per ſuum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, ſubſtantiam ſalis aluminati relinquit in ſuperficie ſui chaos: & quia ſal aluminatum eſt minerale, ſuum effectum habet in ſuperficie.

Signa.

Vbi maculæ quædam naſcuntur in cute permanentes, vel nõ: fixæ ſiue non fixæ ſuo loco fuerint: rubeæ, luteæ, croceæ, vel albo permixtæ colore, quamuis in parte corporis, iudica ſerpiginem exiſtere.

Terminus.

Vltimò per totum corpus diſpergitur, bullas prauas producendo, poſtea cruſtas, inde fiſſuras, poſtremò tandem vlcerationes.

Cura.

Aëris purgatio præcedere debet, pòſt vſus cauterij, ſicut in malo mortuo, deinceps per plantaginem curabitur.

Mundatiuum aëris.

Accipe ſucci cichoreæ, Gamandræ, ana lib. 1. Succi capillorum Veneris lib. ß. Mannæ ℥ ij. Liquoris vitrioli ʒ 1. Fiat mixtura & deſtillatio per alembicum, vſq́ ad oleitatem. Doſis à ʒ. 1. vſq́ ad tres.

DE GVTTA ROSACEA.

CAPVT

CAPVT X.

GVtta roſacea prouenit ex croco, Martis habente naturam, qui in carne ſubiecta Marti, per totam cutem circa poros expulſus eſt, & crocea tinctura, Martialisq; ſine tinctura ſanguinis, aut carnis eſt.

Nota.

Caro quæuis in ſuæ mineræ naturam tranſit, pro augmento mineralium eo loco ſanguinisq; metallici.

Signa.

Faciei color primò flauus, deinde rubicundus, indies magis abſq; bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro ſimul acquiſierint.

Terminus.

Vltimò tranſit in putrefactionem, quæ ſal in ſe generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Eius cura ſita eſt ſolùm in citrinula, & fabiola, necnon in rebona deſtillatis in aquam, & iſta cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

Recipe albuminis ouorum coctorum numero x. calcis ouorum ℥ vi. Deſtilla in aquam, & adde, Foliorũ argenti, Stanni, Plumbi, Veneris ana ʒ. i. Foliorum auri, Marchaſitæ argenteæ, Aureæ, Chimoleæ ana ʒ ij. Fiat digeſtio ad menſem, & deſtillatio.

DE MORPHEA.

CAPVT XI.

EST morphea trium horum, ſcilicet ſanguinis, carnis, & cutis, per mineralia ſalia cauſata corruptio, tranſiens in corroſiuam putrefactionem, internam & externam.

Nota.

Quum ſubſtantia naturæ per ſal mineræ corrumpitur, & figitur per ſe, tunc illa tinctura ſecundæ generationis eſt initiũ morpheæ.

Signa.

Quando pars Martis in rubedinem tingitur, & ex gutta roſacea tranſmutatur in alium colorem cœruleum, aut nigrum, cum bullis, nodis, aqueisq; veſiculis, atq; tumet, morpheam eſſe dixeris.

Terminus.

Incipit in fine ſui putreſcere, nigramq; ponere aſcpharam in carnis medio, quò quum peruenerit morphea, eſt incurabilis, & in mortem vſque permanens.

Cura.

Eius cura duplex eſt, prior ex tincturis, poſterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ roſaceæ, poſterior vt in malo mortuo.

DE GLANDVLIS, ET NAPTA.

CAPVT XII.

NAptaquidem ex nutrimentorum proprij membri liquoribus originem ducit, eorumq́ꝫ liquorum, à quibus prouenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut alijs membris similes, vt ossibus & articulis.

Nota.

Quoduis nutrimentum est triplex: at si digestionem eius separatio præcesserit, in suæ formæ substantiæq́ꝫ separationem etiam transit, & inde naptæ proprius locus oritur, & generatio.

Signa.

Si globuli glandulæ, vel superfluum os præter inæqualitatem ipsius membri nascantur sub cute recondita: mobilia vel fixa: siue doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam esse iudices.

Terminus.

Successu temporis putrefit, augmentoq́ꝫ suas membro vires deprædatur.

Cura.

Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gilla prius madefacto, postmodum vngendo & excorticando venulæ per gillam consolidentur.

DE HYDROPHORBIA, VEL LEPRA expulsa. CAPVT XIII.

EX trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsiuam balsami liquorem expellentem, oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso.

Nota.

Quoduis resolutum narcoticum sine vlceratione manet, estq́ꝫ de natura vrticæ, salisq́ꝫ vitriolati.

Signa.

Quum bulla nascitur similis ei quæ fit à cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorem turgens, & circumquaq́ꝫ cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere vellet, dura tactu, sicut est aquosa vesica, hydrophorbiam esse dixeris.

Terminus.

Si penes oculos sita sit, fistulam ex se generat absq́ꝫ detrimento, putrescit introrsum versus ex originis abundatia suę, colore formaq́ꝫ augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra subsequitur.

Cura.

Duplex est hydrophorbiæ cura: prior vt per liquorem orizontis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exiccetur forinsecus. Recipe aquę regis ℥ i. Olei de realgare ℥ ß. Olei euphorbij quantum satis fuerit ad incerandum.

DE ALOPECIA.

CAPVT XIIII.

ALopecia ſcabies eſt in partibus Iouis naſcens, & ex ſpiritibus iſtius originem & materiam peccantem dolorem, & locum ſimul vnico contextu ponit.

Nota.

Quum ſpiritus Iouis à naturalibus ſeparatur humoribus, & in mineram propriam tranſit: ſi in metallis operabitur, in cachinam; ſi in arboribus, in ſpongiam, & in humano corpore tranſmutatur, in alopeciam.

Signa.

Si cutis in capite poſt fricationes emittat ſanguinem, poſtmodum cruſtas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro criniũ terminis in ceruicem vſq;, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam eſſe dicas.

Terminus.

Niſi præuentum ſit, acquirit radices, poſt quas fluxio ſanguinis indies ſubſequitur, & extremus dolor, mordaxq; : nulla foramina profert, ſed in mortem vſq; perſeuerat.

Cura.

Eius cura triplex eſt, vna per picem, alia per corroſiuas aquas, & tertia per gillam. Quidam tonſores auferunt pilos & cutem, primamq; Iouis partem ad nucam vſq;. ℞. picis calcificum lib. 1. Colophoniæ lib. ſs. Bituminis de cornibus ℥ 1. Caſei præparati lib. ſs. & commiſceatur. Primò pici colophoniæq; liquefactis, alia paulatim addenda ſunt, & erit factum emplaſtrum viſcoſum in fundo. caſeus qui præparatus eſt, exiccetur, & poſtea teratur. Hoc eſt eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caſeum coagulari permittere ſine detrimento. Quidam putantes id melius reddere poſſe, tantùm apponunt ceræ, quantum eorum eſt medietas. Poſtquam cutis vnà cum ipſo morbo fuerit adempta, mox vnguento de ceruſſa, quod pulchram cutem generat, vtere. Nonnulli caſeum admodum nigrũ accipiunt, quem optimè lauant, ac eo quod in fundo reſidet, caput inungunt. Et quamuis hoc remedio pellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non eſt: nam hac ratione pulſam inde poſt annos duos rediſſe vidi.

Alij quidem corroſiuis & calcinato ſolent vti tartaro, quod etiam laudare minimè poſſum, eò quòd ad nucam vſq; rodant, vnde mania ſubſequitur, & quandoq; mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, ſed quia plurimùm vrit, oliuarum oleo deſuper illito abſq; intermiſsio dolores iſti mitigandi ſunt: eo temporis ſpacio plurimum humiditatis attrahitur in ſpiſſam cruſtam concretæ, quæ poſt eos dies nouem decidit, cutiſq; ſubtus nudatur pulcherrimas.

DE ALCOLA.

CAPVT XV.

ALcola carnis eſt quædam ſuperfluitas, inſurgens ex venis Iouialibus per Martis regiones tranſeuntibus, & naſcitur ſolũ in emunctorio Martis, hoc eſt, in oris labijs.

Nota.

Quum ſpiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam tranſire deberet, aliò ſe recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excreſcentium tranſmutatur, & pro natura Iouis, fit alcola.

Signa.

Primò naſcuntur in labijs porri: poſtea cùm emittunt ſanguinem per ſe, vel per inciſionem, enaſcitur caro quædam: quæ ſi ſpongioſa fuerit, ac foraminibus vndiꝗ repleta, iudicabis alcolam fore, non ſpongiam. *Terminus.*

Finis eius eſt indies magis creſcere, donec locum ſuum penitus occupans, os obſtruat, vt comedi nequeat: impoſterum phreneſim, atꝗ maniam excitet.

Cura.

Venarum ductus atꝗ meatus deflectendi ſunt per tranſuerſum, ſecundum regionem: & poſtmodum hoc vnguento fuerit inungendum, aliàs fruſtraneè curabitur. Recipe realgaris præparati, ſucci chelidoniæ quantum ſufficit, & formetur vnguentum.

DE CANCRENA.

CAPVT XVI.

CAncrenæ locus eſt in cruribus, inferius ad calces. originẽ̃ ducit ex ſalibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraꝗ parte præter omnem acuitatem.

Nota.

Quoduis ſal dulce balſami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nam in eo non eſt acuitas: in Mercurij ſuperficie tantùm etiam emergit, eſtꝗ ſal à ſale ſeparatum armoniaco.

Signa.

Dies noctesꝗ dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, ſplendentiꝗ rubore crus totum depingitur: annos triginta perſeuerat præter exulcerationem.

Terminus.

Quum poſt multos annos ad extremum peruenerit, natura præ ſenio deficiente, ad mortem aperitur.

Cura.

Accipe ſuccorum nenupharis, Solatri, Papaueris, Lolij, ſingulorum vnc. ij. Papaueris tritici vnc. iij. Opij vnc. xv. Mandragorę ʒ iij. Succi ex radicibus hyoſchiami exterioribus vnc. v.

Reduc

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrio. Dolor eſt mitigandus per anodinam. In hoc morbo nulla digeſtio nec purgatio, vel phyſica, chirurgicaq́ minus, alicuius momenti ſunt. Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione ſcammoneę vnciæ ſs. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potiſsimùm vlceribus & apertis ſcammonea virtutem.

DE PANARITIO PANDALITIO, vel Paſſa. CAPVT XVII.

Dico panaritiū, quod vos vermē appellatis, eſſe vermem & naturalem paſſam, quæ poſtquam naſcitur, ventile quoddam aperiendum eſt: hoc idem ipſemet vermis efficit animali natura, ſuoq́ loco ſeipſum fouet atq́ nutrit.

Nota.

Duæ fiunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quę in naturalibus fiūt, æſchphares generant: quæ in mineralibus verò, panaritium: hoc in radicibus ſolùm ad vngues locum habet, ibi etiam eſt radix ſalis nitri: vel in eo loco per quem tranſitum facit.

Signa.

Quum in vnguium radicibus dolor, vſtio, tumor, & inflammatio tanquam ignis ſæuierint, & corroſio vermium inſtar, panaritium eſſe dixeris. *Terminus.*

Eius hic eſt finis, vt poſtquam vermis natus fuerit, radicem vnguis, & membrum totum, atque digitum cum dolore maximo, prolixoq́ mortificat. *Cura.*

Triplex eſt eius cura, per characteres vna, quam triſomniſtis ſuperſtitionalibus, ac alijs eius farinæ magiſtris relictum velim. Secunda per naturalia, ſicuti ſunt ſperniolum & anodina, cum ex corio ſacculus digito conſtructus, aptusq́ ſperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum ſtercore cum aceto decocto, ſuperpoſitóq́.

DE ASTCHACHILOS. CAPVT XVIII.

Astchachilos ratione loci formæq́ potius cancrena vocari deberet: eſt tamen ſal minerale ex oſsibus Mercurij, inde vbi minus extiterit, originem ducit, à iuncturis pedum ad genu per crus aſcendens: tactu deprauatur, & intrinſecus rodendo foramina fodit. *Nota.*

Huiuſmodi ſal in oſsibus, eſt & alumine glaciei, quod in carne conſumitur, ad ſuperficiem ſe recipit, roditq́ pro natura mineralium. *Signa.*

Cùm rubedo ſuper iuncturas ad calcis radicem inceperit,cum vlceratione lata ſuperficialiq́;,plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus,dic aſthchachilos fore,quod araneum ego voco.

Terminus.

Status eius annorum eſt viginti, non admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte,ſuper crura ſemper in eodem ſtatu, per terminum qui ſuprà dictus eſt.

Cura.

In primis panaritij medicamentis vtendum erit, quibus quũ curatum fuerit,perſanetur emplaſtro de myrrha,quod ſequitur: Recipe olei de vitellis ouorum ℥ ij. Ceræ ℥ ſs. Colophoniæ ℥ ʒ. Myrrhæ rubeæ ad pondus omnium, fiat emplaſtrum ſecundum artem.

DE STRVMA.

CAPVT XIX.

STruma ex mineralibus, vt alia quæ oriuntur ex eiſdem,ſicut intempeſtiua marchaſita, vel mineralia cruda,naſcitur. Inde fit,vt ſtrumoſi magis ad maniam,quàm ad intellectus temperantiam proni ſint,propter mineræ cruditatem in ſtruma ſitam,quæ collum occupat,in quo mineralium eſt principium.

Nota.

Quoduis minerale crudum prope radicem crudam generat excreſcentiam illi ſimilem, quod inde fieri debuiſſet: nam crudum quodq́; mater & origo nodoſorum eſt.

Signa.

Quum in collo nodoſi tumores excreuerint, cute contecti raparum inſtar,ſtrumam fore iudices.

Terminus.

In eodem ſtatu permanet in mortem vſq;, niſi fuerit elatior, quæ reſtringitur ante mortem,cuius etiam eſt preſagium.

Cura.

Strumarum cura duplex eſt, inſtrumentalis, & medicinalis: hæc per pulueres aut potiones eius fit,illa per actualia cauteria, vel

DE POLYPO.

CAPVT XX.

POlypum dico fore carnem deuiatam, & buccellos, qui per poros extra locum ſuum in excreſcentiam nodoſam tranſierunt.

Nota.

Deuiatum quòduis nutrimentum,in alio quàm ſui ſitus loco, generat eandem carnem ſuæ generationis in magna copia.

Signa.

Quum alicui caro naſcitur in naſo, quę cum ſanguine prorumpit,polypum eſſe dixeris.

Termi-

Terminus.

Sub finem eius incrementi venæ confluunt, ſanguinemq́ ſuum prorſus affundunt, & in vlcus tranſiens polipus transmutatur in prauam tentiginem, vel noli me tangere.

Cura.

Eius vt in alcola cura eſt, ambo debent incidi buccelli, nutrimentumq́ tolli, demum curari per oppodeltoch.

DE FICVBVS VEL VERRVCIS *hæmorrhoidarum.* CAPVT XXI.

Ex hæmorrhagiali ſanguine, quum nutritiuus humor ſeparatus eſt à ſubſtantia ſanguinis, & per porum ſuum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, tranſit in excreſcentiam, quæ ficus exiſtunt, aut verrucæ.

Nota.

Quicquid à ſuo nutritiuo ſeparatur, in ſuæ ſubſtantiæ ſimilitudinem tranſit, ac in cancrum pro loci vitrioliq́ ſalis ratione diuiditur: eſtq́ generatio talis, quæ de verrucis vuluæ.

Signa.

Si in tenaſmone porri, vel polypicę demonſtrationes apparuerint in ſanguinei ruboris ſimilitudinem, ficus, vel verrucas eſſe iudicato. Si tamen & vnà cum ſtercoribus ſanguis admixtus foret, cum exitus difficultate, ſudore quoq;, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenaſmone, ficus intrinſecus naſci iudicabis.

Terminus.

Si perſeuerauerint vſq; ad vigeſimum annum, in cancrũ tranſmutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, vnaq́; plures extiterint verrucæ concretæ, ſimul conſtipant anum, vel orificium vuluæ.

Cura.

Ficuum cura duplex, vna quidem ſtercoralibus medicamentis: altera verò dulcibus fit corroſiuis.

Corroſiuum dulce.

Recipe olei laterini ℥ 1. olei de iuniperis ℥ ſs. Olei ex myrrha ℥ ij. miſceantur.

Corroſiuum dulce mixtum cum aceto.

Cape olei laterini ʒ 1. Aquæ aluminoſæ ℥ ſs. viriditatis ſalis ad pondus omnium: fiat mixtura.

Cura de ſtercoribus.

Recipe patientis deiectum ſtercus, miſce cum oleo de vitellis ouorum, premat patiens, vt exeant verrucę ficusq́, quibus tunc medicina ſuperponatur.

DE TINEA. CAPVT XXII.

TInea prouenit ex ſalibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, poſtmodum ex pulſione tranſeuntibus in cruſtas.

Nota.

Quum humor mineralis à proprio ſale ſeparatus in carnem ſe recipit, ſi hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in cruſtas.

Signa.

Si cruſtæ naſcantur in capite, cum capillorum fluxu, vel aliàs, ſudoremq; non libenter emittunt, & cruſtæ cadentes die tertio rurſus enaſcantur, tineam eſſe dicas.

Terminus.

Poſt decimum ſextum, aut quartum & vigeſimum annõ ætatis morbi, ſpargitur per vniuerſum corpus, & cruſtę per ſe decidũt: quum incidentia pollicum ſubſequitur, lepram ex tinea natam eſſe iudices.

Cura.

Recipe cichorij, Gamandreæ, Capillorum Veneris ana ℥ ij. Caſsiæ extractæ ℥. ß. Mannæ electæ ʒ ı. ß. Reduc in hauſtum cũ aqua artemiſiæ: omni anno, menſeq; Maio debet adminiſtrari, quia reuertitur.

DE BVBONE VEL BVFONE.

CAPVT XXIII.

BVbo eſt infectio ex duorum ſimilium commixtione proueniẽs, & ex tertio in apoſtematum generationem, ac per ſalia luxurioſa tandem in vlcerationem producta.

Nota.

Quum illa duo mineralia ſimul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tum ex acceſsione tertij ſubſequitur bubo vitriolatus: & cauſa huius eſt, quòd ſperma luxurioſum ſcabie ſua infectum eſt.

Signa.

Si tumor in altero ſulco penes pudenda ſurrexerit cum rubore ſuccedente, vireſq; deficiant, calor atq; frigus inuaſerint, eadem die tranſierit appetitus, bubonem adeſſe dicas.

Cautela.

Caue à reſolutiuis, corroſiuis, & attractiuis medicamentis.

Cura.

Eius cura per apertionem fieri debet maturatione propria, poſtmodum per oppodeltoch curandum eſt.

Deſcriptio maturatiui.

Recipe de quatuor reſinis ℥ ß. De liquoribus altheę, Biſmaluæ ana ℥ iij. Fiat mixtura ſuperponenda.

Deſcriptio oppodeltoch.

Recipe de quatuor ſeminibus incarnatiuis vnciam ß. Ceræ, Colophoniæ ana vnc. ij. Picis naualis vnc. iij. Reduc in emplaſtrũ.

DE CAMBVCA.

CAPVT XXIIII.

CAmbuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quàm oportuit ſedem fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quem figitur.

Nota.

Quæuis cambuca bubo eſt, nec ab eo, quàm propter locum differt.

Signa.

Si poſt actum Venereum cum calore tumor exurgeret, ac in vrina ſanies aliqua cerneretur, & inde ſequerentur vlcerationes cũ putrefactione, cambucam eſſe dicito.

Terminus.

Vltimò tranſit in vlcerationem corroſiuam, quæ foramina in vnum exedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplaſtro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

Accipe caphuræ ʒ ij. Vitellorum ouorum ℥ iiij. Fiat mixtura, quæ poſita ſuper marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplaſtri deſcriptio.

Recipe mumiæ ℥ ſs. Reſinæ de botin ablutæ per aquam roſarum quantum ſufficit pro incorporatione, fiat emplaſtrum.

DE VARICIBVS.

CAPVT XXV.

VArices oriuntur ex ſale plumoſo, quod cum ſubſtantia reſolutum eſt: illis euenire ſolet, qui cauernoſum vlcus expectant, ac mulieribus grauidis: ideo quòd vlcus hoc in matrice debeant expectare, per generationem in eaſdem venas expulſam.

Nota.

Quum ſal aliquod ex operatione propria ſeipſum aperit, eius eſt ſanitas: vbi non, tranſit ad radices huiuſmodi venarum, & vlcus cauernoſum intrinſecum generat.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualeſcunque ſint, nodoſæque fiant globulorum inſtar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum, aut ſubuiridem tranſmutatione, velut in flata cutis præter carnis detrimentum, varices fore iudicabis.

Terminus.

Vltimò, cutis in turpiſsimum fœtentiſsimumque foramen aperitur: quod ſi cum laterum punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium eſſe.

Cautela.

Caue plurimùm à corroſiuis aquis, balneis, purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, à Mercurio & ſulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digeſto, poſtmodum liquoribus gingiuarum leporum vngendum erit per tres aut quatuor ſeptimanas: vna tantùm eſt aperienda vena per vicem, & poſtmodũ altera non ambæ ſimul. Digeſtum tempus eſt, quum per annum ab fuerint, ac poſtea redeunt. In anno ſemel ſi venerint, & venæ ſemel aperiantur, ſi bis & bis aperiendæ ſunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam ſuperponas.

DE RANVLA.

CAPVT XXVI.

RAnula eſt immaturum plumoſum: oritur ex radice linguæ ſub infantiam, antequam linguæ radix ſit firmiter affixa.

Nota.

Si caro ſenuerit, ranula minimè naſci poteſt: quòd in varices tranſire deberet, in linguæ regionibus fit apoſtema.

Signa.

Si venæ ſub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò, quum ranula tranſit in maturationem, generat apoſtema, quod in infantibus mortale eſt: ſi verò non coagulari poteſt ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireq; facit.

Cura.

Venulis apertis eliciatur ſanguis, poſtmodum illines aquis braſſatellæ, agrimoniæ, alchimillæ, diapenſiæ, vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si poſt curam hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at ſi parua ſit, aquæ prædictæ ſufficiant.

DE NACTA.

CAPVT XXVII.

NActa eſt immaturum apoſtema, proueniens ex menſtrualibus fluxionibus, cùm illæ per ſal plumoſum in congelationem tractæ ſunt, & ex ea poſt in reſolutionem.

Nota.

Omnis immaturitas admixta maturo non recipit iſtius emunctorium, ſed proprium, ſale ſuo plumoſo hoc operante.

Signa.

Si grauida vel puerpera mulier conquereretur de vberum dolore, præ tumeſcentia, duritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam eſſe dixeris.

Terminus.

Sal plumoſum vltimò fit corroſiuum, & in vlcerationem tranſit, pòſt in putrefactionem, & poſtremò prò balſami naturalis, aut medici ſaltem excellentia terminatur.

Cautela.

Cautela.

Abſtinendum eſt ab aquis corroſiuis, à cauterijs candentibus metallis factis, ab Arſenico cum aqua roſarum, ab oleis deſtillatis, vt ſunt laterinum & therebinthinæ. Caue pariter à ceruſſa, à refrigerijs, & ab oleis roſarum & violarum.

Cura.

Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet.

Recipe opponaci, bdellij ana vnc. 1. Serapini vnc. ij. Liquefac in aceto colato per pannum, poſtmodũ inſpiſſabis in modum mellis. Adde mumiæ ʒ 1. Ariſtolochiæ rotundæ ʒ iij. Liquoris de cachimia ad pondus omnium, fiat emplaſtrum.

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, VEL Suillis. CAPVT XXVIII.

SCrophulæ prodeunt ex ſale de milio: quoduis foramen peculiare centrum habet, eſtq́ huius operatio ſimilis operationi ſalis lapillati de grandine. *Nota.*

Quum alumen reſoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac poſtmodum in grana rurſus coagulatur, gutta quælibet ſuum foramen edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Si bullæ ſurrexerint in carnoſo quopiam loco, rubei coloris cũ flauo centro, cum vredine maxima, tumoreq́, poſteà mirum in modum & citiſsimè rubuerint, ac poſtremò foramina, quorum vnum alterum non tangat, inciderint, ſcrophulas eſſe iudicandum eſt.

Terminus.

Vltimum ſi terminum attingere permittantur, poſt tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: poſtea noua criſis incidit cum vehementi calore: cutis ſubtus excauatur, ac in mortem vſq́ permanet.

Cautela.

Caueas à pice, calidis oleis, ab ariſtolochia, viridi æris, ab arſenico, ſale armoniaco, præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina, tum ab omnibus herbis attractiuis. *Cura.*

Earum cura fit corroſiuis & conſolidatiuis.

Corroſiuum.

Recipe vitrioli albi ℥ 1. Aquæ roſarum ℥ iij. Lithargirij abſoluti ℥ ß. Commiſceantur cum oleo roſarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæq́ leniter impleantur.

Conſolidatiuum.

Accipe conſolidæ regalis lib. ß. Ariſtologię longæ ℥ iij. Myrhæ ℥ ß. Mumiæ ℥ ij. Poſt triturationem Recipe olei roſarũ quan-

tum ſufficit pro incorporatione, formetur in modum emplaſtri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS.

CAPVT XXIX.

VLceris cauernoſi, quod ex chordis neruisq́ prouenit, origo, ranularum & verrucalium vlcerum origini ſimilis eſt.

Nota.

Quod ex vno morbo tranſit in alium, etiã aliud medicamentum requirit, vti hîc, vlceris cauernoſi cura, ſimilis eſt illi quæ de varicibus.

Signa.

Si quis varices haberet, poſt quas & foramina ſuccederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atq́ tumor vna cum ſpaſmo ſequerentur, vlcus iudicabis adeſſe cauernoſum.

Terminus.

Si terminum ſuum attigerit, in ignem perſicum tranſmutabitur, hoc eſt, in tertiam criſim, per ſe, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abſtineas ab aquis corroſiuis, cauterijs, pariter & attractiuis ex gummi compoſitis: nam ſi his vſus fueris, ignis perſicus ſubſequetur.

Cura.

Duplex eſt eius vlceris cura, ſcilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum eſt.

Ad vulnera.

Recipe lithargirij, Minij ana lib. ſs. Olei oliuarum lib. 1. Ceræ lib. ſs. reduc in emplaſtrum. Poſtmodum accipe, Puluerum araneiarum, Chelidoniæ, Ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ iij. & formetur emplaſtrum.

DE BOCIO.

CAPVT XXX.

BOcium naſcitur ex menſtruis & hæmorrhoidibus, eodem loco in quo ambæ huiuſmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium ſibimet emunctorium facit.

Nota.

Quum liquor (fluxus) conſtipatus fuerit, vt ad locum ſuum peruenire nequeat, nec id ipſum exequi valeat, quod ſui fuerit officij, retrograditur donec tranſeat in carnis generationem.

Signa.

Si mulieri bullæ naſcantur, poſtea porri, poſtmodum carnis excrementum ſub cute, vel ſuper eam, quæ pro menſtrualium augmento progreſſum habuerint, bocium eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò violentiſsimè tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementiſsimè prouocato menſtrua, vel hæmorrhoidas. Poſtremò ſiſtenda eſt fluxio, ſicut in Noli me tangere.

Prouocatio menſtrui cum deopilationibus venarum eſt.

Recipe liquoris pulegij, Arthemiſiæ ana ℥. iij. Vini correcti ℥ vij. De liquoribus ſplenis caſtrati bouis ℥ I. Reduc ad mixturam, doſis ℥ ſs. manè & ſerò. *Additio.*

Accipe aquæ ex fructibus ſauinæ, vel oleum de granis eius.

Hæmorrhoidarum prouocatio.

Recipe ſerapini colati ℥ ſs. bdellij, maſticis ana ℥ I. Fiat emplaſtrum per ſe, ſecundum artem ſuper locum hemorrhoidarum.

DE TESTVDINIBVS, VEL CELSA.

CAPVT XXXI.

TEſtudinem celſam (hoc eſt, id quod huc atq; illuc diſcurrit) ex ſalibus accidentalibus coagulatum eſſe dico.

Nota.

Quum celſa ex corpore ſuo tranſit in coagulatum, vagationē ſuam retinet ſecundum coagulationem.

Terminus.

Poſtremò putrefacta in vlcus tranſit cancroſum in vigeſimū quintum, aut ſextum & vigeſimum annum, & in criſim.

Cautela.

Caueas ab vngentis, vnctionibus, & corroſiuis.

Cura.

Eius cura talis eſt, vt regio circundatur eius alumine plumoſo, & poſtquam eſchphara deciderit, ſuperponatur oppodeltoch: hac via teſtudo putrefit in eiectionem: communibus emplaſtris concludito.

DE IGNE PERSICO, ET PRVNA.

CAPVT XXXII.

PErſicus ignis eſt ſulphureū corpus accenſum, quod ex ſuo tranſformatum eſt iliado cum omnibus ſpeciebus ſulphuris, & eſt calx viua ſicca, & calx viua liquida, quæ ſuam accenſionem à liquido ſale recipit. Poſtmodum vrit, conſumitq; membrum penitùs, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Trium priorum transformatio mortalem conſumptionem efficit: nam in perſico, vel pruna conſumptio talis impediri non poteſt, cùm proprium & innatum in ipſo calidum ſit elementum occultum. *Signa.*

Huius morbi ſigna ſunt duplicia, videlicet ex frigido & cali-

do. Quæ ex calido rurſus duplicia, chronica & acuta ſcilicet. Chronica ſunt, quum primò heryſipela naſcitur, poſtea bullæ flauæ penes foramina ſurgunt, pariter quum occulta rubedo cum vredine ſplendoreq́ tumuerit, in eoq́ ſtatu per annos ternos vel ſenos perſeuerauerit, calidæ prunæ chronicæq́ ſigna ſunt, ignisq́ calidi.

Acuta verò, quum repentè calor membrum inuadit cum flauis vrentibusq́ bullis: vbi poſtmodum ſicut in creticis color in cœruleum tranſit, ignem vehementiſsimum ibidem eſſe dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at ſi membrum hoc antea varices habuiſſet cum nigredine prunam frigidam natam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas à medicamentis ſecundum elementa compoſitis, à repercuſsiuis, à morbillorum vnguentis, vnctionibus, ſuffumigijs, & guaiacano ligno. *Cura.*

Ignis perſici cura duplex eſt, vna priuſquam natus ſit morbus, altera, quum iam eſt vigenteſimus.

Ad priorem curam.

Recipe ſpermatis ranarum lib. ſs. Caphuræ ℥ iij. Mirrhæ, Thuris ana ℥ i. Reduc ad deſtillationem ſolis: quod ſic intelligas. Ponatur in vitrum ad ſolem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos intinctos ſuperpone loco dolenti, quum ſiccati fuerint, rurſus intinge, ſuperponeq́ tam diu, donec ſedetur.

Ad poſteriorem curam.

Accipe terebinthinæ induratæ lib. ij. oppopanaci lib. ſs. colcotharis ℥ iij. reduc in emplaſtrum. Poteris etiam bulliens deſpumare mel, cui præcedentia quum impoſueris, inde fiet emplaſtrum tenue, hoc pannis illitum ſecto iam pedi ſuperponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lentè, poſtmodum bacillo huic immerſo & extracto, vide num dura ſit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunq́ dura, quæ terenda eſt in mortario, &c. Poſtmodum in aceti menſuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liquefiat, coleturq́ per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia ſpiſſa fiat: quo facto, colchotar imponatur, & terebinthina. Dum hæc materia calida eſt, fiant ex ea pinnacidia lõga xxiiij. aut circiter: nam frigefacta materia dureſcit vt vitrum: quum his vti volueris, melli ad ſpiſsitudinem cocto deſpumatoq́, partem eius vel totum impone pinnacidium, & in emplaſtrum tenue reſoluetur, quod ſecto membro ſuperpones.

DE CINZILLA.

CAPVT XXXIII.

Cinzil-

CInzilla eſt liquor ſalis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex ſuo producit excremento.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem tranſit, ac à loco ſuo non remouetur.

Signa.

Quum ſub cingulo rubeus circulus enaſcitur, poſtea flauę bullæ, longo poſt interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreq; maximo ſucceſſerint, cinzillam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò retrorſum ad radicem redit, accenditq; diaphragma, poſtea mors ſubſequitur.

Cautela.

A corroſiuis abſtine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusq;.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix eſt per conſolidam regalem mundificanda, poſtmodum oppodeltoch ſingulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos eſt, liganda.

Deſcriptio oppodeltoch.

R. colophoniæ lib. 1. puluerum chelidoniæ, aranciarum ana ʒ iiij. Viſci de botin quantum ſatis eſt ad incorporationem.

DE GIBBO.

CAPVT XXXIIII.

GIbbus eſt ex quarta generatione concretum quid, & poſtmodum ex inęqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum.

Nota.

Quicquid extra proportionem ſuam exiſtit, in excreſcentiam tranſit, quæ ſi vergat intrinſecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum qui huic morbo fuerit obnoxius, ad ſanitatem aptum non eſſe.

DE ELEPHANTIA.

CAPVT XXXV.

ELephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus menſtrui, vel nutrimenti, deſcendentibus ad locuſtas membrorum.

Nota.

Quælibet elephantia ſerpit in modum naptæ, ſolùm eò differt ab hac, illa, quòd eius ſubſtantia liquorq; ſimul naſcantur.

Signa.

Membra fiunt naptalia, tumentiaq; plurimùm, & ſupra iuncturas conſumuntur, poſtremò ſuccedunt foramina. Tandem ſi ex menſtruis, vel hemorrhoidalibus morbus iſte proceſſerit, flaua pro-

fluit aqua:ſi tamen ex liquoribus,rubicunda.

Terminus.

Elephãtia terminatur in vlcus cauernoſum,quo membri conſumptio tranſit ad principale membrum,& inde ſequitur mors.

Cura.

Triplex eſt elephantiæ cura : quarum vna eſt hæmorrhoidarum:ſecunda menſtruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.

CAPVT XXXVI.

MAnuum ſciſſuræ proueniunt ex ſale alopeciæ, hoc eſt, vitriolato, membrorumq; locuſtas propter virtutem expulſiuam occupant.

Nota.

Quum alopeciæ generatio deuiat in alias quàm proprias locuſtas,in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quæ poſtmodum in cruſtas, & inde tandem in fiſſuras carnem ſubintrantes mutentur, in corpore nihil eius exiſtente,alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Poſtremò totam cutem occupant, cruſtiſq; decidentibus ceſſant.

Cautela.

Abſtinendum eſt ab aquis corroſiuis, cantharidibus,à purgationibus, vnctionibus,fumigijs,& ligno guaiacano..

Cura.

Recipe ex quatuor gummi, Oppopanaci, Serapini, Galbani, Bdellij ana ℥ i. Colophoniæ ℥ ij. Terebinthinæ lotæ ʒ iiij. fiat vnguentum. Liquefac illud ſuper carbones,& ſic manibus calidum ſuperponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rurſusq; ſuperponatur eis calefactum. hoc toties repetendum eſt,donec liquorem amplius nõ emittant,quod plerunq; fit in quindecim plus minúsue diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamq; virtutem abſterſiuam,exiccatiuamq; habent.

DE PRVRITV ET SCABIE, DEQVE Sapharis,& Furfuribus.

CAPVT XXXVII.

QVatuor horum origo prouenit ex cruoribus reſolutis, quibus acceſsit alumen minerale ſciſſum.

Cautela.

Caueas à potionibus,digeſtionibus,purgationibus, à diaphoreticis,ab exiccatiuis,& à morbillorum vnguentis.

Cura.

Reci-

Recipe aluminis repei lib. 1. aluminis armeni lib ſs. Fiat mixtura pro ſcabie. *Alia.*

Accipe aluminis plumoſi, Entali, ana lib. ij. Fiat mixtura pro pruritu. *Alia.*

Cape alcali de albuminibus, Salis fuſi ana. Fiat mixtura pro furfuribus. *Alia.*

Cape vitrioli, aluminis ſciſsi, ana li. ſs. Fiat mixtura in ſapharis.

DE FORMICA.

CAPVT XXXVIII.

Formicæ generantur ex cruoribus in virtute expulſiua deficientibus. *Nota.*

Quando gradus expulſiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum eſt morbi noui. *Terminus.*

Generatio quæuis deficiens in expulſiua virtute, morbum nouum excitat in ſuo centro, qui terminatur poſtmodum in vlcerationem, prout ſua ſigna continent.

Signa.

Si bullæ paruæ naſcantur vna penes alteram, & ex fricationibus exeat aqua flaua, cruſtæ decidant, earumq́ loco renaſcãtur aliẹ cum vredine maxima, formicam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas ab omni medicamento, præterquam à refrigerio.

Cura.

Deſcriptio vnguenti Aſtarzof.

Recipe lithargyrij abluti ℥ 1. Spernioli ℥ 1. ſs. de liquoribus barbæ Iouis, Succi ex nenuphare ana ℥ iij. Fiat cerotum ſine cera, ſuper pannum illine, & adminiſtra per noctem, infrigidat vt non redeat. *Alia formula.*

Accipe aquæ roſarum ℥ ij. reſolutæ caphuræ ʒ 1. cõmiſceant.

DE COSSO.

CAPVT XXXIX.

Coſſum eſt apoſtema quod naſcitur ex albo ſulphure, ſaleq́ ſciſſo, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Quum ſal ſciſſum in parte Martis erumpit, ibidem extra cutem ſua ſigna profert in locis, in quibus cartilagines exiſtunt: nam vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Quum naſus admodum vritur, poſtea fricationibus cruſtæ ponerentur, quæ per annum perſeuerarent, coſſum eſſe natum iudicabis. *Terminus.*

Niſi coſſum auferatur, incidunt fiſtulæ, quarum etiam terminum habet.

Cautela.

Caueas tamen à fiſtularum cura.

Cura.

Accipe ſucci agrimoniæ ℥ I. de porris ℥ ſs. Olei anetini ad pondus omnium. Fiat mixtura, cui pannum intinges: hunc ſuperponito non aſpergendo, liquor exibit, ac per ſe curabitur.

DE BRANCO.

CAPVT XL.

BRancus eſt liquor in faucibus ſuum centrum ponens, & ſibimet exitum facit.

Nota.

Quiuis liquor ſciſſus deſcendens, quum à vera deflectit origine, tranſit in emunctorium externum.

Signa.

Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis, & poſtea fiat vlceratio, brancum exiſtere iudicabis.

Terminus.

Quum brancus progreditur, uvulæ partem arripit, poſtea deſcendens ſquinantiam generat.

Cura.

Eius cura eſt in arcanis: & aqua brunellæ curat brancum optimè.

Gargariſmus ad Brancum.

Accipe pirethri ℥ I. Succi hypericonis ℥ ij. Succi perſicariæ ℥ iij. Oximelli ſcyllitici ad pondus omnium: commiſceantur.

Aliud.

Accipe liquoris mumiæ ℥ I. Succi perſicariæ ℥ ij. Aceti communis vnc. iij. Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA.

CAPVT XLI.

SQuinancia quidem oritur ex eodem loco ex quo naſcitur apoſtema, eiusque centrum eſt in apoſtematis ſitu, qui circumferentiam vtriuſque regionis, nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Omnis morbus in gutture proueniens, huius loco curari debet: in confinijs alius non eſt inueſtigandus.

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij, caput inflammatum ſit, non ſecus ac apoſtema tumor iſte matureſcat, poſtmodum retrò cacumen foramen inciderit, inglutitionem & ſputum prorſus hæc abſtulerint, ſigna ſunt eius.

Terminus.

Si fortè balſamum naturæ deficiat in gutture, putreſcit exterius,

rius,

rius,& uvulam atque folium inficit.

Cautela.

Abſtineas á purgationibus, à phlebotomijs, & ventoſarum poſitionibus. *Cura.*

Per gargariſmum incarnatiuum curari debet ſquinantia: cuius deſcriptio talis eſt: Recipe mellis roſarum ℥ iiij. Ariſtolochię rotundæ, Pirolæ ana ℥ ſs. Aquarum de prunis, de prunella ana ℥ 7. Fiat gargariſmus, accipiat in os, gargarizet: ſi apoſtema eſt apertũ, ter vel quater in die, vt intret apoſtema, tunc balſamum naturæ curabit: ſed ſi non ſit apertum, non proderit: verùm ſi magnus ſit tumor, ſuperpone defenſiuum extrinſecus.

Defenſiuum in Squinantia.

Accipe mucilaginis de fœno græco ℥ x. Ceruſſæ ℥ ij. Caphuræ tritæ ℥ ſs. Fiat mixtura & cataplaſma extrinſecus, vt mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

Recipe aquarum roſarum rubearum, Burſæ paſtoris, Solatri, Barbę Iouis, ſingulorum æqualia pondera: commiſce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga ſuper caput.

DE ALBORA.

CAPVT XLII.

ALboram ex tribus mixtam fore dico: ſcilicet morphea, ſerpigine, & lepra. *Nota.*

Quum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur ſub noua denominatione.

Signa.

Vbi cicatrices natæ fuerint in facie, ſerpiginum inſtar, poſtea tranſmutantur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adeſſe dicas. *Terminus.*

Præter omnem vlcerationem terminatur, ac cum fœtore maximo, cùm naſi, tùm oris, eiectionibusq́. Non aliàs quàm eius morbi demonſtratio eſt extrinſecus, in linguæ radice pariter exiſtit.

Cautela.

Abſtinendum eſt à medicamentis intrinſecis, ab aquis fortibus & corroſiuis. *Cura.*

Accipe ſtanni, Plumbi, Argenti ana ʒ 1. Aquæ albuminum ouorum deſtillatorum lib. ſs. commiſceantur, &c. Albumina ouorum cocta deſtillanda ſunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

DE PANNO.

CAPVT XLIII.

EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam

tam atque mortem cognoſcere deberet medicus.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliasq́ non eſt intelligendum, quàm de lepra.

Signa.

Quum infans ex vtero matris ſuæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum eſſe iudices.

Cura tincturæ in panno.

Accipe de floribus fabarum ℥ ſs. Calcis ouorum ℥ ij. Salis peregrinorum lib. 1. Aquæ conſolidæ, Alcool vini ana ℥ xv. Deſtilla per alembicū, & hac medicina pannū inunge: fiet albior quàm cutis altera.

Alia tinctura.

Accipe aluminis plumoſi, Sciſsi ana lib. 1. Deſtilla in aquam cum iſta additione. Recipe caphuræ ℥ ſs, ſigilli Salomonis ℥ ij. Rurſum deſtilla, poſtea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lauaq́.

DE SCISSVRIS SICCIS.

CAPVT XLIIII.

SCiſſuræ ſiccæ ſunt ex ſale carnis vel ſanguinis, quod cum ſudore prorumpit ſine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ fiunt, & in illa carne.

Signa.

Quum in plantis pedum, volisq́ manuum ſciſſuræ ſiccæ fiūt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens, ſciſſuras ſiccas fore iudicabis. Si ſint in minimo digito, & in ſequenti, ſal eſt ſaluatellę. Siccæ ſunt omnino, cruſtis & ſanie carent. Fiunt etiam in calcaneis ſciſſuræ ſiccæ, quales habere ſolent milites.

Terminus.

In eodem ſtatu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt cruſtas.

Cura.

Earum cura fieri debet eo loco, in quo ſunt, prout ſequitur.

Accipe radicum vrticæ minoris ℥ vi. Reponticæ ℥ iij. Conſolidæ regalis ℥ 1.ſs. Aquæ purę quantum ſatis eſt pro decoctione. In decoctione ſuperpone manus, & olla ſit optimè cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac ſingulis diebus quater aut quinquies: poſtea purgabis ſanguinem, vti ſequitur.

Recipe gamandreæ, Cichoreæ ana, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat ſanguinem tantum, quantus eius hauſtus fuerit: eſt enim vera & naturalis minutio ſanguinis.

Alia cura.

Accipe farinæ hordei, Siliginis ana ℥ 1. Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana ℥ ſs. Aquæ puræ quantum ſufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

Reci-

Recipe petrolei, Axungiæ cati ſylueſtris, Axungiæ cerui, Taxi ana ℥ ſs. Fiat vnguentum ſuper carbones, manè & ſerò inunge.

DE MORO.

CAPVT XLV.

EX entalico ſciſſoq́ ſalibus naſcuntur mori, originemq́ ſuam ſumunt, ſicuti ſciſſuræ ſiccæ.

Nota.

Quum duæ ſpecies in vnam generationem concurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum ſal non educitur per ſudorem, ſed ex eo, porri, & ex ſale ſciſſo fiunt ſciſſuræ.

Signa.

Si porri ſupercreuerint ſiſsi, præter cruſtas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Mox atque porri ſimiles emiſerint ſanguinem per inſtrumentalem inciſionem, aut corroſiuis: id ſi fiat, morus nouus enaſcitur, poſt quem ſequitur fungus, & ſpongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemq́ duriſsimam habet.

Cura.

Accipe oleorum ex iuniperis ℥ 1. De ſpica ʒ ij. Laterini ʒ vij. fiat mixtura. Vngantur hoc vnguento ſæpius, & euaneſcent: excindi non poſſunt, nec euelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæq́ potum optimè valet ad mundandum ſanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

Recipe oleorum benedicti ℥ 1. Maſticis ℥ ſs. miſceantur, & inunge manè & ſerò.

DE RAGADIIS IN ORIFICIO *vuluæ, & in ano.* CAPVT XXV.

RAgadia proueniunt ex ſale menſtruoſo, quùm actus venereus & menſtruum ſimul cócurrunt, ſeſeq́ mutuò complectuntur: ex huiuſmodi ſeparatione ragadij naſcuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando ſal hoc ad locuſtas ſe recipit.

Nota.

Quæuis ſeparatio ſalis ſciſsi tranſit in fiſſuras tantùm, vbi cũ alio mixtum non fuerit. *Signa.*

Quum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel ſtercoris proſcinduntur, vrunt q́ fiſſuræ tales, viſibiles ſint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Vltimò tranſeunt in vlcerationem intrinſecam, & putrefiunt in eiectionem ſaniei.

Cura Peſſarium in ragadijs vuluæ.

Accipe

Accipe aloë ſuccotrini ℥ 1.Radicis ariſtolochiæ rotundæ ℥ 3. Terebinthinæ lotæ quantum ſatis eſt: fiat peſſarium ad ſufficientem longitudinem.

Aliud.

Cape terebinthinæ lotæ ℥ vj. Albi græci ℥ 1. Ceræ ℥ ſs. Puluerum agrimoniæ, Conſolidæ, Pyrolæ ana quantum ſufficit pro incorporatione:fiat peſſarium, quod ragadia tegat, vlteriusq́ non procedat,nec ſit ragadiorum loco breuius.

Alia deſcriptio ſparallij per vuluam.

Accipe mucilaginis pſyllij vnc. 1. Olei amygdalarum amararũ vnc. iij. Succi florum tapſi vnc. vi. Fiat ſparallium hoc modo: Linteum eiusdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori:poſtmodum indes in vuluam, in qua per tres horas maneat: his transactis iterum intingatur,induraturq́.

Alia.

Recipe ſuccorum pyrolę,Conſolidæ ana vnc. iiij. Florum hypericonis,Prunellæ,Centaureæ ana vnc. 1.Betonicæ vnc. vij. Olei anethini vnc. iiij. Fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ, & ad hæmorrhoidas.

Recipe mumiæ vnc. 1. Laccæ rubeæ vnc. ſs. Pulueris aranciarum,Antimonij ana vnc. ij. Chimoleæ ʒ 1.ſs. Cachimiæ ʒ v.fiat puluis.

DE ESSERIS.

CAPVT XLVII.

Eſſeri proueniunt ex vaporibus mineralium extrinſecorum,vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Extrinſeca medicum accidentalia cognoſcere decet,vt extrinſeci ſpiritus cum imprimuntur,ab eo cognoſci queant.

Eſſeri plerunq́ ſęuire ſolent in illos,qui ſalia montana, vitriolum,aut cuperroſſam excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntq́. Fodinarum artifices morbo ſimili tum pulmonis cordisq́ paſſionibus doloribúsue torquentur.

Signa.

Si nodus quiſpiam tumorq́ vermiculos pediculorum inſtar ederet, qui poſtmodum in latum extenderentur, cruſtasq́ rubeas, vt ſunt ſquamæ piſcium,producerent,eſſeros fore iudicato.

Terminus.

Cùm in ſpiritibus mineralium hęreat hic morbus,nullum per ſe terminum facit,imò potius in vno ſtatu permanet.

Cautela.

Cauendum eſt à phyſicis:hoc eſt,illis,qui purgationes extrinſecas dare cupiunt:nam quiuis morbus exterius productus,exteriorem etiam curam libenter admittit,non interiorem.

Cura.

Cura.

Accipe olei ex iuniperis lib. ſs. Olei amygdalarum dulcium lib. 1. Olei de coſte ℥ viij. Fiat mixtura: poſtremum fit ſicuti oleum de guaiaco, aut buxo. Oleum de iuniperis non fit per deſcenſum: ſed oleum de coſte, hoc eſt, ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

Cape olei de ſpica ℥ ſs. Olei quercini lib. iij. Axungię catti lib. 1. commiſceantur: vngantur, & his oleis præſeruabuntur à ſpiritibus, qui morbum hunc generant: quia vnctuoſitas illa non ſinit huiuſmodi ſpiritum ſubintrare. Natura quidem aluminis eſt officiumq; findere. Quum tamen his cutis peruncta fuerit axungijs, tales ſpiritus nullos recipit, qui ſibi detrimentum inferre valeant.

DE VNDIMIA.

CAPVT XLVIII.

A Sale reſoluto producitur vndimia, ſiue carnis ſal hoc ſit, aut alterius, & in eo loco centrum ponit, in quo ſitum eſt.

Nota.

Quoduis ſal reſolutum, acuitate carens, apoſtema generat abſq; lepra. Vndimia eſt apoſtema, quod ex compreſsione foſſulam remanentem concipit, vt in hydropiſi fieri ſolet: eſtq; morbus abſq; dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitq; dolor.

Signa.

Quum apoſtema ſurrexerit abſq; dolore, foſſam ex compreſſione retinens, eſtq; ſine colore, quo reliqua tincta ſunt, vndimiam eſſe dicas.

Terminus.

Putreſit intrinſecus prius, poſtmodum extrinſecus, & in vlcus tranſit cauernoſum.

Cautela.

Abſtinendum eſt à pharmacis phyſicis: nam iſte morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Accipe realgaris ʒ 1. talci ʒ iij. Viſci quercini quãtum ſatis erit pro incorporatione: fiat emplaſtrum ſuper vndimiam.

Poſt apertionem.

Accipe colophoniæ ℥ 1. Ceræ ℥ iiij. Reſinæ de botin vt ſatis ſit pro formando emplaſtro.

Poſt mundificationem.

Accipe conſolidæ maioris, Ariſtolochię rotundæ ana ʒ ij. Vitellorum ouorum, Terebinthinæ, ana quantum ſufficit: agitando fac vnguentum, & vndimiam inunge.

DE SEPHIRIS.

CAPVT XLIX.

SEphirus eſt fluxio proueniens ex ſale ſicco, quæ non poteſt in maturationem tranſire, ſed in ſua duritie ſemper manet, atq; tumore, quoſuis colores induit.

Nota.

Nomen est omnibus duris apostematibus commune, sephirus, priusquam maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionẽ expetit.

Cura.

Excellentissimum est ad morbum hunc remedium viscus de botin & iuniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem. Accipe visci iuniperorum ℥ ß. Fœnugræci ℥ iiij. Aquarum iringi, Lappatij acuti ana vnc. ij. Succi altheæ quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma.

Alia descriptio.

Recipe olei ex lithargyrio, Colophoniæ, Mumiæ ana vnc. I. Olei ex vitellis ouorum quantum sufficit ad formandum vnguentum: hoc sephirum mollificat, maturumq́ reddit.

Oleum lithargirij fit hoc modo: Recipe alumen, acetum, & lithargyrium, coque simul omnia, donec albescant: postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumptionem vsq; liquoris decoques, & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

DE FVGILE VEL FVGILICO APOSTEMATE. CAPVT L.

EX Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indicium principij noli me tangere. Archelaus vocat fuliginem, Hermes verò ferruginem. Nos autem ferruginem Martis nominamus. Iis potissimum accidere solet, qui nõdum adoleuerunt, videlicet infra quartum & vigesimum annum existentibus: alijs verò si contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos Noli me tangere dixeris expectare.

Nota.

Quiuis liquor materialis apparet anteaquam locum fixũ ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in prauam lentiginem.

Signa.

Quum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earũ circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atq; dolor capitis, partim vnà cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas.

Terminus.

Si per se terminabitur, in putrefactionem transibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, à purgationibus, à capitellis, aut lixiuijs acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum.

Cura.

Tripartita est eius cura: vna per maturationem: per mundificationem alia: tertia per consolidationem.

Matura-

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde ſequuntur accidentia praua: per ſe matureſcere potius erit.

Nota.

Accipe olei laterini ℥ 1. Oppopanaci colati ℥ ſs. fiat emplaſtrum ſuper carbones. Opponacum per acetum colatur: deinde fit iterum maſſa, & induratur.

Mundificatio.

Recipe mellis, Brunellæ ana ℥ 1. Ariſtolochiæ rotundæ, Aloe patici ana ʒ 1. Fiat mixtura in modum emplaſtri, adminiſtra quum iam apoſtema fuerit apertum.

Conſolidatio.

Accipe vitellorum ouorũ numero iiij. Reſinæ de botin ℥ iij. Farinæ tritici, Hordei ana quantum ſatis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentum.

DE NATHA VEL NASDA.

CAPVT LI.

QVum ambæ virtutes ſimul concurrunt in vnum latus, naſda producitur, eo quòd natura tribuit vni, quod ab altero ſurripit, eſtq́ naturalis concretio.

Signa.

Quando membrum aliquod ipſamet hoc operante natura maius fit altero, nullusq́ dolor in eo loco fuerit, nec in ſtomacho, naſdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, ſignum erit phtiſis.

Cautela.

Noli ſumere potiones aliquas, quia natura per ſeipſam effluit.

Cura.

Accipe de fecibus vini ℥ x. Vini ardentis ℥ iiij. Axungiæ vulpis vnc. v. Olei anetini ad pondus omnium. Fiat vnguentum.

DE PHLEGMONIBVS.

CAPVT LII.

PHlegmo quidem eſt apoſtema, quod nõ tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Apoſtemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, pruducuntur ex aluminibus liquefactis: & ab aliis apoſtematibus hoc ſolo differunt, quòd non ſint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

Accipe oleorum ouorum vnc. vj. Camomelini vnc. 1. Serapini, Galbani ana ʒ. vj. Viſci de abiete aut pino ad pondus omnium. Farinarum hordei, Fabarum ana quantum ſufficit pro incorporatione: commiſce in formam vnguenti. Mel roſatum & ſalis aquã

ſimul permiſceas, quo liquore ſerò maneq; lauabis.

DE HERNIA AQVOSA VEL HVMOroſa. CAPVT LIII.

HErnia aquoſa prouenit ex eo loco, in quo ſita fuerit, eſtq; liquor in oſeo reſolutus: producitur ab externis accidentibus & cauſis, quum quiſpiam læſus fuerit, vel ex abundantia ſpermatis putrefacti, quod in liquorem eſt reſolutum.

Nota.

Quoduis reſolutum ſal in ſuo loco remanet ſolum, niſi per poros deorſum tranſeat, & tunc deſtillat in exitum, quod in oſeo fieri nequit.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compreſſioneq; foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam eſſe dicito.

Terminus.

Quum hernia per ſe terminari permittitur, in teſticulorum putrefactionem tranſit, & poſtmodum bubonis initium præbet: ſi per tres aut quatuor ſeptimanas non receſſerit, fit morbus incurabilis.

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligenter animaduertas, an hernia ſit aquoſa, vel inflatio teſticulorum, vt vnum pro alio non cures, indeq; maximum periculum ſubſequatur.

Cura.

Accipe ficuum lib. 1. Olei granorum iuniperi vnc. iiij. Farinæ fabarum vnc. vj. Fiat cataplaſma ſuper ignem, quod ſuperponatur quanto calidius pati valeat, manè, ſub meridiem, & ſerò: nam ipſam materiam ſeparat.

Aliud.

Accipe farinæ fabarum lib. 1. Seminum pſyllij, Citoniorum ana vnc. 1. Conſolidæ maioris vnc. iiij. Vini & aceti quantum ſatis eſt, & fiat emplaſtrum. Recepta quæuis euacuantia vel exiccantia hoc loco ſunt inutilia.

DE HERNIA VENTOSA. CAPVT LIIII.

HErnia ventoſa prouenit etiam ex accidentalibus, & eſt arſenicalis inflatio præter ſalis reſolutionem.

Nota.

Omnis inflatio ſicca producitur ex arſenico puro, quapropter apprimè conſiderandum eſt in hac cura, quòd ea quæ mitigant arſenicum, herniam ventoſam etiam curent.

Signa.

Quum oſeus inflabitur cum duritie, & intenſione, illaq; durities inſenſitiuum oſeum effecerit, & abſque colore, herniam ventoſam eſſe iudicabis.

Terminus.

In

In ſuo ſtatu manet, donec altero anno ſubſequenti rurſus in criſim incidat.

Cautela.

Abſtinendum erit ab apertione, rebusq; ſiccis.

Cura.

Accipe ficuum lib. 1. Olei ex baccis iuniperi ℥ iiij. Farinæ fabarum ℥ vi. Reſoluatur materia ſicuti ſuprà de hernia aquoſa ſcriptũ eſt: animaduertendum tamen in primis curando herniam ventoſam, vt per pinguia, viſcoſaq; procedatur, non propter duritiem, cùm ſit ventus: & quamuis diaciminum ad ventum in ventre clauſum optimè valeat, nihilominus in iſta cura non eſt idoneum: quia tumor hic ab arſenico crudo, & realgare cauſatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viſcus abietis, & emplaſtrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

Accipe olei amygdalarum dulcium ℥ ij. Farinæ fabarum ℥ ſs. Fimi columbini, Fimi caprarum ana ℥ iij. Aceti quantum ſufficit: fiat cataplaſma, quod ſuperponatur manè, ſub meridiem, & ſerò.

Alia deſcriptio.

Accipe viſci abietis ℥ vi. Mumię vnc. v. Foliorum ebuli vnc. 1. commiſceantur.

Alia formula.

Recipe terebinthinæ lib. ſs. Cumini vnc. iiij. Seminum lactucæ ʒ vi. Cerę quantum ſatis erit: reduc in emplaſtrum.

DE HERNIA CARNOSA.

CAPVT LV.

NOn aliàs quàm alcola vel naphtha ſuam originem hernia carnoſa ducit, loco formaq; ſolùm ab eis differt.

Nota.

Poſtquam liquor nutritiuus quo ſuſtentatur oſeus, à vera ſubſtantia ſeparatur, & in excreſcentiam tranſit, herniam carnoſam profert.

Signa.

Si tumuerit oſeus, induruerit, ac ſub cute, vel trans cutem excreuerit caro, herniam carnóſam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimo tranſit in putrefactionem, & producit fiſtulam, & ſi non maturuerit infra quinque ſeptimanas, nullam curam admittit amplius.

Cautela.

A potionibus vel curis intrinſecis à rebus pinguibus, & à ſuperpoſitione ſiccorum & exiccantium abſtine.

Cura.

Eius cura duplatur, ſcilicet per inſtrũmenta, perq; medicamina. De inſtrumentis ſcriptum eſt in vlceribus.

Deſcriptio curæ.

Accipe olei laterini ℥ vij. Oppopanaci, Galbani, Bdellij ana

ʒ iij. Reduc ad formam liquidam cum ista additione. Recipe fabarum farinæ ʒ iij. Ficuum numero iiij. Caphuræ, Rutæ ana ʒ i. fiat in modum emplastri: hoc maturat, resoluit, putrefacit, crescere magis non sinit, nec etiam dolorem inferre.

Resoluentia herniam carnosam, alcolam, & naphtan, sunt ista.

Oleum benedictum, Oleum laurinum destillatum, Oleum nucũ, Oleum de seminibus papaueris nigri, Oleum aneti, Axungia cati destillata, Alcool vini destillatum cum fabis, Alcool destillatum cum seminibus psillij, Aqua flamulæ, Aqua hirundinariæ, Aqua de persicaria rubea, Aqua de iringo, Succus ex lapatio, Liquor destillatus ex vino caprino. Notandum hîc olea destillata rebus pinguibus non annumerari.

DE TENTIGINE OBSCVRA ET PRAua, hoc est, Noli me tangere, in matrice.

CAPVT LVI.

EX superfluitate salis acetosi quod in profluuio, vel in menstruis existit, oritur obscura tentigo.

Nota.

Si menstruum aut profluuium transeat in salis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matricis substantiam se confert, ac tentiginem excitat obscuram.

Signa.

Quando sui temporis ordinem profluuia menstruaque non obseruant, ac vnà cum illis fluxionibus aqua permiscetur, & cum vrina sanies dolore pudendorum effluit, torminaque fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde post quatuor septimanas sanguis profluit, genus tentiginis fore iudices.

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierque sterilis fiat, in vlcerationem incurabilem transit.

Cautela.

A purgationibus, consolidationibus, & mundificationibus prorsus abstinendum erit.

Cura.

Eius cura tripertita est, vna per sparallium, alia per potiones, tertia per vnguenta: parum differt hæc ab ea, quæ de matricis vlcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

Recipe agrimoniæ, Saniculæ, Pyrolæ, Vtriusque peruince ana ℈ i. Aristolochiæ rotundæ ℥ i. Herbarum pastinacæ, Perdetis ana ℥ i. Musti non maturi ex vino rubeo vsque ad centum kist, fiat cardonium, hoc est, ponatur in mustum herbæ supradictæ, macerentur, & simul repurgentur, de quo vino per medium annum con

tinuè

nuē bibat mulier. Kiſt vini duas menſuras implet.

Aliud Cardonium.

Recipe conſolidæ regalis lib. ſs. Ariſtolochiæ rotundæ ℥ vi. Diapenſæ, Alchimillæ ana ℥ x. Serpentinæ minoris, ad pondus omnium: fiat cardonium ſecundum vſum.

Salis compoſitio, cuius vſus ſit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

Accipe ſalis communis lib. ſs. Thuris, Mumiæ, Hæmathitis ana ℥ ij. Fiat mixtura cum ſale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obſcura.

Accipe aquarum plantaginis, Serpentinæ, Perſicariæ, Hypericonis ana lib. ſs. Lumbricorum terreſtrium ℥ vi. Dragacanti ʒ 1. Conſolidæ, Foliorum ariſtolochiæ longæ ana ℥ iij. Fiat ſparallium optimo ſaccharo permiſtum, hoc eſt, fiat metrenchita, vel clyſteriū, vuluæ imponatur, perq́; tres, quatuor, vel quinq; horas in ea maneat ſingulis diebus.

Aliud ſparallium.

Accipe ſucci hypericonis, Perſicariæ ana lib. ſs. Aquę de prunis, de ceraſis ana lib. 1. Terebinthinæ lotæ in aqua roſarum ℥ vij. Fiat ſparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro neceſsitatis exigentia.

Aliud ſparallium.

Accipe olei hypericonis, Perſicariæ, Ariſtolochiæ rotundæ, ana lib. 1. Olei ranarum, Lumbricorum ana ℥ xij. Olei ex vitellis ouorum ad pondus omnium, formetur ſparallium, & ob ſuam pinguedinem, non eſt opus vt in tanta quātitate hoc adminiſtres, quia quicquid lumbricum eſt, matrix ad ſe libenter attrahit.

Vnguentum ad dorſum.

Accipe Mercurij abſq; ſubſtantia frigida, & omni mordicatione correcti ℥ ſs. Boli ſciſsi ℥ iij. Axungiæ ceruinæ lib. ſs. Olei aneti, Olei ex vitellis ouorum ana ℥ vi. fiat vnguentum cum cera. Iſta medicamina, ſcilicet vnguentum, ſparallium, & cardonium ſimul adminiſtrari debent quolibet die bis.

DE MOLA MATRICIS.

CAPVT LXII.

NIhil aliud eſt mola per ſe, quàm menſtruum, quia iſtud eſt matricis nutrimentum, & vnà ſpermatis.

Nota.

Quoduis menſtruum ſpermati permixtum in generationem tranſit: nam in eo loco nulla ſeparatio fieri poteſt amplius, præterquam naſcentis impleto iam termino ſeparatur à ſuo loco decoctionis. Vita molæ eſt in ſpermate; nam donec ſperma habuerit, infla-

tur venter, quo deficiente ceſſat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excreſcentia, quam Friburgi vidimus in vitulo (puto in interſignio vituli eſſe legendum) albo nigróue coloribus permixtam.

Signa.

Si mulieris vterus ex prægnanti natura tumuerit, menſtruaq; fluant ſimul, & modò venter minueretur, aliàs augeretur, aut extra verum terminum in duram inflationem exurgeret, vnà cum, vel abſq; doloribus, moueretur q;, molam eſſe matricis dicito.

Terminus.

Creſcente mola matricis, ſpermatibusq; vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem vſq;.

Cura.

Duplex eſt medicina molæ, vna quidem in expulſione, altera in præſeruatione. *Ad expulſionem.*

Accipe croci orientalis ℥ iiij. Boracis ℥ ß. Carabe ℥ ß. Scammoneæ ʒ vi. Lapidis lazuli ʒ I. Fiat peſſarium cum oppopanaco inſpiſſato. Animduerte quod huiuſmodi medicamentum adhiberi nullo modo tutò poſsit: niſi mola praua ſit adhuc, & per uuluam exire queat, ante partus veri terminum: aliàs mulier exponitur mortis maximo periculo, ſi magnam expellere molam conatus fueris.

Præſeruatiuum contra molam.

Accipe agaraci trociſcati ℥ I. Euphorbij ℥ ß. Opponaci colati & inſpiſſati ad pondus omnium: fac peſſarium, vtere antequam habeant molam magnam: ſi non deſierit vna tantum nocte, ſiſte gradum in eo medicamento, quia ſignum eſt generationis prolis.

DE EXITVRA.

CAPVT LVIII.

EXitura habet exordium ex proprio defectu, ſic vt illa tria prima, quę continent excrementum, in putrefactionem tranſeant.

Nota.

Quoduis excrementum primam ſuam materiam habet, ab eoq; ſeparatur quod expellit illud: poſtmodum aliud nihil præter infirmitates generat. *Signa.*

Quum ſanies per naſum flaua fœtidaq; decolat, vnà cum dolore capitis, vel eo ſine, pariter ſi aurium excremēta putrida fuerint, ſputumq; fœteat, vrina ſaniem proferat, ac ſtercus naturalem colorem amiſerit, ſudor ſit fœtens, vngues corruptionem patiantur, ex auribus flaua pinguisq; ſanies profluxerit, oculorum lachrymæ ſalſæ deſtillarint, & acutum apoſtema turgeat, ac menſtrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint, præter dolores renum aut fæmorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Termi-

Terminus.

Si exitura ſępius abierit, redieritq́ per quatuor annos idipſum continuando, permanſuram eſſe iudicabis.

Cura.

In exitura non eſt alia cura, niſi quòd excrementum extrahatur continuatè.

Deſcriptio ad nares.

Recipe lolij, Seminis nigellæ, Ellebori albi ana ℈ 1. Maioranę, Saluiæ ana ʒ ſs. Muſci grana ij. Fiat ſternutatorium, quod ſingulis diebus manè per naſum attrahatur parum per vicem.

Deſcriptio ad aures.

Recipe diagridij ℈ 1. Bdellij ʒ 1. Ceræ ſcrup. 1. ſs. Fiat in modũ emplaſtri: quum aures ſpumam aut aquam emiſerint, impone pinnacidium his conſtructum.

Medicamentum ad vrinam.

Accipe croci orientalis ʒ ſs. Pilorum zenij ℥ ſs. Cantharidum numero v. Fiat mixtura, ſacculusq́ ſub canali, ſubtusq́ veſicam, vrinam prouocabit, per vnum aut alterum diem, donec ſanies ceſſet. Zeni ſunt folliculi circum leporum caudas exiſtentes.

Medicina pro ſtercore, vel inteſtinis.

Accipe mellis quantum ſufficit, Diagridij ℈ 1. Hermodactylorum, Turpeti ana ʒ 1. Fiant ſuppoſitoria ſecundum artem: præter ſal in exitura, verùm in conſtipatione poteris vti ſale.

Medicina pro ſudore.

Accipe theriacæ ʒ ij. Alcoôl vini ℥ ij. Euphorbij grana vij. Fiat hauſtus ante ingreſſum balnei, ſudet, poſtmodum calidè contectus decumbat in lecto, bis hoc, ter, vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

DE CALLO.

CAPVT LIX.

Callus eſt arſenicalis tumor, ex liquore carnis aut ſanguinis proueniens.

Nota.

Quoduis apoſtema per fricationes excitatum in ſuperficie carnis ponit ſuum emunctorium.

Signa.

Si poſt fricationes aliquod exurgat apoſtema rubeum atque tumens, callum eſſe dixeris.

Terminus.

Si fluxiones arſenicales coniunctæ fuerint, cum affluentia terminatur in vlcerationem, & poſtmodum in eſtiomenam tranſit, maximè cùm apoſtema vel foramen in crus ſiccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

In calli cura poſtquam in apoſtema tranſierit, hac vtere deſcriptione.

ptione. Recipe olei roſarum ℥ vi. Calcis viuæ extinctæ ℥ iij. Caphuræ ʒ v. Fiat mixtura, quæ ſuperponatur vnguenti loco. Si tamen prius in vlcus tranſiiſſet callus, hoc vtere. Accipe ſpernioli ℥ 1. Olei de caphura ʒ ij. Succi papaueris, Hyoſciami ana ad pondus omnium. Fiat cataplaſma, quod ſuperponatur, calorem ſedat: poſtea ſume deſcriptionem hanc. Cape emplaſtrorum apoſtoliconis, Diaquilon ana ℥ ſs. Mumiæ ℥ iij. Ceruſſæ ʒ ij. Caphuræ ʒ 1. Miſceantur, & fiat emplaſtrum ſuper carbones.

DE PORRIS.

CAPVT LX.

PORri proueniunt ex auio liquore, qui nutrimentum radicum eſſe deberet vnguium. *Nota.*

Vbi porrus, non longè diſtant vngues: itaq; radices earum in excreſcentiam tranſeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Quum in digitis pedum aut manuum porri naſcũtur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excreſcunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore dixeris.

Terminus.

Vltimò ſimul cum carne creſcunt in vnguium duritiem, & cùm per corroſiuas aquas, vel inciſionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, inciſioneq; maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab inciſionibus & corroſiuis aquis abſtine.

Cura.

Accipe oleum ex baccis iuniperi, Beſonnæ, Agarici ana ʒ 1. Fellis bouis quantum ſatis erit pro vnguento. Vnge dies & noctes linteolo, quò magis triueris, eò melius efficiuntur nigri, ſiccantúrque. Poſtea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque ſeptimanas. *Alia cura.*

Accipe realgaris ſcrup. 1. Olei vitellorum ouorum ʒ ſs. Calcis extinctæ quantum ſufficit in vnguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

DE SCLIROSI.

CAPVT LXI.

SClirosis eſt apoſtema, vel nodus, qui naſcitur per excreſcentiam nouæ generationis. *Nota.*

Quando natura ſuperfluitatem ex centro generationis producit, accumulata poſtmodum in excreſcẽtiam iuxta membrum in quo fuerit, generatur. *Signa.*

Quum in corpore durus & immobilis tumor, & caro ſimul cum ligamentis creuerit, quòd ſi tactu ſimile quid percipitur, ſcliroſum fore iudices. *Termi-*

Terminus.

Sub finem indies magis ad suam generationem tendit sclirosis, & vltimò contorquet membrum, intestina debilitat inflationibus, & in regionibus existens membrorum seipsum ad mortem suffocat.

Cautela.

Ab omni medicina qua solitum est in apostematibus vti, caueas, & ab omnibus instrumentis, quibus tonsores vtuntur, & ab eorum magisterio.

Cura.

Cura sit quod sclirosis non accrescat, nec aliàs curari potest.

Descriptio vnguenti.

Accipe olei mirtillorum ℥ ij. Nucis muscatæ ℥ ß. Axungie iumentorum ʒ ij. Petreoli ad pondus omniũ. Fiat mixtura, quæ spermatica vasa, prout renes & fœmora, mense quolibet inungantur: hac enim sclirosi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior est, quàm vbi corpus nascitur: posibile est vt fiat secunda regeneratio: & est pura superfluitas regenerationis. Sclirosis aliquoties in fronte nascitur, vt nodus, in ceruice, & in manibus. Quando sub costis, aut ad ventrem nascitur, tunc eius durities non benè percipitur.

DE LENTIGINE.

CAPVT LXII.

INexperti, nec non doctores asserunt ex cholera nasci lentigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verùm ego liquoris Mercurij esse dico.

Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in sui regenerationẽ, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor florescens regeneratur, & qui lentigines habent, illis qui carent saniores existũt: sub axillis & sub genubus, pallent, quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasq; sub lentiginum vocabulo concludit.

Signa.

Quum in facie, vel sub axillis, sub genubus, aut suprà maculæ nascerentur crocei luteiq; colorum, siue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura.

Curandum est, vt expellantur, quò vehementiùs, eò meliùs.

Descriptio contra lentigines.

Accipe heliotropij, Gamandreæ ana ℥ iij. Mannę electæ ℥ ß. Spermatis ceti, Baccarum lauri ana ʒ x. Aquarum melissæ, Verbenæ, Valerianæ ana ℥ v. Fiat potus, eiusq; dosis à quatuor in vncias quinq; sit, quum incipiunt exire, bibatur: si Reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minimè bonum est. Vide quæso quâm egregia res sit experientia, per hoc vnicum.

Helitropium herba solaris, quæ penes me est melissa, mirum in mo-

in modum carnem & ſanguinem regenerat, eaq; nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apoſtemata, quorũ ego quòd hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminiſſe volui. Quòd eos qui ad phyſicam & Chirurgiam pertinent morbos mihi per experientiam cognitos deſcripſerim, boni conſule.

FINIS.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST, VTRIVSQVE MEDICINÆ DOctoris, & Philoſophorũ Principis, tres vtiliſsimi Tractatus. Vnus de Cutis apertionibus: de Cura vulnerum alius: tertius autem de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, cancris, & naturalibus à natiuitate maculis, &c.

LIBRI PRIMI DE CVTIS APERtionibus.

CAPVT I.

CVM Deus Medicum atque Medicinam creauerit, non eſt quòd his immoremur, at ſolùm de rebus dicamus per ſe, hoc eſt, ex opere naturæ, quod nobis manifeſtant, hoc ipſum vt ſuſcipiamus, nihil ex propria phantaſia fingentes vel adijcientes. Demonſtrat ipſa natura corpus hominis cute ſua concluſum, ex tribus in vnum corpus eſſe poſitum, id eſt, corpora tria fore, ſed vnum in iſtis tribus quod hominis eſt corpus, in q̃o morbi quiuis oriũtur, ex eo quòd ſeparentur à ſe inuicem, aut vnum ab alio: hinc fit vt in corruptionem tranſeat, quod ſeparatum eſt. Corpora tria hæc ſunt, Mercurius, Sulphur, & Sal. Quid vnumquodq; per ſe, tum tria ſimul vnita, ſatis in chirurgia corporis enucleatum eſt, & in noſtra philoſophia latiùs. Iam eſt quòd chirurgus inſtruatur, quo valeat ex eiuſmodi principijs intelligere, quînam ex tribus illis quæ dicta vlcera, nec non cutis apertiones procedere queant. Per exemplum ſic declaratur. Quoduis metallum etiam in tribus illis poſitum eſt, Mercurio nempe, Sulphure, Saleq;. Sunt inter illa corruptibilia quædã, vt ferrum, cuprum, &c. ea de cauſa videlicet, quia ſal conſumit omnia:

quod niſi foret, nihil abſumeretur in ſimilibus. Verùm non conſumit ſal, niſi quod in corruptionem ſeparatum eſt, eiusq; habet initium: data ſibi tamen occaſione, prout ſi palea reperiat ignem, eã ſequitur, & corruptionem ab ea ſui recipit. Quum igitur ſal occaſionem habet, corpus in quo continetur, corrumpit, & corrodit, inde fiunt ærugines variæ iuxta corporum & ſalium conditiones. Aerugo talis igitur à ſale proueniens, corrumpit ac circum ſe rodit aſsiduè, donec totum corpus abſumpſerit, quo continebatur, vel tam latè ac poteſt, niſi reprimatur eius malitia. Nec ſolùm in ferro hoc ipſum contingit, aut cupro, ſed etiam in aliјs corporibus omnibus ærugo generatur, quę ſuum corpus abſumit, hoc eſt, idipſum quod fore deberet, corrumpit. Non ſecus etiam in homine ſalis natura quædam habetur, quod poſtquam occaſionem receperit, hoc loco chirurgicè non declarandam, cutem, & carnes abedit, venas ac neruos: item oſſa, cartilagines, &c. iuxta cuiuſq; ſalis conditionẽ & locum. Ex eiuſmodi ſale, quod vnum eſt è tribus illis corporibus & materiјs primis humani corporis, producuntur in eo cùm interna, tum externa quæuis vlcera. Satis igitur vnicuiq; chirurgo dictum ſit, omnia corporis foramina vel vlcera ſale fieri, quod corpus tertium exiſtit in humano corpore. Prout enim pluuia ſali ferrei præbet occaſionem, hoc in æruginem tranſmutandi, non aliter in homine iudicandum eſt. Qui volet æruginem huiuſmodi curare, debebit inſtar alchimiſtæ fore, qui ferrum aliquod præſeruare nouit, vt nulla ſibi detur ad æruginem occaſio, cuprum etiam ac alia metalla: quibus vbi damnum eiuſmodi contigiſſet, optimè ſupplere ſcit. Quandoquidem eiuſmodi naturæ quodlibet metallum eſt, vt quum à Philoſopho iuuatur, non ſecus ac in homine, quod in illo defuerit, creſcentia propria repleatur. In exemplum: Homo patiens vlcus auxilio medicinæ curatur, ſic metallum etiam foramina-tum remedio quod adhibetur ei, fit rurſus integrum: quod enim in hominis natura fieri poteſt, in corpore metalli poſsibile fuerit: vt vnum, ſic etiam alterum fit. Hæc ſunt myſteria naturæ, necnon magnalia artium, quibus Deus dotauit & ornauit medicum. Artes iſtiuſmodi mirabiles ei ſunt oblatæ, vt ex luce naturæ depromat, quæ quidem lux homo eſt, & corpus vniuerſi, quod propter illum tantùm creatum eſt. Sciat ergo medicus chirurgus breuiter his inſtructus, quod corpus & cutem aperit, & quod curat, vtrunque ex natura quærere ac reperire.

CAPVT II.

SAl eſt eiuſmodi naturæ, vt rodat edátq;. Proinde dicitur ignis occultus, quem nemo videt, neq; ſentit eſſentialiter, vt in vrtica latet. Per exemplum ſal intelligi poteſt. Vti videntur herbæ, necnõ radices, quæ carnem in bullas exurunt, vt flammula, flos eius & ra-

dix,apium aquaticum,ſinapium,vrticæ,&c.reperiuntur etiam animalia,quæ tale quid efficiunt,vt cancri,vermes, & alia, quæ quidē occultum ignem in ſe cōtinent, operatione tantùm perceptibilem. Similiter vt in iſtis exterioribus, in homine ſalia quædam habentur,non aliter corpus intrinſecus vrentia, quàm flammula. Vnum aliud accendit, vnde reſultat quod ex naturæ potentia fuerit. Hæc omnia ſunt à creatione diuinitus ſic ordinata,vt videamus quid na tura,quid nos exiſtamus,quid ars,& quid magnalia Dei ſint. Pariter arbores ſua ſalia habent, & abilia vegetalia, ſic vt in aliquibus horum talis natura ſalis inueniatur,quæ in vermes tranſiens,vt iſti ligna corrodit,&c. Non ſecus in homine Lupus, cancer, & ſimilia naſcuntur, quæ non aliter quàm animalia viuentia repunt ac circum rodunt,qualia ſunt arſenicum,auripigmentum,&c. Quæ foramina per putrefactionem in cutem & carnes hominum exedunt, ea de cauſa,quòd ſalia ſint ex ſua natura. Et prout in extrinſecis rebus naturalibus multæ videntur differentiæ, ſic etiam in homine variæ ſalium conditiones habentur, vt vnum foramen alteri ſimile non exiſtat. Nonnulla ſalia peruruntur inſtar vrticæ vel vitrioli: quædam pruritum excitant,vt plumoſum,& eſula: puſtulas eleuāt alia,prout ſinapium aquaticum,cantarides,& ſimilia,quæ in homine iuxta rerum naturalium conditiones diuidenda ſunt in ſua genera,ſpeciesq́. Reliqua duo corpora Mercurij, nec non Sulphuris,à Sale, quod ſeipſum rodit, eisq́ permixtum eſt in eodem corpore, pariter exeduntur, quum ſal occaſionem propriæ corruptionis habet,ſuum etiam corpus vnà cum alijs conſumit. Contra ſimiles ærugines hominibus contingentes, naturæ vires opponendæ ſunt, quæ tollunt eas, modò quis expertum eligere medicum nouerit. Medicina Dei donum eſt, cui conceſſum fuerit, is etiam habet,eamq́ promptè poterit exercere. Initium doni ſapientia,hoc eſt,artis experientia iuxta naturæ demonſtrationem, vnde naſcitur medicus: is enim accipit omnem ſcientiam & inſtructionem ex manifeſtatione operum naturalium. Quiſq́ medicus igitur operam dare debet,vt ex ea medicina diſcat, quam Deus creauit, ac dedit hominibus, & non præter iſtam ſeipſum extollat, vt putaticij præſumentesq́ medici faciunt indies. Vt ſuprà de ſale cœleſtis ignis in rebus naturalibus dictum eſt, ſic etiam in hominibus occultus habetur ignis,& inuiſibilis, qui nihilominus ardet, poſtquam ſcintillis ſuis accenſus fuerit ex influentia, quæ eſt in homine: tum exiſtit in ſuis flammis,prout calx aqua perfuſa bulliens. Corpus enim eo loco vt aqueum corpus cognoſcitur,in quo latet ſal, rodit vritq́, prout piper,alcali,&c.quod in ſequentibus capitulis narratur ſæpiùs. Nō aliter hoc ſal corpus ſuum exedit,quàm ferreum ſal ferrum, & non cuprum:item cupreum ſal cuprum, & non ferrum. Ad hunc modum

dum

dum ſalia reperiuntur, neruorum, carnis, venarum, medullarum, oſsium, cartilaginum, &c quodcꝫ iuxta ſuam naturam ab alijs diuiſum atcꝫ differens: de quibus abundè ſatis ad intelligentiam exemplorum flammulæ, cantaridum, arſenici, calcis, &c. dictum. Quicunque hæc exactè cognouerit, vlcerum originem ignorare minimè poteſt.

CAPVT III.

PRouerbium hoc inter doctos verſatur: A finis termino Philoſophiæ, Medicina ſumit exordium. Hoc innuit iuxta Philoſophiam rerum naturalium, in operationibus, viribus, malis atcꝫ bonis, medicinam eſſe nobis addiſcendam, vt iudicemus ex eis in hominis corpore pariter flammulæ ſal exiſtere, ſal calcis, ſal boracis, arſenici ſal, &c. Non eſt imitanda hoc loco veterum theorica, iudicans originem vlcerum non ex demonſtrationibus Philoſophiæ, ſed ex ſuis opinionibus & phantaſijs: ſuper quas nihil ædificandū eſt, quòd non incœperint vbi philoſophia deſinit, at potiùs à ſeipſis, philoſophicum finem ignorantes. Quînam incipiendum ſit à fine Philoſophiæ, notate per exemplum. Videmus lac eſulæ pruritū excitare: per hoc Philoſophia docet apertè nos, eſulam in corpus aſſumendam non eſſe, ne ſit apertionis illius occaſio. Poſt eiuſmodi philoſophicam rationem & inſtructionem, phyſicam ad hunc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per eſulam hominis ortum, ſal eſulæ fore iudicato, cùm homo ſit Microcoſmus. Cûm ergo philoſophia ſit ea, quæ nobis naturam ſuis in operibus proponit atcꝫ demonſtrat, in eo naturæ fundamento medicum eſſe fundatiſsimum oportet: inde reperiuntur infinitæ rationes ac documenta rerum originum, de quibus iam ſcribimus. Erroneum curarum fundamentum olim poſitum fuit. Hoc enim curat hominem, quòd exulcerat: id res naturales minimè faciunt, aut efficere poſſunt, videlicet, vt illud quod ipſæ produxerunt, curent. Nonnulla reperiuntur impedimenta, ne perurat vrtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatricet, &c. Similia perquàm vtilia ſunt, contra ſalium exulcerationes, vt quæ tollunt eſcaram ab arſenico, ſalis arſenici pariter eſcaram tollunt in homine, curantcꝫ non aliter quàm in illis, in humano corpore: hoc ipſo natura docet, vlcera medicum ex fundamento cognoſcere, qui per ipſam, & non ipſe per ſeipſum efficitur. Quapropter vbi docere ſuis demonſtrationibus natura deſinit, ibidem in homine medicum operari, ſcire debet. Non poteſt igitur fore medicus ille, qui philoſophus non erit, cùm in philoſophia fundetur ipſa medicina, necnon ipſe medicus.

Non eſt arti fabrili comparanda medicina, quod antiquos feciſſe doctores videtur. Faber enim vt in animo domum concipit, non ædificat: non ita medicus excogitare per ſe morbum aliquem

poteſt, cùm hunc non efficiat, ſed natura, quæ pariter eum nouit. At quia medicum etiam cognoſcere decet, à natura petere debet, ac addiſcere quantum ea docet, æquè tantum ſcit, & eſſe verè compe-rit. Faber lignarius truncat arborem, eamq́ pro ſuo parat ac aptat arbitrio: medicina verò præparare ſe non ſinit pro voluntate me-dici cuiuſpiam, at in ſuo ſtatu manet, in quo ſimiliter vti cogitur ea. Diſcere medicum igitur oportet in his, in quibus ars conſiſtit, vt ab exemplis, quæ quod loqui non poſsint, indicant ea quæ natura continet, quæq́ fieri non velit, vt vnicuique ſapienti, cui datum fuerit intelligere, ſingula tanquam per parabolas & ſubtilitates ad oculum proponantur, & offerantur. Docet itaq; nos philoſophia parabolico modo per figuras, formas, virtutes, ac ſimilitudines, vt per eas addiſcamus quæ neceſſaria ſunt. Ad hunc modum etiam Chriſtus locutus eſt, non omnibus ſapientibus, at ſolùm illis, qui-bus datum eſt intelligere. Sic medicina quidem eſt ars non omni-bus data, ſed illi tantùm, qui vt ſuprà narrauimus, intelligit. Quare non immeritò veterum theoricæ, cauſæ, rationes, & ſimilia, cum ſuis æmulis deridenda ſunt, vt ex prouerbio, Cæcus cæcum ducit, & ambo in foueam cadunt. Nam quòd ex eis qui philoſophi non ſunt, medici fiant, mirandum non eſt, ſi tam enormes in medicina fi-ant errores, maximè cùm tot in eam ſeſe violenter, & præter æqui-tatem indurant, non conſiderantes, eam peculiare Dei donum eſſe non conceſſum omnibus, conſcientiam ſuam nō examinantes, &c. Qui nullius pretij vel intellectus exiſtunt, cor ad medicinam atten-tum habent, non ea de cauſa, propter quam à Deo creata eſt, quò fit vt hoc meo tempore, poſt monachos, nulla gens medicis contem-ptior exiſtat: non propter artem, ſed perſonas, ex omni genere ne-quitiarum ad medicinam, vt ad refugium conflantes. Penes anti-quos itidem accidiſſe non dubito, quòd eorum artis fundamentum apertè ſatis docet: cùm iſtorum plurimi vociferatores atque ſedu-ctores fuerint.

CAPVT IIII.

NAtura ſalis, quod in homine tertij corporis locum habet, hæc eſt, vt alia duo putrefieri minimè ſinant, & ea de cauſa natura-liter eis incorporatum fuit: nam vbi ſal nullum extiterit, putrefa-ctio libenter ſubſequitur. Hac ratione quibuſuis in rebus natura ſal ordinauit, atq; poſuit, vt corpora conſeruentur in ſua ſanitate. Va-ria reperiuntur ſalium genera, Sulphuris, & Mercurij, quò fit vt va-riæ corruptiones etiam exiſtant. Quod guſtum exhibet, ſal eſt, quamuis acutus vt in pipere, Mercurio, Sulphureq́ guſtus: item in Gentiana ſal amarum eſt, in ſaccaro dulce, & acetoſum in acetoſa: nihilominus omnia ſalia varia quotquot fuerint, inter ſe diuiſa ta-men vti carnes exiſtunt, iſtius vel alterius conditionis: hîc vt qua-

drupes animal,ibi tanquam auis, alibi ſicut piſcis aut vermis,vbiq; tamen iſtorum locorum caro ſui ſpiritus ineſt earundem rerum, vel anima: quamuis homines in dubium aſſumant, an hoc vel illud carnem iudicare debeant,aut non.Ac ſi quiſpiam dicat mel non habere ſal in ſe, piper autem illud continere, cùm tamen ambo ſal habeant, ſine quo perſiſtere non poſſent. Multa ſalia ſeſe manifeſtant, vt medicus oculariter eorum conditiones addiſcere queat: item vt iſta ſuis differentijs in multas ſpecies diuiduntur per naturam, non ſecus in homine fore iudicanda ſunt iuxta ſpecificas naturas ſuas & conditiones. Eorum quæ comeduntur multæ varietates exiſtunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromuntur, quædam lapidum inſtar, mineralium alia coagulantur:& poſtmodum ex præparatione variantur,vt vnum alio pulchrius,clarius,& purius,vti ſal gemmæ,ſimiliaq;.Sunt nihilominus hæc omnia conditionis huius atq; naturæ, vt in corruptionem concordant. Alia verò ſalia corroſiua reperiuntur, quæ ſeipſa rurſum curant, vt aluminoſa:corrodit enim alumen, & ſanat iterum. Vitriolata ſimiliter efficiunt,vt etiam diuerſimodè per ſe demonſtrant. Poſtmodum ſalia plumoſa, quæ varia ſunt, peculiarem naturam habent: item auripigmenti ſalia, calcis, & ſimilium, quæ ſeparantur ab alijs corporibus. Hoc notandum ea videlicet in corpore per ſe ſola non exiſtere, ſed vt tertia pars alijs permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam ſuam, etiam & corpora metallica iuxta ſua membra. Hac de cauſa corpora prædicta mortem citiùs quàm alia membra percipiunt,quòd ſal eorum arſenicum ſit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelligendum erit. Prout Globulus vniuerſus ex eiuſmodi corporibus conſtat, non ſecus & homò, per quem tranſeunt meatus, id eſt, venæ ſalium repartiũtur omnes per vniuerſum corpus, vt in terræ globo videre licet ex eius regionibus. Vna pars exſudat per poros, quæ pluuiæ de cœlo cadenti per ſimilitudinem comparatur, quam iſtud per ſuos poros etiam eijcit. Hac ratione diſcernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlum & terra. Quod ad terram attinet,per lotium emittitur,veluti iſta fontes in mare profundit ac fluuios,Danubium,aliosq;:ſic in veſica reperiuntur fontes corporis. Quòd verò ſecundum corpus, vtpote cœlum exhibet,per poros exitum facit,& aëre vel conſumitur,prout pluuia cœli per terram abſorbetur pro parte, aut euaneſcat in aëre.Cùm igitur aqua ſit,& elementum aquæ,lapidem efficiunt,ſic etiam in vrina lapides fiunt,& in ſimilibus locis. Iſta phyſicis potius quàm chyrurgis cognitu neceſſaria ſunt: ignorare tamen Chirurgus minimè poteſt ſalia,quæ ad per ſe naſcentia vulnera,ſecundum præpoſitum exemplum operantur in anatomiæ curſu, natura, & eſſentia. Quicunq; ſimilia nouit & phyſica, tantò fundatior exiſtit

in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc eſt, in corpore, donec in eo manſerint. Nō aliter quàm in terra globuli, dum in iſta relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo ſal aut ſimile quid videt, quouſqꝫ per præparationem artis hominis extrahantur illa quæ in terra continentur, & aqua, tum primùm apparent: vt per bullitionem ſalia ciborum, per ſeparationem vitriola, per præparationem alumina, per inueſtigationem calces, &c. Poſtquam extracta ſunt, non prius nocent, hoc eſt, ad operandum potentiam habent. Similis in homine latet artifex, qui talia præparat arte ſua naturali, per cuius operationes ea reſultant, quæ in corroſiuis apparent. Verùm vbi tales præparationes eorum quæ dicta ſunt non fiunt, non niſi laudabilia, bonaqꝫ fore comperiuntur. Et niſi præparatio fuerit ibidem in exaltationem paroxiſmi, nullus apertionis morbus fit, at in vno corpore manent omnia, prout in terra.

CAPVT V.

PRout cœlum cum ſuo firmamento, necnon terra cum ſuis elementis vtrumqꝫ duo ſunt, & vtriuſque partium alterutra per ſeipſam eſt vna: ſic & homo duo continet in ſeipſo, videlicet influentiam, quam ei cœlum præbet, curſum verò corpus adminiſtrat. Inde ſequitur producta per illa terræ meliora vel peiora fieri, conſeruari, aut corrumpi. Pluuia ſiquidem nimia deſtruit fructus, & pauca ſimiliter. In proportione conſiſtit igitur ipſa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ ſimile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occaſio tranſmutationis eſt ſalis in vltimam ſuam eſſentiam. Hæc eſt vltima rerum eſſentia, quum iſtæ poſtremò ſeſe manifeſtant, in ea fuerunt ab initio, ſub occulta forma, velut minera, quam nemo diſcernit quidnam exiſtat, donec veniat extra terre firmamentum in ignem, tum demum apparent partes eius, vna repræſentat argumentum, alia realgar, tertia verò loppam: iam adeſt vltima dictæ mineræ eſſentia. Vt eſt iſtius cauſa, eiuſmodi ſunt cauſæ per ſpiritus accidentes, quorum labores hominum operibus haud abſimiles exiſtunt: item inuiſibile ſuis in corporibus manifeſtum efficiunt. Iſti ſunt Xeni, Nephirei, qui delectantur in ipſa natura conditiones iſtius manifeſtando, quod ipſis etiam permiſſum eſt. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non reueletur, hoc eſt, quin per materiam vltimam, initium & occultam eſſentiam cognoſcant. Idipſum efficit occultus ignis in ſuis effectibus. Et prout videmus accendi ſulphur per calcedonium vel ſilicem, pariter & hîc intelligendum, vtpote ſal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac in ſeipſo ardere quodam igne prorſus inuiſibili. Item vt Aetna mons lapides in calcem & cineres adurit, & omnino conſumit, præter ignem exiſtentem in ipſis, at accidente ſolùm: non ſecus in ſale quidam latet ignis, qui ſuſtentatur & nutritur in ſul-

in ſulphure. Hic ipſus eſt qui corrodit, per occaſionem ex accenſione ſalis acceptam, eoq; perducitur vt manifeſtum fiat: eiuſmodi cauſa non prouenit ex eo ipſo: quid enim contra ſeipſum eſſe vellet? Verùm quia nihil tam occultum, quod nobis ob oculos quandoq; venire non debeat: inde ſequitur quaſdam eſſe cauſas, quæ ſimilia ſuccedunt. Vti firmamentum eſt cauſa lapidum & fulminis, quod ſyluas atq; domos accendit, cuius cauſa quidem ignis eſt: non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen, & lapides exiſtunt, quæ ſuo tempore prorumpunt in ignem ſuum. Itidem in calcedonio videtur, qui ſuper terram ignem exhibet, hic præter ipſum & calybem cum ſilice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifeſta fiunt omnia. Quiſnam homini diceret in ſilice vel in calybe latere ignem, arte manifeſtum ſi non fuiſſet antea. Sic etiam in homine ſimilis ars habetur, qua talia palam ei fiunt & innoteſcunt, vnà cum ſuo detegente. Cœlum peſte laborare poſſe, nec non aliјs morbis, haud ſcire poſſumus, niſi nos hoc eo doceat, quòd eiuſmodi morbos in mundum inferiorem imprimat. Mirandum, incredibileq; nobis eſſe videtur, ac apud nos impoſsibile: verùm Deo poſsibilia ſunt omnia, qui hoc ipſum etiam facit: aliud in his habere iudicium non poſſumus, quàm in eius poteſtate cuncta fore. Hæc à nobis dicta putato, quòd firmamentum noſtrum, & exiſtens in nobis, quum peſtilentiam producit, id per ſal efficiat, cui quidem & firmamento noſtro peſtis ineſt, vt ea quæ à ſupernis influit: verùm eius loco præbet Aeſtiomenum, Herpetem mordacem, Ignem perſicum, &c. Non aliter quàm ſuprà dictum, de prænarratorum originibus morbum iudicare poſſumus, penes quæ relinquendę ſunt. Quis enim demonſtrare naturam poteſt apertius, quàm eo quòd in tribus corporibus elementa quatuor occulta ſunt, per quæ ſumunt occaſionem in vltimam ſui tranſire materiam? Non ſecus atq; lignum igne ſeparatur in Sal, Sulphur, & Mercurium. Ad hunc modum Phionitides occaſiones & cauſas exhibent, vt nihil maneat occultum, ſed in lucem prodeant omnia, ſic vt oculariter appareant quæcunq; ſunt in terris. Sciendum vtiq; tum in rebus inſenſibilibus, quàm ſenſibilibus vnum alteri ſemper contrarium exiſtere, vt canes felibus, gallos baſiliſcis, ſic de cæteris, vti muſtelis, leonibus, Tabanis, vel aſilis, equis & aliјs, quorum vnum ſemper aliud in corruptionem & mortem perſequitur. Phionitides vocantur illa quæ in corruptionem proſequuntur alia, prout ciconia ranas, falco perdices, &c. Vt iſta ſibi mutuò contraria ſunt, Phyſica medicum docet in ſuis ſubiectis agere. Hic enim vt piſcator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoſcat, quæ in aquis exiſtunt: item vti venator, vt ſciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aëre ſunt, &c. Si quis nouerit quid Niſus faciat, rapiat, &c. co-

gnoſcere pariter in corpore poterit, quî ſemper vnum concernat aliud: nam vt falco & perdices ſe habent ad inuicem, ſic etiam in corpore ſe res gerunt vna contra aliam. Hæc eſt naturæ lux, de qua naſcitur medicus, & non ex ſeipſo, quamuis in ſeipſo maneat.

CAPVT VI.

SAlis duo fontes habentur, vnus ex venis, id eſt, in ſanguine, alter in liquore, hoc eſt, in carne. Prout in terra videntur aquæ fontium ex venis eius fluere, & non ex ſeipſis, at in ſe pariter quî per terram in venis eius defluunt? Item quînam ipſa terra ſudat, ac in ſe cõtinet humiditatem præter fontes, cùm non omnes aquę fontes exiſtant, quæ ſuper terram ſunt veniuntq́? Nam vbicunq; ſe terræ liquor aliquis recipit, & congregatur in torrentem vel ſtagnum, liquor eſt eius, & non fons: iſti namq; liberas habent ſuas origines ex ramis venarum. Non aliter eſt intelligendum hominem in ſe dupliciter continere ſal, id eſt, penes ipſum in duabus columnis exiſtere, videlicet in ſanguine, tum in liquore: quorum vterq; peculiare ſal habet in operationibus. quod in ſanguine eſt, non repurgatur, at in venis manet: ſimiliter & liquor ipſe. Verùm occaſionibus datis, per ſuos meatus & emunctoria tranſeunt eò, vel ad loca in quibus conueniunt, veluti per poros cutis, per meatus renum, prout ipſa confluunt, & ſimul in mixtionem veniunt omnia.

Poſitis itaq; duabus iſtis columnis, adiectus eſt fluxus quidam aſsiduus, vt Nilus, qui ſemper fluit, hic eſt vrina. Ex iſtis tribus proueniunt ſalia, nec non omnes fluentium torrentium apertiones, per ſuos meatus vi ſuorum ſalium tranſcurrentium, hoc loco latius non declarandorum, quòd libro de Tartaro ſatis abundè tractentur. Priora duo ſalia libri ſunt huius argumentum, quo demonſtratur, chirurgiam ſalis in duas diuiſam eſſe vias, videlicet in ſcabiem, & in vlcera. Scabies procedit ex ſale liquoris, quod in ſpumam tranſmutatur, aut in locuſtis exſiccatur, & ſuper cutem non aliter quàm ſal ſuper vrticam extrinſecus adhæret. Non ſecus illud, ſcabiei nempe, vel prurituum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuſpides, prout in vrtica videtur. Altera via progreditur ex ſanguine ſal, & rodit cutem, carnem, ac oſſa prorſum, unà cum venis, ligamentis, neruis, iuncturis, &c. Salia liquoris in varias ſpecies diuiduntur, ſimiliter illa quæ ſunt ex ſanguine, in diuerſa partiuntur vlcerum genera, iuxta cuiuſq; ſalis exiſtentiã in ipſa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modum. Quædam in latitudinem creſcunt, vt fungi: nonnulla in fiſtularum formam, vt ſambucus, iuncus: alia per aggregatam multitudinem, vt lauendulæ, &c. quodq; iuxta ſuam formam: quod quidem ſal efficit, cùm eius officium ſit exhibere formas. Quapropter vlcera nonnulla fiſtularum inſtar, & iuncorum

enaſcun-

enaſcuntur, vt fiſtulæ: quędam in latitudinem, prout cancer: in multitudinem alia, ſicut ſcrophulæ, cùm ſimilibus: quædam aquoſa, prout fungi: ſicca nonnulla, vt vſnea ſuper lapides, ſic de cæteris: vti natura nobis extrinſecus terræ ſal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & alijs creſcẽtibus: pariter in corpore ſal per ſuas operationes, eiuſmodi formas etiam exhibet. Inde ſequitur ſimile per ſimile curari, id eſt, vlcera ſimilia per ſimiles formas: quod quidem in generibus omnibus vlcerum apparuit euidentiſsimè, videlicet formam ſimilem, ſimili medicinam ſemper extitiſſe. Pertinent igitur ad medicum Anatomia comparationum rerum per ſimilitudinem. Vlcerum itaq;, nec non prurituum varia ſunt genera, iuxta ſalium cõditionum diuerſitates: nonnulla dulcia, hoc eſt, abſq; dolore, & cõparantur ſali cerebri ſaccari, liquiritiæ, &c. quædam ardentia, quæ piperi, Zingiberi, granisq; paradiſi comparantur: alia ſunt eſchara, ſali quidem arſenici comparata: comedentia quędam alcali ſali ſimilia, vitrioli, plumoſi: ſtiptica nonnulla, quæ comparantur aluminibus. Sunt etiam vlcera frigida, ſolatrina, nenufarina, &c. calida, vt anacardina: ſicca, vt acorina: humida barba Iouina, ſic de cæteris, vt ſuprà, ſal eorum acceptum, &c. Non aliter de ſcabie & pruritibus dolorem inferentibus, & non, cutis generis plures aliæ ſpecies exiſtunt, vnà diſsimilis alijs. Tam ſubtiliter & artificioſe creatus eſt homo per manus Dei, vt ſi nobis ipſe non manifeſtaret, incredibile foret hominem ex eis ita compoſitum eſſe rebus, quas in ipſo philoſophus atq; medicus ita microcoſmicè detegit per ſpecies omnes. Nõ poteſt iſta cognoſcere propria phantaſia de humano corpore, ſi per naturam ſolam, cuius officiũ eſt eiuſmodi comparationes, formas, atque ſimiles operationes manifeſtandi.

CAPVT VII.

De ſignis etiam eſt quod ſcribamus, quamuis ex rerum naturalium proprietatibus depromenda ſint, vt vlcus omne quod nigram carnem habet, ac eſcarizat, eſt ex arſenico: hinc fit vt vnà cum prædictis, tumorem, calorem, & lipopſychiam inferant, vt eſt arſenici natura. Sal eiuſmodi perſępe contingit effluere, quandoq; non: quum verò fluit, eſt in operatione ſua, prout ſalis fuerit conditio, proprietasq;. Sunt & alia ſalia, quæ tumores concitant, emittunt ſanguinis plurimum, ac vehementer effluunt, quocunq; modo hoc faciant, hirundinariæ ſalia ſunt, quæ ſanguinem extrahunt inſtar ſanguiſugæ. Nonnulla reperiuntur, quæ duntaxat vrunt, & non rodunt, nec tumores adferunt, ac ſi commune ſal vlceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos, vt vitriolata: pleraq; alia tumores albos, vt aluminoſa: quædam vnà cum incidentibus circum foraminibus, vt ſalia gemmea: nonnulla cum caueis, vt alcalia. Talis

eſt na-

eſt natura ſalium, vnius vt ad hunc modum, & alterius manifeſtetur ad alium, iuxta ſuas conditiones, quas hoc loco nō recitabo, ſed philoſophiæ potiùs committam, cuius fundatiſsimam peritiam habere medicum oportet in iſtiuſmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum ſit hactenus. Prout in ſua natura ſalia ſunt, animalia pariter in ſua reperiuntur, & herbę quædam, quorum ſalia comparantur illis, vt ſal colcotharinum, cancer, & perſicaria ſalis vnius exiſtunt, vt ſal entali, iuncus, & fiſtula pariter vnum ſunt. Quare ſal colcotharinum operatione ſua cancrum in corpore concitat, itidem efficit perſicaria, nec non cancer aquæ. Similiter entali ſal fiſtulam efficit in corpore, quòd iuncorum & fiſtuloſorum ſalis exiſtat. Ex forma namqꝫ ſimilia cognoſcuntur, vt quum dicitur, hunc aut illum habere lupum, aut eo laborare, fit quia ſal eiuſmodi eſt vnius & eiſdem cum vero lupo naturæ. In lupo quidem eſt idem ſal, quod adſcribitur choleræ, vel vt nonnulli volunt, felli: hoc ipſum eſt origo choleræ, ſeu inuidiæ, corroſiuæqꝫ naturæ. Non eſt iſtius verum cholera nomen, ſed lupinum ſal. In tribus enim corporibus homo poſitus eſt: Mercurio videlicet, Sulphure, Saleqꝫ, & non in quatuor: at in ſpiritum cum quatuor elementis, ex quibus nulla hoc loco ſigna ſumenda ſunt, at ex ſale duntaxat. Sal etſi nonnunquam igneæ complexionis exiſtat, vt arſenicum: aëreæ quandoqꝫ, prout vitriolum: terreæ, ſicut entali: & aqueæ quandoqꝫ, vt alumen: nihilominus id non iudicatur ex elementis, cùm iſta non ſecerint illa, ſed è contrà ſint ab eis elementa facta. Non ſunt etiam elementa corpora, ſed ventus, aër, aut ſpiritus tantùm. Item non ſunt operatiua, ſed hoc eſt operatium, quod ſal exiſtit: iſtud enim operatur, & non elementum, ſiue frigidum, calidum, aut qualecunqꝫ fuerit, ſal quum exſtiterit, euenit, vbi non, etiam non contingit. Complexiones ergo diuiduntur in illa tria corpora, non in quatuor, & in vnoquoqꝫ corpore quatuor illa, cum eis vltra centum gradus & eſſentiæ. Non ſunt igitur ex illis quatuor ſumenda ſigna, prout quum dicitur: ſi cholericus exiſtat, ex cholera: ſi melancholicus, ex melancholia: ſi phlegmaticus, ex phlegmate: ſi ſanguineus, ex ſanguine procedere: nihil minùs. At ſi ſal ſanguinis occaſionem habeat, ſal erit eius quod in ſanguine fuerit: ſi autem ex ſale, quod in liquore latet, erit, eiusdem etiam iudicandum, & iuxta ſalis eſſentiam formabitur vlcus aut pruritus. Itē cuius generis ſal exſtiterit, hoc effluet: ſiue ſit homo phlegmaticus, melancholicus, cholericus, aut ſanguineus: iſta ſal non curat, ſed iuxta ſuam naturam agit. Morborū eiuſmodi ſigna faciunt ad intellectum eorum, vt medicus ex philoſophia valeat eos cognoſcere, iudicareqꝫ iuxta verum fundamentum: quod autem niſi cognouerit, iudicium præbet hominibus exiſtimandi ſe fundamentum artis ſuæ ſuper arenam poſuiſſe. Pariter ſignorum

gnorum ex philosophia cognitio, receptorum optimum compo-nistam efficit, qui cogitur aliâs ab alijs opus emendicare suum, vnde surgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera sumuntur, videlicet vbi quis morborum signa cognouerit. Hæc eadem eum docent origines eorum, quas vnà cum signis reperit ex luce naturę: sic vt ex eo genere rursum in ipsam naturam iterum redeat, ex qua recepta sibi proponuntur similium cum similibus, & non contrariorum ad contraria. Non est enim ad hunc modum intelligendus homo, vt in eo contrarium contrario pelli debeat, vti per aquam ignis: quid ergo foret quod aquam expelleret, quid aërem, quidnam terram, hyemen, quid æstatem? &c. Sal igitur suum sal habere vult, Mercurius suum Mercurium, & Sulphur suum sulphur: id natura demonstrat: in similibus expetere similia se.

CAPVT VIII.

VT fundamentum ac initium istius absoluatur philosophiæ, sciendum est salia rursum in duas partita vias fore: videlicet vnã quæ curam & sanationem recipit: & alteram, quę non admittit eas. Nam vt in terra fluxus aquarum existunt, qui tolli minimè possunt, in corpore pariter occasiones aliquæ non possunt amoueri: nonnullæ super terram abeunt, vt fontes aliqui, postmodum autem redeunt: non secus habentur salia, quæ hoc ipsum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non existunt, sed exsiccantur, & reuertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt antea, qui iam exsiccati non redeunt amplius eo loci, verùm aliò discurrunt: itidem accidere solet in homine. Similia multa reperiuntur, quæ medicina sua, necnon ars eius aufert & exsiccat, vt per Solem, aërem, atq; tempus fieri suis viribus videmus, quæ quidẽ omnia pariter in medicina sunt. Quare si medicus recepta componere velit, eiusmodi res quærere naturales debet, quæ soli similes vel aëri comparatione sunt, & non elementis, non calida, frigida, sicca, nec humida capere, sed corpora cõtra corpora, hæc ipsamet sua secum deferunt elementa. Verùm enimuerò prout in terris aquæ multæ sisti nec exsiccari possunt, non secus in homine fluxus quidam, vbi iam occasionem acceperunt effluendi, non iuuant auersiones, minùs exsiccationes. Quandoquidẽ atq; res aliqua sumpserit iter ad vltimam suam materiam, ad quam omnino corrupta sit, non potest ampliùs reduci, quamuis ad hoc regimina quædam abstinentiæ, exsiccationes, exhaustiones, & similia sint excogitata, quæ quidem omnia diutiùs non iuuant, quàm noua congregatio fiat humorum: quibus remedijs humoristarum duntaxat vtuntur consilia, sed frustra. Nisi medicamentum aut cura fuerit conditionis eius, cuius morbus ipse, vana sunt omnia remedia, quòd eis minimè curetur. Hæc est morbi conditio, videlicet vt sit reducibilis ab vltima sua materia, cuius in via fuerit, ad primã.

Vt quum

Vt quum lignum aliquod ardet, nisi per aquam eius ignis extingui valeat, nihil iuuat amplius, at qua præ manibus existente, iam adest remedium, sic vt lignum solum sit igne sine. Si tamen lignum amplius non fuerit, sed carbo, non iuuat extinctio, cùm ad lignum à carbone redire possibile non sit: carbones enim tales manent, aut accensione transeunt in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adesse, quæ reduci debeat ad primam, sic vt id quod absumptum fuerit, abeat, quod autem adhuc restiterit, seruetur. Salia similiter pondere suo diminuuntur, vt lignum pro parte iam adustum, & pro parte non: & non pondere solùm, at multa salia prorsum ab homine fluentia recedunt, quibus iam expurgatis, eorum damna facilè curantur. Quapropter medicus ista iuxta Philosophiam perpendere debet, vt cognoscat, an fluxus expurgatus sit, vel in via diminutionis, & eo finito, cura facilis erit, vt etiã per se fieri queat, quòd eius materia penitus effluxit. Accidere quandoq; solet, vt pars vna fluat, altera non: aliquando parumper, & postea cesset, ac per se, qui terminum hunc attigerit, fœliciter, at non artificiosè curabit. Eiusmodi fluxus etiam fiunt inæqualiter: nam sæpe corrumpitur sal quodcumque fuerit, sibiq; foramen excauat, quousque deueniat eò quò tendit: sudore corpus ipsum penetrat vsq; ad cutem, ibidem congregatur, operationemq; suam aggreditur. Euenire solet etiam vt cesset ibidem, & alio loco se recipiat, in quo non aliter operatur, quàm in priore, pòst ab eo recedens iterum in alium tendit: eius rei causa est, quòd species eiusmodi salis per corpus huc atq; illuc discurrentes, cataractas suas quærant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inuenta sunt: hîc declinant, ibidem assurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera salium fiunt, multisq; locis inueniuntur, in quos erumpunt: non semper tamen, quòd emoriantur, vt vno loco, vel duobus tantùm reperiantur, quæ si diutius viuerent, aut vigerent, multis aliis extenderentur. Si mulier plurimi fluxus in corpore cessant, & in mortem vsq; manent, qui si diutius vigerent, ampliarentur. Philosophia namque docet, hominem etiam in seipso globulum & sphæram esse, res prædictas omnes continentem: ei necessarium est igitur, vt microcosmicorum conditiones probè cognoscat, in quibus similia cum sibi similibus cõueniunt, cùm in Theorica, tum in Practica.

Animaduertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leuiter agatis, at optimè ponderate prius, quid præ manibus habeatis, quidq; vobis faciendum sit. Nam si fluxus eiusmodi curaueritis, necatis homines: itidem facitis, quum præter naturam eorum reprimitis eos. Si curaueritis vlcera per se curabilia, videte vt indicare possitis ea rursum eruptura, vel aliter hominibus imponitis. Non

enim

enim propter ſalia medicina creata fuit, ſed propter manifeſtationem artis in proximi dilectionem: æger ſiquidem veſter eſt proximus ô medici, quapropter eſt quod curetis eum ex ordine, quo Deus curas in medicina creauit. Poſtquam ſanus fuerit ope tua, tu proximus eius es: item eſt quòd ipſe tibi gratias referat, vt ille qui cuperet à te ſibi fieri, ſi tibi hoc ipſum prȩſtitiſſet, quod erga ipſum impleuiſti. Medicinæ veritas igitur conſiſtit in philoſophiæ fundamento, poſtmodum cura feliciter ſuccedit erga Deum & homines. Abſque fundamenti huius cognitione quid eſt tua charitas? quam etſi libenter exerceres, iſta mors eſt alterius. Habe cognitionem artis igitur, atq; naturæ, nec non lucis iſtius.

LIBER SECVNDVS DE CVRA VLCERVM.

CAPVT I.

CIBVS atq; potus ad ventris impletionem à Deo non ſunt ordinati, ſed ad naturæ contentationem: quæ ſi ieiunium expetat, id obſeruetur: ſi famem, abſtinentiam, &c. Item non ſolùm illi ſunt ad ventriculi famem ſedandandam, & ſitim hepatis aſſumendi: verum etiam ad iſtarum corporis partium in officijs, quȩ habent à natura ſuſtentationem, & eorum quæ corpori deficiunt ſupplementum. Nedum enim caulis eſt nutrimentum, at medicamentum etiã: ſic & rapæ, caro, panis, &c. Vinum etiam ſitis appetitusq; non tantùm expletionem continet, ſed medicamentum. Aqua ſimiliter non ſola potum exhibet, ac cereuiſia, fructuum ſucci, lac, &c. ſitim extinguunt. In iſtis autem hæc ſeruanda potiſsimùm differentia eſt, vt non ſolûm appetitus hepatis & ventriculi ſedetur, verùm etiam ipſa neceſsitas ex ordine ſuppleatur. Hæc eſt neceſsitas, vt corpus ea ratione cibis & potibus contentetur, vt per iſtos in ſanitate conſeruari queat, & eius morbi pelli: nam in eis arcana, myſteriaq; magna latent. Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen à medicis haud benè cogniti ſunt, & peius in vſum aſſumpti. Morbi reperiuntur, qui repletionem habere neceſſariò volunt. Scitis enim vlcus eſſe, quod lupus appellatur, hoc aſsiduè repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli ſunt. Item varij ſtomachi reperiuntur inter homines, vt canini vix ſatiabiles, iſtis eſt danda repletio, quòd hæc ſanitas eorum ſit. Sunt & vrſini ſtomachi, qui melle delectantur, atque

rebus dulcibus,istæ sibi sanæ sunt,sic de cæteris conditionibus atq; naturis. Vt in brutis peculiares conditiones repartitæ sunt, stomachorum hominum etiam diuersæ proprietates existunt: aliqui libenter oleribus vescuntur, acetarijs, &c. quare vaccei ventriculi sunt:alij carnibus,qui canini reputantur:piscibus alij,qui lutræ stomachi dicuntur:sic de reliquis.Hac de causa Deus,quòd hominum ventriculos in tam diuersis appetitibus posuerit, etiam tam varios cibos atq; potus ordinauit. De naturalibus & agnatis à natura dicta sint hæc appetitibus,& non gulosis: gulæ namq; stomachi suam peculiarem sumunt originem in cibis atq; potibus.

Varia sunt vini genera, prout etiam diuersæ conditiones hepatum existunt, & potuum appetitus varij, hic ad iulep,ad hydromel alius,ad aquam ille, vel ad ceruisiã, fructuumúe succos, aliosq; nondum inuentos,quibus iecur delectatur, & qui medicis iuxta similes conditiones cognoscendi sunt ac ordinandi:natura siquidem hoc nos docet,ex ordine suo seruare diuersimodè.

Ad salium fluxiones accedit maxima deprauatio per sale conditarum carnium,aut similium piscium esum:nam eiusmodi sal carnibus aut piscibus admixtum vnà cum suæ substantiæ corruptione facilè præbet occasionem sui simili sali corruptionis. Idipsum etiam efficiunt acuti cibi,multis aromatibus conditi, prout zingibere,pipere,nec nõ alijs salibus,vt raphano,sinapio,alleo,similibúsq;. Hæc omnia corruptionem accelerant, quòd sal accedat ad sal, mercurius ad mercurium,& sulphũr ad aliud sulphur. Sic in stomacho cibi triplices coquuntur ex tribus illis corporibus,pariter in hepate fit ex potibus. Quapropter medici peritia consistit in eo hac in parte,vt hominem in spiritu salis cognoscere discat: postea sal vnumquodque, tum ex natura similem cibum, in eo sale constitutum,ne hunc administret: nam eo pondus augebitur, quo fieret ex abundantia quæpiam eruptio. Verùm contra sal amarum est medicina sibi simile sal,sed dulce, non amarum: contra sal asperum suum, at mite:contra siccum simile,sed humidum, & ita consequenter iuxta proportionis demonstrationem. Eiusmodi seruata prius concordantia, tum demum adest in cibo regimen & potu, vt in his tribus continetur verè salibus ad sanitatis conseruationem adductis, & contra morbos præseruationem. Quare quum irruperunt morbi, iamq; sumunt argumentum, subsequitur etiam ea quæ dicta est necessitas.

Animaduertendum etiam, ad salis fluxum alios accidentales accedere, prout videtur in torrentes alias aquas incidere semper velle. Non aliter ad salis fluxum alij duo fluxus concurrunt, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentorum sal accidentale, salis corpori naturali coaptant, ea ratione, qua nutrimen-

tum in

tum in ſalis fluxum conuertitur pro parte, ſimulq́ fluunt. Latius ex poris venarum & carnis liquor affluit, & ſudor qui cruor eſt ibidē, & guttatim in eiuſmodi fluxus decidunt, ac ita propter vicinitatem in ſuam eſſentiam tranſmutantur cum alijs, & ſimile ſeducit hac via ſibi ſimile. Sic triplex ſalis fluxus efficitur, qui corpus eſt pro tertia parte: videlicet ex ſale ciborum & potuum ad huius tertij corporis nutrimentum exiſtente, ex cruore, tum ex liquore & ſudore, qui in carne ſunt: affluxus iſti tres per vnicum excitantur. Hæc à me dicta ſunt, vt repletio vitetur prorſum in ſimilibus, at potius abſtinentia ſeruetur, id eſt, ex ſignis fluxuum & vlcerum tantùm ordinetur ipſa dieta vel abſtinentia. Quo facto ſalis corpus virulentiam relinquit, citiusq́ perſanatur vlcus: nam exſiccatur corpus eius, vt non valeat amplius ad cutem fluere, ſed ſuo loco manens exſiccari cogitur. Similis exſiccatio minimè fieri poteſt, niſi corpus ſalis mitigatū ſit, aliàs iterum fluendi ſumet occaſionem. Non tamen hac de cauſa volo, vt abſtinentia medicamentum ſit, aut æſtimetur, ſed Empiria ſolùm, quæ aliquo tempore locum habet: nam aliquando per nimiā diuturnitatem æger moritur, aut incidit alius accidentalis morbus: tum loquuntur imperiti medici, niſi hoc aut illud obſtitiſſet, omnia ſe bene habebant, &c.

Sancti pijq́ viri ſtrictam in eremis viuendi rationem ſeruarūt, non (vt nonnulli dicunt) quòd hac via ſeſe caſtigare voluerint, ſed potius vt vitam longam conſequerentur, quam etiam adepti ſunt. Non per ſe repererunt, eiuſmodi cibos atq́ potus ad longam vitā idoneos eſſe, verùm à ſpiritu medicinæ didicerunt per diligentem inueſtigationem. Dietam igitur habuerunt ad vitam longam. Etenim quicquid homo deſiderat, idq́ ſumma diligentia proſequitur, acquirit. Sic etiam Iohannes Baptiſta vixit ab adoleſcentia ſua, vſq́ ad ſui decollationis diem abſq́ morbis, ea de cauſa, quia cibus eius mel fuit, non permiſit, vt ſal in ſuam tranſiret malitiam, neq́ mel cibis alijs admiſcuit, nec vino, ſed locuſtis ramorum arborum tenellis & virentibus: quare ſanus admodum vixit, non ob ſanctimoniā aut meritum erga Deum, ſed propter ſobrietatem, quæ decuit eius officium. Huius vita victusq́ ratio medicis in exemplum eſſe deberet, qui conſilium ad ſanitatem hominibus dare cupiunt. At cùm ipſi turpiter, immundè, nec non adulatoriè medicinam factitent, conſilium in regimine coquinæ ſolùm adhibent, non autem ad ſanitatem, ſed in quantùm videtur eis cibum non defluere. Tales medici prorſus ad chirurgiam ſunt inutiles, vt in ea regimen aliquod inſtituant, verùm ad repletionem tantùm. Alij qui victus rationem iuxta neceſsitatem intelligunt, ſanos conſeruant homines, & quos curant viuificant, id eſt, in ſanitate perſeuerantes efficiunt. Hoc dico ſolùm, vt medici per exempla ſanctorum ad abſtinentiam naturæ,

ſuos admoneant quos curant, vt ſani facti, perſeuerent in ſanitate.

Cùm igitur adſint exempla certorum hominum atq; ſancto-rum, per quæ iudicare poteſt medicus, qua ratione componi recepta debeant, ab exemplis videlicet piorum, & non Epicureorum, ſequitur inde medicamenta reperiri, quæ dictos morbos externos intrinſecùs, & extrinſecùs perſanant. Nam prout vulnera potionibus curantur ab internis extrà, non ſecus & cibis fieri poteſt, ad hunc modum ſcilicet, vt butyrum, caro, panis, herbæ, vinum, aqua, &c. talia ſint, vt locum potionis vulnerariæ ſuplere queant: nam eiuſmodi cibis nutrimentum aptum ſit ſuo corpori. Si conſolidatiua ſint, & mundificatiua, conditiones iſtas etiam in corpore ſeruant, idq; conſeruant iuxta ſuam naturam. In nutrimentis naturæ conditio talis eſt, vti medicamentum vnumquodque nihil aliud exiſtit, quàm inſtauratio quædam ægri membri, confirmatio, ſuſtentatióque, nec non augmentatio ſanguinis & carnis ei competentium. Cùm ergò cibus nutrimentum ſit, æquum etiam eſt, vt ad hunc modum adhibeatur, quo membrum ægrum ab eo conſolationem recipere valeat, & ſui lumbi nutrimentum ibidem inueniat, auxiliũq;. Hac de cauſa nutrimentum in ſe medicamentum continere debet, non quòd ſtomachus illud inſtar medicamenti cuiuſpiam deglutiat, verùm vt nutrimentum digerat: ſic de iecinore iudicandum. Poſtquam latius & ad loca ſua deuenerit, adeſt naturæ balſamum, quod hoc ipſum recipit, & potentiùs eo factum, abſumit vnà cum eius cauſa damnum: hac via pars ſimilis illi parti ſuam poteſtatem adimit, integramq; reddit Anatomiam, ac in priſtinas vires ſuas reddit, ſic vt fluxus amplius emanare minimè poſsint. Poſtmodum ſanatio per medicamentum in cibis ſitum ſequitur, hoc eſt, progreditur in finem vſque.

Si verò ſumpſeris ea quæ proueniunt ex herbis, vt ex lacte butyrum, fac vt eiuſdem vaccis plurimum ſalis adhibeas lambendi, nec non vulnerarijs herbis alas, vt ſerpentina, hirundinaria, agrimonia, &c. tandem ab earum lacte butyrum extrahas, edendum præbeas ægris, & bibendum lac, excepto caſeo: nam vires herbarum vulnerarium non tranſeunt in alia lacticinia, ſolum in lacte manent, aut in butyrum ſe recipiunt. Animalium quæ lac non exhibent, carnes adminiſtrentur eiuſmodi nutrimento factæ, vt ſuprà de lacte habetur, inde nil niſi bonum oriri poterit. Hac ratione ſuillæ carnes Iudæis prohibitæ ſunt, quòd inde morbos, & lepram conciperent, quum eis in eſcam adhiberẽtur. Conſuetum eſt enim vt omni quod immundum fuerit cibentur porci, qui ſi vt ſuprà narratum eſt alerentur, quæ caro ſuilla vel porcina foret excellentior? Herbæ vulnerariæ pariter ad hoc optimę ſunt, vt ſerpentina ſimilesq;: nam iſti cibi malignos ſalis omnes ſpiritus digerunt. Reperiuntur herbæ

quædam

quædam quæ ſumptæ vel comeſtæ,quæuis vlcera perſanant, cancrum etiam atq; lupum: verùm Latinis carent nominibus, Grecis, Arabicis,Caldaicis,&c.veteres enim & primi medici nullam faciũt mentionem earum,aut Pandectæ falſo perperamq; nobis traductæ fuerunt. Verùm contemptui ſunt habitæ, virtutes earum tamen innumeræ, nec non inexplicabiles ad vlcerum curam exiſtunt. In Germania naſcuntur abſque nominibus: non eſt enim qui nomina dederit, vel audiuerit hactenus : quare ſi noua darem eis & prima, vitio mihi verteretur.Nihilominus quum herbarium in lucem venerit,eas manifeſtabo formis atq; figuris, quæ hoc loco poni minimè poſſunt,vt intelligantur. Ponam tamen inferius vocabularium ſub huius libelli finem, quo quidem intelligentur admirandæ virtutes earum ſupra quæuis extrinſeca medicamenta. Meo tempore ceruiſiæ iuxta ſuam artem coctę ſunt, cum additione dictarum herbarum,quæ ſingulis diebus potæ, præter alia mirabiliter curarunt vlcera,fluxus quoq; repreſſerunt,qui prorſus incurabiles exiſtimabantur.Item in vino ſuſpenſę hocipſum effecerunt,at non tam citò, quòd vinum aduerſari magis quàm prodeſſe conetur.Similiter hydromel excoctum fuit, vt ſuprà de ceruiſia dictum, quòd iſta fuit excellentius In iure carnium etiam coctæ, mirabiles curas operatæ ſunt,etſi prioribus decoctionibus in cura tardiores,ad anni tertiam partem videlicet: curata ſunt ad hunc modum vlcera, quæ multis annis patientes ſuos torſerant. Aequum eſt igitur, vt earum faciamus hoc loco mentionem, quo quum herbarius venerit in lucem, per eiuſmodi remedia ſubuenire poſsitis hominibus,illa relinquentes,in quibus auxilij nihil hactenus inueniſtis, ob quæ meritò vilipendimini. Mirandum eſt ſanè Germanos medicos, in præſentem vſque diem tantum expertos non fuiſſe, quo potuiſſent eiuſmodi herbis indere nomina, deq; ſuis viribus & virtutibus aliquid ſcribere:ſolùm iuxta veterem picturam dicere,ſi quidem eſt,eſto. Percipere non poſſunt etiam aliquem fore, qui fideliter ægris ſubuenire cupiat:ſolùm id vt pecuniam habeant omnes curant, hoc modo curatur nemo.

CAPVT II.

POſito vero corpore prout ſuprà, ſequitur inde cura per admixtionem,quę ſimilis exiſtit:vbi verum corpus adfuerit,cura cõſiſtit in herbis vulneralibus,alia via tantum præparatis, quàm herbarum communis præparatio fieri ſolet,coctione ſcilicet cum vino veteri,vel commixtione,repurgationeq; ſimul cum recenti, poſtea potis,&c. Non ita hoc loco: fieri liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum: Qui præparare conſolidæ radicem nouit, & per ſe,vt bibi queat,medicamentum habet ad vlcera,ſic de cæteris herbis & radicibus; excepto ſolo, quòd ſine mixtione vel addi-

tione preparentur in potionem, & bibantur, non vt in vulneribus. Optimæ ſunt ad hoc negotium & opus herbæ Conſolida, Serpentina ſolida, Perſicaria, Ciclamen, Chelidonia, & aliæ plures quæ hactenus in vſum non venerunt. Ad hunc modum in potiones adducuntur. Accipe conſolidæ radices optimè raſas & repurgatas, contunde: poſtmodum adde panis tantundem, & iterum tundendo ſimul commiſce, plusq́ panis adde, tandemq́ poſtea ponas in veſicam porcinam benè ligatam, & in fimum equinum calidiſsimum, in quo maneat aliquo tempore, ſingulis octonis diebus aſpiciendo. Fiet inde rubea materia quædam, & poſtremò pultium inſtar mollis: non prætereat verum tempus, id eſt, in fimo longiori tempore, quàm decet non relinquatur. Extractum poſtea torculari fortiter exprimatur, ſecus manente paſta duriſsima: cui paſtæ plus addito panis, & putrefac vt ſuprà, tam diu proceſſum hunc ſeruato, quouſq́ radix & panis expreſſa penitus exiſtant. Accipe tandem ſuccũ eiuſmodi viſcoſum, & per ſe putrefac in vitro ſuo tempore, poſtea deſtilla totum in cineribus, & ab eo quod aſcenderit ſepara phlegma per balneum, vt nullum aſcendat amplius. Manet in vitro conſolida, pane quidem in phlegmatis albi forma per balneum ſeparato. Non ſolùm in conſolida proceſſus hic ſeruari poteſt, ſed in omnibus alijs herbis & radicibus vulnerarijs etiam, quarum numerus magnus eſt, & quæ poſtquam in præparationem adductæ ſunt, nedum vlcera manifeſta, verùm etiam occulta curant intrinſeca, pariter oſsium & pudendorum rupturas, vt per ſaniculæ radicem albę, ſimilesq́. Succus eiuſmodi vulnerarius aut oleum ita præparatum, adminiſtrari debet cum admixtione medicamenti ſalini, prout ſuprà, vel vino bibendum, aut in aqua deſtillata, quo curantur vlcera quæuis, ab internis ad axteriora. Et quamuis hic nouus proceſſus exiſtat, & non vetus, nihilominus maioribus præditus virtutibus, quàm veteres omnes, cùm in illo ſubſtantia rerum in corpus tranſmittitur, & ſpiritus eius non ſolum, qui minimum auxilij præſtare poteſt in ſimilibus. Admirandæ reperiuntur in montibus herbæ, nec non alijs in locis, quę non ſunt in vſu, ruſticis magis notę quàm medicis ipſis, & per ſeipſas rudi modo mirandas virtutes patefaciunt: præparatæ quidem operationes perficiunt incredibiles, vt etiã Apotecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ diſcipulo nihil vtilius, qui diſcere perquàm optimè cupit, quàm vt in varias regiones peregrinetur: hoc fit vt audiat ac videat ea, in quibus omnes libri ſurdi cæcique prorſum exiſtunt. Quandoquidem ſchola medicinæ tegulis non, ſed integri firmamenti, cœliq́ magna teſtudine circumtegitur.

CAPVT III.

VLceroſis ordinandi cibi potusq́ ex herbis ad id medicamen con-

congruis,alijs prohibitis in finem vſque ſanationis. Quo facto primum capitulum præſupponendum venit, ex quo dieta ſumenda eſt. Verum quia materia peccans prę manibus exiſtit,eam vnà cum cibis repurgare conueniens erit. Eiuſmodi purgatio fit ante cibi ſumptionem duabus horis, poſtmodum eſt quod edatur, idꝗ ſingulis diebus continuandum erit abſꝗ intermiſsione. Hæc purgatio competens vlceribus, talis non eſt, qualis humoriſtarum illa: nam ibidem humor non eſt,quod iſti putant: quare nihil præter vlcus purgatur,non ſtomachus,non cutis,nec ſimile quidpiam. Proceſſus iſtiuſmodi purgationum conſiſtit in iſtis corporibus,nempe vitriolo,tartaro,eſula,centaurea, ſylanda, iuniperiꝗ locuſtis. At quod iſta purgent alio modo non præparata,hac de cauſa præparari prius debent,quàm ad iſta præbeantur. Anatomiam vlcerum ſolùm purgant,vt poſtmodum ea purgatione facta, reliqua corpora, ſcilicet incarnatiua, & conſolidatiua ſuas operationes exercere valeant.

Præparatio vitrioli.

Suſpendantur eius vnciæ quinꝗ in viginti menſuris vini, & cum iſto repurgentur. Eius vini ſumatur cochlear vnum vt ſuprà narratum eſt.

Præparatio tartari.

Tartari liquoris deſtillati libra,in vini recentis menſuris quadraginta, repurgetur vt ſuprà per ſe naturaliter,& eius vini cochlear vnum detur qualibet vice.

Præparatio centaureæ.

Maceretur hæc in aqua ardente, poſtmodum extrahatur eius eſſentia quinta,iuxta communem vſum. Huius extracti guttas adminiſtrabis decem in aquæ deſtillatæ ex herbis vulnerarijs vno cocleari, prout ſuprà diximus.

Præparatio eſulæ.

Huius virentis radicem & herbam,atꝗ ſemen in ſero lactis coquito,quouſꝗ liquorem habeas:hunc exprimito, coquendoꝗ ſuauiter elixato,donec indureſcat:eius adminiſtrabis aliquantulum ſingulis diebus manè potandum. Lac omne ſiquidem hoc loco ſumitur,eo modo,quo tyrus in theriaca.

Præparatio ſylandæ.

Coquatur in aqua ciclaminis deſtillata,cooperta quidem in vitro per horam,expreſſa poſtmodum aqua, recenti ciclaminis aquæ permixta bibatur manè ſingulis diebus ad quantitatem vnius coclearis.

Præparatio iuniperi locuſtarum.

Præparandæ ſunt in liquorem cum oleo de ſpica: hunc vino permixtum partibus æqualibus adminiſtrabis.

Et quamuis alia multa reperiantur eiuſmodi ſimplicia contra fluxus ſalium,principalia tamen enumeraui,quibus contentus eſto.

Medicus omnis defectus hominis cognoſcens, eosq; ſupplere cupiens iuxta poteſtatem à Deo conceſſam, per naturæ medium, primò funditùs quidnam ſit corpus hominis, & in quo ſit conſtitutus hic, vnà cum ſuo corpore materiaq; ſcire debet: eo cognito, facilè reperiet quid ſibi faciundum ſit. Abſq; ſcientia fundamentoq; nemo debet medicinam aggredi, maximè chriſtianorum, quibus veritas inſita eſt. Verùm Gentiles atq; Iudæi quoduis pro ſuo præſumunt facere arbitrio.

THEOPHRASTI PARACELSI

BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ

Doctoris, de Cura vulnerum, libellus excellentiſſimus.

IN vulnerum cura tres habentur viæ, prouenientes ex vero fundamento huius artis, quarum prima vulnerarijs in potionibus conſiſtit: ſecunda quidem in fodicationum emplaſtris: tertia verò ſita eſt in Balſamis. Plures viҿ reperiuntur, narratu minimè neceſſariæ, cùm tres quҿ dictæ ſunt principaliores exiſtant in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingreſſus, feliciter cedet, quare fictitias alias, miſerasq; fugito vias.

PRIMA VIA.

De potionibus vulnerarijs.

VNa quæq; potio vulneraria debet accidentia quæuis arcere, ne vulneribus incidant. Quamobrem iſtas habere virtutes binas oportet: vnam ad vlcera curandũ: alteram ad arcendum accidẽtia.

Ad vulnera curandum, iſtæ ſunt excelentiores herbæ, videlicet agrimonia, pyrola, alchimilla, ſanicula, ſerpentinæ omnes, conſolidæ, betonicæ.

Ad præueniendum accidentibus iſtæ ſunt potiſsimæ, ſcilicet hirundinaria, meliſſa, veronica, ciclamen, &c. coquatur ex iſtis vulneraria potio ſecundum vſum, & in potum adminiſtretur.

Eſt quod ſcias in his, quantò citius vulnus aliquod curatur, tantò melius ac felicius operari te. Et ſi fortè non obſtantibus eiuſmodi potionibus accidẽs inciderit, ad mortem id fieri iudicato, vel in diuturnam infirmitatem. Procede vt ſequitur hoc infrà poſito capitulo.

Potio vulneraria.

Recipe Pyrolæ manipulos duos, Ciclaminis, Saniculҿ ana manipulum vnum, Alchimillæ manipulum ſs. Coquantur in duabus menſuris vini, iuxta communem vſum. Decoctionem iſtam in potum adminiſtrabis manè veſperiq;. Verùm herbas à quibus decoctionem

ctionem elixasti, super vulnera ligabis, admixto pauco sale, procedesq́; secundum ordinem ad vulnera necessarium. Hæc potio curat vnumquodq; vulnus sectum aut fodicatum. Caue solùm ne quid alterius admiscueris medicamenti.

SECVNDA VIA.

De fodicationum emplastris.

Est quòd hunc per fodicationũ emplastra curandi vulnera modum notetis. Aequum foret cætera vos fictitia relinquere, putaticiaq́; medicamenta, manentes in vero medendi fundamento, cum tot signis demonstrationibusq́; sufficientissimis admoniti sæpius estis, illa non sine plurimis accidentibus in vsum vnquam assumpta fuisse, contracturis aut morte, similibusq́; prouenientibus ex eis. Quapropter vsum fodicationum emplastrorum tenete, quo vos haudquaquam nec ægri vestri seducemini.

Emplastrorum eiusmodi conditio talis est, vt accidentia quæuis auferant applicatione secunda, nihil corruptionis accidentalis aut contrarietatis admittant, &c. Quare propter hęc arcana sua notate compositionem eorum, vt eam probè cognoscatis. Melius est enim vnicum hoc medicamentum, quàm ars integra quam factitatis. Vnumquodq; fodicationum emplastrum ex quadruplicibus compilari debet, quadruplici ratione. Prima quidem ob sanationem, quæ cera fit. Secunda vt accidentia quæ vulneribus indies & singulis horis incidunt, amoueantur, sic vt in eis nullatenus maneant: idipsum fit per gummi. Tertia, vt alia quibus vulnera præter accidentia subiecta sunt, veluti putredini, vermibus, corruptioni carnis, & similibus, auferantur, & hoc per consolidatiua maiora, masticen, myrrham, &c. quicquid per ista crescit, optimum est sub eo processu, qui positus est antea. Quarta, vt præseruet à spongiositate carnis, scabie, pruritu, aridura, contracturis, & similibus aliis vt sequitur, idq́; per mineralia, prout lithargyrium, marchasitam, antimonium, calaminarem, & similia. In istis quatuor ars vera componendi fodicationum emplastra consistit, in quibus etiam cura sanatioq́; vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quàm artis habent.

Compositio fodicationum emplastri.

Recipe Ceræ, Lythargyrij ana lib. 1. Calaminaris, Colophoniæ, ana ℥ ij. ß. Olei communis lib. 1. ß. Liquescant igne leui cera, colophonia, & oleum simul, postea lythargirium & calaminaris cõtusa, tritaq́; subtiliter sensim inijciantur ac decoquantur ad emplastri iustam spissitudinem, incombusta postmodum imponantur gummi hæc, vt sequitur.

Recipe Oppopanacis, Sarapini, Bdellij, Ammoniaci, Galbani ana ℥ 1. ß. præparatorum tamen, & in aceto coctorum priùs. Et post-

quam aliꝭs admixta fuerint,addantur isti pulueres.

Recipe Corallorum alborum & rubeorum, Mumiæ, Myrrhæ, Thuris ana ℥ 1. Antimonij ℥ ſs. Croci Martis ʒ ij. His aliꝭs admixtis partem adiꝭce larignæ masticis, deinceps effunde. Postmodum hypericonis oleo, necnon lumbricino cum additione Camphoræ vnciæ ſs. agitato manus inter, & serua.

Non est quod excusationes quæras in descriptione hac, neq; vt sumptus fugias, aut multitudinem abhorreas simplicium, at potius adhibe diligentiam in his quæ te securum faciunt, in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac aliꝭs, quæ minimè curare debes, solùm relinque medicamento curam: ipsum est medicus, tu verò non.

Alia compositio fodicationum emplastri cuiusdam, ad vlcera cùm vetera, tum recentia, nec non ad vulnera quæuis excellentißimi.

Recipe Galbani, Oppopanacis, ana ℥ 1. Ammoniaci, Bdellij ana ℥ ij. Terantur omnia minutiſsimè, ponanturq; per diem & noctem in ollam fictilem & vitreatam, affuso quidem optimo aceto ex vino facto. Postmodum coquantur in eo, suaui tamen igne carbonum, vt gummi liquescant, quo percepto calida in saccum effundantur, & exprimantur, vt separentur à fecibus, quæ sunt abiꝭciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tamdiu, donec acetum euaporatum sit omnino: semper agitanda sunt ne comburantur. Hoc serua mundiſsimè coopertum, ne quid incidat. Postea sume olei oliuarum libras duas, ceræ nouæ libram ſs. quæ in ollam fictilem vitreatam & satis magnam ponantur super ignem carbonum, & sensim liquescant. Iniꝭce tandem litargyrij minutiſsimè triti libram vnam & ſs. paulatim & succeſsiuè semper agitando, quousq; permixta sit, & spadicei coloris fiat materia, vel in eum incipiat conuerti. Postmodum accipe gumi priùs coctum ad quantitatem nucis, & iniꝭce qualibet vice tantundem, quousq; intrarint omnia, mixtaq; sint aliꝭs rebus & colliquata: videndum interim, ne materia plus æquo calescens efferueat, cùm per se valdè calida sit. Postremò hæc addes.

Recipe vtriusq; aristologiæ rotundæ, Calaminaris, Myrrhæ, Thuris ana ℥ 1. Tritis terendis, & iniectis affundatur olei laurini ℥ 1. & vltimò therebinthinæ puræ ℥ iiij. coquantur agitando summa cum diligentia. Quum scire voles an satis cocta sint, eius parum in frigidam aquam pones, & si non adeò mollis adhæserit, benè se habet, sin minùs, & adhæreat ipsis digitis, coquatur latiùs, donec optimè cocta sit materia. Depone post ab igne, & in magnam peluim aqua plenam effunde, postquam infrigidatum fuerit, vt manibus eam tractare valeas, istis oleo camomillæ vel rosaceo perunctis, amalgama tribus aut quatuor horis, & mundo vase reconditum emplastrum hoc serua: quinquaginta post annos, æquè bonum est ac recens, vel anno primo factum.

Vsus.

Vſus.

Iſtius emplaſtri virtutes innumeræ ſunt ad vlcera vetera, nec non recentia, ſiccat, mundificat, carnem bonam producit, conſolidat, ac ſanat vna ſeptimana magis, quàm aliud integrò menſe: putre fieri non permittit, aut corrumpi, nec malam carnem excreſcere: neruis truncatis aut contuſis optimum eſt remedium, ferrum, lignum, plumbum & alia de vulneribus attrahit ſuperpoſitum eis tantùm. Venenoſorum animalium curat morſus, ictusq́ꝫ: matureſcere facit apoſtemata cuncta ſola ſuperpoſitione: contra cancrum, fiſtulam, ignem perſicum, &c. eſt excellentiſsimum, & ad mitigandos omnes dolores.

TERTIA CHIRVRGIÆ VIA.

De Balſamo.

BAlſamum aliud nihil eſt, quàm medulla Mumiæ. Mumia ſiquidem eſt balſami corpus, quare medicus vtēs balſamo hoc, iuxta naturam operatur optimè. Verum eſt olea præparata deſtillataq́ꝫ vocari balſama, ſed à nullis præterquàm imperitis medicis: non cōtinent enim in ſe Mumiam, ex qua ſanatio procedit omnis. Nullam ego friuolorum oleorum eiuſmodi facio mentionem. Sal etiam balſami naturam habet, non quòd balſamum exiſtat, vel mumia; ſed eorum eſt ſuſtentaculum: continet enim vuluus mumiam, cui ſal applicatur in ſua præparatione plenum.

Haud imitandi ſunt, qui dicunt, hîc frigidum, calidum, humidum, aut ibi ſiccum: iſta quidem contra naturam adducūtur in vulnerum curis, cùm accidentia ſint. Quum verum aſſumitur medicamentum, iſta non occurrunt. Graue nimis atq́ꝫ damnoſum eſt medicamentum, accidentibus obnoxium, quòd eorum curæ contrariæ ſint, contrario modo pariter ſuccedunt. Huius rei cauſa latet in ſcatularum varijs coloribus.

Deſcriptio Balſami talis eſt.

Accipe Mumiam cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis, & aliquo vaſe recluſa vitreo ponatur in digeſtionem, per ſeptimanas quatuor. Poſtmodum ſeruetur hoc digeſtum, quo quidem humectanda ſunt aſsiduè vulnera, donec perſanata ſint.

Finis libelli de Balſamo.

THEO-

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ DO-ctoris, de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, Cancris, & maculis ortis à natiuitate Liber.

DE ORIGINIBVS ARTIVM.

CAPVT I.

CVM Deus Opt. Max. nedum cuncta quæ necessaria sunt hominibus ad cibum & potum, ac ad sustentationem creauit, sed etiam omne quod ad eorum sanitatem & commoditatem est vtile, nec non ad vitã longam necessarium, idq; per diuinum verbum suum FIAT, vt in Genesi legimus: hæc omnia non solùm visibilia vel sensibus obiecta fore voluit, verùm etiam occultis & magnis viribus naturalibus dotauit, suaq; virtute cunctipotente confirmauit, vt indubiè nobis credendum sit, immutabilia sic in finem vsq; sæculorum omnium permansura. Verùm quòd parum admodum ista cognoscamus, eius nos ipsi causa penitus existimus, eò quòd ita neglig ẽtes, desides, & mox fastidio simus affecti, quum discere querereq; debemus: id facere nos tamen oportet, si naturam in suis magnalibus & mysterijs cognoscere volumus. Deus enim creauit eam eiusmodi viribus atq; virtutibus ornatam, vt non occulta maneret in eis, vel istæ laterent in ipsa: verum vt vniuersaliter omnibus hominibus, cunctis etiam creaturis venirent in vsum ad earum commodum & vtilitatem.

Quînam tamen homo primus Adam hæc omnia nouerit, & naturam ipsam in suis viribus atque rebus supernaturalibus perfectißimè, valde miratu dignum, præsertim quòd post sui creationẽ & ante lapsum, lucis naturæ prorsum expers foret, creaturarumq; Dei nullam haberet notitiam, sed in Paradyso cum Eua sua coniuge viueret ac ambularet in summa simplicitate. Postquam Deus tamen eos in tentationem eam incidere permisisset, item serpentem seducere mulierem appetitu scientiæ, cogereq; vt morderet in pomum, istudq; marito præberet comedendum, quod serpens eis pollliceretur multa (prout in primo libro Moysis legimus) inquiens: Omnia vobis innotescent, bonum atq; malum, imò similes Dijs eritis, vbi de fructu hoc ederitis. Quod etiam statim factum exstitit, etsi postmodum valdè pœniteret eos effregisse transgressosq; fuisse mandatum Dei, qua de causa fuerunt extra Paradysum eiecti. Serpenti minatus est vtiq; Deus per mulieris semen, Christum videlicet, capitis contritionem. Hac via docti fuerunt Adam & Eua, nec

non in

non in luce naturę peritiſsimi facti. Horum omnium ſerpens ex permiſsione Dei cauſa fuit, & vti doctor eis exſtitit. Quapropter non ſine cauſa in præſentem vſq; diem ſerpentes, & pręſertim Germanici, maximas, & imperitis incredibiles potentias, ac ſupernaturalibus virtutibus perſimiles adhuc retinuerunt.

Scitote igitur primum ſerpentem in Paradyſo nedum poteſtatem & vires habuiſſe ſolùm Adamum & Euam ex peculiari permiſsione ſecretoq; diuinis tam altè in luce naturæ ſublimandi vel inſtruendi, ad boni & mali cognitionem: verùm etiam poſt illum cæteri ſerpentes omnes vt ſupradictus in finem vſq; mundi: eiuſmodi magnaq; myſteria ex natura, & potiſsimùm ex voluntate peculiari Dei retinent & habent. Inde colligi poteſt, non ſine cauſa tam alta myſteria naturę ſerpentes in præſentem vſque diem poſsidere, tum etiam non pręter occaſionem lapſum primum, & mandati Dei tranſgreſsionem per ſerpentes accidiſſe, cùm Deus omnipotens ei plus myſteriorum, & altiorum quàm aliјs quibuſuis animalibus, viuentibusq; ſuis creaturis tribuerit & appropriarit in earum creatione: quare non mirandum eſt magis per ſerpentem, quàm per aliud animal lapſum accidiſſe. Sciebat enim Deus penes arborem, quam ſummè prohibuerat primis noſtris parentibus, habitare ſerpentem. Quamuis concedendum, in eum intraſſe diabolum, & per ipſum eſſe locutum iſtum: quod etiam non ſine cauſa fecit: optimè ſciuit enim, animal hoc in luce naturæ tam egregiè dotatam eſſe per Dominum creatorem pro ſui natura vt ipſemet diabolus. Inde factũ eſt (vt ex prouerbio dicitur) quod ſimilis in ſibi ſimilem intrarit, & ita ſit ex ſerpente, necnon diabolo facta conſotiatio quædam.

CAPVT II.

QVo autem progreſſu tamen id fiat, vt ſerpens homini tam abſtruſa myſteria naturaliter ſuæ lucis naturæ patefaciat, omne bonum atq; malum, item ſimplicium omnium & creaturarum proprietates & vires doceat (quod inexpertis fieri ſupernaturali quapiam arte videtur) breuem de primo ſerpente vobis inſtructionem dabo.

Scitote ſerpentem hunc per bona verba non, dulcem vocem, neq; per conſtellationes, aut aliàs magico modo hominem in lapſum incidiſſe, verùm per morſum in pomum tantum: nam hic eſus niſi contigiſſet, in peccatum non incidiſſent. Vnde ſatis colligi poteſt, ſerpentem pomo ſuum effectum inſeruiſſe, nec non eſſentiam ſpiritualiter, non ſecus ſi corporaliter in tota natura ſubſtantiaq; ſua fuiſſet in eo. Simplex in his minimum habere guſtum valet: exiſtimo hac de cauſa margaritas ante porcos non eſſe proiјciendas. Intelliget me ſine dubio ſapiens. In vltimo libello meo Myſteriorum non ſolum hunc proceſſum perfectè proſequar, verum etiam alia

multa ſecreta pulcherrima propalabo. Quare his paucis hoc loco ſatis habeto.

CAPVT III.

QVanquam antea de his ſcribere nolui, nec aliquo librorum meorum hactenus memini, tamen quòd ſummè neceſſarium fore videam, nedum medicinam, verùm etiam omnes alias artes & ſecreta naturæ plantari denuò, cùm paulatim in obliuionem tranſeant, & ab imperitis contemnantur. Id ego veram in punitionem exiſtimo fieri, quòd ſumma Dei myſteria donaq;, non vti dona diuina recognoſcantur ab hominibus. Ea de cauſa Deus irritatus, illa nobis è manibus eripiendi quæ dederat, occaſionem habet, aliisq; dandi, gratiamq; ſimilia, nec non alia plura tanquam dona ſua cum gratiarum actione cognoſcendi.

Cùm igitur de ſerpente tractare propoſuerim, æquum erit vt latius quid emolumenti ſit ex partibus eius ortum enarrem. Scito- te pro parte linguæ, hanc admirandè plurimùm in ſua potentia ſeſe demonſtraſſe. Quamobrem plurimi geſtarunt eam admirabiles effectus, videlicet contra quæuis arma, viſibiles & inuiſibiles inimicos, eisq; feliciter ſucceſsit, & in maximam victoriam in bello nedũ, verum etiam ad alia negotia multa, magis quàm dici queat.

Ad hunc modum etiam venereus famulatus intentionis ſuæ compos factus fuit, quamuis narratu nimis indignum exiſtat, non tamen ea de cauſa mentionem facimus huius, vt quiſpiam vtatur ea nequitia, ſed quo videatur, quàm admirandè naturæ vis appareat. Quanquam in iſtis & ſimilibus fides cooperatur addendo vel minuendo ſecundum vſum. Nonnulli partem iſtam hominibus ad cor exterius ſuper nudam carnem alligarunt, qui laborarunt internis apoſtematibus propter eiuſmodi regiones, & ita venenum citra cutis apertionem extraxit, vt inſtar guttarum adhærere viſum fuerit, quo ſemper abſterſo, rurſus illa pars applicata eſt, iterum, ac tam diu donec nulla gutta prorſum apparuit: hac via patiens ſanus euaſit.

Cum bufone ſimiliter agitur, vt alio loco dicimus, dempto ſolo quòd hic viuus à capite baculo perforetur acuto deorſum, & in aëre ſuſpendatur, donec ſiccetur, poſtmodum linteo mundo prorſus inuolutus ſuperligetur: ad hunc modum è patientibus omne venenum attraxit. Verum vno tantum raró ſatis fuit ad liberationem patientis, quapropter iuxta reſpectum iſtius & morbi toties alius bufo ſimilis applicandus erit, quouſq; non inflentur amplius, aút in tumeſcant, tum demum extractum fuerit omne venenum, ac ita patiens curabitur. Non propterea quòd animal ſit ita horrendum, reiiciendus eſt vſus eius in medicina, ſed vt magnum habendum in ea naturæ myſterium. Optarem pro parte mea, vt ad omnia forent attractiua, maturatiua, & corroſiua medicis in vſum: plures ad vitæ

retentio-

retentionem curarentur, quàm hactenus actum ſit.

CAPVT IIII.

MVltò maiora quàm ſuprà poſuimus, per dictam partem ſerpentis, & membrũ adimpleta ſunt, quæ hoc loco ſuprà quod recitare prolixum, lectoribus tædioſum foret. Verùm vbi de curis magicis agam, nedum de hac, verùm etiam de alijs longè maioribus rebus & viribus ſupernaturalibus legi poterit abundè ſatis, & quã varia geſtarint veteres, quæ ſupernaturales vires atq; virtutes demonſtrarunt, in grauiſsimis ægritudinibus ac defectibus, in quibus terræ natura nihil efficere poterat, pepulerunt & curarunt. Operationes in iſtis ita potentes extiterunt, vt geſtatione ſola vires ſuas demonſtrarint, homines mirabiliter ab armis omnis generis tutos reddendo, ab omnibus inimicis eorum ſimiliter ipſis felices admodum ſucceſſus & victorias adferendo, pluraq; narratu minimè poſsibilia. Verba quædam inuenta ſunt, caracteres, ſigilla, ſigna & mirabiles imagines in carta virginea depictæ, nonnunquam in metallis celatæ, præſertim in Gamahi, vt carneolis, ſaphiris mirum in modum, & varijs formis hominum, animalium, ac diuerſarum figurarum, quæ ſingula mirificas & ſupernaturales vires in ſuis operationibus manifeſtarunt, vt etiam pro parte ſcriptæ reperiuntur, prout à Ptolemæo, Virgilio, Alberto magno, &c. Cùm tamen authorum eiuſmodi libri iam extantes, à ceremonialibus ita corrupti ſint, eis nullatenus fidendum, niſi quis prauum à bono ſeparare nouerit, nucleum eliciens, abiectis corticibus.

CAPVT V.

NEc non eſt quòd quiſpiam putet me velle homines impellere, vt credant, aut his vtantur: at id in cuiuſq; ſitum eſt arbitrio. Quanquam Virgilio, nec non Alberto magis quàm alijs ſcriptoribus eſt credendum: nihilominus optimum quod ſciuerunt, ſibi retinentes ſubticuerunt, ſecum in tumulum deferentes. Quare nihil excellentius præ manibus iam exiſtit, quàm ipſe Techellus ſcripſit, etſi minima ſcriptorum pars eius extet, quòd penes eos qui habent illa contemnantur, ea de cauſa, quia Iudæus fuit, magnus tamen in Iſraël magiſter extitit. Verum quòd iſta parui fiant ab imperitis & inſcijs, ars maxima præſtantiſsimaq; Magica, nec non Cabala tranſierunt in obliuionem, & ab inexpertiſsimis contemptæ Sophiſtis iacent. Non conſiderauerunt iſti rudes homines, omnipotentem Deum ſuo populo, Iſraëlitico ſcilicet, manifeſtaſſe tunc temporis plus in luce naturæ, quàm poſt aduentum Chriſti factum ſit hactenus. Quamuis in Theologia naturales & ſupernaturales artes omnes contentas habeamus, vt inde valeamus eas omnes addiſcere, quod ſimplicibus hominibus occultũ eſt, & longè difficilius quàm vt ab eis intelligi queat. Eſt etiam impoſsibile mihi cuiuis aſino ru-

di, vt infanti pultes in os ponere, ſed legito ſumma cum attentione Salomonem, & prophetas, cum nouo teſtamento, & reperies ibidẽ ſupremum totius mundi contineri theſaurum occultum.

Vt ad propoſitum de ſerpente redeam, ſcitote in eius cute vel ſpolio magnas latere vires, nedum ad vulnera, quum puluis eius eis iniectus fuerit, verùm etiam geſtarunt illud plurimi ſuper brachiũ nudum, quo tulerunt arma, victoriamq; conſequuti ſunt. Inde puerperæ circum collum aut corpus oppoſito, victoriam in puerperij conflictu habuerunt, citiſsimeq; liberatæ fuerunt. Sed non omne ſpolium ſerpentis id efficit, illud ſolum, quod ipſemet ſerpens exuit & abijcit à ſe, prout cornua ceruus. Pariter de lingua putandum, nõ omnem habere virtutes, at illa tantùm, quæ de ſerpente viuo adhuc eruitur.

CAPVT VI.

IAm ad ſerpentis concluſionem perueniamus poſtremò de hoc notato, pinguedinem eius & carnem in ſe maximam curationem continere, non ſolum in recentibus vulneribus, at venenoſis morſibus etiam, in vlceribus, &c. Multas alias virtutes habent, & per præſertim ipſa caro medicamentum eſt excellentiſsimum, vbi primum abſciſſum caput fuerit, & cauda (pulſo prius ab eo ſudore, qui venenum eſt eius) truncata & abiecta ſimul ambo. Breuibus iſta comprehendo, quòd alibi latius tractem, quare contentus his paucis eſto.

De conſecrationibus, & ſerpentum adiurationibus vt aliquid adferamus. Iſtæ contra Deum atq; naturam factæ ſunt. Quamuis admittam eos hoc medio domitos & mites reddi vinciq;, tamen id fieri minimè debet, non magis quàm ſuperſtitiones & Idololatria, quæ neminem ægrotum aut ſanum efficere deberent, cùm id vera fide per naturam facere poſsimus, alijs quæ dicta ſunt omiſsis. Verba quædam ſupra ſerpentes prolata faciles & quietos eos efficiunt, ac obedientes. Item præſeruatiua nonnulla habentur, quæ tutos vtentes eis faciunt à ſerpentum & aliorum animalium venenoſorum morſibus: quæ varia ſunt, vt alibi ſcribimus. Quanquam de ſerpente cuius antea memini, parua cura habenda eſt, quòd in ſuo genere ſit optimus, verùm de alijs pleriſq;, nec non crocodilis, ſalamandris, atq; baſiliſcis maxima, quæ ſub genere ſerpentum contenta ſunt omnia, hominibus inimiciſsima, venenumq; ſuum in eos dirigentiá. Quamuis in Germania raro vixq; reperiantur, nihilominus eorum oportuit meminiſſe, quò melius ab eis cauere poſsint homines vbicunq; fuerint. Melius præſeruatiuum non noui, quàm ſit camphora in oleo petroleo, vel oleo de S. Quirino ſoluta, quantum poterit eo ſolui, & manus, pedes, ac aliæ corporis nudæ partes inungendæ ſunt: poſtmodum cum ſerpentibus tutò poterit agi verſariq;. Si tamen

men hæc medicina præferuans contra periculofifsimos ferpentes, vt illi funt qui fagittarij dicuntur, eò quòd eminus in homines irruant, non fuit fufficiens: item illi qui mortuis vefcuntur corporibus,& crocodili,nec non bafilifci,qui homines afpectu folo necant: aliqui fuprà fe Gamahi geftarunt, in quibus homines fub finiftro pede ferpentem habentes celati fuerunt, fuper quem fteterunt ad caput. Hoc fuit penes antiquos optimum atque fupremum ad ifta præferuatiuum. De his Techellus præ cæteris optimè fcripfit authoribus omnibus,verùm à Sophiftis nebulonibus intercepta funt iftius fcripta viri,vt plebs communis priuata fit eis:quæ fibi retinuerunt,aliaq; friuola ftultiloquia fubtruferunt in locum, & falfas opiniones. Hac ratione proprium venati funt honorem, quod fummè deplorandum eft. Contrà quid agendum,actum eft, quare Dei iudicio relinquendum.

Vt harum finem rerum attingam,exiftimo haud fore neceffarium eas hoc loco tractare latius, at libro, quo de Magicis agam fecretis,& fimilibus alijs:quare fatis de tractatu ferpentum,&c.

CAPVT VII.

SVnt & alia præter ferpentes animalia quædam horrenda prorfum,& contempta, quæ myfterijs maximis dotata funt. Vt bufones,de quibus tertio capitulo dictum eft anteà, maximum in pefte remedium exhibent, & in morfibus venenoforum animalium, exficcati, necnon alligati, citò venenum extraxerunt omne, vitam ægris conciliantes, vbi cætera medicamenta nihil prodeffe potuerunt. Videmus etiam per eiufmodi remedia morpheam ftatim à fundamento prorfus extirpatam fuiffe, quum viui cocti fuerunt in oleo,quo damnum hoc inũctum perfanatum eft,& alia multa, quæ putaticij medici tanquam fabulas exiftimant,ego verò fecretifsima quædam arcana.

Similiter aranea, quæ horrendifsimum animal exiftit, quàm egregium contra febres quartanas remedium adhibet? quum infcius eam nucis corticibus inclufam geftarit æger in quartum vfq; diem? Item in Salamandra, quàm varia tentarunt alchymiftæ, donec repererunt artem conficiendi per eam aurum atq; tincturam ad metalla:quamquam in medicina haud vtilis exiftit,nihilominus ob ea quæ dicta funt laudabilis,tractatu quidem periculofifsima,quòd celerrimum venenum habeat, & potentifsimum,quare cauendum ab eius tactu,&c.

CAPVT VIII.

POftquam de venenofis & horrendis animalibus egimus, alia communiora quædam adducamus: puto vos nõ ægrè laturos, vt mos putaticiorum hactenus medicorum fuit, omnia fimplicia, quæ non funt apparentię magnę,fed facilè haberi poffunt,contem-

nere tanquam inualida: non considerantes Dominum Deum frustra creasse nihil, sed vnumquodque peculiaribus dotasse viribus ac virtutibus,iuxta suam voluntatem.

Quòd hæc autem ignoremus, eius ipsi nos causa sola sumus, ob nostram negligentiam,incredulitatem,& in perquirendo naturæ lucem pigritiam, &c. Tum si quispiam alius in quærendis Dei donis maximè sudet,quo prodesse posit alijs, atque docere conetur: ita prauæ naturæ sumus, vt ingrati labores eius vilipendamus nedum,at etiam carpentes irrideamus. An hæc fideli medico displicere non debeant?

Hoc à scriptione me retraxit, quanquam antea vos inter me numeraui, sum tamen vester indagator & inuentor, qui libenter vos meam artem omnem quàm apertissimè scripsissem ac declarassem, & veluti pueris in os pultes indi solent,intulissem: nisi me vestra detinuisset ambitio, nec non proprij commodi laudisque venatio,qua vobisipsis honores adscribitis alienos, & non eis à quibus habetis artes. Quare mea prorsum non estis arte digni, quamuis optimè sciam vos ea plurimùm indigere, si veri medici essetis, haberetisque tantillum in proximum charitatis. Cùm tamen loculorum vtilitatem, vxorum vestrarum coquinam & arcas magis quàm ægros curetis, est quòd eam vobis laudem attribuam, etsi me perperam inculpetis. Nil boni de vobis loquor,non sine causa tamen,sed quia loculorum estis medici tantum, quos melius curatis omnibus corporis morbis, quo fit etiam vt splendidas domos ædificetis, vt palatia,aureos gestetis annulos, bysianasque vestes, &c. Vos mihi improperatis leues opes meas, & vestes humiles quas habui, gessique: verum si tantas extorsissem ab ægris pecunias,easque venatus fuissem, & loculos meos potiùs quàm ægros curassem vt vos, ditior vestro quouis forem: quamquam & sic longè sum vobis opulêtior omnibus. Constantiores diuitias enim posideo quàm vos, videlicet artes,quæ meæ diuitiæ sunt artes optimæ: nam eas fur à me nõ auferet, non ignis aliquis nec deprædator, nisi vitam adimat, nec propterea posidebit illas, cùm in me sint occultæ nec non inuisibiles, quare mecum recedunt vti ventus. Ecce tales opes habeo,quę domos,prædia, vestes, & pecunias excellunt, ac omnia quæ posidetis,cùm sint permanentes. Et quamuis pecunias meas cum bonis viris absumam,nihil de capitali mihi deperit,hoc artes existunt,quę nunquam auxiliante Deo me deserunt.

CAPVT IX.

PRoposui de quibusdam tractare simplicibus, & præsertim de quibusdam animalibus, & morbis ad quos pertinent, quorum nullus medicus ante me fecit hactenus mentionem, puto quòd ignorarint,aut si fortè nouerint,ea cõtempserunt,sic vt in obiuionem tran-

transſierint. Primò ſcite vermem terreſtrem omnium maximè vulgarem, quem lumbricum vocant, & pluuialem, quòd iſtius tempore prorumpat extra terram. Quis putaret iſtum virtutem & myſterium in ſe tantùm continere, contra genus omne vermium, ex morbis orientium, & potiſsimum in panaritio, vel pandalitio morbo digitorum, qui vermium inſtar eos maximo dolore corrodit, ac intolerabili, ſic vt noctes atque dies ægros torqueat, noctu maximè, quare veteres hunc morbum rodentem vermem appellarunt: nec ſine cauſa, cùm ſcirent eum verme pellendum eſſe, curandumq́. Proceſſus eius ad hunc ſe modum habet.

Recipe vermem iam dictum paruum aut magnum, iuxta reſpectum perſonarum atq; dolorum. Nam ſi homo ſenex aut mulier exiſtat, vel dolor ipſe magnus, tantò maior lumbricus aſſumendus eſt, vt morbum eiuſmodi ſuperare valeat. Superligandus eſt linteolo digito, vel ei loco in quo dolor maximus exiſtit, & maneat ibidē viginti quatuor horis, aut donec viuit: eo mortuo, curatus eſt morbus, & vnà cum verme mortuus. Non quod hoc per incantationē, idololatriam, aut ſuperſtitionem fiat, ſed ex naturæ viribus & operationibus. Inde ſatis colligi poteſt, omnipotentem Deum nihil æquè paruum, ſimplex, vel deforme ſuper terram creaſſe, tam cōtemptum nil, quod in hominum ſanitatem eſſe non debeat.

Cùm tamen iſta paruum aut nihil vobis in crumenam aut in coquinam adferant, ea minimè pati poteſtis, at contemnitis & irridetis, imò prorſum eradicatis, quod ſanè deplorandum venit. O quot ego iuui, quos medicina veſtra perdideratis, à quibus nihil mercedis accepi, vt interim alios multos ſubticeam labores, quos in pauperum gratiam libenter impendi, nihil ab eis cupiens: contrà vos Doctores, ne lotium fruſtra conſpicitis, quantò minus pedites vel equites ægros inuiſitis, non numerata pecunia ſatis ampla? Singula penes vos ordinata ſunt, quibus obuenire nemini licet: cuique lotio batzius conuenit, ſchedulæ groſſus, viſitationi floreni quadrās, & equitationi ſuper aſinum florenus medius: apud chirurgos ſutioni florenus integer. Eſtne hoc opus crumenæ magis quàm curationis ægri? non ſatſcio quid aliud ſit. Hic integer veſtræ medicinæ ſcopus exiſtit: vt ſi non ægris, crumenæ veſtræ ſatis abundè ſubuentum ſit.

CAPVT X.

Vò de vermibus rationem abſoluam, ſcitote latius, eos nedū habere vires curandi panaritium & ſupprimēdi: verùm alios vermes omnes in hominibus ortum & ſuſtentationem habentes, quocunq; nomine vocentur, vbi ſiccati fuerint, puluerati, nec non hominibus intrinſecus adminiſtrati cum quouis liquore: in caprino lacte melius: vermes omnes ad hunc modum expellunt ab inte-

ſtinis & ſtomacho per ſeceſſum. Per eundem etiam ſyrones expulſi fuerunt, aridura ſanata, nec non membrorum dolores maximi. Itidem de ſylueſtri mure putandum, hunc myſterium ad ariduram in ſe continere maximum. Idipſum de cancro hunc in modum: aliqui ligatis ei manibus applicarunt eum ſuper locum in quo morbus cancer extitit, ac rubedinem effecit, ibidemq; mori permiſerunt, pariter & morbus ille mortuus eſt. At ſi fuit apertus, vnoquoq; fodicationum emplaſtro curari ſe permiſit.

Ad hunc modum etiam febris & hydropiſin, vbi cancro fuerunt vngues omnes abſciſsi, poſtmodum ei ſuper dorſum colligati, & hoc modo rurſus in fluuium poſitus eſt, nulla tandem adhibita cura latius: hac via datum eſt homiuibus auxilium. Non quòd iſtud ſuperſtitio ſit non magis quàm quæ dicta ſunt, vt putaticij præſumptuoſiq; medici perperam iudicant, mundoq; proponunt, ſed per naturales operationes atq; diuitias, quæ huic vel illi creaturæ tales vires ab initio tribuerunt, adimpletas. Quamuis in omnibus non iuuent eiuſmodi remedia, cuius cauſa notanda venit, hæc nempe, quòd patientis vitæ fortaſsis terminus inſtet, ſic vt morbus eius mortis initium exiſtat, à quo tendit ad finem. Id putaticij, nec non inexperti medici non conſiderarunt, vbi quid ſciuerunt, eoq; ſunt vſi, fruſtratiq; ſpe ſua, quare quòd non in omnibus ſucceſſerint, falſo iudicarunt, & concluſerunt ea per ſuperſtitionem fieri, vt quum homo firmam & conſtantem eis fidem adhiberet, abſq; hæſitatione quapiam iuuaret, aliàs non: ſed fruſtraneam eſſe medicinam, vbi quis imaginaretur contrà, vel dubitaret.

Quanquam admitto imaginationem & fidem eſſe tam potẽs, vt per eas nosipſos reddere ſanos aut ægros valeamus: imò quod maius eſt, poſſumus in æternum ſeruari, vel perdi, ſecundum vſum in quem aſſumptæ fuerint. Quare non fruſtra Chriſtus tantùm de fide locutus eſt, vt etiam infirmos curando ſemper dixerit, Fides tua te ſaluum fecit, aut fiat tibi iuxta fidem quam habes. His nos admonet medicinæ, medicis quoq; fidem ab ægris adhibendam eſſe, iuuareq; poſſe credendum firmiter: non comprehenduntur hoc loco putaticij, ſed medici fideles tantùm, & veri, qui de ſalute ſuorum patientum anxij ſunt, vti Chriſtus. Non eſt etiam quòd facilia media ſuſpendantur, quorum nonnulla recitauimus. Nam legentes Scripturas ſacras & exempla quæ continent, perpendimus & videmus, Chriſtum atque Prophetas graues admodum infirmitates leuibus curaſſe medijs, vt quum ipſe Chriſtus oculos aperuit cæco ſimplici luto cum ſaliua. Propheta ſimiliter curauit peſtem, ſuperpoſitione ficus vnius. Alia pleraq; ſimilia habemus in Scripturis exempla, quæ recitare longum foret. De virtutibus notate latius.

CAPVT XI.

Aliæ

ALiæ multæ virtutes in cancris inuentæ ſunt, vti maximum in igne perſico refrigerium, contuſi quum fuerunt, & ex eis ſuccus expreſſus & applicatus. Aliqui conflarunt vnguentum ex eo, quo curantur aduſtiones omnes aqua calida, vel igne, pice, aut aliqua pinguedine factas: compererunt hoc medicamentum alia queuis in ſimilibus excellere, ſimiliter in calidis & circumrodentibus vlceribus: in doloribus maximis & intolerabilibus capitis, vt patiens etiam putaret intellectum amittere, ſolùm tempora capitis illinendo: pariter ad vlceroſa mulierum vbera maximum præſtiterunt auxilium. Vrinam cient, & calculum aut arenam, & ſimiles hominum defectus pellunt per vrinam: nullum in ſumma tartarum in corpore naſci permittit, at vehementer arcent. Quare qui veſcuntur eis, ac vtuntur aſsiduè, non eſt qui calculum vel arenam curent, cùm ab eiuſmodi morbis ſummè præ cæteris omnibus præſeruent.

Iam de crudelibus, tyrannicis, & alienis ab omni pietate medicis aliqua dicenda ſunt, qui cancrum, vermem & ſimilia tollere preſumunt, abſciſionibus, aduſtionibus, & corroſionibus per aquas fortes. Aliud fundamentum non habuerunt, quàm quòd per corroſiua putarunt eos morbos fore ſuperandos, quo factum, vt hominum dolores in martyria conuerterint, non conſiderantes eiuſmodi per ſe defectus corroſiuos exiſtere, ſedatiuisq; potius quæ dolores mitigant, vtendũ eſſe, quieteq; ſanitatem introducendam. Contra ſemper hæc friuola ſtulta nimis eorum opinio fuit, vt malum malo vincerent & curarent. Ego verò dico, dolores membrorum quoſuis ad optimam quietem adducendos per ſedatiua: ſequitur inde ſanatio. Exemplo tibi ſit homo valdè cholericus, qui non ſimili cholera, verberibus & malis verbis mitigari, ſedariue poteſt. hoc loco ſimiliter fieri credendum. Itidem de mœſtis & peccatoribus intelligendum, iſtorum triſtitia cordisq; mœror gaudio conſolatione q; pelli debent, vt abſolutione per Euangelium: hæc eſt ſumma contra peccata recognita per pœnitentiam vera medicina. In iſtis etiam eſt quòd conſideretis, bono malum euincere, non econtra: negotium enim hoc non intellexiſtis hactenus. Curare voluiſtis falſa medicina veſtra cancrum, & vermem occidere, quod nonnunquam accidit, ſed patiens ante hos mori coactus fuit. Alij truncationibus, aduſtionibus, corroſionibus, & ſimilibus tortorum operibus & martyrijs eiuſmodi prouinciam aggreſsi fuerunt, ſpem in auripigmento fixam, & in ſublimato mercurio habentes. Quamuis in calcinato magno, dulciq; mercurio ſublimato, nec non oleo dulci mercurij, & potiſsimum in eſſentia quinta dicti mercurij maxima ſanatio conſiſtat, nedum iſtorum, ſed longè maiorum, vt ſyronum, fiſtularum, lupi, ſimiliumq; hîc nón adducendorum: non tamen vt ex montibus eruuntur ad medicinam aſſumenda ſunt. Cùm ergo

vos

vos eorum præparationem ignoretis, meritò pariter ab eis abſtinere vos deceret, aut prius ab alchymiſtis addiſcere, vt illa poſſetis in ſuum verum gradum adducere: poſtmodum illis vti, non prius: nam bene vobis aliàs minimè cedent: ſed vt ſuprà de mortificationibus dictum eueniet. Poteritis cancrum & vermem quandoq; pellere, ſed pectus, pedes, digiti, manusq;, naſus, aures, & ſimilia membra priùs abedentur, tum oportebit eiuſmodi morbos vnà cum ſuis perire membris aut regionibus. Iſtæ curæ non debent à Magiſtratibus tolerari, ſed maxima ſeueraq; plurimùm in eiuſmodi medicos animaduerſione tolli. Ne quid obliuiſcamur eorum quæ ad iſta pertinent, animaduertite, lupum ſanatum fuiſſe ſimiliter vnguentis & cataplaſmatibus ex lupinis carnibus & pinguedinibus compoſitis. Curę plures iſtiuſmodi narrari poſſent, cùm tamē principales poſuerim, reliquas omitto, latiùs experientiæ tuæ committens.

CAPVT XII.

VT in finem intentionis meæ perueniam, hoc meis præſentis libelli capitulo poſtremo, ſupremam ſanè curationem & occultiſsimam in concluſionem patefaciam, quæ cunctas alias excellit plurimùm. Notate primum, intollerabilia nedum vlcera, quæ vermes à veteribus rodentes appellata fuerunt, vt cancer, lentigo praua, fiſtula, lupus, &c. ad hunc modum per ſibi ſimilia perſanata fuiſſe: verùm etiam alia quædam animalia ſibi ſimilibus ablata, prout ſi homo forma viſibile quodpiam ſignum in corpore geſtet à natiuitate, ſine dolore, per matris imaginationem, conceptum, vel ad aliquam rem appetitum habentis, aut præ timore vel incuſſo metu, quæ macularum eiuſmodi cauſa ſunt, & maximè poſtremum. Quanam id via fiat, vt per imaginationem talia mater fœtui adhuc in vtero ſuo exiſtente valeat inferre tactu ſui corporis, & non fœtus, ſuę rationes habentur in libro quem de imaginationibus conſcripſi: quo loco nullam iſtarum feci macularum ab vtero matris conceptarum mentionem, quare hoc libello tractare volui, & hoc breuiter. Notate igitur proceſſum earum per ſimilitudinem.

Demus te vermis imaginem viſibilem, coloreq; ſimilem in maculæ forma quouis corporis loco habere. Perquirendum eſt à matre primùm, cuius generis eiuſmodi vermis extiterit, cuius magnitudinis, coloris, & formæ, cum tempore, die videlicet, hora, minutoq; quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: tertiò perquirenda eſt iſtius occaſio, tactusq;. Si tamen exactè ſingula per matrem addiſci nequeant, quòd rarò cuncta recolant: ab aſtronomia & Magia petentum erit: iſtæ ſiquidem artes perfectiſsimam inſtructionem dabunt. His à te cognitis, eſt quòd eiuſdem generis vermem accipias vnum, omni proportione correſpondentem, & ſi vi-

uus ille fuit de quo mater imaginationem concepiſſet, viuum etiam ſumere decet, ſi verò mortuus, & mortuum accipito, quem eodem etiam tempore quo matris accidit imaginatio, ſuper maculam ſeruata concordantia quauis ligato, & viuum in mortem vſq; relinquito, mortuum autem vſq; ad putrefactionem immotum. Et ſi fortè matri ex appetitu contigiſſet, infans eo ſatiandus venit, & contentandus: ſi tamen ex timore terroreúe, ſimile quid infanti fuerit incutiendum interea temporis, quo ſuperligatur vermis. Ad hunc modum eradicatur à fundamento vermis extra carnem, non tamen extra cutem intrinſecus. Ad hoc aſſumenda eſt aqua fortis, vel regis vehementiſsima, tum priùs aqua recenti lota cutis, illa perlinienda, & eiuſmodi cutis in octo vel quatuordecim diebus ad ſummum auferetur, & recens ac munda naſcetur alia. Hac via poteris nedum animalium quaſcumq; maculas eius delere generis: verum etiam fructuum & creaturarum omnium, per ei ſimile quod matrem ad imaginationem traxerit.

Breuibus itaq; propalaui curationem occultiſsimam inter omnes, qualem ante me nullus poſuit aut ſcripſit. Nec ea de cauſa vereor, quia primus in hac re fuerim, cùm egomet expertus ſim veriſsimum eſſe remedium, quod etiam ob oculos ponere poſſum. Hoc ipſo meum hunc libellum concluſum volo.

FINIS.

D. THEOPHRASTI PARAcelſi Chirurgia vulnerum, cùm recentium tum veterum, occultorum & manifeſtorum vlcerum, &c.

CVI LIBRI DVO, PRIOR DE CONTRACTVris: de Apoſtematibus, Syronibuus & Nodis alter, acceſſerunt, per interna & externa medicamenta curam eorum veram continentes.

TRACTATVS PRIMVS DE RECENTIBVS VVLNERIBVS.

CAPVT I.

De prima vulnerum aſpectione.

APPRIME neceſſarium, vt in quouis Chirurgo prudentia, tum ars & experiētia ſimul coniunctæ ſint, & mox atq; vulnus aliquod inſpexerit, eius optimum iudicium faciat curę, finisq;: ne ſeſe temere iactans ab exordio, plus minúſue quàm præſtare valeat, polliceatur,

vel ex

vel ex natura queat fieri. Verbum omne ſuum ex poſsibilitate naturæ ponderare debet. Nam ſi quàm ipſa patitur maiora promittat, quò latius progreſſus fuerit, eò res verget in deterius, infamiæq; non tam incurret non exiguam: ſi verò pauciora, nihilominus quod artis ſuæ nullam habere certitudinem videbitur, dedecori ſibi fuerit adſcribendum. Quapropter vtrumq;, ſcilicet artem atq; naturam æqualiter ſibi cognita fore debent, aliàs earum altera deficiente, quicquid operabitur, fruſtraneum nedum erit, verum etiam in ruinam patientis. Nulla ratione cogi ſe natura permittit, nec in aliam proprietatem, aut qualitatem quàm ſibi conſentaneum verti. Si remedijs itaq; non congruentibus fuerit vſus, labefactabit eam. Siquidem eſt quòd medicus omnis ipſam, & non ipſa medicos vllo modo ſequatur. Hæc eſt ergo ſumma Chirurgiæ methodus, vt ea medicamenta nota ſint, quæ naturæ maximè conueniunt: quibus etiã cognitis, curas aggredi quiuis tutò medicus poterit.

Membrum aliquod ictu ſeparatum à corpore, non poteſt iterum affigi. Quòd ſi etiam vllo modo fuerit affixum, in priſtinum locum reſtitui ſine defectu minimè poterit: nec id quod ad contracturam alicuius membri, vulneratum. Mortale non eſt in curam cum retentione vitæ ſuſcipiendum, nec omne quod impoſsibile: nam fatuum foret, irriſioneq; dignum.

Diſce igitur tu Chirurge, quæ palàm ſunt oculo tuo cognoſcere, quo ſcias quid ars & natura valeant, in hiſq; progredere.

Et quanquam practica manualis omni ex parte ſcripturis exprimi non poteſt, vt ſunt vulnerum concluſiones, & ſimilia: nihilominus dexteritate propria per aſsiduam experientiam habitum cõtrahente, diſcito non contra naturales concluſiones agere, ne monſtri quid excites præter naturam, aut excreſcere facias.

Signa quæ in vulneribus maximè cognoſcenda ſunt.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæúe mala ſigna vulnerum exiſtant, & quid accidentis immineat, quid illa ſignificent, vt occurrere valeat indies, & obſtare. Quandoquidem ſi corpus ſanum ab accidentibus tutum non ſit, quantò minus ægrum. Hæc ſi non intelligis, ipſum te fallis, perdiſq; patientem, cùm reſiſtere non poſsis accidentibus, artiq; fidas, quam etiam non calles. En quînam in ægros & vulneratos in maius vitæ ſuæ diſcrimẽ ponas, cùm idipſum quod contemnis, vulnere longè periculoſius exiſtat. Contra quum huiuſcemodi prænũcia ſigna malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obſtruere facilè poteris, laudemq; tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia, iudicioq; præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creuerint, hoc eſt, donec optimè didiceris. Nihil hoc loco ſuperbia, iactantia, vel arrogantia proſunt, at ipſa vera ſci-

entia.

entia. Hæc ſentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in alijs, quòd finem expectare vix è millibus vnus diſcipline ſui voluerit, ſed ferè ſemper in magiſtros euaſerunt omnes, antequam veri diſcipuli dici mererentur.

Ægrotis ne permiſeris quod noxium eſſe putes: nam ſolent ali qui petulantia ſua curam applicatam etſi felicem peruertere. Cùm igitur obedientia poſsis à multa ſollicitudine curaq; ſubleuari, coge ſi potes vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quàm errorem tuum deplorare te, ſeq; ſui ruinam, indulgentia tua factam. Euenire ſepiſsimè ſolet, vt ex permiſsione vel minima, quam ipſe Chirurgus noxiam fore non iudicauit, maximum oriatur damnũ, quo ſibi dedecus etiam, atque meritò contemptum conciliat, velut artifex ignarus artis. Tam occulta eſt hominis natura, vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat, qui vel minimam occaſionẽ quęrit, aut ægro vitam, vel tibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quàm parũ eſto ſollicitus. Cùm tot & tam varia ſint accidentia, quæ circumuallant hominem, vt omne vulnus fermè dijudicari mortale magis quàm curabile debeat: nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis quàm in melius vergunt. Quapropter conſidera quicquid operi tuo completiſsimè conuenit perfectius, ordinatius, & minori cum defectu fabro, latomo, ſeu lapicida quouis. Hoc ergo quod ſequitur Capitulum, ſumma cum attentione legas & relegas, quò maximam accidentium partes addiſcas: tum demum opus aggredere. Quid boni maliue tibi ſuccedere poſſit, hac in re cognoſcas oportet: non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant, expectare mala, tumq; prius addiſcere, latroniq; fores, vbi iam intrauit, occludere, ſed antea. Sic fiet vt quum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo reſiſtendum ſit illis, notum habeas remedium.

CAPVT II.

Qua via rationeq; vulnus curari debeat. Quidnam ſit quod curet, quid perdat. Et quid naturale ſit balſamum in omnibus corporis membris.

IGnorari minimè debet omnibus corporis membris ineſſe balſamum naturale carnis, venarum, neruorum, oſsium, &c. quod ipſis innatum ab initio per naturam, vulnera quęuis illata ſanat. Hoc eſt: naturale balſamum in carne ſitum, naturaliter carnem, & quod in oſsibus, facturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vtpote, quoduis proprium in ſe continere medicamentum, quod ipſum quoquo modo læſum perſanat. Eſt igitur natura ſibimet proprius medicus, qui quod in ipſa deficit, optimè reparat. Hoc loco ſcitu valdè neceſſarium eſt, Chirurgum non ſanare vulnera, ſed balſamum in corpore ſitum hoc ipſum efficere. Quicunq; crediderit aliàs, aut ſibi temerè ſanationem vulnerum adſcripſerit, ſeſe,

necnon alios miſerrimè ſeducet:cùm artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullam cognitionem habeat. Verùm tu vulnerarie medice cognoſcas,cuinam in hoc negotio rei ſis aptus, & quid ars ipſa præſtare valeat,eſt quòd audias. Medicinæ manus in læſionibus curandis hoc ſolùm eſt officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinſeci balſami:ne per eos inficiatur,aut impediatur,quo minus vires ſuas exercere valeat naturales, at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tutabitur, certiſsimum eſt illud operationibus naturæ ſolis nullo modo ſanari poſſe, prout decet. Quapropter is qui hoc loco defendere tueriq́ nouerit, Chirurgus erit optimus, eaq́ ratione protector naturæ nominandus, quòd ab externis elementis contrarijs atque reluctantibus illam vindicare nouit. Externorum ſiquidem elementorum eſt maxima cura, naturæ defectibus maiores adijcere defectus. Huiuſmodi vires elementares inimicæ naturæ,per Chirurgum optimis medicamentis pellendæ ſunt:hac via poterit comite naturali balſamo felici cum ſucceſſu progredi. Nam vbi defenſionibus iam dictis in ſua quiete conſeruatur & pace, quumq́ ligationibus iuuatur accommodis, ipſamet operatur,at ſeſe perfectiſsime ſanat,carnem ac ea quæ neceſſaria ſunt pro vulnerum facultate creſcere facit. Verbi gratia,Quidnam id eſt quod carnes, pinguedinem, adipem, ſanguinem, atq; medullas ad incrementum promouet? Non homo,non cibus,aut potus. At ipſa natura vegetatiuam & augmentatiuam in ſe facultatem habet, quę corpus,potu, ciboq́ mediantibus tamen ſuſtentat: quibus & ipſa conſeruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraq́ lignū minimè producunt,ſed arbor ipſa, non ſine ipſis tamen. A ventriculo ſumatur exemplum hoc. Naturale balſamum eſt id quod ſanat, verùm vt hoc efficiat,indiget alimento,eoq́ duplici. Prius adminiſtrat cibus & potus:vnde ratio victus ordinati (quem Diętam vocant) ortum habet. Poſterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut ſuperpoſitum, hoc nutrit balſamum, vt eo celerius ac ſolidius ſanet. Eſt igitur vnguentum,aut medicamentum balſami conueniens alimentum. Hoc igitur vnicum vulnerario medico reſtat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si verò hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius,vulnera quæcunq; prauiora fieri,necnon in accidentia quæuis incidere permittet. Quum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione ſuas naturæ balſamum operationes adimplere minime poſſe. Quapropter eſt quòd munda per alimentum conſeruentur vulnera,ne quid in illis putridi fœtidiq́ reperiatur.

Purgationis pariter eſt notanda quædam in vulneribus diffe-

rentia dupliciter apparens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex ſui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum eſt, illud verò ſanies. Balſamum ſiquidem ab vnguento ſuum ſugit alimentum: quod autem ex eo ſupereſt, ſtercora dat ac immunditiam, vt reliqua ciborum nutrimenta ſolent. Ex his igitur non eſt ignoranda concluſio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationẽ excrementorum, & non ſaniei fore conſeruanda, nec in putrefactionibus. Naturæ contrarium eſt medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint ſuffocata, recentiq; nutrimento non ſuſtentata. Huius etiam enormis erroris veſtri, vos inter Chirurgos communiter vſitati (quem indies abſq; iudicio vel arte, ſineq; ſucceſſu felici committere ſoliti fuiſtis hactenus) eoſq; præſertim, quos id vitij delectat, monitos hortatoſq; velim vt abſtineant, ſcilicet à ſutura vulnerum, & conglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturam ipſam à ſua in alienam, & ei contrariam prorſus qualitatem contorquetis. Hæc medicina veſtra nullibi fundamentum habet. Hoc natura ſolùm in ſui ſanationem optat, vt à putrefactione protegatur, & medicamento congruo balſamum eius nutriatur, vt ſuprà: necnon vt excrementa vera penes vnamquamque vulnerum à vinculis diſſolutionem inuenta ſint.

Hactenus quid illud ſit quod vulnera ſanat, amplè ſatis diximus. Quicquid aliàs quàm auditum eſt, actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipſa penitus perdet.

CAPVT III.

De vulneribus quæ morti ſunt obnoxia, vel non, aut in contracturam ſui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoſcenda ſunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel ſuis membris contractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficillimum eſt, & incertiſsimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipſum ſe diſponere debet in auxilium, eò loci potiſsimùm, vbi natura ſeſe iuuare conatur, non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

CAPVT IIII.

De his quæ Chirurgo metuenda ſunt in vulneribus, aſtrorum impedimentis, & meta poſsibilitatis, eiusq; termino.

ET ſi plerunq; vulnera non ſint aſpectu periculoſa, vel talia non appareant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda ſunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera fellis commoto fuerit incuſſum, tale curatu difficilimum erit, ac valde periculoſum. Deprauantur enim hoc accidente vulnera ſic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quouſq; fellis irritatio ſedata ſit omnino, venenumq; ſuum deſierit. Siquidem ad choleram nullum aliud

remedium adhiberi poteſt melius, quàm vt per ſeipſum quieſcere permittatur. Nonnullorum etiam oculi ſuo ſunt infecti veneno, vt aſpectu ſolo vulnus quoduis inficiant: eius etiam finis eſt expectandus. Quum pleno ventre cibo vel potu quis vulnus accipit, & prę-ſertim vbi ſuillas carnes ediſſet aut ſimile quid, eo minus fit ſanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates, vt epilepſia, puerorumq́ morbi curam vulnerum impediunt. In accidentibus huiuſmodi cautum eſſe te plurimùm oportebit, maximè quòd à natura latius progredi minimè datum ſit, anteq́ vulnerationem extiterit. Si pariter ad vulnus acceſſerint infirmitates, vt aridura, fiſtula, cancer, foramina, &c. non prius natura curam admittit, quàm huiuſcemodi malorum tollantur genera. Latius igitur agere non ſuſcipias, quàm ſe naturę ſcopus extenderit. Nam ex iſtis vulnerib. plura naſcuntur, quàm vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ęgritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimùm exiſtere. Cœlorum curſus etiam varius, & operationes eius potentiſsimæ ſuis in nos impreſſionibus efficaciter agunt. Quandoquidem ſi peſtem imprimere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diuerſimodè poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur vbi cœlum infeliciter fuerit ſuis in aſpectibus diſpoſitum, & eius cura ſit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere poſſumus, quapropter in ſimilibus, infelicitatis iſtiuſmodi finis eſt expectandus. Interea tamē aliqua mutatio fieri poteſt, at non efficacior eis, quæ in curis peſtilentalibus nonnunquam viſę ſunt. Hac de cauſa maius ne ſuſceperis onus, quàm valeas contra vulnerum inimicitias exequi, ſed maturè conſidera, quales & quantę fuerint. Si medicamento potentiores exiſtant, impotenti validiorem te vincere poſſe non exiſtimabis. Abſit à te iactantia, potius ea quæ te præſtare poſſe noſti, poſtremò reſerua, quàm ſtatim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla eſt. Nonnunquam etiam euenire ſolet, vt vulnera miram per ſe naturam ipſa recipiant, non aliàs quàm lignum in ſigno contrario truncatum vermes concipit, argillaq́ non congruo tempore de foſſa, grillos producit: quod quum in aliquo vulnere perceperis, alijs remedijs id euelli vel auerti poſſe non credes, quàm particularibus arcanis quibuſdam: vt illa ſunt quæ nonnullis in herbis & ſeminibus latent, vt lignum vermes non concipere, nec argillam grillos penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in ſimilibus vtendum erit, quàm communium vſus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera ſæpius deprauari ſub optimo certoq́ medicamento vel vnguento compertum eſt, ob cœleſtes curſus curam impedientes. Non ſecus ac lignum ſub infelici conſtellatione tonſum, amplius vegetare non poteſt, nec inſitum aut plantatum quid excreſcere: vulneribus itidem (rarò licet) contingere tamen aliquando

ſolet.

ſolet. Quapropter huiuſmodi cœleſtium diſciplinam curſuum non abhorreas, at potius conare totis viribus eos diſcere: ne videaris a-ſtantibus vt calcearius, qui totum calceum extruere nouit præter inuerſionem.

CAPVT V.

De vulneribus recentibus, & vtraque medicina ſua deprauatis, cum eorum demonſtratione, quæ mortalia ſunt, aut ſaltem periculoſa.

Ligandi vulnera modus non eſt ignorandus, vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta ſuam naturam debitis ligaturis inuoluantur. Recentia vulnera ſummopere tutanda ſunt ab accidentibus, quæ damnum aliquot inferre poſſunt: horum enim contemptu, plurimùm deprauantur. Cùm igitur iſta varijs & prauis accidentibus obnoxia ſint, operæpretium fuerit ea declarare.

Conſuetum eſt hactenus iſtorum labia conſui, demum ouorum albumine conſolidari, triduoq; ſub iſta ligatura teneri: quod omne deprauationis eorum primum eſt exemplar. A futuris abſtine prorſus, vt iuxta ſecundi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, ſic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potiſsimam. Si tamen ipſa iam deprauata repereris, à fœtore corruptioneq; repurga, prout in ſecundo tractatu docetur. Iam differentiam habes inter ea quæ recentia ſunt, & illa quæ deprauata, necnon quid cum eis agendum, & qua ratione curanda ſuſcipere debeas. Quod reliquum eſt, vtere medicamentis in ſecundo Tractatu deſcriptis, & infra diem & noctem bis liga, ſingulis nempe duodenis horis ordinatè conſuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius expectaueris, operatio medicamenti propter nutrimenti conſumptionem euanuerit, & cum ea defenſio ab extrinſecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac deprauatur. Horam igitur obſerua diligenter in finem vſque. Quum tamen concluſioni propinquum fuerit, poteris vigeſimam in horam tardare, verùm huic nimium ne fidas.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & ſutura factam, altera mox inde ſequitur hęc. Reſinis vtuntur in altera ligatura, quandoq; cera non præparata, ſeuo & oleo mixta: nonnunq; æris viridi, maſtice, thure, gummi, &c. quæ ob nimium calorem nõ conueniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbent opportunum. Sugunt igitur ab his vulnera ſuccum valde noxium, quo fit vt nulla ſit operatio naturæ, ſed contra ſeipſam cogatur agere, nunc tumorem, iam corruptionem, tremores cum frigore caloreq;, inflammationes, aut puncturas membrorum, & ſimilia. Quum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, vt prorſus deprauatum deſperatũq; ſuſcipe curandum, & ſtatim illi quæ mundificant applica medicamina. Vulnera quędam aliquibus illata mortalia ſunt, aliquibus nõ;

aliquibus etiam temporibus, non alijs: quæ posteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax est admodum iudicium, quo conatum est quoduis ad mortem aut ad curam vulnus agnosci posse. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc molíretur exitum, circa regiones cordis, tanquam desperata poterunt existimari: nam illæsa confinia sua cor cupit. Vulnera vesicæ pariter, & intestinorum, quæ transitum excrementorum naturalem effundunt in vterum. Item pulmonis arteriæ, follisq; respirationis eius, quæ ceruicem truncant omnino, vulneraq; sicca ad cordis regiones vsq; redundantia, cum sanguine congelato possunt ad mortem agnosci: necnō alia multa propter accessum alicuius accidentis mortem aliàs inuehentis, vt in pulmone iecoreq;. Splenis etiam periculosa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & stomachum intersitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum confodiunt, in loco vitæ præsertim existentem. Quæ membris extensis plurimùm & expansis infliguntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non ęquè tamen habendum est, at minus periculosum.

Euenire solet etiam, vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impingungur vulnera, quę repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Aliàs ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem. Sæpius ob curæ negligentiam. Et quandoq; iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Obseruandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venarum, visus, & oculorum cæcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia lædantur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionem accidisse putandum est. Sunt quædam loca quæ læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunq; sit, contractum reddit. Neruus omnis læsus qui balsamo suo priuatur, contractionem causat. Quum vulnus arripit aridura, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaq; vulnerum contractionem causantium genera: veluti quum ligamentorum truncatæ radices fuerint, aut earum venę, totum membrum

contra-

contrahunt. Variæ contracturarum causæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus etiam contracturam adferunt, à temporibus, & alijs accidentibus, quarum origo descri-bi non facilè poteſt. Eſt enim homo tot inuolutus miſerijs ex corrupta ſua natura, vt non ſit opus ei temerè ſe ipſum in illas profundius conijcere (quod pleriqꝫ malè ſani faciunt indies:) nam ipſa pronior in deprauationem, quàm in emendationem eſt: quo fit vt omnibus iſtis accidentibus reſiſtere non ſit humanarum virium, nec artis. Non enim poteſt Medicus contra impoſsibilitatem ipſius naturæ quicquam adferre, ſed ſolùm quod permiſerit adiuuare. Hoc verò Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento præuenitur contracturis, alijsqꝫ ſimilibus accidentibus, vbi tamen ipſa natura medicamentum ad curam receperit, aliàs non curat medicus, vt in ſecundo Tractatu dicetur amplius.

Tumores calido roſarum aceto curabis, reiecto prorſus & abiecto cupreę capſulæ vnguento albo. Poſtquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vſqꝫ.

De glarea vulnerum.

Ex cuprea capſula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atqꝫ hanc perceperis, capſulã eijcias per feneſtram, & cura fodicationum vnguento, & aceto roſarum calido, proſequeréque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas vt ſuprà, pòſt vnguento fodicationum comple, donec ea concluſeris. Hoc certiſsimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, ſed medicamentis quæ eam arcent & amouent: ea namqꝫ ſanant vulnera, conſolidantqꝫ. Quicquid curare debet, proprietatem ſalis in ſe continere neceſſum eſt, quod vt balſamum extrinſecum, putrefactionem arceat: hoc ipſum oportet eſſe temperaturæ naturæ, compoſitum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quàm neruorum, oſsium, &c. Iſto curabis feliciter, aliàs non.

CAPVT VI.

De vulnerum accidentibus à temporibus, & cœleſtium curſibus expreſsis, & alijs incidentijs.

MAnifeſtum eſt influentijs & ſuis impreſsionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia ſua tempora, ſanosqꝫ plurimùm inficere, vt iſti tueri ſeſe ab eius incurſibus minimè valeant, at humiliter ſuccumbere cogantur. Cùm igitur benè habentes vincat, quantò magis vulneratos. Et veluti febres diuerſas in ſanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxiſmorum temporibus operationes ſuas in vulneribus exercent frigore caloreqꝫ ſæ-

uientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarum: quæ non recedunt ab hominibus, donec ſanata ſint vulnera.

Suo tempore contingit vt peſtilentia ſæuiente, morbus hic ſe manifeſtarit in vulneribus vlceris inſtar, & cum frigore caloreq; primùm inceperit, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil præterquàm in vulneribus fuerat ortum, ſenſerunt.

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina ſit orta, non aliàs quàm in lingua ſolet cum ſignis omnibus, & craſſa cutis à vulneribus exierit, prout lingua conſueuit auelli. Innumerabilia ſunt accidentia ſimilia, quibus eiſdem ordine medicamentiſq; obſeruatis, vt in ſuis locis aſſuetis, etiam in vulneribus medendum eſt. Eodem namq; medicamento quo linguarum anginæ, vulnerũ anginæ curatæ ſunt, nec alia via potuiſſent à vulneribus expelli, quàm eiſdem quæ contra peſtem aut anginam applicantur.

Sæpius etiam contigit, vt vulnera ſanguinis profluuium eiecerint, qui verus non fuit ſanguis: hunc nulla medicina ſiſtere potuit. At quum eo tempore dyſenteria ſæuiret, in illis regionibus, & excrementa profluentia pariformia forent illis, quæ manabant è vulneribus, exitumq; facerent non diſsimilem, imò prout ſeceſſus redirent, in omnibuſq; reſponderent, collectum eſt & concluſum, vt idem quod applicatur dyſenteriæ medicamentum iſtis vulneribus adhiberetur: quod etiam factum eſt. Hæc & ſimilia Chirurgo ſunt optimè conſideranda: nam quum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire poſſent, ac pluribus.

Mineralium metallorumq; foſſorem vulneratum præ manibus habui curandum, qui tremore maximo ter aut quater quolibet die concuſſus fuit, contractione conuulſioneq; membri huc atq; illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atq; potandum oleum exhibui bibitq;, melius habuit. Verùm vbi liquore vitrioli hauſiſſet ore, curatus eſt: ſiquidem ſpecies epilepſiæ fuit. Hæc à me tantùm dicta ſint, vt ſi fortè ſimiles amplius ægritudines oriantur, cognoſci queat, plus ibidem vno damno, periculoſa quędam accidentia fore.

In ſimilibus itaq; recurrendum eſt ad medicinam intrinſecam, quamuis optimè conueniret, vt Chirurgus per ſe talia curare ſciret accidentia, præter aliorum auxilium.

Ex aduerſo, plerunq; per vulnera generantur infirmitates, nõ tamen ſitum habent in illis, at veræ ſunt infirmitates intrinſecę, veluti mania, epilepſia, &c. Quæ quidem ægritudines, licet perſanata ſint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco proceſſus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inueniatur prorſus alienum à Receptis, cuius hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla noticia fuit.

CAP.

CAPVT VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus sese permiscentibus, è quibus cancri, fistulæ, lupi, frigidæ calidæq́; nascuntur vredines.

IN humano corpore latent causæ quædam, & corporales infirmitates, è quibus successu temporis fistulæ, cancri, foramina vulnerum, vlcerationes, vredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo praua, lupus, & id genus similia enascuntur. Quum aliquo in loco materia huiusmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere simul damnum fit vnicum. Inde sequitur, vt vulnera curam omnem reijciant, & nullis medicamentis quantumcunq; bonis concludi queant: imò potius in accidentia quæ narrauimus, erumpunt. Quamuis aliquoties ac sæpe his occurrunt, & vulnera breui curentur spacio, præsertim vbi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verùm si matura sit, incassum occurritur: erumpere necessum est idipsum quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneralia medicamina differunt ab illis, quibus damna dicta restaurantur, vt ab albo nigrum. Quapropter infirmitatum huiuscemodi remedia sunt arripienda, vulneralibus omnino reiectis. Inde facilè colligi poterit eiusmodi noticiam ægritudinum habere necessariò debere Chirurgum, aliàs non sine maximo dedecore manum è tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Huius negotij fundamentum est, vt relictis vulnerum vnguentis, ad alia confugiat remedia quæ dicta sunt.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & superfluam carnem in vulneribus orientem attinet, esse duximus. Nonnunquam in spongiæ magnæ quantitatem & similitudinem solet emergere, veluti videmus ab arboribus dependere tumores quosdam instar agarici. Ignari Chirurgi separationum aquis fortibus abrodere conati sunt: alij nouacula truncarunt, vnde prauiora multa, quæ legere quidem horrenda nimis forent, excitarunt, quapropter omittimus, & productorum istorum causam exponemus. Porri quidam existunt, qui quantò magis truncati fuerint, ac sæpius, tantò maiores turpioresque renascuntur. Non aliàs faciunt cùm eroduntur corrosiuis aquis, quæ quidem remedia porris minimè conuenientia, quandoq; fungos, vel eorum similitudinem referentes tumores excitant. Cùm itaq; per porros naturaliter hoc demonstretur, spongiæ vulnerum ortum habent ex porrorum fundamento, radiceq́;: dum huiusmodi sanguinis latebræ tactæ fuerint apertæq́;, postmodum ex cruoris huius malitia simile quid oritur monstri. Contingere potest etiam vt aliquot annis postea spongiæ tales è conclusis vulneribus enascantur, est nihilominus earum fons & origo, quæ porrorum, & non alia: sed vulnerum conclusionem ante correctionem aut compescentiam istius virulentiæ, post curam imperfectam

emer-

emergunt in formam similem. Nonnunquam in glandulas vel naptam excreuerunt, minori quàm antea periculo. Est igitur Chirurgo summè necessarium, vt istorum accidentium cognitionem habeat, ne quando suscipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertusq; fuerit. Hæc non alia de causa protuli, quàm vt ægros ac vulneratos admoneam, ab istius farinæ putatitijs medicis, qui talia curare præsumunt, merè tamen deprauantibus, abstinendum esse, nisi perditam iri cupiant.

CAPVT VIII.

De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel similibus armis incussis.

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta sunt, veneno prius illita fuissent, animaduertendum est summa diligentia. Quanquam & scelestum & supplicio dignum est facinus, impijs tamen hominibus in vsu quandoq; scitur extitisse, videlicet pugiones, gladios, tela, & omnis generis arma bellorum vt veneno linirent, quo præter vulnera dira, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Huius veneficij varia sunt genera meritò subticenda.

Præter ea, quæ in quotidianum vsum veniunt instrumenta mechanica, nullo studio, vsibus necessarijs venena contrahunt eorum quæ secuerint: vt falces ex herbarum variarum in pratis (quarum nonnullæ venenum suum innatum, & à natura posident) sectionibus, & ferri calore: tum etiam venenosorum animalium, pro-ut serpentum, bufonum, & aliorum sub herbis latentium cruore sic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimùm causa veneni sit periculosum.

Quamobrem in similibus animaduersio particulariter est habenda curationis eorum, & curæ vulnerum. Et licet acuitionibus lapide factis nonnihil auferatur istius veneni: non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terræ natura concipiunt, vulneraq; venenata faciunt.

Ferrum siquidem omne recipit in se naturam alienam, vt eius in quod applicatur vsu. Itidem & palę faciunt hortenses, falcesq; minores, at noxiæ minus prædictis.

Fabrorum lignariorum tamen secures, & omne quod in lignũ agit instrumẽtum, veluti dolabræ, similiaq;, non recipiunt in se hoc vsu venenum, at potius curabilem naturam acquirunt.

Vitrum autem ex sui natura venenum est, nec nisi frustum eius aut fragmenta maneant in vulnere, non aliàs. Verùm donec in eo manserint, plurimùm inficiunt.

Quę tamen vulnera ligno fiunt, eò maximè quòd manibus indies teritur, vt fusi muliercularum, pessimum venenum accipiunt à mani-

à manibus:quoniam ſudor liquorq́ prauus per ligni cuſpidem penetrat,inficitq́ plurimum.

Lapides,necnon alia metalla, veneno carent, quod ad vulnerationem attinet. Ferrum quidem aliquando ſuo realgare non omnino repurgatum eſt, vnde magis alio puriore nociuius contingit.

Quînam huiuſmodi venena queant extrahi, ſingulatim ſcribere ſuperfluum foret:nam ſecundi Tractatus id recepta perfectiſſimè præſtant ex ſua proprietate,fac igitur vt illa habeas.

Animaduertēdum etiam tibi, num vulnerum accidentia procedant ex huiuſmodi venis, aut non. Siquidem accidere poſſet, vt ex venenis iudicarentur,quæ nata forent aliunde, tum iſta venenis aſcriberentur:nam ſigna parum differunt. Quamuis venenatorum armorum ſtudio manifeſtum indicium in vulneribus apparet,vtpote calor exurens , inflammatiſsimus tumor, coloris in carne mutatio non conſueta,laterumq́ punctiones , præſertim ex telorum alatis cuſpidibus. Si dolor huiuſmodi nimium preſſerit, infunde frigidum oleum vulnerale , pòſt ſuperpoſito fodicationum vnguento proſequere:ſic venenum euinces.

Alia tamen inſtrumenta ſolis vſibus venenata,non ita crudeliter vulneribus hominem torquent , ni fortè cruor aut pinguedo bufonis aut aranee ſimul cum ferro lædente ſubintraſſet in vulnus: tum demum vtere medicamentis,quæ tertij Tractatus receptis cōtinentur.

CAPVT IX.

De illis deprauationibus , quæ propria fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum,potuum,& exercitiorū abuſu, tum actu venereo.

LIcet Chirurgus omnem diligentiam , & ex arte vera probatiſsima quæque medicamenta vulneribus adhibeat,vt hac de cauſa nihil ad ſanationem requiratur perfectiſsimam : nihilominus poterit æger ſua petulantia totum hoc opus excellentiſsimum, & naturam ipſam peruertere. Quod ſæpiſsimè contingit, vt videlicet ex inordinato ſuo regimine, vulnerati ſui membri ſibi concilient aut ariduram,vel contracturam ægri , vel accidens aliquod in vulnere: quæ non eueniſſent , vbi ſub obedientia Chirurgi ſe continuiſſent: aliquoties etiam ipſi propriam ſuæ mortis cauſam excitant.Hæc nō ſine maturo iudicio conſiderata ſunt, vt cognoſcatur vter in his culpandus veniat,ęger,an medicus. Ægri petulātia naturam irritat, vt non amplius in bonam diſpoſitionem redeat, ad quam prona prius fuerat.Idipſum ex actu venereo pataet , eo nempe ſic vulnus accendi,vt in quoduis accidens incidere pronum ſit,iuxta ſitum eis. Quapropter eſt quòd hoc ex vulnere cognoſcere diſcas , & præuenire. Nam ſæpius contigit ex hoc vſu vulneratis , vt ſibimet in vulnere Perſicum ignem conciuerint:qua de cauſa vel totum oportuit mem-

brum

brum aliquoties amputare, vel aruit, vel mortales febres accefferũt, aut apoplexia, vel alia morti plurimùm obnoxia. Id in his tibi fummè notandum erit, quum violentum accidens petulantia contractum, diligenti cura fuperare non potueris, vt rabiem hanc quiefcere permittas ac fedari: tamen diligentiori ftudio curam interea profequaris.

Non aliàs ex inquietudine vulnerati membri, plurima poffunt accidentia (non ita periculofa tamen, ac illa quæ ex actu venereo proueniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore, tremore, & calore, fimiliaq; multa. Quietem igitur vulneratis impera membri læfi, ne contemptu huius quid peius oriatur.

Ciborum & potuum rationem præfcribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præiudicium adferat, neúe fe his aut bonis obruant: nam omnis repletio penes infirmos naturam infeftat: quæ modum atq; menfuram poftulat, potifsimùm vbi defectus in corpore fuerit, quo melius ei refiftere valeat. Contrà fi prædictis obruta fit, in choleram & irritationem commouetur, iuxta quarum naturam per totum corpus diffufa fæuit: quæ fæuitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumq; pefsimorum accidentium eft potifsima caufa.

Vt hæc igitur euitari queant, æquum eft Chirurgum vulneratorum non afpicere perfonas, at miferias & calamitates, quæ fequuntur inobedientiam eorum.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculofifsima, prout apoplexia, fubitanea mors, epilepfia, hydropifis, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Exquifitio ciborum & potuum particularium non eft contemnenda. Nam fi per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, fic etiam potibus & cibis incongruis perduntur. Bono malum enim femper eft promptius propiusq;.

CAPVT X.

De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.

Quòd vno curabilior alius reperitur, aut ad fanationem tardior, apprimè Chirurgus confiderare debet, ne latiùs quàm ipfamet natura valet, progredi conetur. Aptius operi lignum eft alio, vel ifto nodofius, durius, aut reluctantius aliud, quaquauerfum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne: fic etiam cum hominibus. Ex terra quidem fumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur, & molle: quapropter id quod in ipfa reperitur, illa continent quæ producit. Cùm igitur natura talis aut alia fuis in pro prie-

prietatibus durior aut mitior occurrerit, cedere naturæ Chirurgi probum eſt officium, à ligno ſumentis exemplum, vt ſuprà.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura ſua, mortalia fore vulnera, quæ ſanabilia forent in alijs. Eſt enim admiranda penitus in humano genere natura, varieq; diſtincta, vt ſumma conſideratione ſit opus, vbi ſingulare corpus oblatum eſt, particulares etiam eſſe curas aſſumendas. Ratio hæc mihi dedit occaſionem, putaticiorum Chirurgorum artem & medicamina reijcien di, quòd in vno corpore fundata ſint, poſtmodum in decem alijs nihil operentur. Hac de cauſa remitto vos ad ſecundi Tractatus recepta, quæ quum habueritis, dolabram quibuſuis aptam lignis poſſidebitis, licet in vno quam in altero celerius agentem, ſuo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam huiuſcemodi cauſa non eſt mutandum medicamentum, at ſolùm tempus expectandum.

Videat igitur Chirurgus, & diligentiſsimè curet, ſimile medicamentum aſſequi poſſe, quod non vni carni tantùm, ſed omni ſit aptum & idoneum, aliaq; relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tantas attulere tenebras, vt ſemper opus fuerit immutare, nunc in hoc, iam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem peruentum eſt.

CAPVT XI.

De vulneribus quæ poſſunt in mulieribus offerri, ſeſe menſtruis permiſcentibus.

PRætereundum non eſt, quòd in vulneribus mulierum accidere quandoq; poteſt, vtpote naturalis eruptio per illa menſtruorũ profluuij, quo tempore periculoſiſsima concurrunt accidentia, pro epilepſia, vel ſpecies eius, quæ non prius quàm ſit optimè ſedata matrix, à patientibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, reſtrictio pectoris, potus & cibi nauſea: quæ omnia curam infelicem atq; periculoſam reddunt. Vt hæc tollantur accidentia, neceſſarium eſt vt menſtrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter poterunt. Mulieribus etiam agnata peculiaris ineſt cholera, quæ ſi occurrat, multò periculoſior eſt menſtruis: nam ex cholera generantur contracturæ per totum corpus: quibus excitatis commouetur & matrix: concurrunt itaq; duæ ſimul infirmitates, quarum vtraq; particularia ſua producit accidentia, prout contracturas vel paralyſim in manibus pedibusq;, tum ex matricis aſcenſu, ſpecies epilepſiæ. In his notandum eſt, omnes iſtas infirmitates per vulnera moliri tranſitum: quapropter conſiderandum eſt, qua ratione ſedari mater debeat, & amoueri contractio, tandem curari vulnus. Huiuſmodi concurrentes infirmitates non facile remouentur, at plerunq; perſeuerant in mortem vſq;: & ſi remedium ali-

quod adhiberi poteſt, longo ſucceſſu temporis id fieri viſum eſt, quamobrem ab exordio vel antè præueniendum erit.

CAPVT XII.

De ſignis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid ſignificent, & quid inde ſequatur.

PRiuſquam accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo ſignum: eſt itaque Chirurgo neceſſarium, vt à ſignis præcedentibus cognoſcat ſubſequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamen vltra diligentiam contrarij quid præter medicaminis vſum & conſuetudinem eueniat, accidens aliquod expectandum eſt. Hoc igitur Capitulo ſignorum tractare ſignificationes & intellectum propoſui: quod in Chirurgia ſummum arcanum exiſtimo, & ipſemet expertus doceo: quodq́ ſciam neminem diligenter obſeruantem ea quæ deſcribam, fallere poſſe, licet à nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata ſint. Æquum eſt vt ſi noui quid in his quæ Rempublicam iuuare queant, ab aliquo ſit expertum, in medium adferatur.

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, vtpote ſcapularum, in iuncturis potiſsimùm, brachiorúmue, necnon coxendicum & crurum tumorem cum dolore concipiant, iuxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut ſecundum lunæ quartalia, plenæ præſertim, & nouæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in ariduram tendunt, poſt concluſionem effectum conſequuturam.

Vulnera quæ facilè curam admittunt, nihilominus tumorem iuxta ſe tendentem ad manus vel pedes, aut retrorſum ad iuncturas emittunt, qui dureſcat admodum, & conualeſcente vulnere non minuitur, imò dolorem in ſe recipit omnem, indicant ibidem accumulari corruptos humores, qui magis quàm ipſa vulnera vicinis membris obſunt, carnesq́, nedum & venas, verumetiam oſſa putre faciunt, fiſtulas & foramina multa producunt, vt inde pòſt incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Quum viſcoſus liquor ad albumen oui profluit à vulneribus, indicat accidens periculoſiſsimum, vt membri totius & medullarum exiccatio, cui nemo poterit obſtare, niſi liquor ille iuſto pondere fuerit membro, prorſum aliqua medendi ratione reſtitutus, aliàs exiccatur, vt lignum ab arbore ſua truncatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Inquietudo membri vulnerati, patientisq́.

Vulnus omne quod patienti ſomnum impedit, ac prorſus aufert, ipſum etiam quieſcere nequit, hiſq́ laterum accedunt punctiones, indicat mortis occaſionem adeſſe, præſertim vbi ſitis intolerabilis

bilis patientem cruciet. Verùm animaduerte ne forte id ab incongruo medicamento proueniat: loquor solùm hoc loco de naturæ defectibus.

Turbatus intellectus.

Spaſmus in oculo quum apparuerit, lingua balbutiens, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatũ intellectum reſponſio, mortem indicant, potiſsimum ſi deprauetur auditus.

Mania.

Si toruis intenſisq; homines oculis aſpiciant, alacris tamen eorum ſermo ſit, vox acrior ſolito, & ſi in aſtantes accendantur, capitisq; ſit calor maximus, maniam aut furiæ ſpeciem inſtantem ſignificant, iuxta qualitatem eorum quæ dicta ſunt.

Si vulnera poſtmodum aquam emittant, ac ab excrementorũ eiectione ſui nutrimenti ceſſent, curamq; non admittant interim, aut ſanationem, in cancrum, fiſtulam, aut vlcerationem tendunt: vel ſi turbatio concurrat intellectus, cum debilitate membrorum, aut pulſatione cordis, mortem indicant.

Vulnere ſanationem optimè recipiente, ſi corpus aggrauetur, & eò magis, quò bene ſit vulneri, mortis etiam eſt indicium. Quum vulnerati ſtridorem dentibus edunt, ſuiq; fiunt immemores, indicant mortis occaſionem aduenturam: niſi fortaſsis vermes in eis poſtmodum inueniantur, tum demum ſe res melius habet.

Quum ore ſpumam eijciunt, anhelitumq; fortiter attrahunt, ac naribus ſtrepitum emittunt, ſpaſmo pariter oculos, manus & pedes infeſtante, contractionum, aut epilepſiæ, vel ſubitaneæ mortis eſt indiciũ, præſertim vbi ſeipſos incuruant, corporaq; ſua torquẽt.

Si repentinus per ſe tractus in vulnere dormiendum inter, aut aliàs fiat, indicium eſt alicuius grauiſsimi caſus vel accidentis, niſi fortè per timorem aut horrendum ſomnium excitetur.

Si tumor ad vulnus accedat, qui preſsione facta, foueam retinet, tenuisq; ſit admodum ſanatio carnis, & plurimùm tarda, membri talis indormitionis, vel in eo ſenſus amiſsionis eſt indicium.

Vbi ventriculus digeſtiuam facultatem amiſerit, vt cibum retinere minimè valeat, inuaſeritq; maxima ſitis, venas & neruos ſectos à proprio loco ſuo fore dimotos, & è directo non conuenientes iudicabis.

Multò plura dari poſſent indicia, verùm hæc potiſsima ſufficiunt, è quibus alia quæuis diligentibus innoteſcent: eaq; hac de cauſa poſui, vt illis quæ ſignificant, præuenire valeant illi, quibus in poſterum occurrent. Non enim ſine magna poſſunt experientia cognoſci, ſcriptis quoq; nec doceri completè, nec addiſci. Quapropter diligentia maxima requiritur eius, qui peritus earum eſſe cupit rerum, quas eminus tanquam è ſpeculo ſcriptura demonſtrat.

CAPVT XIII.

De vulneribus deprauatis.

ETsi Libellum hunc de recentibus vulneribus conſcribere cœperim: quia tamen ea quæ per imperitiam putaticiorum Chirurgorum deprauantur, indies multò plura ſunt aliīs, breue fundamentum etiam de his ponendum eſſe duxi. Primò conſiderandum erit quid illud ſit, quo vulnus deprauatum eſt, an accidens aliquod ſuperueniens, vel imprudentia medici. Quòd ſi fuerit accidens, excellentiſsimum remedium habetur ad omnes vulnerum deprauationes, vt ad cancrum, fiſtulam, ſimilesq́ue: hoc ipſum in ſecundo Libro faciam, vt iſta ars recenter inuenta, & hactenus ignorata, nemini collata ſit. Alchimia mater eſt arcanorum in Medicina, quibus deſperati curantur morbi, prout in ſequentibus audietur latius.

CAPVT XIIII.

De futura vulnerum, & eius vſu: deinde quid futura vera ſit.

IAm vetus eſt futuræ vulnerum vſus, vt eius exordium ferè nemini cognitum ſit: quid ad rem, ſi veteres vſus manere debeāt, ſunt & fatui cum ſtultis veteres: quid ad ſapientem attinet. Si pater tuus aut auus peſsimè fecerit, vis propterea fallere decipereq́ue homines? quid ſapienti negotij eſt cum fatuitate patris tui? Hoc à me diſcito. Quamuis aliquod vulnus conſueris, ipſe perpendas non diu ſic manere: nam putreſcit, fiuntq́ue poſteriora peiora prioribus, vt omittam ea quæ ſubſequuntur accidentia periculoſiſsima. Vt igitur meliorem futuram addiſcas, accipe fundamentum hoc. Natura per ſeipſam tantùm connectit, ac eo die ſanat, & ita conſequenter indies vſq́ue ad ſupremum concludit, & melius, ac ſi tu filis calcificum vulnera conſuiſſes. Propter futuram enim citius aut melius non ſanantur vulnera, ſed lōgè deterius ac infelicius. Iſta futura tua ſit, acusq́ue: Bonum fac habeas medicamentum: quod quum habueris, eo conſue. Si hunc vſum reijcias, nemo te meritò Chirurgum exiſtimare poterit, ſed inimicum naturæ verum: & niſi Deus hominum quàm tu ſanitatem optaret magis, nullus curaretur vnquam. Summum naturæ defectuoſæ deſiderium eſt, abſque dolore ſuos curari defectus, quod etiam optimè fieri poſſe nouit: hac de cauſa curandi proceſſum hunc amat. Verùm abhorret inflatos vtres, Chirurgorumq́ue ſimilium vnguenta. Nec ſolùm ob ruditatem futuræ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipſam introducuntur.

Mirum ſanè, quod hominum deliria vocentur artes. Reperiuntur quidem pulueres & aquæ conglutinantes, quę vulnus quoduis non aliàs connectunt, ac duos aſſeres optima colla. Hunc vſum ego maximam artem fore dico: nam ipſo mirabiliter curantur vulnera, prout in ſecundo Tractatu de Receptis docebitur. Si hæc ars loco futurarum veniſſet in vſum, aut manſiſſet hactenus, multa vul-

nera

nera curata fuissent, quę malè sanata remanserunt. Verum destruentium semper quàm restaurantium copia maior extitit, eò quòd vbi loquacitas, ibidem quæri solet ars, at inueniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & construuntur abusus, qui locum earum occupant.

CAPVT XV.

De ligaturis primis, medijs, ac postremis, ac alijs apprimè necessarijs.

IN Chirurgia quædam notanda sunt, ac ab initio vsq; ad finem optimè consideranda. Quamuis vnumquodq; medicamentum eorum quæ secundo Tractatu scribuntur, initium, medium, atque finem per se complectatur: nihilominus vt citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic est, & conuenientior vsus. Ab exordio vulnera curans, oleis, balsamis, & vnguentis vulneralibus, imbutisq; suis medicamentis ligato floribus, & istis impleto vulnera tepidis: tum demum vnguenta vulneralia, vel fodicationũ superponito: postremò circum vulnus olea vulneralia cum suis quę continent ligato, singulis horis duodenis renouando continuandoq; nouem, vel ad minimum octo diebus. Hoc meum est consiliũ, vt fiat in maximis & periculosissimis vulneribus, in quibus nerui truncati sunt, aut multo peiora quępiam secta, & vbi dubitatur de accidentium incidentijs, aut contracturis: quæ quidem euitantur omnia, si ligaturæ primę tales fuerint, iuxta processum hunc obseruatæ. Et vbi vulnera fodicata periculosaq; forent, per syringa inspuantur olea vulneralia, vt in huiusmodi latebris euitentur etiam accidentia. Nam principijs non tam diligenter obstare quis potest ac necessarium est. Si capiti verò sint inflicta, linteolum tenue, vel byssinum velum, oleo vel vnguento vulnerali & calido madidum (balsamo vulnerali nullo modo) superpone vulneri, sic vt fundum eius tangat, intacta pia matre tamen aut illæsa: postmodum imple sulcũ eo medicamento, quod fit ex herbis & floribus in oleo vulnerali contentis, & prius expressis: postremò fodicationum vnguentum superpone (non tamen ex illis, quæ non ex lithargyrij componuntur) ligatoq; vt suprà dictum est de alijs, donec perceperis patientem habere melius, & roboratum esse. quod plerunq; fieri solet in octo vel nouem diebus. Deinceps quum feliciter patienti rem succedere videris, oleo balsamino curabis eum illito pluma leniter, & vnguento superposito, tamdiu, quousque neruorum iuncturas, aut similia non videris amplius: tum demum ferè secunda ligatura finẽ habet. Tertia postremaq; ligatura fit nudo soloq; fodicationum vnguento, in finem vsq; vulnerum, aut curæ. Hæc est medendi ratio, & consilium in periculosis vulneribus, quæ in ossa, neruos, arterias, & similia facta sunt, & de quorum cura desperatum fore posset. Quum tamen ita periculosa non fuerit, poteris vnico tantùm me-

dicamento vti, procedereq́ sine metu. Maximũ est hoc negotiũ, in principio scilicet agere mitissimè cum vulneribus, impositis medicamentis, quæ ex fundamento vero composita sunt, & veris etiam superius ab extrinsecis inimicis defendentibus. Sunt præterea quædam alia medicamenta, veluti potiones, & pulueres vulnerum, sublimata ac destillata, quorum vsus infrà suis capitulis declarabitur.

CAPVT XVI.

De quibusdam intrinsecis morbis, quæ ex vulnerum conclusorum cu ris oriuntur.

Solent plerunq; post vulnerum conclusionem infirmitates periculosissimę sequi. Non solùm igitur in conclusione curandorum vulnerum ars tota consistit, verumetiam præuentione quibusuis accidentibus, quæ subsequi possent, ordine, regimineq́ bonis opposita. Exemplum ab his qui minuunt sanguinem, accipiamus, exitum hunc naturæ præparant in auxilium, per quem vlterius iuuari vult: quod nisi fiat, sequuntur accidentia. Cùm in tam leuibus ergo hoc ipsum euenire videatur, quantò magis exitu fuerit opus illis, quibus multa fuerunt inflicta vulnera, vt infirmitates intrinsecæ, quæ subsequi possent, euitentur. Industria summa requiritur, vt cognosci queat ac intelligi, qua via rationeq́ hoc loco naturæ præparari debeat exitus, & quo tempore congruè fieri debeat. Animaduertendum est etiam, nimiam sanguinis effusionem sæpius pulmonem inficere, quandoq; hydropisim, aut alios tumores excitare, vel aliquoties complexionem in aliam à propria sua natura qualitatem inuertere: qua de causa vertigines, ventriculi malæ dispositiones, & similia in alijs membris oriuntur, latius consideranda, quàm hoc loco describi queant. Quum igitur à te curatus quispiam recesserit, hoc regimen ex ordine præscribere decet, vt damna quæuis effugere posit. Nonnunquam etiam per vulnera graues curantur infir mitates. Vidi quendam fermè surdum à plurimis annis, cui fuit am putata cum frusto carnis amplo satis auricula, hoc vulnere curato ab ea parte melius audiuit. Hoc ipsum etiam aliquoties accidit oculis, vt clariores facti recuperarint aciem. Sic & in alijs defectibus ægritudinibusq́ euenire solet ac potest, quarum sanguis est occasio. Alij fuere qui dysenteria sæpius in anno vexati, medio vulnerum sectarum fodicatarúmue longo tempore liberati sunt. Podagram etiam plurimis annis retardarunt. Quapropter vno plura consideranda sunt à Chirurgo, necnon æquè ac vtilitates, damna cognoscenda vulnerum. Nam etsi quandoq; noxium quid esse videtur omnino, tamen aliàs vtile reperitur ex altera parte sæpius.

CAPVT XVII.

De quibusdam in particularibus vulneribus, & fodicationibus animaduertendis.

In geni-

IN genitalibus & pudendis vulnera plus quàm in alijs partibus doloris inferunt. Eorũ ligationis ordo minimè differt ab eo, qui de cæteris dictus eſt, vtpote cum obſeruatione principij, medij, finisq; ad mitigationem doloris, aut inflationis, tumefactionisq; depreſsionem in illis concurrentium. Iſtud medicamẽtum confici debet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidumq; ſuperponi quantum pati valeat æger: & cùm refrixerit, iterum vt prius innouatum calidumq; ſuperponatur, donec ſedetur dolor: vel fabarum loco farinæ ſumatur ex furnis argilla vſta, preparetur q; vt farina, & eodem ſuperponatur modo, quouſq; dolor ceſſauerit. Si fortè his remedijs nollet cedere prorſum, accipe florum camomillæ manipulum vnum, & florum verbaſci vel taxi barbati tantundem, coquantur in oliuarum oleo, donec in modum emplaſtri reducentur, hoc ſuperpone calidum. Rurſus vbi non iuuerit, ebulum in vino coctum ſuperpone: poſtremum hoc eſt in his remedium.

Inteſtinorum vulnera debent artificioſe connecti cannulis argenteis, modò fieri poſsit. Euenire ſolet etiam, vt ſeceſſus inteſtinũ vnà cum excrementis exeat, quod eò ſi peruenire poterit, benè eſt. Verùm induſtriam id requirit maximam ab omnibus non ſubeundam. Præcipua quæ à Chirurgo notanda conſiderandaq; (præter illa quæ de receptis cognoſcenda) ſunt, hactenus aperui. Quæ ſi quis non intellexerit, ſecundi, tertijq; Tractatus recepta ſibi ſunt inutilia.

SECVNDVS TRACTATVS CHIRVRGIÆ D. THEOPHRASTI PARACELSI.

De medicamentis, artibus, & receptis, per quæ vulnera, fodicationes, iaculorum ictus, & ſimilia curantur.

PRÆFATIO.

HOc ſequenti ſecundoq; poſt primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus veriſsimè certiſsimeq; iuxta naturæ verum ordinem quodlibet vulnerum genus, aut fodicationum curatur, & eo, quò peruenire debet ac poteſt, perducitur; neglectis prorſus eis quæ ab alijs ſcripta ſunt. Chirurgiæ fuit hactenus & ſemper verum & certiſsimum fundamentum, at à putaticijs Chirurgis deprauatum & falſificatum.

Quod quidem expertus ſum, hoc vobis palàm facere poſſum, quo melius, & quînam corrigendi ſint. Lege igitur, addiſceq; recepta quæ ſequuntur, quibus fideliter agere cum proximo, non aliàs

quàm ipſe tecum fieri cuperes,ex æquo valeas. Conſidera,ſuperbiã, vanam gloriam, pompam, & multiloquium curare minimè poſſe, at ſolam artem. Quapropter abijce quicquid arti contrarium eſt,vt perfectus fias in Chirurgia medicus.

CAPVT I.

De abſtinentia,regimine,& ordine,quæ à vulneratis obſeruanda ſunt.

CVm ſanis corporib. inordinatus viuendi modus noceat,quantò magis infirmis. Idipſum in vulneratis conſiderandum eſt, præſertim quòd videamus ordine bono cibi & potus, ac regimine vulnera curari poſſe,pariter & malo deprauari. Seruandus eſt igitur vt in omnibus, & in vulneratis ordo bonus, qui faciat ad ſanitatem,contra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus & medicamentum,licet optimum, nihil operari boni poſſunt: nec medicamen cum bono regimine prauum. Inde ſequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos eſſe, iuxta ſui tamen ſtomachi digeſtionem. Ordinem & vſum hunc obſeruato. Si quiſpiam potus exiſtens vulneratus fuerit, ſine talem in ſecundum vel tertiũ aut quartum diem ſuperfluum hoc quod ſumpſit, optimè digerere: interea tamen poteris illi offas aqua madidas,& auenę farina concoctas adminiſtrare,potumq́; dare decoctionem ordei. At ſi ieiunus vel non potus aliquod vulnus receperit, optima quæq́; ſaniora dabis,quòd eius natura non ſit alterata in digeſtione, prout altera poti,qui duo iam habet vulnera, prius intrinſecum naturam corrumpens, alterũ extrinſecum in carne.

Cibus vulneratorum ſępius mutandus eſt, eorumq́; varius appetitus extinguendus, & non reprimendus, niſi talia forent ab eis deſiderata, quæ in omnibus ægritudinibus prohibita ſunt, vt ſuillæ carnes,anſerinæ,aquaticarum auium,&c.

Hoc loco potiſsimum eſt,vt ſæpius & qualibet vice parum cibentur & potentur vulnerati:nõ obruantur eis vllo modo,nec diu fameant aut ſitiant. Nam eorum ſitis ex iecore procedit,quod à vulnere ſuum cogitur nutrimentum exhibere, quapropter eſt in vulneratis extinguenda ſitis: quæ quidem potius quàm ſitis medicamentum eſt ad curam excitatum. Eſt ergo potus iſtorum concurrens medicamentum, & in vulnere ſolatium:ſic de cibo iudicandũ erit.

Præter neceſsitatem edere vel bibere non cogãtur,ſiue grauiter aut leuiter vulnerati, niſi foret infrigidatus ventriculus, & hac de cauſa non appeteret cibum,propter digeſtionis in eo defectum: quo percepto, calefaciendi ſtomachi gratia poterit cibus adminiſtrari calidus & potens qualibet vice parum & ſæpius: vt ſunt offæ carnium iure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant aduſtas.

Non

Non eſt quòd latius de cibo vel potu ſcribatur, quàm vt reſpectu perſonarum leues atq; digeſtibiles adminiſtrentur, ſuis etiam temporibus, vtpote quum exigit ipſa natura. In potu plurimum erit animaduertendum, vt adhibeatur ex æquo: nam plus vulnerati ſitiunt quàm fament, ob ſanguinis effuſionem (vti ſuprà dictum eſt) quam ſitis, & non ita fames ſequitur. Siquidem ex effuſione ſanguinis, iecori ſuum deficit nutrimentum, & non ſtomacho: quapropter ſua ſiti nobis indicat huiuſmodi reſtauratum cupere defectum. Quod ſtomacho defecit, non eſt ita metuendum, nec tanti momenti hoc loco: citius enim & leuius corroboratur ventriculus ipſo iecore. Stomachus omnis hac ratione ſuam digeſtionem amittit, quòd ex cibo ſuo iecur ſatiare non poteſt: attamen potum digeſtio parum appetit. Pluris igitur quàm ſtomachum iecur facito, quòd iſtud vulneri ſuum nutrimentum exhibeat. Et quantò magis in ſe potus habuerit ſanguinis, id eſt, in eum erit potius conuertibilis, tantò magis vulnus ad ſanationem promouetur. Quamobrem potiſsimum & optimum iuxta regionis commoditatem, quem habere valeas elige potum.

Iubeto vulneratum quieſcere, ne membrum fatiget ægrum, eo melius curabitur.

Etſi fortè quæpiam infirmitates inciderent vt ſuprà, ſcias addere vel detrahere: vt ſi contorſiones fierent membrorum, aut epilepſia, vel ſpaſmus accederẽt, caprinas carnes ne dederis, & ſi febres, ouorum nihil: ſic de cæteris infirmitatibus ad vulnera concurrentibus.

CAPVT II.

De obſtructione alui, eiectione per os, & vrinæ defectu, vulneratis aliquando contingentibus.

QVòd vulneratis aluus obſtruatur, ex ſanguinis effuſione fit potiſsimùm, quæ naturam debilitauit magis, quàm expellere valeat: ſecundò, longa decumbentia id etiam operatur: tertiò, famis atq; ſitis defectus: quartò, vulnerum natura calorem concipit, qui ſiccat & conſumit: quintò, ſitis indicat obſtructionem alui ſiccitate cauſatam eſſe.

In his animaduertẽdum, opus non fore laxationibus, niſi poſt diem tertium, aut paulò diutius, vel vbi cordis aſtrictionem ſenſerint, quo percepto ſuppoſitorijs inprimis vtendum erit: quæ ſi non iuuerint, caſsia fiſtula detur, aut electuarium ex ſucco roſarum, diaſinicon, aut benedicta laxatiua, iuxta communem vſum.

Non ſunt etiam contemnendæ potiones decoctionum, quæ fiunt ex folliculis ſenæ, polypodio, ſimilibusq;.

Euenire ſolet aliquoties, vt vulnerati per os eijciant, aut ſaltẽ ad hoc proni ſint. Quum id contigerit, accipe frumentacij fermenti

mani-

manipulum vnum, cum ſucco mentæ, & aceto contuſum, & in emplaſtrum coctum, ac ſtomacho ſuperpoſitum, teneatur donec refrixerit: poſtmodum calefactum iterum apponatur quoties ederit, ac duabus vel tribus horis poſtea ſuper ventriculi cauitatem relinquatur. Non vſque adeò curandum eſt iſtud accidens, cùm non ſit admodum periculoſum, nec in malum finem tendens, ſed vt natura fortificatur, per ſeſe tranſit in nihilum.

Quum autem vrina meatum ſiſtit, da patienti cancrorum oculos in aqua vel ſucco raphani tritos in potum, & ſi non iuuerit, crocus in ſacculo pudendis alligetur extrinſecus, aut glandes edat ſiccas, etiam cum vulnerum cura ceſſat.

CAPVT III.

De præparationibus medicamentorum inſtructio generalis.

CViuis medico familiariſsimum inter cætera fore debet hoc, ſcilicet vt cognoſcat in qua præparatione quoduis potius ac potentius vires ſuas exerit quicunq; idipſum non didicit, ad Medicinam aptus eſſe minimè poteſt. Eſt enim differentia maxima calorũ coquentium vel digerentium: calore ſiquidem pręparantur omnia, vel ignis, ſolis, fimi, vel naturaliter innato: quæ ſic intellige. Quum aliquod medicamentum in phiala vitrea ſoli fuerit expoſitum, aliam virtutem habet, quàm ſi calore digeſtum fuiſſet ignis ligno facti vel fimo: & in hoc poſtremo coctum aliam, quàm in ſole vel in igne. Diſcrimen eſt etiam inter calorem arenæ & aquæ, licet ambo calorem ab eodem igne recipiant externo, pariter & ſimili modo. Cùm igitur conſideratu maximè neceſſarium, vt vnumquodq; ſit in conuenienti ſibi calore præparatum, æquum etiam erit hoc ipſum declarare, quo digeri queat in ſole quod illi conuenit: & in reuerberatorio quicquid ab eo præparari debet: ac per ſe teneri, quod ex ſeipſo præparatur: vt vinum in ſuo vaſe, necnon in fimo perfici, quod in eo poteſt emendari: quoduis congruo ſuo loco, prout in ſequentibus receptis habetur apertiſsimè. Diſcite igitur quis naturæ ſit ordo cognoſcere ſimul & experiri, qua via, quaúe ratione præparari cupiat, aliàs quod in ipſa virtutum eſt, ac operationum, perficere non poteſt. Huiuſmodi præparationum tantillam antiqui fecêre mentionem, quantam ab Alchimiſtis & admodum ſobriè ſugere potuerunt abſq; vero fundamento: quamobrem hoc illò, & aliud aliò deſtinarunt, ſingula quò non pertinent: inde manifeſtè patet eorum ignorantia maxima.

CAPVT IIII.

De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, correctionibus, viribus, & virtutibus eorum.

TAnta vis atq; poteſtas eſt vulneralium potionum, vt auxiliante natura quidem intrinſeca, vulnus quodq; fodicatum curet. E-

tenim

tenim si naturâ per seipsam proprius sibi medicus existat, solumq; hoc vnum cupiat, vt ab extrinseca iuuetur ob communem inter sese conuenientiam, & symbolisationem (quod certissimum est) externa debet internæ coniungi naturæ. Habet itaq; natura quędam corpora, quorum virtutes alijs in corporibus vsurpandæ sunt, & ex similibus fieri vulnerales potiones debent, vt in suum ea recipiat natura cibum: ea ratione sibi medicamentum associatur, vt vulnera curentur naturaliter. Quapropter apprimè necessarium, vt vulnerum potiones doceantur iuxta suum ordinem, cùm probatissima certissimaq; sint medicamenta, quibus cùm sectionum, tum fodicationũ vulnera curantur omnia. Quamuis potiones vulnerales semper in vsu fuerint: inconuenientibus tamen compositæ partibus & præparationibus vanis ac inutilibus imperitia medicorum extiterunt. Sunt itaq; veræ potiones vulnerales medicamenta nedum, verumetiam nutrimenta. Pariter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, vt eadem quæ dictas potionum compositiones intrãt, vnà cum cibo coquantur & edantur. Verumenimuero quòd in stomacho tardius digeruntur, non ita celeriter auxilia sua præbent vulneribus vt potiones: & quia plerunq; ventriculus ad digestionem est indispositus, omissum fuit istud medicamentum, vt natura non debilitetur amplius. Si tamen fieri posit bona digestio, perquàm vtile fuerit, vnà cum potionibus exhibere. Variæ sunt potionum vulneralium decoctiones, quòd varia sint ea similiter, è quibus fiũt, vt centenarium ferè numerum impleant: è quibus quinq; vel sex plus vel minus eliguntur, vt in aliud corpus transferantur, scilicet in vinum. Quicquid sit, nonnulla meliora, peiora quædam, alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt alia, quæ prout à Chirurgis cognita, medicamentum inde simile resultat. Erit igitur maximè necessarium inprimis, quæ potiora fuerint cognoscere, quibus maxima virtus ad prædictas potiones est insita, præparareq; iuxta naturalem eorum ordinem: hac via potest vnumquodq; vulnus sectione fodicationeq; factum, ad sanitatem adduci perfectissimam. Potiones quæ dictæ sunt, ac cibi simul sumpta plurimis accidentibus occurrunt, ac futuris aliàs damnis. Nam in suo temperamento conseruant naturam, vt mitis maneat, vtq; nullam occasionem inueniat aliquod accidens vel damnum inferendi: siquidem omne quod naturam in pace conseruat, efficit etiam vt ipsa de nutrimento minimè conqueratur: quo non deficiente naturæ, membra sanantur præter incidentiam prauorum accidentium. Idipsum non ita facile per extrinseca medicamenta fieri potest, velut per intrinsecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & earum parationis ordinem quiuis Chirurgus animum studiumq; summa cum diligentia dirigere deberet, quòd potius medicamentum eis reperiri

nullum valeat,aut quò euitari melius poſsint accidentia praua.Prę-ter eorum quæ ponemus ordinem inferius, excellentiſsimas vidi potiones vulnerales, quæ peculiari ſua natura mirabilia curarunt vulnera,naturaliter tamen,& ita ſupra cætera medicamenta,vt meritò forent admiranda. Vidi quendam Vualachum in ciuitate quadam,quæ Alba Gręca nuncupatur, is vnico potionis hauſtu patientibus adhibito, vulnera quæuis cùm ſecta tum fodicata curabat. Quamuis hæc non omnibus,nec in omnibus locis,neque in vulneribus omnibus valeat aut certa ſit, nihilominus cum ægrotos animaduertiſſem eius & vulnerum ſitus, percepi quæuis eiuſdem generis vulnera hoc modo curari poſſe leuiter: quòd verò tale vulnus aut ita ſitum non eſſet, fallebat: eſt in ipſa natura tamen virtus hæc magna. Vidi pariter in Croatia Egyptium circumuagantem vnius herbæ ſuccum ſemel in potum dediſſe vulneratis,& curaſſe quæuis fodicata vulnera. Verùm quæ in accidens erant prona,curare minimè poterat. Itidem in Stocknaima Daniæ vidi potionem vulneralem apud mulierem nobilem, cuius tribus hauſtibus, præter ea quæ ſectos neruos, & oſſa rupta continerent, alia quæuis curabantur vulnera. Cùm tamen rariſsimè caro ſola ſecetur, non eſt ſimilibus omnino fidendum. Aliàs dæmonum coniuratorem vidi, qui tribus hauſtibus alicuius potionis vulneralis omnia, tam oſsium, quàm neruorum vulnera curauit.Sed quum eius rei veritatem examinaſſem,didici non curaſſe potiones,at id ſolum quod ſuperpoſuit vulneribus:quod etiam in aliis capitulis & ſuo loco dicetur. Interim quę potiſsima ſunt,ac principalia fore iudicem ad huiuſcemodi potiones, inferius enumerabo, quibus indubiam fidem adhibere poteris,ac illis omne genus vulnerum, excepto nullo curare. Pariter,quæ præparari debeant, componiq;, dicemus infrà: numerus eorum hic eſt.

Diapenſia alba. Diapenſia campeſtris. Alchimilla. Serpētaria. Ophiogloſſum. Conſolidæ ſarracenicæ. Baucíæ flauæ folia. Pirola vtraq;. Perſicaria. Bleta alba,& rubea. Cauda pauonis. Glādes. Mumia. Sperma ceti. Terra ſigillata vera. Reubarbarum libanotis. Aſarum. Agrimonia. Conſolida maior. Polytriconis Apulei. Lilium conuallium. Plura ſunt & multo, quæ hoc loco numerare ſuperfluum eſſet,cùm inter ea quæ ſuperius ponuntur, tria ſint vegetabilia, quorum cuiuſuis ſuccus hauſtus quodcunq; vulnus ſectum aut fodicatum curat. Etiam duo ſunt inter illa, quæ recenti prius aqua frigida madefacta, vulneriq; ſuperpoſita, citius curant, quàm herbarum alterutra putreſcat.

Vnum eſt adhuc inter eadem, quod ter hauſtum vulnera ſecta necnon fodicata curat, etiamſi forent periculoſiſsimis accidentibus arrepta:his quidem ablatis illa curat perfectiſsimè.Sunt etiam

inter

inter prædicta, quæ vulnera curant inteſtinorum, non aliàs quàm carnium. Mirabilis enim eſt natura ſuis in arcanis, quæ quidem addiſcere, necnon experiri, pulchrum eſt & vtile: non ſine tamen id labore maximo, ſumma diligentia, necnon experientia multiplici fieri poterit. Iam ergo potiones vulnerales iuxta verum ordinem & vſum earum ponam, quas diligenter addiſcito, vt bonus atq; perfectus Chirurgus factus, in vtilitatem Reipublicæ, tuiq; laudem, artem exercere valeas.

CAPVT V.

De præparationibus antiquis, & poſtmodum recentioribus vulneralium potionibus.

ANtiquis hic vſus fuit, vt herbæ vulnerales in vino coquerent, ad conſumptionem tertiæ partis vel medietatis. Iſta præparatio contra naturam eſt, & verum ordinem: quia ſi vinum per ſe bullire ſcias, vt ſupra, frigefieriq; ſinas, reperies inſipidum liquorem naturæ prorſus contrarium: euaporauit enim quod vinum erat in auras, & remanſit fœtidus acidusq; liquor naturæ penitus inutilis. Quapropter ſi hoc euitare corrigereq; velis, ac retinere vinum in ſuis viribus, adiuuandam naturam idoneum, in ſtanneum cantarum aut lagenam poſitum, & pultibus farina factis obſtructum, in aqua bulliat per horam vnam, aut ſeſqui, hac ratione ſuas vires non amittit, ſed in ſua natura manet integrum, & in id herbarum virtutes imprimuntur perfectius ac fortius, quàm ex vſu veteri. Diligenter igitur quem tibi modum poſui ſerua, ne fœtidum & inſipidum naturę potum in ſui detrimentum pares. Eſt etiam vtiliſsimus vſus, vt in Septembri, quum vinum adhuc recens eſt, à torculari, ſtatim reponatur in dolium vulneralibus herbis prius impletum, & ita ſimul digerantur per tres menſes, quibus abſolutis abſtrahatur, erit hoc vinum potio vulneralis vtiliſsima, quæ nulla coctione, præparatione ue latius indiget: nam eſt iam potus vulneratorum optimus. Vſus verò meus communiter hic eſt, quum vinum adminiſtrari patientibus non potuit, neq; debuit, vt herbas vulnerales optimè diſſectas & virides in cantarum poſuerim obſtructum pultibus, & in aqua feruente coxerim octo horis: inde liquorem habui, potionēq; vulneralem, quam patientibus adminiſtraui. Eſt hic potus vtiliſsimus illis, quibus vinū bibere non licet, aut in capite vulnerati ſunt, &c. Trium harum quamlibet quocunq; modo vulneralem potionem præparaueris iuxta proportionum ordinem, vtilis erit. Iſte modus etiam non eſt inutilis, vt herbarum vulneralium ſuccos in cantaro ſicut prius audiuiſti, coquas in aqua bulliente, fiet ex eis optimus potus, cui poteris parum aromatū addere, vt reddatur gratior acceptiorq; naturæ. Itidem intelligendum erit de cibis vulneralibus. Quicquid cibi voles adhibere patienti, carnes aut gallinas,

in cantarum cum aquæ tanta quantitate, quantum iuris habere cu-pis, additis inſuper vulneralibus herbis poſita quæq; obturato can-taro coquantur in cacabo feruente aqua pleno, ſuo tempore conue niente. Hic cibus erit vulneratis vtiliſsimus ad curam. Poteris etiã aquæ loco ſumere vinum, pro his quibus non oberit: cibus hic eſt 5 nutriens vulnera præ cæteris omnibus.

Inſtructio quædam ad componendum aliquas vulneratorum potiones.

R. diapenſiæ vel ſaniculæ, pirolæ, centaureæ, betonicæ, ana manipulum vnum, conſolidæ regalis m. ſs. Agrimoniæ m. ij. coquantur ex ordine prædicto.

Alia potio.

R. draguneuli manip. iij. alchimillæ m. ij. pirolæ minoris m. j. alyſsi man. 1. ſs. reubarbari ℥ 1. reuponticæ ℥ iij. & coquantur vt ſuprà.

Alia.

R. angelicæ ℥ ſs. mumiæ ℥ 1. ſpermatis ceti ʒ ij. conſolidę ſarracenicæ m. ij. ciclaminis ℥ ij. pirolæ vtriuſq; ana m. iij. vini quantum ſat eſt: coquantur vt alia. Alio modo præparari poſſunt iſtę potiones, vtpote, ſi deſtillatas aquas ex vulneralibus herbis acceperis, easq; ſuis herbis iterum imbiberis, & in clauſo cantaro coxoris vt ſuprà, potiones fient excellentiſsimæ, quarum vnum exemplum hoc habe.

R. pirolæ minoris aquę menſuram 1. cui pirolæ m. 1. inijcias, diapenſiæ m. ſs. peruincæ tantundem: coquantur vt ſuprà.

Eſt & alius proceſſus, iuxta quem fiunt omnium excellentiſsimæ potiones, in modum quo paratur album oleum baccarum iuniperi, vulneralibus herbis adiunctis, & ſimul præparatis omnibus. Hic proceſſus omnium eſt artificioſiſsimus, ac ſubtiliſsimus, præ cęteris etiam eligendus. Nam in iuniperis baccis latet peculiaris ad ſananda vulnera virtus, quapropter ſuadeo quibuſuis, vt præparationem hanc addiſcant. At quia per deſtillationis artem fieri debet, quæ hoc loco non docetur, nec eo ponendam eſſe iudicaui. Verùm qua ratione quæuis potio cum prædictis præparari baccis valeat, in exemplum adducam.

R. baccarum iuniperi libras ij. optimè tritas, pirolæ vtriuſq; alyſsi, radices diapenſiæ albæ ana m. ſs. ophiogloſsi m. 1. ſs. conſolidæ maioris, ariſtologiæ rotundæ ana ℥ v. perſicariæ ℥ iiij. prępara ſecundum artem huius deſtillationis. Poteris etiã eaſdem aquas ex huiuſmodi deſtillatione prouenientes vulneralibus herbis affundere, necnon in cantaro præparare, ſicut antea diximus: nec ſolùm è baccis, verumetiam ex cinnamomo, ſimilibusq;. Subtilis alia fieri poteſt præparatio, ſi flores vulnerales vnà cum ſpicæ floribus, non aliàs quàm oleum de ſpica parétur in pinguedinem. Doſis tamen

men eius exigua cum cibo vel potu fore debet: in cuius declaratio-nem hoc vtemur exemplo.

R. florum ſpicæ m. 1. florum hypericonis m. iiij. florum taxi m. ij. betonicæ, centauriæ, prunellæ ana m. ſs. præpara ſecundum vſum de ſpica dictum.

Alius præparationis modus.

Accipe conſolidæ maioris ℥ ij. ariſtologiæ rotundæ ℥ iij. calami aromatici ℥ 1. iridis ℥ ſs. ſaponariæ m. v. diapenſiæ albæ m. ſs. herbæ caudæ pauonis ʒ ij. myrrhæ, maſticis, thuris, mumiæ ana ℥ ſs. reubarbari ℥ 1. ſs. coquantur in vino vel in aquis deſtillatis, vel in ſucco pirolæ, aut in aqua communi, prout commodius fieri poteſt. Hactenus de vulneralium potionum præparationibus dictum ſit. Multi reperiuntur, qui bona recepta habent, ſi tamen vt ſuprà diximus, præpararentur, efficaciora forent, ac magis vtilia.

Doſis huiuſcemodi potionum diſcretioni tuę relinquitur, qua præparationum vires & efficaciam cognoſcere debes ac iudicare.

CAPVT VI.

De præparationibus vnguentorum vulneralium, quibus in medicamentum efficacius alijs adducuntur.

VNguenta vulneralia medicamentum ſunt præ cæteris antiquiſſimum, experientiaq; probatiſsimum ad vulnera: quod in vſu fuiſſe priuſquam alia forent excogitata, ſcitur. Omnibus hęc ars cõmunis fuit ac familiaris: nam à popularibus inuenta, patribusq; familiâs, & ſuis aſſeruata domibus: quod medicamentum compoſitum erat ex eis, quæ cuiq; ſuis in campis creuerunt, & hortis, quæq; potuit vnuſquiſq; ſerere metereq;.

Iſtorum vnguentorum vulneralium fundamentum in duobus tantùm conſtitutum fuit, ſcilicet in melle, & in butyro, quę duo vulgus potiſsimùm elegit: quia conſiderarunt apes è floribus & herbis plurimas virtutes exugere: cumq; illa multas habeant, & mel habere neceſſum eſſe cogitarunt. Pariter & vaccæ paſcuntur multis herbis & floribus optimis, quapropter & butyrum eſdem habere virtutes debet. Hac ratione mel & butyrum electa ſunt corpora, quibus medicamentum inderetur. Ex iſtis conſiderationibus ortũ eſt, vt medicamenta quæ in campis creuerunt, cum melle butyroq; fuerint vnita, ſeruata, & his poſtmodum curata vulnera. Certiſsimum eſt, veram atq; perfectam artem hanc exiſtere, & vnguentorum vſum. At ſurrexerunt poſtea ſophiſtæ Medici & Chirurgi, qui contemnentes artem iſtam coram popularibus ruſticam eam appellantes, alias excogitarunt prauiſsimas, & optimas abiecerunt.

Iam ſimilia ponam recepta, vt iterum in vſum redeant. Poterit loco butyri mel, vel in iſtius locũ alterum ſubſtitui: hoc eſt, quoties vnum reperitur ſcriptum, alterum accipi.

Vnguenta cum butyro & Melle.

Accipe butyri de menſe Maio facti, crudi, non cocti, cui per contuſionem immiſceantur vtriuſq; plantaginis, vtriuſq; pirolæ. Bletæ cum radicibus ana m. 1. dracunculi minoris, vel ophiogloſsi m. iij. miſceantur omnia tundendo ſimul, vt fiat vnguentum, quod ſoli clauſum in vitro poterit exponi menſes aliquot, & poſtmodum ab impuro colari, ſic defecatius reddetur, ac purius.

Aliud.

Accipe Maialis butyri libras tres, radicis conſolidæ maioris viridis lib. 1. ophiogloſsi lib. 1. ſs. lumbricorum purgatorum lib. ſs. ariſtologiæ rotundæ viridisq; ℥ iij. terantur omnia ſimul in pultes, & poſtea reponantur in locum frigidum, & ſi pinguedinem emittant, poteris eam abijcere: ſoli pariter exponi poteſt, vel in fimo digeri, poſtea ſeruari.

Hoc ſeruato proceſſu, diuerſimodè componi poterũt vnguenta vulneralia, quæ per ſe potentia ſunt quoduis curare vulnus: addi poteſt etiam parum ſalis, ad humectationem: vel aqua ſalis ablui debent, aut ſalſa.

Vnicum potes etiam tantùm aſſumere, prout mel & dragunculum, mel & flores hyperici, butyrum & conſolidam maiorem, aut plura ſimul ex his, quæ vulnerales inter herbas numerantur. Et quia potior & efficatior vna eſt altera, meliores eligito, pro commoditate regionis & loci.

Vnguenta quædam ex reſinis.

Poſtquam ex butyro melleq; vulgus vnguenta vulneralia reperiſſet, alij reſinas ex arboribus fluere conſpicientes cogitarunt ex iſtis alia ſibi conficere. Reſinarum verò diuerſa genera ſunt, vt abietis, laricis, &c. gummiq;, iuxta cuiuſq; regionis & loci naturam, ſibi quiſque peculiaria præparauit vnguenta. Perfectiſsimæ ſunt artes iſtæ, quarum aliquot recepta ponam, vt vnuſquiſque ſumere valeat quod in ſua patria vel habitationis loco creſcit, in vnguentum quoque præparare.

In Germania reſinarum excellentiſsimarum duo tantùm genera producuntur, vna abietis, altera laricis: cuius poſterioris dabimus exemplum. Recipe reſinæ laricis lib. 1. ouorum vitella xx. contunde ſimul omnia, fiet inde flauum vnguentum, huic impone conſolidæ maioris, optimè tritæ ℥ ſs. ariſtologiæ rotundæ contuſæ ℥ 1. ordei farinæ ʒ vi. contere ſimul omnia, & fiat vnguentum, quo curabis vulnera quæcunq; voles.

Aliud ex reſina abietis.

Recipe reſinæ abietis claræ mundæq; lib. ſs. liquefiat ſuauiter igne lentiſsimo, huic inijce butyri parum, & miſce fortiter, contere poſtmodum in mortario cum æquali pondere conſolidæ maioris, vt vnum inde fiat, quo vulnera [illegible]

Vn-

Vnguentum ex cæra.

Poſt iſtas artes exorta ſunt vnguenta cerea, cum reſinis mixta ſimul, & oleo temperata, poſtmodum adiectis vulneralibus herbis, earumq́ radicibus, vt ſuprà dictum eſt ſæpius.

Eſt nihilominus inter alias artes minima, quamobrem eius hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

CAPVT VII.

De præparationibus oleorum & balſamorum vulneralium.

OLea vulneralia penes antiquos in communi reperta ſunt, & poſtmodum ab Alchimiſtis balſama. Cùm veteres vnguentorum vulneralium conſideraſſent virtutes, eademq́ melli butyroq́ miſcuerunt, oleo pariter coniunxerunt, experientes vtrùm vnirentur ei prout alijs. Quum & hoc ſibi ſucceſsiſſe feliciter vidiſſent, eo ſic vſi fuerunt oleo. Primò lauerunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntq́. Huius etiam artis meminit Chriſtus, vbi de Samaritano loquitur in Hiericho vulneratum à latronibus, curante. Quamobrem coniectare licet artem hanc fore vetuſtiſsimam, & olim priſcis in maximo pretio fuiſſe. Poſtmodum aduenerunt Alchimiſtæ, qui deſtillata crudis olea præſtare iudicantes, ea quæ crudo prius admiſceri conſueta fuerant, oleo deſtillato nõ feliciter addiderunt, & alterius vſi loco nomen propter deſtillatiõnem immutarunt, vocaruntq́ balſama. Nonnulla quidem eſt inter deſtillatum & crudum oleum differẽtia. Verùm ego ſum expertus oleum deſtillatum non debere hoc eſſe, quod ab Alchimiſtis laterinum dicitur, ſed abſq́ mixtione alterius rei deſtillatum per vas retortum, donec mutari color cœperit à natiuo, ſcilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amouendum, & in eo reperietur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc vtere, quum balſamũ voles ad vulnera componere. Terebinthinam pariter, vt oleum nimis deſtillarunt Alchimiſtæ, cui vulnerales herbas impoſuerunt: at errore ſuo hoc etiam non caruit. Nam vbi hæc tam acriter deſtillata eſt, calida ſubtilisq́ nimium efficitur, ad promouendam carnem in vulneribus: quapropter vt oleum deſtillari debet, vt in ſuo maneat odore, caloremq́ rubeum non concipiat. Latius tentatum fuit, vt pote gummi, reſinas, & ceram deſtillare, ſed abſq́ fructu: quare manet olei terebinthinæq́ deſtillatorum aut crudorum vſus: è quibus aliquot infrà ponemus recepta.

De balſamo crudorum vel deſtillatorum olei cum alijs, & terebinthinæ.

R. terebinthinæ lib. 1. florum camomillæ, roſarum rubearum, prunellæ ana m. 1. florum hypericonis m. iij. florum centauriæ, chelidoniæ ana m. ſs. commiſce ſimul & expone ſoli, ſpacio duorum menſium. Hoc oleo vel balſamo curare poteris vulnera mirabilia

ſine dolore. Poteſt etiam anno reuoluto hoc exprimi, necnon recentibus imbui floribus, & exponi ſoli ſicut prius: admirandæ virtutis eſt balſamum, ſiue cum oleo, ſiue cum terebinthina compoſitum ſit.

Alia balſami compoſitio.

R. ophiogloſsi, pirolę minoris, agrimonię, diapenſiæ, ana m. i. florum hypericonis m. ij. conſolidæ maioris coctæ m. ß. lumbricorum purgatorum numero centum. Affunde corpus, & in ſole digerantur omnia ſuo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balſamo potes vti feliciter, & ea curare citra dolorem.

Addi poſſunt huic oleo, mumia, maſtix, myrrha, thus, at parum: nam olea balſamaq; vulneralia delectantur plurimùm herbis & floribus magis, quorum hypericonis hoc loco nobiliſsimus eſt. Addi ſolet etiam gummi, quod fatuum: aliquoties viride eris, æs vſtum, & limatura ferri: ſed minimè laudabile eſt.

Earundem etiam herbarum quibus imbuta ſunt balſama, ſeminibus contritis iniectisq; ſi digerantur poſt herbarum digeſtionem, per hyemem in calido vel in æſtuario ſeruata, olea longè fiunt efficaciora.

Poſtmodum vt artium vna poſt aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flauo, cuius artifices in aliquibus damnis corporis experti ſunt, videlicet in vberibus mulierum exulceratis, & alijs pleriſq; foraminibus curam eius felicem eſſe. Quod quum animaduertiſſent, vernicem herbis & floribus dictis expleuerunt, & vt alia balſama ſoli digerenda expoſuerunt. Et quamuis præparatio tarda ſit, ob eius tamen efficacem operationem, cùm in ſectis & fodicatis vulneribus, tum in vlceribus maximopere laudandum eſt balſamum. Adduntur huic vernici quum ad medelam aſſumitur & prius, maſticis ter tantum quantum vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc eſt in digeſtione, debet adiungi mumiæ iuxta compoſitionem.

Tentauit poſtea vulgus olei loco terebinthinęq; medullas oſſium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæſerunt, donec ceruinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus alijs) expleuerunt herbis, eorumq; floribus vt ſuprà, ſoliq; digerandas ſimul expoſuerunt, quouſque ſuo tempore vulneralia facta ſint olea. Poſtremò repererunt humanas medullas omnes alias præcellere, magisq; fore vtiles. Non aliàs de pinguedinibus animalium actum eſt, vtpote floribus & herbis, cùm in olea vulneralia redactæ ſunt, quibus omnia vulnera curata fuerunt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ ſunt, verùm illas ac omnes alias humana plurimùm excellit. Inter piſces non eſt præſtantior ea, quæ à Germanis appellatur **Aeſchenſchmaltz.**

Poteſt

Poteſt etiam ex oleo terebinthinaq́ deſtillatis per præcedentem additionem ſubtiliſsima vernix fieri, quæ plus alia non deſtillata valeat. Varia ſunt quidem oleorum & balſamorum genera, quorum hîc nullam facio mentionem, at paucorum, quòd ſciam ea quæ tibi iam poſui, certiſsima fore, quibus te certiorem facere poſſum, ad vulnera quæq́ fore præſtantiſsima. Poteris ipſe tibi iuxta commoditatem regionis in qua fueris, & ex ordine ſequentis Capituli recepta componere.

CAPVT. VIII.

De curatione vulnerum per ea quæ munda conſeruant illa, ſuaq́ mundificatione ſanitatem conciliant.

CVm proprium natura balſamum penes ſe habeat, quo ſua damna reſarcit, & alio non ſit opus, quàm vt munda conſeruentur vulnera: mundationis ordinem iſtius ęquum eſt vt demõſtremus. A cane ſumptum fuit exemplum, qui vulnera ſua quæq́, modò lambere poſsit ea, promouet magis ad ſanitatem, quàm curet: nam is mundat ſolùm, & natura curat. Hoc ipſum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum inſtar, experti ſunt in ſeipſis, quod in canibus apparet. Aliqui lauerunt lotio, curaruntq́, verùm quòd hoc facilè fœtorem vulneribus induxit, & ſæpius iſta repeti debuit ablutio, latius perquiſierunt, ac vrinæ loco ſumpſerunt vinum, & quia parum in maioribus vulneribus effecit, ad ſalſam ventum eſt aquam: iſta quidem & lauerunt & curarunt vulnera tam hominum, quàm brutorum animalium. Communis hic vſus fuit, qui poſtmodum in diſſuetudinem ſucceſſu temporis abijt, alijq́ mundationum acceſſere modi, quorũ aliquot in ſequentibus enarrabo.

Acceperunt herbas vulnerales, easq́ vino coxerunt vel aqua, ſale iuxta libitum addito: decoctione hac ſæpius lauerunt vulnera, fauumq́ mellis contuſum vnguenti loco ſuperpoſuerunt.

Alumine ſoluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lauarunt & curarunt etiam vulnera. Item ſucco burſæ paſtoris, vel plantaginis, aut aliarùm herbarum cum ſale modico lauerunt. Multę ſunt herbæ ſimiles, quarum ſucci vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & ſal paucum infundere vulneribus communiter vſitatum eſt antea, quo curatum eſt remedio.

Sunt etiam alię mundificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout ſi perſicaria recenti prius aqua madefacta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute ſalis in ea naturaliter inſiti.

Sæpius oleo terebinthinæ ſalſo curata ſunt, quæ communiora fuerunt vulnera. Nec eſt quòd mireris ſimplices artes quas modò poſui: talis eſt naturæ proprietas, vt per ſeipſam curet, vbi mundificatio ſeruata ſit, ac potiſsimùm, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunq́ ſolet imperitia Chirurgorum

euenire,quare meritò detegendum. Verùm alius ordo necessarius est ad euitandum accidentia, quia communioribus illis quæ dicta sunt,minimè fieri potest:in illis autem in quibus talia non expectantur,simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putaticiorum Chirurgorum non incidas. Tardè curare melius & bene,quàm tardius superfluis artibus deprauare,quæ per se mala sunt.

CAPVT IX.

De præparationibus vulneralium vnguentorum, & fodicationum, vnà cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

CApitulum hoc peregrina remedia continet,his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit,meritò quod nobis ab exteris contingere boni potest,ac à nobis alijs,describemus. Quapropter fundamentum probatissimorum vnguentorum habe normam & compositionem,quibus arcentur accidentia, quantumuis magna,tolluntuŕq;. Licet leuiter ac facile vulnus curari potest, vt (quod ad curationem solùm eius attinet) opus non foret vnguenta similia describere: verùm quia damnum vix vnquam solum esse contingit, sed vnum alteri ferè semper affluit, ea patefacere volui. Possunt etiam accidentia rebus quæ nostris in regionibus crescunt,euitari:tamē hoc loco tantum fodicationum vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt,in illis quibus indies vtuntur: vt ærarij fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt,& fluentia siccarunt vulnera. Ferrarij qui dē adusto suo ferro,quod crocus martis appellatur, vsi sunt ad vulnera. Figuli verò lithargyrio argenteo(quod vocant)vel aureo nōnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inuenta, quæ dicta fuerunt experimenta. Multò plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus,& in varijs rebus hoc loco non describenda,prout miniū, cerusa,similiaq; reperta fuère.

Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutantes, plura in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplastrum cocta, quod cùm vtile parum fore videretur,adiecerunt,nunc minium, aliàs cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri,æs vstum, lithargyrium, &c. quæ simul cocta varia cerota facta sunt,hisq; linteola fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum proprietates attractiuas,atq; magnetis cognoscentes,cerotis adiunxerunt, eisq; meliora quàm antea fuisse quòd perciperent, puluerem vulneralem addiderunt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum extiterunt. Sic vlterius progressi, fodicationū vnguētorum ordinem certissimum & compositionem adepti sunt, eisq; mirabiliter curarunt:horum descriptionem ponimus varijs, vtilibus tamen omnibus modis. Primùm hoc modo communiter constructum fuit.

R. ceræ

R. ceræ lib. i. picis græcæ ℥ iij. liquefiant ambo ſimul, & lique factis, non nimium tamen calidis inijciatur puluis hic. Accipe fruſta carneoli, coralij rubei & albi, magnetis, calaminaris lapidis ana ℥ ſs. carabis flaui aut ſuccini, maſticis, thuris, ana ʒ. vi. myrrhæ, mumiæ ana ℥ i. ſs. trita minutiſsimè liquidis immiſceantur, & his iam optimè permixtis, inijce terebinthinę ℥ i. ſs. ſpatula ſemper agitato, donec frigeſcat. Poſtremò perunctis oleo piſcium äſchenſchmaltz, agitetur, & fiat emplaſtrum.

Aliud.

R. ceræ virgineæ lib. ij. picis græcæ lib. i. terebinthinæ ℥ iij. liquefiant igne lento, quibus impone tritæ maſticis ℥ iij. carabis flaui ℥ i. ſs. maneant in igne lentiſsimo quartam horæ partem. Poſtmodum accipe ℥ ij. mumiæ, thuris, & myrrhæ ana ℥ ſs. aloepatici ℥ i. ſs. trita miſce prædictis, & agita prout in emplaſtro priori, donec frigeſcant. Poſtremò in emplaſtrum agitabis oleo piſcium aeſchenſchmaltz, addendo camphoræ tritæ ℥ ſs. hoc fodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentiſsimum, ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuſpides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & à præcedentibus elici minimè poſſunt.

R. ceræ lib. i. colophoniæ, picis nigræ ana ℥ iij. liquefactis ſimul ambobus, inijce gummi armoniaci ℥ ij. bdellij ℥ i. magnetis ℥ v. carabis flaui ℥. iij. trita miſce liquatis, & in emplaſtrum agita manibus ouorum oleo perunctis: hoc in maximis neceſsitatibus vti poteris ad concludenda vulnera, necnon reſtauranda quæ deprauata ſunt.

Alia compoſitio, cuius ab exordio mentionem fecimus.

Accipe olei, ceræ, lithargyrij triti ana lib. i. liquefiant, & in cerotum coquantur, cui poterunt ea quæ ſequuntur, addi.

Additio prima.

R. armoniaci, bdellij ana ℥ ſs. galbani, opopanacis ana ʒ. vi. ſoluantur in aceto, coquantur, & per pannum colentur, poſtea coquatur in emplaſtrum: hoc admiſce præcedenti ceroto. Poſtquam ſimul iuncta fuerint, eis qui ſequuntur, pulueres addito. Lapidis calaminaris, coralli rubei & albi, magnetis ana ℥ i. ſs. thuris, maſticis ana ℥ i. & quum permixta fuerint, admiſce terebinthinæ ℥ iij. & olei anetini ℥ ſs. reduc in formam emplaſtri oleo piſcium aeſchenſchmaltz, vel alio, ſecundum artem.

Additio ſecunda.

R. opopanacis ℥ iij. repurga optimè ſicut audiuiſti ſuperius, & cum ceroto permiſce. Poſtmodum adde mumiæ ℥ iij. ariſtologiæ rotundæ ℥ ij. maſticis, thuris, myrrhæ ana ℥ ſs. deinceps adijce terebinthinæ ℥ iij. olei laurini ℥ i. camphoræ ʒ ij. reduc in formam cum oleo camomelino.

Addi-

Additio tertia.

R. armoniaci ℥ v. præparati nempe ſicut prius, ſanguinis draconis ℥ ij. colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥ i. thuris, maſticis, ana ʒ vj. myrrhæ ℥ i. terebinthinæ vnc. iiij. reduc in formam cum oleo laurino. Iam habes compoſitionem fodicationum emplaſtrorum duobus modis, eorum inuentionem atq; ſucceſſum. Poſtremũ tamen hoc melius omnibus antea poſitis, quo citius ac potentius euitantur & amouentur accidentia quæuis, diligenter obſeruato.

R. ceræ virgineæ lib. i. ſs. vulneralis olei tantundem, lithargyrij lib. i. lapidis calaminaris lib. ſs. ex iſtis fiat cerotum, cui vernicis lib. ſs. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturam præparatæ ℥ iij. & iterum in cerotum coquantur. Poſtmodum adde gummi, necnon præſcriptarum additionum quam volueris, fiat emplaſtrum, & reducatur in formam cum vulnerali balſamo.

Quicquid his emplaſtris elici non poterit, alia, nempe violenta via tentari debet: vt ſi globuli plumbei deſcendiſſent, impoſsibile fuerit etiam inſtrumentis eruere. Quapropter impoſsibilia Medicinæ committenda non ſunt. De fodicationum emplaſtris dictum ſit hactenus, quibus quicunque iuxta Medicinæ verum ordinem vſus fuerit, non confundetur.

CAPVT X.

De pulueribus quibusdam, fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

SVcceſſu temporis pulueres quidam & ſucci reperti ſunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera coniuncta ſint. Et vbi talis fit coniunctio, natura poteſt in toto vulnere facilius operari, quàm vbi non: at per alia medicamenta curari debet, vt ſunt vulnerales potiones, vnguenta, olea, emplaſtra, &c. Natura quidem nõ poteſt alibi quàm in fundo ſolùm operari, in quo connectit indies, donec ad ſupremum deueniat. Fodicationum tamen & vulnerum pulueres connectunt æqualiter ſuperius, inferius, & in medio.

Animaduertendum eſt, vbi vulnerum & fodicationum pulueres in vſum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ ſanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neq; duritiem habent, ſed mollities in eis naturalis conſpicitur: aliàs connectere nullo modo poſſunt. Si tamen accidentia iam ſint præ manibus quæ dicta ſunt, ea remouere ſcias oportet, antequam vtaris pulueribus: etiam dum vſus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atq; tumor coniuncta rurſum diſiungunt. Eſt illa celerrima fermè cura, nihilominus ab accidentibus tutari debet quæ diximus.

Diuerſis rationibus proprietatem hanc habent iſti pulueres,

aliqui propter naturalem ſiccitatem, vt bolus armenus, qui cuncta per inſitam ariditatem, quibus interiectus fuerit, connectit.

Sunt alia comprimentia quædam præter ſiccitatem, vt ſuccus prunorum ſylueſtrium immaturus. Alia conglutinantia, veluti dragacantum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres conglutinantes. Vlterius notandum erit, non ſolùm conglutinatiuis vtendum, ſed etiam adiungenda eſſe medicamenta naturali balſamo ſuum alimentum exhibentia. Quapropter puluerum vſum iuxta proprietatem eorum trium quæ dicta ſunt, ponam, & compoſitionem.

R. boli armeni veri ℥ iij. quas in aqua nitri diſſolues, poſtea diſtillatione ſeparabis, & aliam priori ſimilem aquam affundes pulueri, ſeparabisq; ſicut antea: toties id repetendum erit, quouſq; bolus in oleum conuertatur: hoc in ſole ſiccandum eſt in puluerem, cui thuris ℥ 1. carneoli ℥ ſs. mumiæ ʒ ij. omnia ſimul in puluerem commiſce, quem vulneribus inſperges quouis die bis, & ligabis iuxta conſuetudinem, ſuperpoſito fodicationum emplaſtro, quo vulnera præſeruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & ſylueſtrium coquito, quouſq; in ſpiſsitudinem electuarij ſit reductus. Gallarum etiam immaturarum tantundem coques, & iſtis conſolidæ maioris contritæ minutim octauam aliorum partem addes, poſtmodum in aluminis aqua pura bulire facito: poſtremò ſimul omnia ſole ſiccato, pòſt vtere prout moris eſt.

Lapicidarum & fabrorum colla, qua ſub aquis vtuntur, quandoq; vulnera ligaui, non in forma pulueris, at ſpiſsi liquoris: & fodicationum emplaſtro ſuperpoſito curaui mirabiliter. Verùm olei lini loco, vulnerale ſumpſi oleum ex oleo lini cum cæteris compoſitum, & pro calce, corallum album in cineres aduſtum. Colla caſei Keſslin, etiam hoc loco ſumpta vulnera ſeiungi non ſinit: noli tamē eo præter fodicationum emplaſtrum vti.

Alius puluis.

Accipe thuris, myrrhæ, maſticis ana vnc. ſs. coralli rubei ʒ. ij. aloepatici vnc. 1 ſs. omnib. permixtis, & in puluerem contritis, alterutrum adde puluerum antea poſitorum, pro media parte prioris.

Alius.

R. ſuccorum prunorum ſylueſtrium immaturorum, gallarum etiam immaturarum, ſaniculæ vel diapenſiæ, pirolæ, ophioglosſi ana vnc. v. ſiccentur in ſole, donec ſemiſicci fuerint, poſtmodum adde gummi armoniaci præparati vnc. ij. tum ſiccentur in puluerem. Vulnera conſeruentur in ſiccitate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum adminiſtrando.

Repe-

Reperiuntur & alia constrictiua, cùm tamen ex Alchimia petenda sint, infrà suo loco ponenda.

CAPVT XI.

De sublimatis atq; destillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunq; Alchimiam exercent, vtilissima reperiunt medicamenta, variaq; scribentum recepta longè superantia. Verùm quòd morborum proprietates ignorent, parum inde possunt emolumenti proferre. Medicinæ siquidem Alchimia semper coniuncta fore deberet. Antimonium virtutem admirabilem possidet in curationibus vulnerum, quibus accidentia corporalia mixta sunt, vt fistula, cancer, lupus, &c. In quibus tamen illa non concurrunt, eius vsu non erit opus, cùm in aliis tantùm cæteras omnes excellat artes, vt maior aut melior non possit reperiri: salua tamen cuiusuis experientia dictum. Quapropter summè necessariam existimo declarationem eius, tametsi præparatio non facilè scriptis addisci queat, ab Alchimistis petenda est, vt antimonium reduci possit in oleum rubeum, vt sanguis, & ex lib. I. habeantur vnc. ij. vel I. ß.

R. antimonij lib. iij. salis gemmæ calcinati tantundem, & simul destilla per vas retortum tribus diebus naturalibus, & sic habebis rubeum oleum, cuius virtutes ad incurabilia desperataq; vulnera satis commendari nequeunt. Itidem de sublimatis censendum est, vt si cuprum vel æs rubeum sublimaueris, non minores in eo quàm in antimonio virtutes erunt. Vt in sublimationem veniat, prius erit calcinandum, postea per separationis aquam dissoluendum, & coagulandum, in puluerem q; siccandum, cui duæ partes liquidi salis, aut liquefacti sunt addendæ: postmodũ ab eis in reuerberatorio sublimetur in viridem puluerem subtilissimum & leuem, quo vulnera quum curare voles, in ea spargatur fodicationum emplastro superposito.

CAPVT XII.

De sanguine sistendo, necnon eis quæ ad hoc negotium sunt necessaria.

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum proprietates, complexio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora, accidens, & vulneris essentia. Nam si homini sano contrarietates & accidentia varia contingant, multò magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxia sunt. Quum in venas accidens hoc irruerit, non facilè potest amoueri: nam sæpius euenire solet, vt sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec vllis medicamentis, at per seipsum sedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens longè deterius orietur. Considerandum igitur quid natura possit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præte-

rit flu-

rit fluxus, donec eius amota ſit cauſa: vt ſi præ cholera factus, ea prius ceſſare debet: nam ipſa durante, medicamentum natura nullum recipit. Si ex actu venereo, niſi prorſus extinctus appetitus ille ſit, vanum etiam eſt remedium. Si propter ebrietatem, expectanda eſt completa digeſtio. Si membri fatigatione cauſatus fuerit, quieſcere prius debet. Multi ſunt articuli ſimiles hoc loco non recitandi, ſolùm hoc tibi notandum erit, vt amoueatur cauſa fluxus, tum & ipſe cogitur ceſſare. Si fortè conſtellatione cauſatus foret, ea præterire debet, priuſquàm ſanguis retineri queat: ſi cauſæ tales conſumptæ non ſint, fieri poteſt vt vulneratus effuſione moriatur ſanguinis. Nam quis iuuare poterit eum, qui nolit ipſe? quis etiam eius choleram ſedare poteſt, qui pacificari non vult? Cauſam ergo ceſſare fluxus neceſſum eſt, aliàs nequaquam ſiſti poteſt. Ebrietas ad caput aſcendit, & in eo ſæuit: ſi contingat potum aliquem recipere vulnus, huiuſmodi ſæuiens natura per venas in ſanguinem tranſit, & eo non aliàs quàm in capite ſæuit. Quis ebrio poteſt ebrietatis ſuæ proprietatem auferre? nemo: pariter ebrium ſanguinem ſedare nemo poterit. ſic de reliquis intelligendum eſt. Hæc à me dicta ſunt, vt Chirurgus in iſtis rectà procedat, & non ſuſcipiat quæ ſunt impoſſibilia, verùm vt prudens ea quæ natura poteſt, intelligat.

Quum igitur ea quæ dicta ſunt, violenter ita prorumpunt, ab arte ſiſtendi ſanguinem ceſſare debet Chirurgus, eumq́ ſolum ſiſtere velle, qui præter dictas occaſiones effluit. Nam his nullum iuuare poteſt medicamentum, aduſtio nulla, ligatio, nec corticum nucū ad collum appenſio, nullus character. Et quamuis aliqua ratione ſiſtatur, aliud erumpet accidens, & in ſimilibus communiter ſequuntur ariduræ membrorum, vel contracturæ. Exempli cauſa, venæ ſæpius aperiuntur in brachio, quamobrem contractum redditur, aut aridurum, vel moritur is qui ſuſtinuit. Si tale quid in venarum pacificis laxationibus contingit, quantò magis in aliis? Quum tamē accidentia talia contigerint, aut apparuerint, poteris permittere ſanguinem effluere pro diſcretione. Siquidem vbi vena quæuis aperitur, ſanguinis pondus amittere determinatum oportet eam, antea ſiſtere non eſt vtile, donec ad pondus hoc diminutus ſanguis fuerit. Ab experientia propria diſcere te hæc oportebit. Vt à me tamen breuem inſtructionem habeas, qui ſanguinis repreſsiones ex ęquo fieri debeant, non citò nimium, vel tardius quàm par ſit. Eius rei verum in eo fundamento conſiſtit, vt medicamentum quo vulnus curari debet, ſanguinem etiam in eo ſiſtat: nec eſt quòd vtaris alio remedio. Nam ſi medicamentum ex artis fundamento vero compoſitum ſit (vt ſunt fodicationum emplaſtra, olea, balſama, & emplaſtra vulneralia, &c.) ſanguinem ſiſtit omnem iuſto pondere non tempeſtiuè, nec tardè nimis. Potiſsimū arcanum hoc eſt, vt metam

iuſtam contingere valeat medicamentum. Sæpius etiam accidere ſolet, vt in ſanguine lateat infirmitas: hæc ſi per ſanguinem ſuum quæſierit emunctorium, non ſiſtetur ſanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob calidam complexionem ſæuit fluxus, talis poterit alijs quàm fodicationum emplaſtris, aut ſimilibus reprimi: quorum aliqua ponimus inferius: tuæ tamen diſcretioni relinquitur, ſiſtere ſi voles, poteris aut non. Potius tamen quàm expectare mortem, ſiſtendum eſſe iudicamus, vbi medium offertur accidens hoc amouendi. Procurandum præ cæteris, vt membrum ſeruetur calidum, nec vllo modo frigeat, neqꝫ fodicationum emplaſtro careat: hoc enim ſedantur accidentia, vt retentionem citius admittant. Solent etiam aliquæ venæ reliquis eſſe repletiores, vt neruorum inſtar tumeant, hoc loco fluxum liberius patere ſine metu: nam cum eo multum impuritatis effluit.

Fodicationum igitur emplaſtra tibi ſint commendatiſsima, etiamſi alia ſcires quæ ſanguinem ſiſtere poſſunt, eisqꝫ valeres vti: vide tamen, vt non tardius aut citius æquo feceris. Verùm in illis quibus natura ſana, mitis & pura fuerit, ſanguinis ſit per ſe retentio, quæ potiſsima eſt.

Nonnulla ſanguinem ſiſtentia.

Crocus martis optimè reuerberatus & ſubtiliſsimus.

Æs vſtum, vt crocus præparatum.

Farina volatilis inſperſa vulneribus, vt cum ſanguine paſtam efficiat.

Pili albi, qui ſub caudis leporum naſcuntur.

Vſnea ſuper capita mortuorum creſcens.

Carneolus in manu contentus, aut à collo ſuſpenſus.

Cinis ex ranis aduſtis.

Vbi hæc ſanguinem non repreſſerint, præſertim ea quæ primò deſcripta ſunt, non facilè fieri poterit, donec pro ſuo pondere fluxerit in finem vſqꝫ: qui tunc metam attigerit, leuiter ſiſtet.

Hactenus de retentione ſanguinis abundè ſatis dictum ſit: quamuis alia reprimentia multa ſint, cùm tamen cauſæ fluxus expectare ſedationem & per ſe neceſſarium ſit, & curſum accidentis, ne peius quid oriatur, quid multis opus eſt? Fac vt optima quæqꝫ medicamenta habeas, vt ſuprà diximus, optimè ſiſtere poteris illis iuxta naturæ deſiderium.

CAPVT XIII.

De repreſsione glarealis aquæ.

GLarealis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus applicato, vel ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorum occaſione data: quapropter illis omnibus præueniendum erit, & accidentibus. Poſtquam tamen inciderint, eodem ordine

ordine quo ſanguinis, & iſtius aquæ fluxus amouendi ſunt probatis medicamentis in hoc Tractatu poſitis. Hac via mitigatur irrita natura,& per ſe glarealem aquam ſiſtit. Non ſunt igitur vulneralia medicamenta,quę ſolùm curant,at illa quæ pellunt accidentia,pręſeruant à nimio fluxu cùm ſanguinis tum glarealis aquæ. Quæ ſimiles virtutes non habent, medicamenta minimè dici poſſunt,nec ea quæ deprauant vulnera.

Et quamuis multa quę glarealem aquam ſiſtere putantur,à nõnullis deſcripta ſint:nihilominus probata non ſunt omnia,nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in alijs verò non: aliquoties conducentia,quandoquidem non. Cùm ergo tam fallacia ſint,neminem ea docere cupio, ſed potius quæ certiſsima ſunt, vt fodicationum emplaſtra,olea vulneralia,&c. Accidentia quæ per ſanguinis amiſſionem oriuntur,hîc etiam per glarealis aquæ fluxum conſideranda ſunt, vt in iſto prout in illo profluuio iuxta naturæ potentiam, & non contrà valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur,alijs in ſubſequentibus capitulis reperies.Niſi retineatur,aut à nimio fluxu cõpeſcatur,aridura,nec non alia ſubſequentur accidentia.

CAPVT XIIII.

De propulſatione paroxiſmorum à vulneribus, caloris,frigoris, ſuperfluæ carnis, tumorum, duritiei, necnon coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum inciſoribus Chirurgis.

PRæter illa quę dicta ſunt,alia cauſantur accidentia.Licet vulnus ex aſpectu iudicari poſſet à Chirurgis omnibus, carere quibuſuis accidentibus: eſt nihilominus in ipſa natura propter variarum concordantiam in ea partium,contrarietas orta. Nam vbi gladius membrum aliquod in corpore lædit,non ſolùm illud,verum etiam alia quæq; membra per condolentiam: quapropter ſingulorum accurrit ira,miſceturq; vulneribus in vindictam lęſionis. Vt ſi quis lapidem iaciat inter multos confabulantes amicos & ſocios, eorum nemo permanet immotus, nec in ſua vetere natura vel temperie: verùm quiſq; cupit eorum hoc ipſum vlciſci. Non aliàs in humano corpore fit,quum ei vulnus incuſſum eſt. Quî poteſt igitur vulnus carere ſuis accidentibus agnatis,etiamſi non accurreret aliud?

Cùm igitur ob huiuſmodi commotionem agnata ſit vulneri talis inimicitia,meritò ne diutius ignoretur, ſuſcepi deſcribendam. Et quamuis varia ſint iſtius originis accidentia: tamen arte leui pro pulſanda ſunt, aliàs quum ob iſtorum ignorantiam occurrentium quis grauioribus medicamentis alijs magis conuenientibus vſus fuerit,vulneri nouum producet accidẽs,deteriusq; damnum.Quapropter ab experientia debent agnata, non ex litera cognoſci, quæ ſunt accidentia,cùm deſcribi propriè nequeant. Remedia tamen quæ his adhiberi poſſunt, breuibus enumerabo. Sunt agnati vul-

nerum paroxiſmi, ſpaſmus, caro putrida, quæ non ſolùm in vulne-ribus per choleram incuſsis, verumetiam ſtudio vel arte factis, vt ab inciſoribus calculorum, lapidum & rupturarum accidere poſ-ſunt, ob locum in quo facta ſunt periculo magis obnoxium. Quo pacto ſimilibus agnatis erit ſuccurrendum accidentibus, infrà po-nimus.

Paroxiſmus in vulneribus.

Sub vulnerum paroxiſmis concludo calorem præter natu-ram & frigus. Antea diximus originem, iam ſedationem eorum v-nico medicamento ponemus, nec horum tantum, at accidentium e-tiam ex eis orientium, vt ſunt durities, color cœruleus, &c. In iuſ-quiamo latet virtus, qua propulſantur ea: licet etiam in papauere vis mitigatiua reperiatur. Mitigatiuis enim plurimùm delectatur natura, ſine quibus pacificari vel ſedari nequit. Solam iſta requiem appetit à Chirurgo ſibi cieri: quid ergo proprius aut conuenientius eſſe poteſt, indormitiua natura? Hac enim vt ebrius in ſomnum a-gitur, & non ſecus ac iſte rurſus ad memoriam redit, illa per mem-bri ſomnum ab irritatione quieſcit, ac poſtmodum expergefacta di geſtionem ſæuitiæ ſuę fecit: ſic tolluntur paroxiſmi vulnerum cum ſuis accidentibus optimè, nec melius.

Remedium vulneribus ſomnum inferens.

R. radices iuſquiami, quas in ſole cum aceto roſaceo digeres, & lintea madida hoc liquore, calidaq́ vulneribus appones, hume-ctando calefaciendoq́ toties iterabis, donec membrum in requiem adductum ſit. Multæ ſimiles alię radices inueniuntur: at quia hac te certiſsimum reddere poſsim, quid multis obruere cupiam? ſat erit ſi vnico ſecurus eſſe remedio valeas.

Spaſmus.

Antea ſpaſmi fecimus mentionem, quînam ipſe vulneribus admiſcetur. Huius expulſio fit per venarum corroborationem. O-leo terebinthinæ vel oliuarum vngendæ ſunt venæ: his enim vi-gorantur.

De carne ſuperflua.

Quod ad carnem ſuperfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus non eſt remedijs opus: nam ex ſui natura non perma-net, ſiue ex medicamenti ſuperfluitate naſcatur, ſiue ex abundantia ſanguinis. Et quamuis peculiare non adhibeatur ei medicamentū, eo ſolo quo curantur vulnera, conſumitur. Verùm quod ſuperflu-am carnem adferam hoc loco, non alia de cauſa factum eſt, quàm quòd ſciam Chirurgos putaticios eius nullam habere noticiam: eo patet, quia corroſiuis auferre conantur. Eorum corroſiua peſsima, ſunt varia, velut alumen vſtum, vitriolum, &c. nonnulli ſumunt ar-ſenicum, alij mercurium ſublimatum, quibus abrodere putant, nec leuioribus auferri poſſe conſiderant. Non animaduertunt etiam ob nimiam ſuam ignorantiam, huiuſcemodi praua medicamenta vul-

neribus

neribus intolerabiles adferre dolores, & varias infirmitates, illaq́ſuo ſic inficere veneno, vt natura nihil amplius conſilij vel auxilij pati nec admittere velit. Sic ego te docebo, nempe vt quum in vulneribus caro ſuperflua ſiue vlceroſa, ſiue ſanguinolenta creuerit, aut aliàs quouis modo, ſolis medicamentis in iſto Tractatu contentis vtaris, illa quidem auferent eam abſq́ dolore. Quod ad ipſam duritiem attinet, eiſdem etiam remedijs tollitur. Solum id te facere decet, vt optima quæq́ habeas medicamenta, iuxta verum ordinem & fundamentum compoſita, ſic fiet vt accidentia nulla vulneribus incidant.

CAPVT XV.

De medicamentis vtilibus & inutilibus.

NOn ſolùm in vulnerum ligationibus aut applicationibus, medicamentorum curæ negotium conſiſtit, ſed etiam & potiſsimùm in eo videlicet, vt Chirurgus cognoſcat, vtrum vtile medicamentum ſit, aut non: de cuius rei declaratione Capitulum hoc ad inſtructionem ſcribere volui. Primùm in vſum & proprietatem aſſumas, vt quum perceperis dolores aut accidentia ſub medicamentis oriri (ſiue multis vtaris, aut paucis) præter communem vſum, ab eis abſtineas, ac de alijs tibi proſpicias: nam quoduis medicamentũ inferens dolorem vulneribus, aut permittens, ſtatim abijciendum eſt, & nullo modo ſuperponendum. Tempus etiam inter ligaturas erit obſeruandum ſecundum alimenti vulneris digeſtionem, vnam tardius aut citius altera factam. Eſt communis terminus tamen horarum duodecim: quæ plus minusúe requirunt, illis etiam pro ſua ratione fuerit conniuendum. Hæc à me dicta ſunt, quia ſolent ex inordinato ligandi modo plurimi dolores oriri. Quum ex medicamenti defectu non fuerint, facilius accidentibus huiuſcemodi cum diligentia præuenire poteris. Vnicum eſt conſideratu maximè dignum, vt ſummopere dolores omnes euites, qui non ſunt ex vulneris agnata natura: nam quacunq́ ratione ſint alia, nihil boni præſagiunt. Cauendum erit etiam (vt ſæpius antea dictum eſt) à ſanie fœtoreq́ medicamentis ea propulſantibus, quæ ſi debiliora fuerint, quàm vulnerum prauitas, ab iſta vincuntur. Quapropter efficaciora fortioraq́ ſumito, quum ea ſigna videris. Sæpius accidere ſolet, vt vulnera mutentur, ac in deterius vergant ſub optimis medicamentis: conſultum erit mutare ſæpius etiam ipſa medicamenta, ſi non, pauca requies erit vulneribus. Hoc ſignum eſt multorum accidentium, vbi medicamentum recedens à vulnere, bonum finem curæ non indicauerit. Olea vulneralia non permittunt accidentia, nec potiones vulneratorum, præſertim ſi conſtiterint ex eis, quæ ſingula membra corpus inquietantia pacificant, & quieſcere faciũt. Vnguenta pariter vulneralia ſuam in ligaturis proprietatem habẽt,

vt ſingulis duodenis & octonis nonnunquam horis innouentur. In omnibus tamen medicamentis notandum eſt, vt ea quæ vulneribus apparent eſſe contraria, mutentur, & eorum loco applicentur alia. Quum etiam refrigerio fuerit opus, aut alio ſimili quouis auxilio, mox adminiſtretur. Quamuis iſta recepta ſint optima probatiſſimaq;, nihilominus vix fieri poteſt, quin aliquando ſubuenire neceſsitati ſit opus non magnis artibus, at ſola refrigeratione. Siquidem vulnerati quandoq; naturam pronam habent, vnus ad potiones vulnerales, alius ad emplaſtra, & alius ad olea balſamaq; pariter vulneralia, quiſpiam alius ad fodicationum emplaſtra, vel ad ſublimata, deſtillataq; pronus erit alius. Hæc & ſimilia conſideranda veniunt, non iſta nempe: hoc medicamento plurimi curati ſunt, ergo & iſte curabitur eo. Varia ſunt enim genera medicamentorum, & hominum variæ naturæ: quæ quidem omnia perpendenda ſunt. Medicamentorum propriorum adhibendorum & non, erit adhibenda ratio, vulneratorumq; proprietatū, atque medicamentorum eſt facienda comparatio, necnon alimenti vulnerum ad illa. Videndum etiam vt ex vulneribus nulla ſanies, nec fœtor, neq; fermes exeant. Quicunq; iuxta prædictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Si quæ plura deſiderantur, in aliis ſuis capitulis enarrata ſunt, experientia quoq; docet indies. Hæc tria potiſsimè notanda veniunt vt ſuprà, nempe, quòd infirmi & medicamenta ſimul conueniant: vt ligatum ſit iuxta normam excrementorum: & poſtremò ſecundum euitationem ſaniei, fœtoris, dolorum, & ſimilium. In his enim potiſsimæ curarum animaduerſiones conſiſtunt.

Quum verò fodicata profundaq; vulnera ſuis in cauernis aliquam ſaniem congregarint, obueniendum erit hoc modo, ſcilicet, vt myrrha ſaleq; vino decoctis atq; ſolutis, per ſyringa in fundum vſq; vulnerum iniectis abluantur & mundificentur. Item patiens tali ſitu iacere cogatur, vt ſanies effluere valeat, & non rodat in profundum. Quæ reliqua ſunt annotanda, docet vſus & experientia.

CAPVT XVI.

De concluſionibus vulnerum ita fiendis, vt poſt curam nihil oriatur noui, ſed ſolidæ ſint ac permanentes.

VVlnus omne concluditur: eſt enim ſanandæ carnis ars ipſa facilis admodum, venarum autem & neruorum potiſsimè conſideranda. Nam in iſta curarum totum conſiſtit negotium, quam qui callueritʼ Chirurgus erit, non ille, qui ſimpliciter curare vel concludere vulnera nouit. Bonæ vulnerum concluſiones æſtimatione plurima dignę ſunt, poſt quas nullum ſubſequatur damnum, quod ſæpe ſolet, vt aridura, cicatricum apertura, ſpongiæ, necnon alia multa. Vt ab huiuſmodi tuta ſint accidentibus, quędam arcana ſunt

in Chi-

rurgia,quibus curandum inter arceantur.

Ex porris & radicibns eorum ſpongiæ naſcuntur è vulnerib. aliquot libras æquantes. Dum curantur vulnera,poſſunt euitari lauamento quodam à prima ligatura ſtatim adhibendo, poſtquam radices porrorum apparuerint, quæ facilè cognoſcuntur. In iſtius loturæ liquore madefiant fila, vulneribusq; imponantur pro porrorum extenſione.Lotura fit ex ſale armoniaco ſępius à tartaro ſublimato,poſtmodum ſuper marmoreum lapidem reſoluto. Vbicunque hoc vſus fuerit Chirurgns, optimè concludet abſque periculo damnorum ſubſequentium,quibus præuenire maximum arcanum eſt. Accidere poteſt etiam,vt poſt concluſionem vulnera rurſum aperiantur, & per ſe, tandem ſuo tempore cancri, fiſtulæ, noli me tangere,vel ferrugines oriantur. His etiam inter curandum præuenire poteſt Chirurgus, præſertim vbi radices adhuc tenellæ ſunt atq; recentes (aliàs enim in vulneribus patefactæ fuiſſent) viridi oleo vitrioli quum abluta fuerint vulnera ſtatim à prima ligatura, quæ dicta ſunt euitantur, eorumq; radices mortificantur, ac per ſaniem vnà cum excrementis vulnerum alimenti per purgationem exeunt,ab iſta ſanie non eſt quòd terrorem concipias. Hic verus fiſtulas,& omnia cancrorum luporumq; à radice tollendi genera,nec non alia quæq; corrodentia damna,modus eſt optimus, antequam enaſcantur,tam in profundo,quàm in plano.

Sæpenumero ſolent etiam aliqui fluxus in iuncturis poſt concluſiones oriri,cum dolore maximo, pro mutationibus temporum aucto,vel imminuto,vel iuxta lunæ quartalia, poſtmodum ariduræ,membrorúmue contracturæ ſequuntur.Iſtis etiam præueniendum erit ſtatim dum curantur vulnera, vt quum perceperis dictis mutationibus temporum aut lunę,pariter augeri dolores,iudicium facias accidentia talia cum tempore niſi præuenias, enaſci debere. Quapropter leuibus obuenias purgationibus iuxta reſpectum perſonarum oportet,vt pillulis artheticis, & ſimilibus: & in vulnera quandoq; dolorum præcipuè temporibus laterinum oleum calefactum infundatur,& ita poſtmodum ligentur.Non aliàs cum cæteris accidentibus agas, quum apparere videris ea, præuenire mox addiſcito.

CAPVT XVII.

De animaduerſionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis quàm in alijs, & neceſſarijs.

ETſi de fodicatis vulneribus antea ſatis amplè dictum ſit,nihilominus, quòd alijs tardius curantur, & præſertim vbi medicamentum non pertingit fundum, aliqua conſideratu neceſſaria iam repetemus. Quòd ſecta fundum vulnera palàm faciant,fodicata verò non, periculoſius cum iſtis quàm cum illis agitur. Quanquam

rarò contingere soleat, vt in illis oriatur accidēs, vbi fodicationum curata sunt emplastris, quæ vetant illa: tamen apprimè notandum est, quum remedio maiori consilioq́ꝫ sit opus quàm aliàs.

Præter ea quę de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo maximum in vsum & necessarium veniunt: prius, vt potio vulneralis administretur: posterius, vt lotura aut lauamentum fiat immißionibus per syringam toties repetitis, donec clarum atqꝫ mundum effluat. Lauamentum hoc fit ex melle, vino, aqua, alumine, sale, &c. pro discretione iuxta necesßitatem ordinatè proportionandis. Post huiusmodi lauamentum immittendum est oleum vulnerale per idem instrumentum in fundum vsqꝫ vulneris, & ligandum emplastris quæ diximus. Oculi cancrorum etiam in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficaciæq́ꝫ mirabilis in fodicatis vulneribus.

Si fortè vulnera deorsum fodicata sint, aut pro decubitus ratione tendant, imperabis vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones prorsus eximi queant: nam per latera semper defluunt in fundum, operationesq́ꝫ medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum sit erectum, & orificium eius imum respiciat, ni fortè balsamum aut oleum immissum esset. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplastra curare mitius deorsum, quàm sursum versa.

Est etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorē diligentiam requirant quàm alia vulnera, nempe quòd ex propria sui natura magis in deprauationem tendant alijs. Cura nauiter igitur, vt ab eis congelatum sanguinem expurges, ventris naturalem conserues mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, potißimum vbi iam vulnera fœtorem emittere cœperint putredinis, ac si persicus ignis irruere vellet, ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cauernosæ quoqꝫ vicinæ partes apparerent, ac si foramina quædam incidere vellent. Quod reliquum fuerit in fodicatis vulneribus curandis, inuenies in aliorum vulnerum curis. Iuxta hos processus omnes fodicationes curare securè poteris, & absqꝫ dubio: nam Deus creauit completam ex omni parte medicinam, quapropter non est (quod ad eam attinet) quòd anxiè cures. Nisi fortaßis impoßibile quid, vt lignum quod ob multitudinē ramorum nodorúmue concurrentium, findi nequit, occurrat. Medicamentum à monstrosis terretur, quum non reperit iuxta veram naturam formatos homines. In istis quidem cùm difficiles, tum dubiosæ curæ sunt, eò quòd propriam naturam destructam habeant. Quid cum his igitur potest agere Medicina?

CAPVT XVIII.

De cuspidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

Alatę

ALatæ cuſpides iaculorum aut ſagittarum in vulneribus remanentium, vix elici poſſunt, ob hamos in carnem ſe figentes, quũ extrahere quis conatur, ni fortè maxima fiat induſtria, tali nempe, vt ſi torta ſint in vulnere, dirigantur alæ rurſus æqualiter ad orificium, non aliàs quàm intrarunt. Verùm vbi dum retrahuntur, infixi iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Itidem cum globulis bombardarum ſolet accidere, qui vi quadã in iuncturas & oſsium cauitates eiaculati ſunt, ac ob ſui contuſionẽ formæq́ rotundæ mutationem ita comprimuntur, vt eximi nequeant. Quanquam de radicibus & herbis multa ſcripta reperiuntur, quæ proprijs viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus iſtorũ virtus in illis tantùm operatur, quæ per incuruationem aut intumeſcentiam ſolidam non reluctantur eiuſcemodi viribus attractiuis. Cùm itaq; hoc impediat, penes communia medicamenta remanere compertum eſt vtilius.

Quòd autem ſeræ fuerint apertæ, vel è parietibus euulſi claui fixiſsimi, vel è vulneribus, à Magis id factum eſt, qui terræ magnetem cum firmamenti magnete reduxerunt in eandem ſimilitudinẽ, & hac arte clauos è parietibus extraxerunt, peſſulaq́ forium retraxerunt, aut eleuarunt, ſeraſq́ per attractionem aperuerunt iuxta magnetis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum & ſagittarum ſunt alatæ cuſpides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ prius ex ſe virtutem habebant attractiuam, & poſtmodum vbi cum ſyderibus cœleſtibus in ſimilitudinem conuenerunt, non aliàs attraxerunt, quàm de magnete ſuprà diximus. Ex eo nullo modo ſequitur vnamquamq; herbam aut radicem, nec magnetem quemlibet id efficere, ſed ea tantùm, quæ conſtellata ſunt: & iſta cum tempore pereunt, moriuntur, ac rediguntur ad nihilum, cùm in omnibus rebus mors exiſtat.

Sunt etiam verba quædam conſtellata, quibus ea quæ prædicta ſunt, extrahuntur, duobus digitis tantùm admotis. Artes iſtæ naturales exiſtunt, certæ, probatæq́, necnon incantationis omnis aut diabolicæ ſuperſtitionis expertes, ad hominum vſum & vtilitatem datæ.

Quum ignoratæ fuerint artes huiuſmodi, & medicamentis fieri debet extractio, vicinę partes omnes putrefaciendæ ſunt, quouſq; latus admodum pateat exitus: aut inciſio fienda, vel protruſione ſunt ad alteram partem oppoſitam eximenda.

Finis ſecundi Tractatus Chirurgiæ vulnerum recentium.

IN

IN TERTIVM TRACTATVM CHIRVRGIÆ RECENTIVM VVLNERVM Doctoris Theophraſti Paracelſi

Præfatio.

ALia ratione quàm armis in humana corpora ſæpius infliguntur vulnera, eiſdem ſubiecta medicamentis. Nam etſi canis morſus armis non fiat, vulnus tamen efficit: ſic de reliquis morſibus, & infectionibus extrinſecis. Itidem oſsium rupturæ, vulnera carnis etſi non ſint, oſsium vulnera tamen exiſtunt, hac ratione ſub Chirurgia comprehenſa. Sic etiam aduſtiones quocunq; modo factę, ſunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore ſanguis, caſu vel percuſsione factus, & gelu frigoreq; maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vnà cum ſectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoſcat ea quæ poſsit in ſimilibus, & quæ non: poſsibilia quæq;, necnon impoſsibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid verò non: quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus eſt impoſsibile quodq; relinquere, & poſsibile quoduis in ſua potentia conſeruare curareq;, ne fiat impoſsibile: nam ad iſtud nulla medicina reperitur, at ſolùm ad illud, poſsibile nempe. In poſsibili namq; mors etiam continetur, vt in impoſsibili: in poſsibili tamen amobilis, eo ſcilicet, vt conſeruetur ne fiat impoſsibile.

Hoc itaq; Tractatu docetur de vulneribus quæ aliјs quàm armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quę quidem indiget vſu maximo, diuturnoq; tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente ſolùm comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, necnon animaduerſione ad naturales proprietates. Tum demum his vſibus continuis diſcitur cognoſci natura, nec prius operari poteſt Chirurgus, aut ſeipſum talem agnoſcere. Apud inutiles & nullius aut minimę ſaltem æſtimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis vſitata: quorum Chirurgus vſu longiſsimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vſum redirent, iuxta ſui tenoris potentiam & vires. Nam ſpeculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter ſpeculationes non exiſtunt, ſed experimenta manu reperta. Hæc poſtmodum ſequitur contemplatio, quæ propriè dicitur ad naturam animaduerſio, quînam ea ſit vtendum. Poſtremò venit experientia ſimiliũ artium, & hæc eſt vera magiſtra, non ipſe tonſor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus

nemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt abſque armis cum regimine,&c.

CAPVT I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum ſimilibus, & primò de canum rabidorum morſibus, &c.

PRimùm ad canum rabioſorum morſus hoc eſto remedium, vt videlicet fel & cholera ſuperentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorderit, inde mox ille morſus vnitur cum felle choleraq́ꝫ, tum demum ſæuiunt, ac omne quod ex eis oriri potuit accidens, promouent in eſſe, deq́ꝫ minimo maximum excitant. Non eſt opus hoc loco multis conſiderationibus, prout in felle & cholera, ſolùm bibatur aqua frigida continuò, tamq́ꝫ magnis hauſtibus, vt iterum per os eijciatur. Cauendum eſt & abſtinendum à vino. Ceruiſia tamen, quæ parum lupuli virium habeat, vti patiens poterit. Præ cæteris autem potionibus illæ quæ fient ex oxiacanta, & prunulis ſylueſtribus, aut ex pomis, optimę ſunt.

Itidem & frigidis cibandi ſunt, vt braſsicis albis contuſis, & acetoſis ita per ſe confectis, vt in Germania ſolent, & ita copioſè, vt etiam euomant. Et vbi voles potum optimum adhibere, coquas foliculа ſenæ, & folia roſarum in lacte ſero ſuo priuato, & huic decoctioni benedictæ laxatiuæ parum admiſcebis, & frigidam bibat, vt moderatè purget. Non eſt quòd verba medicorum communium cures, dicentium, ſenæ folia melancholiam purgare: hoc loco debitam purgant materiam. Poterunt ei lactucæ cum aceto & oleo dari comedendæ, roſarum etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, quum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cauendum eſt, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per ſe, nihil quod benè redoleat, aut calidum ſit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum exceſſerit, vt in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto roſaceo cum ſucco oxiacanta mixto continuus. Hæc omnia fiant iuxta conditiones patientis.

Conſiderandum eſt etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miti regimine non eſt opus, vt ſuprà diximus. Patientes in aquam iacere frigidam, bonum erit.

Vbi tamen in aliam complexionem huiuſmodi canum tenderent morſus, vt quum choleræ parùm ſunt obnoxij patientes, iſtorum eſſe debet mitius regimen. Non in rabiem incidunt omnes, quos rabidi canes momorderunt, ſed in aliud accidens, iuxta cuiuſque naturam. Notanda ſunt igitur ſigna, quibus in quod accidens vnuſquiſq́ꝫ poſsit incidere, demonſtratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

CAPVT II.

De re-

De regimine vulneratorum à morſibus anguium, ſerpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.

INter venenatos morſus periculoſi magis exiſtunt illi, qui per choleram fiunt, alijs qui caſu: periculoſiſsimi verò, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium eſt, vt in cibum adminiſtrentur ea, quæ ſtomachum, iecur, & cor tuentur atq; præſeruant. Nam venena mox tendunt ad cor: non enim cupiunt ſolùm in membrum læſum imprimi, ſed ex ſua proprietate nobiliſsimum hominis membrum inuadere, quod quidem hac ratione præ cæteris præſeruandum eſt.

In defenſionem cordis, aliorumq; membrorum principalium, ſtatim atq; perceperis venenum ad cor tendere, oliuarum oleum in qua calybs candens aliquoties prius extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutiſsimè contuſorum ℥ ij. fuerint additæ, necnon ſpecierum de gemmis ℥ i. calidum in potum hauſtumq; primùm adminiſtrentur, alijs verò vicibus frigidũ hoc ipſum detur potandum, quinquies ad minimum vno die. Poſtmodum ſit potus eius vinum rubeum calybis, ſicut oleum, extinctione præparatum, cui theriacæ parum admiſceatur, & pro quolibet hauſtu ʒ ſs. coralli rubei pulueriżati. Continuetur hic potus, donec ſignum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum ſitis inuadat nimium patientem, detur interpoſitis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Eſt etiam philonium perſicum poſtremę huic potioni mixtum, per quàm vtile, ſæpius poſt olei hauſtus potum, in membrorum capitalium defenſionem: cõtradicant licet omnes quotquot ſunt medici.

Nihilominus vbi ſitis non naturalis interuenerit, non eſt neceſſarium vt omnino ſatietur: eſt tamen indicium veriſsimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter vtile fuerit huiuſmodi ſitim extingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua roſacea cum camphora ſandaloq; mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digeſtibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento ſitum eſt, vt in ſuo capitulo dicetur.

CAPVT III.

De regimine ſeruando in rupturis oſsium, & in ſanguine congelato intrinſecus.

IN rupturis oſsium non eſt ciborum & potuum cura peculiaris habenda, niſi quòd eis vti quæ refrigerent oporteat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibuſq; moderatè cibentur, &c.

Eorum tamen quibus ſanguis intrinſecus eſt congelatus, cibus atque potus purgantibus commiſceri debent, vt hordei deco-

ctio

ctio cum pauco reubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum senę foliculis, aut terebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo simul cum pertinentibus medicamentis obseruandus erit, iuxta magis aut minus, pro necessitatis exigentia.

CAPVT IIII.

De dieta regimineq́ pro his qui patiuntur adustiones.

IN communioribus adustionibus diæta minimè fuerit opus, at in illis tantùm, quæ mortem inferre possunt. In istis regimen optimum erit medicamentum, quo ab internis ad exteriora calor adustionis attrahi valeat. Verùm si nimium penetrarit, externis remedijs omnino retrahi non potest, quapropter intrinsecus etiam refrigerijs & extinctionibus opus erit.

Extinctiones internæ fiunt sedi succo aquæ permixto, aut cucurbitarum succo mixto cum tiliarum florum aqua per pannum expressa: & acetum rosaceum cibis admixtum plurimùm prodest: & alia quæ suprà posita sunt. Non diutius tamen his vtendum erit, quàm summè necessarium fore videbitur.

CAPVT V.

De regimine eorum qui frigore congelati sunt.

HIs qui frigore sunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret, acetum rosaceum pipere longo, vinoq́ mixtum in potum adhibeatur: eisq́ cibus condiendus est, plus minúsue iuxta frigoris intensionem. Iis verò qui in mortem vsq́ gelati sunt, ardens aqua theriaca mixta, radicibusq́ tussilaginis detur potanda non modicè. Hæc si haberi nequeant, zingiber vel caryophylli, cardamomum, & grana paradysi coquantur simul, & administrentur calida, postmodum sudent.

CAPVT VI.

De curis morsuum à venenosis animalibus externè factorum, rupturarum ossium, adustionum omnium quibusuis artificibus accidentiũ, coagulati sanguinis & gelu.

De morsibus canum rabiosorum, & alijs.

MOrsus canum in tres species diuiduntur: aut rabiosi, vel cholerici, vel communes existunt. Omnium rabiosi pessimi: nam rabiosa natura simul cum ipso morsu naturam hominis inficit, vt in eam rabiendi mordendiq́ proprietatem inducat. Postea choleræ morsus est, quum canes irritati mordent: secundum hic malignitatis locum obtinet, eò quòd cholera cum morsu remanet in vulnere. Postremò qui fit â canibus non iratis, at subito motu, minus omniũ periculosus, tum facilius curabilis existit. Luporum etiam & porcorum syluestrium ac similium animalium, non aliàs quàm canum sunt curandi morsus: non tamen sub rabidis, aut cholericis comprehendendi.

Confiderandum vlterius, quanam ratione fiat, vt morfus canum rabioforum, hominem eo vulnere pofsit etiam rabiofum efficere: quod ita contingit. Quum canis mordet, eo momento fuam naturam integrè fixam habet in hominem, & eo loco potifsimum, in quem arripit. Mox atque fubitam læfionem homo fentit, retrogreffus totam fpeculationem habet in morfu, & ita conueniunt in vnum ambæ phantafiæ momentaneæ, vt fpeculatio hominis imaginatione canis inficiatur, non aliàs quàm vbi duo fumi, redolens vnus, & fœtens alter, fimul commifcentur. Nam licet imaginationes non fint fenfibiles, corporales tamen exiftunt, vt venti, mifcentur etiam vt ifti, vel fumi.

Habet hominis phantafia vires attractiuas magneti fimiles, quibus alias phantafias ad fe trahit, non fecus ac fi quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipfum ab iftius phantafia trahitur in phantafiam alterius, vt fit in ifta prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo fua phantafia canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, ac in naturam caninam tranfmutatur: vt croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur à canis rabiofa natura, corrumpiturq́; vt conditiones in homine fimiles fiant illis quæ caninę funt. Euenire namq́; folet, vt homo talis rabiofus etiam fiat, & in homines irruat vt canis, ftomachumq́; fimilem acquirat, & eo modo conditionatum, vt canum inftar foret, iftorumq́; proprietates complures quæ ex fua natura fibi minimè contingere poffunt, at folùm ex imaginationibus antea dictis. Quapropter non funt ifti morbi mortales, at naturæ maximè contrarij. Et quum rabiofos homines morfus canum efficiunt, eorum eft rabies canum rabiei fimilis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quæuis etiam vt calores, tumores, paroxifmi, necnon fimilia, concurrentia, non funt communibus fimilia, nec infirmitates accedentes cum alijs conueniunt. In iftis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus, at eorum in cura primum hoc fit, nempe vt fel & cholera purgentur acerrimè, ne dominentur, cholera potifsimùm: nam hoc loco fic inficitur, vt nifi repreffa, hominem interimat eius virulentia. Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantùm purgent, fiue coloquintida, vel agarico, efula, fucco ex fambuci corticibus, reubarbaro, fimilibusq́; conftet: quanto violentius, tanto melius infernè, fuperneq́; pellendum erit abfq́; refpectu.

Inter purgandum exterius etiam refrigerandum eft, illis quæ vermem interimunt, vt ftupefactiuis, ranarum cruore, oleo mandragoræ, fimilibusq́;, donec dolor ceffet omnis. Ligentur vulnera morfuum huiufmodi fodicationum emplaftris, fine pice græca tamen compofitis.

His tribus remedijs, vtpote purgationibus intrinfecis, refri-

gera-

gerationibus externis, & fodicationum emplaſtris, poteris omnes canum rabioſorum curare morſus. Et ſi his ceſſare nollet rabies, opiatis vtendum erit iuxta conſuetudinem eorum. Ab his nullius dimoueri te ſuaſionibus permittas: nam per illa ſedatur optimè rabies. Inter quæ potiſsimum & optimum eſt ſulphur à vitriolo per toſtionem & præparationem depromptam: poteris etiam alijs vti notiſsimis. Varia purgationum, refrigerationum, & opiatorum deſcribi recepta poſſent: verùm hoc loco non neceſſaria, tantùm illa quibus ſiũt vt ſuprà, compoſitionem ex vſu diſcere debes, & induſtria tua ſucceſſu temporis acquiſita.

Reliqui morſus canum vt cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus non indigent, ſed externis, vt ſuperius narratum eſt: communes verò morſus medicamentis in ſecundo Tractatu poſitis ad vulnera. Hactenus de canum ſit morſibus dictum, ſolum hoc reſtat, vt admoneamus eos qui curam iſtorum agent, niſi medicamentis præſcriptis vtantur, ſubſequi facilè hæreditarias infirmitates, aut perpetuas poſſe, velut internas corruptiones, aut vlcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne ſimile contingat vobis & patientibus.

CAPVT. VII.

De morſibus anguium, ſerpentum, lacertarum, & ſimilium infectorum animalium.

VT naturaliter de venenatis morſibus loquamur, vbi iam venenum in carnem hominis introductum eſt, aperiuntur venæ, & hoc ipſum in ſe recipiunt. Eſt quidem veneni proprietas, vt per venarum conductus fluat vſq; ad earum originem: vt ſi capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: ſi iecoris, iſti: ſi cordis, etiam iſti: ſic de reliquis. In eo loco periculum eſt mortis metuendum, quapropter internis medicamentis vtendum erit, ad cor & reliqua interna membra tuendum, & cum eis externis attractiuis, ad retrahendum, atque defenſiuis ad exterius membrum à tumoribus & veneno in eo iam exiſtente vindicandum.

Præſeruatiuum internum hoc eſto, videlicet vt ſumantur mitridati ℥ ij. theriacæ vnc. 1. quibus immixta ſit ℥ 1. ſs. coralli rubei, & pro neceſsitate patientibus adhibeatur: nam doſis adminiſtrationis non benè deſcribi poteſt: experiendo igitur addiſce per te hoc ipſum cognoſcere. Si hoc etiam non iuuerit, penes me non eſt melius quærendum.

Medicamentum ſupra vulnus applicandum eſt, vt fodicationum emplaſtrum hoc, quod ex lithargyrio, gummi & mumia compoſitum eſt, & ad huius vnc. iij. addas quatuor gummi ſingul. ℥ 1. coquas omnia ſimul, & liquefacias, poſtmodum ſuper vulnera liges, vt moris eſt. Animaduerte quum vulnera melius habere cœ-

perint, vt mox inde fodicationum emplaſtris illa cures in finem vſque. Fac in iſtis vt velociſsimus exiſtas, ob ueneni velocitatem.

Defenſiuum ad membrum vngendum, & vulneri ſuperponendum eſt, vt accipias flores taxi, rutæ, flores hypericonis & roſarum, quæ ponantur in aceto bono ad digerendum in ſole ſuo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactaq́ ſæpius imponantur aut ſuperponant membro, donec tumor & calor inflamatus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, ſalamandrarũ illatorum optimum remedium eſt, vt ſumatur vera terra ſigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) ſaliua in pultem conteratur, & morſibus dictorum animalium ſuperponatur: hæc venenum adimit.

CAPVT VIII.

De cura rupturarum oſsium.

QVum talis oſsium ruptura facta fuerit, vt pellis aperta non ſit, eo loci fieri debet induſtrioſa coniunctio, vt vnumquodq; ſuum locum proprium occupet. Poſtmodum vtendum erit ſuis medicamentis. At ſi in ſimilibus rupturis aliquod vulnus apertum interueniat, fodicationum emplaſtris & oleis vulneralibus, vt ad vulnera dictum eſt, vtere, tum ſupra hæc eis quæ ad rupturam idonea ſunt.

Rupturæ bis quouis die curandæ ſunt, compreſſæ tamen & extenſę ferreis annulis, iuxta Chirurgorum expertorum vſum. Hoc inſtrumento poteſt omnis ruptura curari, præter motionem coniunctionis: quod excellentiſsimum eſt in rupturarum curis. Et niſi diligentia ſumma curentur, metuendum eſt, ne peſsima ſubſequantur accidentia, præſertim in teneris complexionibus, quæ facilius alijs inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, iſtas mox totius membri deſtructio ſequitur, & ſæpe mors ipſa, iuxta locum & accidens. Erit igitur ſummè cauendum ab inflammationibus, maximè quòd putrefactiones ex eis prouenientes, amoueri non poſsint, at foramina generent, fiſtulas, & fœtores maximos eiſdem in locis. Liga ſingulis diebus mundiſsimis pannis bis. ita ſecurus eris ab accidentibus.

Amotione comprimentium aſſularum diſiungitur commiſſura partium, aliàs disligando fieri minimè poteſt, & præter huiuſmodi ſolutiones etiam fit. Nam ſi ligare voles in aſſeribus, comprimere debebis acerrimè, pannisq́ ſuffulcire, quibus operationibus oportet neceſſariò tumores oriri, necnon paroxiſmos. Et vt moris eſt, iſtiuſmodi tumefactiones manè diminuuntur, & per conſequẽs laxantur ligacula, quo fit vt etiam diſnectantur quæ coniuncta fuerant: & priuſquàm ea comprimas, accidit quod euitare putas. Hac de cauſa non potes rupturam, vt æquum eſſet, curare, ſed potius in-

flammas

flammas ad putrefactionem, aut inflectis vt ſemper curuum os maneat. Licet aliquoties inopinatè cures vnicum, non ſemper tibi tamen ita ſuccedit. Eſt ars curandi rupturas oſsium certiſsima, nec niſi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Ad rupturas oſsium curandas, herba quædam Sophia nomine dicta, Sclauoniȷs optimè nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus eſt preſtantiſsima. Summè neceſſarium foret eam ab omnibus communiter plantari, vt curæ multæ releuarentur à malis accidentibus.

Alia cura præter eas habetur, vt rupturam poſtquam in ferreis annulis fuerit, optimè vulneralibus oleis inungas circumquaq;. Poſtmodum hanc decoctionem ſuperponas. Accipe conſolidæ maioris libras duas, ariſtologiæ rotundæ lib. 1. coque ſimul in vino, & aqua, pòſt in pultes contundantur, & exprimantur aqua materiæ tantùm addito calidæ vernicis, vt fiat in modum emplaſtri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, ſuperponatur. Fiat bis in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura oſsium.

Communis eſt etiam & certiſsima cura, quæ fit vnctionibus ad rupturas, oleis vulneralibus vel ſimilibus balſamis, aut fodicationum emplaſtris. Quapropter non eſt neceſſarium hîc adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad ſanitatem faciunt.

CAPVT IX.

De cura coagulati ſanguinis, qua pelli poteſt.

Coagulationes ſanguinis vario modo fieri poſſunt, vt truſionibus, caſibus, percuſsionibus, &c. vel in corpore, vel in membris. Quum aliquod membrum graui nimium percuſsione contuſum fuerit, impoſsibile eſt vt in eo fiat iterum naturalis vnio læſi cū circumſtantibus, quia mortem in ſe recepit à percuſsione vel truſione: quapropter auferendum erit ſeparatione prius quod mortuum eſt, vt à reliquo vitam recipiat.

At ſi percuſsionibus, truſionibus, aut caſu coagulationes intra corpus contigerint ſanguinis, mox in putrefactionem tranſeūt: nam ibidem ac in membris extrinſecis tamdiu reſiſtere non poteſt, ob internum calorem in corpore, qui ſic in deterius pronum eſt, vt quicquid in eo læſum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum eſt remedium eo loci, quàm in extrinſecis, ad internorum defenſionem principalium membrorum, quæ facilè tali ſanguine mortificari poſſunt. Nam vitæ radices intrinſecus exiſtunt, extrinſecus rami. Quapropter magis metuendæ ſunt internæ, quàm læſiones externæ: hac ratione citius illis quàm iſtis obueniendum erit, & abſq; mora.

Sunt itaq; duæ conditiones remediorum pro coagulationi-

bus. Externarum, hoc eſt, percuſsionum vel contuſionum remediũ, vt locum oleo laterino perungas, poſtea liges cum aceto roſaceo. Non eſt quòd cœruleum colorem auferre cures, at reſoluere, tum abeunt per ſe colores. Inter cætera quæq; præſtantiſsimum oleum ad omnia externa membra contuſa fractaq;, hypericonis exiſtit, ac vtiliſsimum. Itidem & olea vulneralia, balſama, & ex fodicationum emplaſtris tracta, ſunt in vſum qui dictus eſt, vtilia.

Ad coagulatum ſanguinem intrinſecus, multa recepta poſſunt adferri. Sunt aliqua tamen corpora præſtantiſsima, è quibus omnia conſtant remedia, quorum ego tibi ſeligam potiſsima, nempe reubarbarum, ſperma ceti, laccam, carbones tiliarum arborum, oſtrucium, vel brancam vrſinam, aquam peoniæ, aquam endiuiæ, bolum armenum, terram ſigillatam, hirundinariam, reuponticam, lapatiũ maius, aquam valerianæ, aquam florum tiliæ, mumiam, diagridiũ, agaricum, ſcolopendriam, yſopum, aquam cardui Mariæ, ſal gemę.

Non ignorandum eſt, omnes purgationes aut laxationes coagulatum ſanguinem pellere, quum aliud remedium haberi nequit. Locus etiam caſus aut contuſionis, iungi debet prædictis medicamentis ad exteriora membra poſitis, ad mitigandum. Poteris etiam clyſterijs vti, iuxta neceſsitatem. Manna pariter eſt excellentiſsimum hoc loco remedium. Animaduerte ne priuſquam ad maturitatem peruenias, acribus vtaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

CAPVT X.

De combuſtionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factis.

HOc Capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares vti poterunt.

Accipe butyrum, liquefac, & ita calidiſsimum effundes in aquam frigidam, & cocleari tamdiu agitabis, donec vt nix albeſcat. Poſtmodum ab aqua ſeparabis, & emplaſtrum ex eo factum aduſtionibus appones: hoc inflammationes extrahit. Si damnum maius fuerit, vt vnico ſuperetur, alia multa poſt vnum ſtatim aliud emplaſtrum ſuperpones, donec totum incendium extractum ſit, atque tumor ſubſederit. Hoc ipſum ex larido poteris conficere: prout butyrum præparato. Iam aliquot aduſtionum capitula ponam, & remedia, quibus latius inſtrueris.

CAPVT XI.

De aduſtionibus, quæ liquefactis calidisúe metallis, ſale, aut vitriolo coquendis fiunt.

ADuſtiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud fuſores & alios metallarios: aliam ſalium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis quæ fiunt ex mineralibus, vt

torrendo

torrendo,liquando,euaporando, necnon illis quæ ſub montibus igne ſubterraneo foſſoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis qui cinnabarim & minium,ac ſimilia conficiunt.

Primò commune fit vnguentum omnibus aduſtionibus vtile,hoc modo. Accipe nucum oleum,ſeuum ceruinum,& lique fac ſimul,inunge combuſtas partes:hoc vngento metallicæ combuſtiones curari poſſunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant,& econtra. Verùm ſub curæ finem poſt extractionem incendij, curabis medicamentis vulnerum, aut ſiccis pulueribus,aut croco Martis, vel croco Veneris. Si verò ſalium aduſtiones vitrioli & aluminum his extingui non poſſent, aqua ex ſquamũlis ranarum viridibus aquæ ſupernatantibus vtere. Nam quoduis remedium extrahi ſe non permittit, niſi prius extinguatur eo loco in quo quidem exiſtit,vt quod fulgurum ictibus,aut ſub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit,inueteratumq́. Verùm vbi mox à principio remedium adhibetur, prædictis medicamentis iuuari poteſt:ſi non, profundius indies fixum retrahi ſe non patitur:quod ab initio tamen amotu facilimum erat. Caue ne impertinentibus extinctionibus vtaris ab exordio, ſed vide vt ſimul ſemper inflammationes extrahas, & niſi iuuet, optimis & potiſsimis opus hoc exequere: poſtmodum ſi curam admittere nollet,vulnerũ curato medicamentis. Fodicationum etiam emplaſtra combuſtionum extrahunt incendia: verùm ordo ſuprà poſitus eſt optimus. Alia multa reperiuntur extinguentia, extrahentiaq́, ſed ob eorum leuitatem relinquere volui, & ſolùm ea quæ communiter omnibus aduſtionibus vtilia ſunt,ponere.

CAPVT XXII.

De incendijs à bombardico puluere, ſulphure,nitroq́ factis,& ſimilibus.

Animaduertendum eſt in aduſtionibus à puluere bombardicó factis,aut eis,quibus ineſt ſulphur,aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leuiter extinguibilem. Quapropter vbi quæ præpoſita ſunt remedia non iuuarent ab initio, his quæ ſequuntur vtere: tandem poſt extinctionem incendij, cura medicamentis vt ſuprà.

Similia remedia fiunt ex eis quæ ſunt humida per ſe: hoc eſt, naturam habent aqueam,vt ſemperuiuum, cancri, nenuphar, & linum paluſtre. Horum tuſorum accipe ſuccum,& eo laua partes aduſtas, quarum incendia facilè non extinguuntur:nam ex propria natura vincunt aduſtiones omnes.

CAPVT XXIII.

De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorum, & alijs puluere tormentorum incuſsis.

AD extrahendum incendium à globulis cauſatum nota remedium, hoc ſcilicet: Lithargyrium in aceto coque tamdiu, donec in ſal conuertatur, ſed primò debet acetum præparari cum alcali. Poſtmodum ſal iſtud lithargyrij ſoluatur in aquam: hanc ſucco permiſce cancrorum. Iſte liquor in momento qualecunq; ſit incendium, tollit. Cùm igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per ſyringam in vuulnus, vt globulum attingat, quem vbi contigerit, mox cum dolore ceſſat incendium.

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, ſi patiatur incendium, medicamentis vtilimis hoc ipſum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum eſt. Verùm ſi fortè neglectum fuiſſet quod iam diximus, vide vt alia medicamenta quæ veniunt in vſum, accipias.

CAPVT XIIII.

De congelationibus in aqua vel in ſicco contingentibus.

MEmbrorum congelationes duplicia damna ſecum adferunt, vt paroxiſmos & tumefactiones. Paroxiſmi ſucceſſu temporis naſcuntur magis indies aucti: verùm tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certo certius expertus ſum. Oleum vrinę, quod in proprio ſale ſuo conſeruatur, congelationibus in aqua natis, & ſimilibus, omnem paroxiſmum aufert.

Quod inflationes concernit, atq; tumores, hoc penes me certiſsimum eſt experimentum. Vrina perungantur aut lauentur optimè, poſtmodum fodicationum empiaſtris ligentur: ſic conſeruari poterunt, præſertim vbi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata ſit, poſt illa quæ dicta ſunt, fodicationum emplaſtris, aut ſimilibus alijs vulneralibus medicamentis erit mundificandum. Animaduertendum etiam, vbi gelu tenderet ad interiora cor verſus, vt patientibus theriacam & aquam ardentem in potum ambas commixtas adminiſtres, vt calor in membro congelato reſtauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit vnctum ante mortificationem, abſq; damno reſtitui poteſt integrum.

Finis primi Libri Chirurgiæ Paracelſicæ.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBER SECVNDVS, CVRAS Vlcerum continens.

CAPVT I.

De cura vlcerum ſæuientium.

QVum tibi fuerit oblatus vnum aut plura patiens vlcera, perquire primùm eorum origines ab exordio. Si dixerit à frigore prius incepiſſe, tandem in calorẽ fuiſſe mutatum, & aliquoties id accidiſſe: poſt rubedinem ortam in vlceris loco, tumore cum, incendio, duritiéq́ue, &c. huc atq; illuc vagatum eſſe, in vno loco non quieuiſſe, donec temporis aliquo ſucceſſu radicem fixerit, eóq; loci fecerit exitum. Nunc adeſt ſæuiens vlceris infirmitas.

Iſtius cura diuidenda eſt in tres partes. Prima, priuſquam vlcus enatum eſt: ſecunda, poſt ortum iſtius: tertia, poſtquam curatũ erit, quînam in ſanitate conſeruandum.

Primam ita curam aggredere: quum frigus aduenerit, nihili faciens illud tranſire ſinito per ſe, quamuis æquè foret intenſum, vt in peſtilentia. Verùm vbi calor irruperit, animaduerte nauiter, in quem locum ponere centrum velit. Hoc percepto, myrrhæ rubeæ ſemunciam accipe minutiſsimè tritæ, & albi thuris tantundem etiã contuſum, per ſe ponatur in ſacculum lineum vtrumq;, & coquantur ambo in aceti menſura ſs. & in vini albi menſura vna: poſtmodum linteum hoc liquore madidum, & ita calidum ſuper centrum collocabis: & vbi ſiccatum fuerit, humectatum iterum & calidum toties applicetur, donec omne incendium conſumptum ſit. Melius medicamentum ad vlcera ſæuientia reperire non potes: bullire permittas optimè. Calefieri ſæpius poterit, ac materiæ plus & puluerum iuxta proportionem addi, coqui latius, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore tantùm, cura hæc erit abſoluta.

Secunda ſit, vbi iam vlcus patulum os habet, origine ſimili cognita, quam ſuprà narrauimus. Amoue primùm calorem atq; tumorem, ſi adfuerint, dictis medicamentis: poſtmodum vlcus inſpice, num indigeat mundificatione: hanc adhibe, ſi non, conſolida.

Mundificatio talis eſt: Accipe aluminis vſti vnciam ſemis, in aceto quidem extincti, mellis vncias quinque, aloëpatici vnciam vnam, pulueranda puluerizentur, & ſuper ignem coquendo modicè commiſceantur, & in emplaſtri non duri formam reducantur: hoc manè veſperiq; ligentur vlcera. Si vetera ſint & praua, calcinati parum adde, & ſic mundificabuntur ad fundum vſq;. Mox inde ſequitur conſolidatio talis: Accipe fodicationum emplaſtri libram vnã,

ſecun-

ſecundum artem Chirurgiæ compoſiti, cui croci Martis addatur vncia ſemis, & calcinati vncia ſemis, & inter manus commiſceantur: hoc medicamento ligentur vlcera manè veſperiq́ in finem conclufionis. Pro tertia cura videndum erit, vt quod conſolidatum eſt, hac ratione ſtabiliatur, vt ſingulis annis aliquot vicibus venæ magnæ vel varices aperiantur, & venæ ſæuientes in ſuris aut nodis extrinſecus, aut intrinſecus, pro damni reſpectu, naturę proprietatiſque. Animaduertendum etiam inter curandum quales venæ ſæuientes appareant: ſi putridæ ſint, aut leproſæ, tum aperiantur, & fluant pro neceſsitate, quoties opus fuerit. Nam laxationibus conſeruantur.

CAPVT II.

De cura fiſtularum.

SI patiens offeratur, qui tibi foramen paruum oſtendat ſpumans, inſtrumentoq́ reperias tentando, latius intrinſecus quàm extrinſecus, & profundum admodum exiſtere, petas quod eius exordium fuerit, & qualis origo. Si fuiſſe primò dixerit apoſtema, quod eò ſe contulerit poſt eruptionem, aut inconueniens medicamentum, fiſtulam fore iudicato.

Nunquam hactenus auditum eſt, genus hoc vlcerum ſanatum per ſe fuiſſe, verùm per medicamenta ſolùm, & optimè conditionata, vel aliàs minimè curabuntur. Duplex eſt iſtorum cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplaſtra, vel alias illitiones. Quum verò ſemel conſolidata fuerint, nunquam amplius erumpunt, nec indigent conſeruationibus, & minus dieta.

Potio talis erit.

Accipe ciclamini m. ij. ſaniculæ albæ m. 1. herbæ ſophiæ m. ſs. coquantur in vino prout vulnerales potiones. Poſtmodum adde charyophyllorum olei per alembicum tracti ℥ 1. ſs. Ter quouis die patientibus dabis in potum, vt in quouis hauſtu iuſta ſit olei portio mixta & æqualis. Hac potione ſola quæ recentes fiſtulæ fuerint, curabuntur, at ſi veteres, latius procedendum erit.

Ablutio talis fore debet.

Deſtilla ſimul ℥ iij. olei laterini, ℥ vi. olei terebinthinæ, ℥ 1. ſs. olei charyophyllorum, per alembicum: & poſtmodum cum additione hac rurſum deſtilla. R. maſticis, myrrhæ, thuris ana ℥ ij. mumiæ ℥ iij. Deſtillato hoc ablue fiſtulam immiſsione per ſyringam vſq; ad fundum quouis die bis: & intermiſsis vicibus abluatur eodem inſtrumento ſæpius vino vel aqua ſalſa, vt in eis nulla putredo maneat.

Extrinſecus applicetur fodicationum emplaſtrum cum calcinato mixtum, & eo manè veſperiq́ ligentur, ſecundum vſum. Alia multa reperiuntur, quę fiſtulas & ſimilia curant efficaciter, vt oleum

Satur-

Saturni,oleum Mercurij,aqua Mercurialis.Hæc certiſsima ſunt,& minimè fallentia medicamenta.

Sæpius euenire ſolet, vt accidentia ſimilia vel alia naſcantur in oculis,auribus ac locis,in quibus emplaſtris vti non bene conuenit, potionibus & ablutionibus contentum eſſe te decebit, & vtcunq; poteris guttulas tres,quatuor,aut plures,iuxta commoditatem immittere.

CAPVT III.

De cura vlcerum ſimul accumulantium.

QVum patiens aliquis multa foramina tibi vnum penes alterum oſtenderit profunda,& in latum diſpoſita,ſicca,vel paucam ſaniem proferētia, in quouis loco ſita corporis, pauca, ſiue multa ſint, originem perquirere.Si prius multæ rugæ fuerint,duriq; nodi plurimi,quæ poſtmodum aperta ſunt,& mediocrem dolorem inferūt, curabis vt infrà.

Ab eorum exordio ſine vt ſibi per ſe faciant exitum, quæ nodoſa ſunt,& nulla durities ibi maneat: nam curare minimè poteris, quamdiu duri nodi fuerint ibidem: & ſi concludantur,non permanebunt. Adhęc noli corroſiuis vti:nam iſtis applicatis in aliam conditionem incidunt,& alio loco. Noli etiam propellere quę certò reuerſura ſunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in iſta reſoluere.

Vnica eſt eorum cura, videlicet in conſolidatione ſita,præcedente mundificatione: liganda ſunt ſingulis duodenis horis incarnatiuo hoc.Accipe vnguenti vitellorum ouorum ℥ iij.olei Mercurij ʒ i. his mixtis ligando curabis ea, vſq; ad concluſionem. Vel accipe loco oleorum calcinati magni ʒ ij. & cum vnguento prędicto miſce. Vel omnium accipe loco fodicationum emplaſtrum, cum calcinato magno mixtum,iuxta conditiones vlcerum.Quocunque horum vſus fueris,ſimilia quæuis vlcera curabis in quolibet corporis loco ſita. Quamuis talia foramina varias conditiones habeant,ac nonnunquam ſuperiorem partem crurum occupent,inferiorem aliàs, aliquando latera, vel regionem ventris inſtar cinguli, & quandoq; brachia: licet etiam aſpectu ſimilia fore non videantur, nihilominus vnius omnia generis extant, ac ſub hac vna cura comprehenduntur. Hoc vnicum animaduertendum eſt ab initio,num duros nodos habeant,quibus cognoſcenda ſunt.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum emortuorum.

QVum tibi patiens ſui dixerit vlceris initium atq; finem hæc fuiſſe,videlicet nunquam, nec pro præſenti ſenſiſſe dolorem aliquem. Qualecunq; ſit vlcus, vbi ſignum hoc audiueris, curabis vt ſequitur.

Primò

Primò quidem erit mundificandum: & postea consolidandũ: postremò verò concludendum, & his tribus operationibus curari poterit, aliàs non, nisi fortasis pusillum foret hoc damnum. Mundificatio fit calcinatis: cura fodicationum emplastris: & conclusio, croco Martis. His curantur huius generis vlcera, præter vllam resistentiam.

Mundificatio.

Calcinata misce cum vnguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentum appareat, absq; putrefactione carnis, & fœtore sine, aut similib. quod quinto ad summum die fieri solet. Post fundamentum hoc operare latius, vt sequitur.

Cura.

Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia super pone, & liga: quinto quoq; die renouabis emplastrum ab initio semper continuando. Si tamen successu temporis maiore mundificatione sit opus, iterum ac toties mundificabis, & rursum ligabis amplius iuxta necesitatem. Postmodum fodicationum emplastro prosequere, vsq; ad conclusionem.

Conclusio.

Accipe crocum Martis in igne per se combustum, aut reuerberatione paratum, non per acetum: hunc vlceribus istis insperge quoq; die bis. Et quum secundò voles eundem inspergere, lauato prius vlcus hac aqua. ℞. communis aquæ mensuræ partem quintam, aluminis ℥ i. salis communis ℥ ß. Et vbi mundè laueris, exiccca, postmodum insperge crocum Martis, & conclude. Patienti pòst poteris diætam aut ordinem in cibo & potu præscribere, necnon phlebotomias conuenientes supra damni locum. Etiam in thermis balneare fuerit vtile.

CAPVT V.

De cura crurum quæ per se aperiuntur.

SI tibi quis offeratur, sub genibus crus inflatisimum & humorosum, cum plurimis foraminibus putridis, concauis, circumrodentibus, & maxima duritie habens: origine diligenter examinata, si comperiatur ab initio bullas quasdam aggregatas fuisse, quæ longè pòst auctæ creuerint, incurabile damnum fore per seipsum iudicabis, & indies prauius futurum.

Ad istorum curam operationes quinq; requiruntur. Prima est in vaporibus balneatio: secunda, tumorum ablatio: tertia, mundificatio: quarta, consolidatio: quinta, conclusio: quæ omnes cum diligentia maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

Accipe hirundinariæ ℥ ij. saniculæ vel diapensiæ, anagalidis aquaticæ, vsneæ lapideæ, florum sambuci ana m. i. coquantur in aqua, post in vapore calido crus teneatur, aqua non tacta. Potes etiã addere

addere camomillæ m.ij. fimi palumbini m. iij. fimi gallinarum m.ſs. erit eo melius balneum. Hoc manè veſperiq́ꝫ fiat ante ligationem.

Ablatio tumoris.

Accipe florum taxi, florum hypericonis ana m. ij. florum ſambuci m. iij. florum camomillæ m. ij. coquantur ſimul in vino & aceto. Poſtmodum expreſſo prorſus humores, flores tantùm ſuperponantur vniuerſo damno, tamdiu, donec hic humor ceſſet.

Mundificatio.

℞. vnguentum de vitellis cum calcinato mixtum, hoc imple-bis quoq́ꝫ die ſine intermiſsione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atq́ꝫ putredinem receſsiſſe videas, tum demum ad conſolidationem tranſi.

Conſolidatio.

Accipe fodicationum emplaſtri ex colophonia ℥ iij. & fodicationum emplaſtri ex lithargyrio vnc. vi. reſinæ mundiſsimæ ℥ 1. ſs. igne lento miſceto ſimul, & in formam reduc emplaſtri cum croco Martis, & calcinato pro diſcretione ſumptis. Hoc liga ſecundum emplaſtrorum vſum quolibet die bis, & renoua iuxta neceſsitatem. Poſtmodum abſtineas à tumoris medicamento, & à balneo ſupradicto, ſolùm vtere hoc emplaſtro.

Concluſio.

Accipe corticum ouorum calcinatorum ℥ ſs. aluminis vſti & extincti ʒ. 1. croci Martis ℥ 1. ſs. thuris, maſticis, myrrhæ ana ʒ ſs. his omnibus optimè tritis vtere vt moris eſt. Non eſt quòd cures etſi crus gibbum retineat: nam ſæpius euenire ſolet, vt aliquoties hoc loco tanta fiat induratio, quæ per naturam auferri nequit. Animaduertas vt poſt curam tuos in conuenientibus venarum phlebotomijs oportunis temporibus fiendis inſtruas. Si fortè contingat ex cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollantur per theriacam de corallinis purgando ſubtus & ſupernè ſimul, & electuario diacubebæ confortandum erit, iuxta perſonarum complexiones. Eſt etiam patientibus diçta in abſtinentiam præſcribenda, prohibendaq́ꝫ repletio quæuis.

CAPVT VI.

De cura fœtentium vlcerum.

VBi quiſpiam habens putridum crus, oblatus fuerit, non ex corroſiuorum genere proueniens, at ex ſeipſo putreſcens, maximo cum fluxu, tumore, fœtore, putredineq́ꝫ, perquiras originem. Si perceperis illum eo loco quandoq́ꝫ percuſsionem, truſionem, ſectum aut fodicatum vulnus recepiſſe, vel aliàs ex læſione proueniſſe quocunq́ꝫ modo, curabis vt ſequitur. Inprimis hoc loco mundificabis, & poſtea conſolidabis. *Mundificatio.*

Accipe recentia pinnacidia abietis de menſe Maio numero

triginta, ſucco plurimo reſinaq; plena : coquantur in aqua tamdiu, donec reſina tota exiuerit. Poſtmodum in euaporationem bullitione cogatur aqua, vt reſina pura ſolaq; maneat in terebinthinæ formam. Ex ea cum vitellis vnguentum confice, quod cum calcinatis mixtum pro neceſsitatis exigentia, mundificat optimè.

Conſolidatio.

Accipe ceræ libram vnam, colophoniæ lib. ſs. reſinæ quam coxiſti, ℥ iij. & liquefac omnia ſimul. Poſtmodum inijce puluerem hunc, maſticis ʒ ij. myrrhæ ʒ vi. carabis flaui ℥ 1. ſs. adde poſtremò conſolidæ maioris, ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ ſs. Redige ſimul in emplaſtri formam, quo manè veſperiq; ligabis. At ſi neceſſarium ſit in curæ medio mundificare, non prætermittas, vt ſemper fundamentum recens habeas, aut fruſtra curabitur. Animaduertendum erit, an cum damnis huiuſmodi non ſit admixtum aliud: quod ſi contigerit, iuxta ſignum operaberis: hoc loco non, at ſuo deſcribetur. Poſt curam patiens mittendus erit in balneum ſalſum per decem dies aut amplius, vt illa corruptio ceſſet: nam ex humida frigiditate procedit aluminis, quæ per ſalſum balneum calefit ac ſuperatur.

CAPVT VII.

De cura vlcerum curatu difficilium.

OMnium peſsima & intolerabilia maximè cognoſces vulnera, quum patiens de continuo dolore, nullaq; requie conqueſtus fuerit, ob inflammationis vredinem, propriam corroſionem, vt in lupo & cancro, &c. contingere ſolet, ac in cruribus apertis: nulla poteris iſtorum alia ſigna habere. Cura primò fieri debet per mitigationem: ſecundò per fundamenti boni recentisq; poſitionem: tertiò per conſolidationem: quartò per accidentium, ſi quæ ſint, expulſionem. Hoc genus vlcerum, non niſi quòd mite ſit medicamentū, patitur. Quapropter ante omnia mitigandum eſt, & poſtmodum vt ſequitur, operandum. *Cura.*

Deſtilla per vas retortum hæc olea. R. caryophyllorum ℥ iij. baccarum iuniperi, ſulphuris vitriolati ana ℥ 1. ſs. clauſa peroptimè deſtillentur in oleum. Huic adijce olei laterini, quod mediam partē omnium præcedentium æquet, trium maiorum mitigantium, omnium cum additione quartam partem, at iſtorum inter ſe partes æquales fore debent. Hæc ſimul omnia ſecundò deſtilla. Quicquid vlcerum illinitur hoc oleo, dolorem omnem remittit, qualecunq; fuerit. Poſtea mundificationem aggrediaris oportet, quæ talis eſt.

Mundificatio.

R. olei de arſenico fixo ℥ v. olei caryophyllorum ℥ viij. realgaris clari, perſpicui criſtallini ℥ 1. permiſce, & in eo linteum humectatum ſuperponatur vlceri, damnoq; toti, ſingulis duodenis horis iteran-

iterando tertiò, tum demum eijcit ſquamam tenuẽ, & inferius fundum recentem efficit. Poſtea ſume parum ex mundificatiuo de calcinatis antea poſito ad alia vlcera, hoc ipſo ter quatérue ligato.

Conſolidatio.

Fodicationum emplaſtris demum ligato ſolis in finem vſque. Non eſt quòd cures admodum, ſi primò fueris vſus medicamento, nempe mitigationis, & mundificationis: fundum ita recentem ponunt, vt vlcera vulnera fiant leuiſsimè curabilia.

Accidentium expulſio.

Animaduertendum etiam eſt ad accidentia quæ ſolent vlceribus commiſceri: nam aliquoties rodunt os, aut nigrũ faciunt, quandoq; neruos & venas, aliaq; ſimilia. Quod vbi percipies, ac ad fundum veneris, non eſt quòd vllo modo radas aut frangas oſſa, prout ex uſu Chirurgorum inexpertorum: at potius extingue calores inflammationum refrigerijs tantùm, & pòſt curam proſequere: nam ea via caro ſubducit oſſa præter vllum detrimentum. Fatuum eſt ea radere, limare, trapanaréue tortorum inſtar, cùm Deus aliud medicamentum dederit. Hoc medicamento quæ vſta ſunt oſſa, vel corroſa, reſtituuntur. ℞. olei de camphora per aërem clarificati, olei de caryophyllis ana ℥ ij. miſce ſimul, & his liga cum alijs ligaturis, donec oſſa carnibus obducta ſint.

CAPVT VIII.

De vlceribus in latum corrodentibus.

SI tibi quis damnum aliquod in facie, ſcapulis, pectore, coſtis, & ſimilibus oſtenderit locis aridioribus corporis: animaduerte quum in latum extenditur, carnem erodit omnem, ac ad venas tendit vſq; poſt auriculas, dentes & maxillas nudat, coſtas & ſcapulas ac ſimilia corrodit, vt inter cætera quæuis vlcera prauius, nec peius fore valeat. Duo ſunt quibus iſtæ curantur fiſtulæ, videlicet oleum ex metallis, & Mercurij dulcedo, ſi quolibet die bis abluantur aut illinantur. Oleum hoc à radice mortificat ſal omne damnum iſtud inferens. Optimum ad hoc oleum eſt Saturni, pòſt Lunæ, poſtea Martis, deinde Veneris, & poſtmodum Iouis. Excellit hæc omnia tamen dulcor Mercurij, qui formam etiam habet olei. Plura ſunt quæ curant hæc vlcera in principio, vt arcanum regis, aquæ Mercuriales, necnon alia quædam experimenta. Verùm graues admodum ſunt infirmitates, quæ leuioribus medicamentis minimè curari poſſunt. Quapropter excellentiſsima quæq; ſunt eligenda remedia.

CAPVT IX.

De cura vlcerum, quorum vnum in aliud genus tranſmutatur.

QVum patiens conqueritur vlcus ſuum in varias mutatum eſſe formas, nunc in hanc, iam in aliam, & nunquam ad priores

rediјſſe, nec in vna perſiſtere,ſed nouam ſemper induere: indicium hoc tibi ſufficiat, vt contra præſentem formam opereris, non contra præteritas. In duobus horum cura ſita eſt. In Mercurio ſcilicet, qui bonum fundum efficit abſq; fallacia: poſtmodum in colophonia, lithargyrio, & gummi, quæ conſolidant.

Præparatur Mercurius coagulando ipſum cum aqua aluminis, & iſtud coagulatum in puluerem ſubtiliſsimum reducendo: hic nullum dolorem excitat. Commiſceatur cum vnguento fuſco, hoc illinas vlcera, donec fundum bonum acquirant.

Poſtea fiat emplaſtrum ex emplaſtri lithargyriј, olei, & ceræ ana lib. 1. & in hoc emplaſtro ſiue ceroto liquefiat colophoniæ lb. 1. Poſtmodum iniјce thuris ℥ 1. ſs. & inde mox vernicis ℥ ij. ſs. Reduc in formam emplaſtri, quo ligabis vlcera ſæpius vt audiuiſti.

Non eſt quòd plura medicamenta cures, hoc loco tibi ſufficiunt quæ ſuprà poſuimus. Nam vlcera ſimilia curam leuiter admittunt.

Terminus.

Vbi diutius ita ex vna in aliam ſeſe tranſmutarint formam, vltimò in lepram libenter tranſeunt. Animaduerte igitur ad ſigna præſentia, ne maiora ſuſcipias, quàm per naturam valeas exequi.

CAPVT X.

De cura fluxuum corporalium.

SI cuipiam agnatum ſit à parentibus vlcus, eſt fluxus corporalis, præſertim vbi iuxta complexiones & proprietates perſonarum correſpondent. Iſtorum cura non eſt ſimilis aliorum curis: nam fonti naturali fluxum adimere, non eſt facile negotium, aut impedire. Verùm ſæpe viſum eſt exiccatos fuiſſe fontes, vel ardore ſolis, aut ipſius terræ ſiccitate, vt nullum fluxum emiſerint amplius. Sic etiam naturales inueniuntur ſoles, hoc eſt, medicamenta naturalia, quæ ſiccam in ſe naturam habent, & exiccantem, vt ſol cœleſtis: hęc perquirenda ſunt. Qui tamen ſiccæ ſunt admodum naturæ, fluxus tales naturaliter abſumunt, vt in vlcus erumpere non poſsint.

Primum ſit abſtinentia remedium: nam quid prodeſſet exiccatio ſolis, vbi rurſus incideret pluuia, repleretq;? Poſt diętam exiccatio ſequatur per crocum Martis ſubtiliſsimum, qui naturalem operationem promouet in homine. Sufficit hoc medicamẽtum iſtis vlceribus, abundè mundificat, vbi tamen opertum ſemper teneatur, ſiue fluat, ſiue non, aërem expetit. Non ſecus etiam vt fons per aliam viam duci poteſt, & corporalis fluxus, at cum ſumma difficultate: nam etſi quandoque ſit eum ſiſtere poſsibile, rurſum erumpit, fiuntq; poſteriora peiora prioribus. Corpus euacuare non eſt ad exiccationem hanc inutile, quo melius abſumi fluxus valeant: at econtra metuendum eſt, ne purgationes alio loco noceant.

CAPVT XI.

De generibus vlcerum & eorum cura, quæ ex crurum fracturis, adustionibus, vulneribus, &c. oriuntur.

GEnus istud vlcerum cognoscitur ex eo, quòd ipsemet patiens, de suorum vlcerum, vulnerum, adustionum, aut morsuum animalium cùm origine, tum deprauationis successu loquitur: cuius quidem prauitatis causa, Chirurgorum ignorantia est potissima, quòd nihil addiscere cupiant, donec occurrat ac periculum adsit, vnde procesit omne malum. Cognoscere quidem oportebit, vtrùm eo loco potest remedium hac adhiberi via, vel alia: tum an iterum ad vegetationem adduci queat, os ruptum, vel membrum cui damnum illatum est: quod in vulnerum Chirurgia posui. Si tamen industria tua non posis id assequi, sic facito. Primò quod impurum est, mundifica, tum vt in Chirurgia vulnerũ doctus es, prosequere.

CAPVT XII.

De cura vlcerum ex propria constellatione prouenientium.

ACcipe chelidoniæ m. iiij. foliorum quercus m. ij. trita simul, in fimo putrefiant, & pòst in oleum destillentur, quo lauentur hęc vlcera: tum ad incarnationem insperge tritum puluerem ex eisdem quæ dicta sunt factum, in finem vsq;. Non est quòd in hoc medicamento metuas, quod ad constellata pertinet vlcera.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBRI II. TRACTATVS SECVNDVS de curis vlcerum.

CAPVT I.

De cura vlcerum per mundificationem.

NOnnulla reperiuntur simplicia, de quibus composita fieri possunt absq; dolore mundificantia. Iam consideratu necessarium est, quænam vlcera mundificationibus curari queant: nam istis minimè cedũt omnia. Quæ tamen eò referuntur, his operationibus curantur perfectissimè. Hoc te primò scire conuenit, quòd medicamentum cuiq; sit vlceri congruum, vt propria suis appropriatis adhibeas, aut secus faciens errabis, & deprauabis omnia.

Quum sal adurens in se non continuerint vlcera, vel corrosiua, sub hoc medicamento comprehenduntur absq; reluctantia.

R. terebinthinæ lib. I. vitellorum ouorum numero viginti, misceantur in vnguentum; postea tantundem adde mellis. vt amborum est pondus, & coquantur igne lento, spatula semper agitan-

do (ne comburatur) donec fuſcum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis vlcera manè veſperiq́ꝫ: mundificat enim impuritatem omnem, & fœtorem aufert. Quo peracto, fundum ad curam habes optimũ, vt nihil relinquatur, quod curam impediat. Si tamen hoc fundamentum ab initio iactum non ſit, ad curam peruenire minimè licet.

Notandum eſt, hanc mundificationem priorem ad perfectam deniq́ꝫ curam non ſufficere: quapropter ſequens hoc receptum poſuimus, quod perfectam docet mundificationem, hoc modo: Recipe mixturæ ſuperius poſitæ libram i. terebinthinæ lotæ lib. ſs. permiſcenda ſimul, non tamen bulliant, & inijce galbani triti, opopanaci, bdellij ana ℥ i. Scinde, contundeq́ꝫ minutim vt potes, & vt ſuprà coque cum aceto, vt mixturam habeas omnium. Deinceps adde ariſtolochiæ rotundæ contuſæ ℥ i. ſs. optimè commiſce. Hoc omnia curabis vlcera, quibus nullum corroſiuum ineſt, nec ſal adurens.

CAPVT II.

De cura vlcerum per calcinata.

IN calcinatis peculiaris eſt operatio: hoc eſt, in his quæ corroſiua non ſunt, vlcera mirabiliter illa curant, & vi quadam. Hoc tamen ignorare minimè potes, ea tantùm vlceribus conuenire, in quibus vrentia vel corroſiua ſalia (quæ cauſa ſunt ipſorum) operationem ſuam perfecerunt, ac emortua ſunt. Sæpius enim accidere ſolet, vt fluxus abundantia, tanquam nubis repentina laceratio fiat, indeq́ꝫ mox vlcus erumpat, & poſtmodum nihil efficiat amplius. Ex eo concluditur, vbi congruum non adhibetur medicamentum, peius quid oriri poſſe, quod ſal balſami rurſus incendit, vnde permanens vlcus enaſcitur. Quum ergo ſimilia tibi fuerint oblata, calcinatis cura, prout ſequitur: Recipe vitella ouorum decem, terebinthinæ ℥ vij. ſs. in vnguentum age, prout moris eſt: huic adde calcinati ℥ ſs. His benè permixtis, manè veſperiq́ꝫ liga: videbis mirabiles operationes hoc loco.

In concludendis vlceribus his, emplaſtro de reſina poteris vti, quo melius pellem obducat. Recipe reſinæ communis libram i. ceræ lib. ſs. picis græcæ ℥ iij. liquefac ſimul, & his permiſce calcinati ℥ i. & vtere hoc emplaſtro ſolùm in vlceribus non vſqueadeò profundis, aut magnis, & facilè curabuntur. At ſi profunda lataq́ꝫ fuerint, poteris hoc ipſum emplaſtrum indere filis in pinnacidium contortis, &c. Curabis omne genus horum vlcerum ex abundantia fluxuũ ortum habentium.

Animaduertendum in his, vt in principio ſæuire permittas. Nam hæc eſt multarum infirmitatum deprauatio, quòd Chirurgi curare velint ante maturum tempus, & quum adhuc ſæuiunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit aſſumptum, ſiue ligno, fumigijs, aut vnctionibus, hoc omne deprauatur, & ita fit enorme, vt nullum am-

plius medicamentum, non nisi post multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus optimè sæuientis naturę terminum obseruare debet, antequàm incipiat curam: vt non sæuientem naturam lacessat magis, dum in opere suo fuerit, at expectet finem turbationis eius, & fatigationem, postquam omnia requiem quærunt. Hoc ipsum felices curas efficit, & Chirurgus eo sibi laudem acquirit non exiguam.

CAPVT III.

De cura Vlcerum per corrosiua salia calcinata.

NOnnulla per corrosiua calcinata salia curantur vlcera, sed ea solùm, quæ deprauata, & non sunt in proprio corrosiuo suo genere, nihilominus curam alia via factam abhorrent. Eius causam esse scias, quòd fundamentum nullum habeat, super quod carnem plantare possent, aut in quo vegetare quidpiam aut crescere valerent. In his animaduertendum est, nonnunquam vlcera curam suscipere nolle, quæ tamen aspectu pulchra iuxta conditiones vlcerū existunt. Hoc fit, quia fundus eorum non valet. Quapropter amouendus est, donec bonus inueniatur. Vbi quæ diximus iam non apparuerint, isto medicamento non erit vtendum: nam eo damnum fiet maius, & ità prauum, vt vero suo medicamento reluctabitur. Certissimum hoc est, statim atq; medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum vergit, vt longo tempore pòst nulli curæ morem gerat. *Cura.*

R. alumen vstum in aceto extinctū, & oleum de arsenico per propriam suam resolutionem paratum, permisce simul in vnguentum. Postea fac vnguentum ex vitellorum vnguento cum alumine mixto. Item fac vnguentum cum calcinato vitriolo, & vnguento de cerusa. Sic vtere.

Cùm itaque scire non possimus, quàm profundè caro sit auferenda, primò nobis vtendum erit vnguento ex vnguento cum alumine calcinato, ligandumq; tamdiu, donec sanum sit vlcus, quod plerunq; fit in quatuor diebus, aut citius. Si hoc non iuuerit, vtendum erit vnguento cum alumine & oleo de arsenico. Et si hoc secundum nihil proderit, vnguentum de vitriolo rem perficiet. Animaduertendum vt quod vnguento primo potest fieri, fiat, & non assumatur ad hoc tertium, ac si crederetur isto rem absolui citius, vtriusq;, nempe Chirurgi patientisq; damnum erit: nam raro benè succedit hoc negotium, vbi melius operari præsumitur, quàm res ipsamet exigat. Chirurgo dedecus maximum est, ordinem Chirurgiæ non obseruare.

Latius notandum erit, vbi necessum fuerit vti postremo, quandoq; eijcit escaram, hanc oleo laterino subleua, butyroq; statim superposito, vt separari melius valeat. Nihilominus curandum non

erit,etiamsi escara sit adhuc in foramine, sed absq; butyro & oleo ligandum vnguento de calcinato semper, aut cum eisdem calcinatorum emplastris,& eijcitur. Vbi iam ceciderit,æquatum est vlcus,& sola consolidatione,positioneq; pellis indiget.

Plura corrosiua reperiuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum,& similia. Verùm ab eis caueat vnusquisq; : nam ex ordine Chirurgię non sunt hoc loco idonea,quòd martyria carnificum adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via rationeq; perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunq; talia fuerint vlcera, quę fundum per uersum habent, corruptione melius & perfectius, præter escaram curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes fore communem. Puncta duo hæc notatu dignisima sunt, ad euitandum intolerabiles calcinatis salibus dolores excitatos, & præsertim eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum à carne veneni præter læsionem extractio.

Putrefactio.

Recipe aluminis adusti per acetum correcti ℥ ß. salis armoniaci ʒ I. vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei ℥ ß. in vnguentum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramen implendo: tum incerato linteo superius obstrues optimè, ne quid exeat. Hoc fac ter aut quater,& satis erit. Quod nullius est momenti,putrefit,ac separatur à bono sine corrosione, dolore, & præter escaram, ac similia: quodq; remanet,bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit.

Extractio veneni de carne,quæ adhuc bona est.

Recipe carabe tritum optimè, & in vase cooperto positum, igne lento paulatim liquefiat:mox atq; liquescere cœperit,inijce terebinthinæ tertiam partem,& misce. Postmodum infunde plus terebinthinæ,& misce:qualibet vice,parum huius affundes,donec in ℥ ß. carabis, ℥ ij. terebinthinæ miscueris. In hac materia fila madefiant:si durior extiterit, admiscebis oleum lini, vt illinari se permittat,& vlceribus indi calida. Deinceps fodicationum emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinq; dies addere calcinatum iuxta negotij conditionem.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

VLcera quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumpserunt originem, vtilisimè curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidem,eius erit cura frustranea. Maximi namq; per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim quum locis quibus non

conue-

conuenit, applicarunt, eoq; plurimos ſeduxerunt. Errarunt etiam turpiter in præparatione, dum non calcinatum reſoluerunt,&c.

Maximæ virtutes in præparato tartaro latent, vt in eius balſamo, quo ad conſumptionem humorum ſuperfluorum, putredinũ, inflammationum, & corroſionum, vt in cruribus putridis, in quibus operatur potentiſsimè, qualiacunq;, & quantumuis magna, tumefacta, vetera, putrida, foraminata, vel corroſa fuerint. Vbicunq; balſamum hoc vſurpatum eſt, inſtillationibus, vnctionibus, illitionibus, aut ſuperpoſitionibus, ad interiora penetrat, & in os tam profundè ac origo latet vlceris, ibidemq; mortificat omne quod inutile repererit, à radiceq; prorſum euellit: conſumit, & exiccat omnes tumores, & admiranda ſiccandi virtute ſua tollit omnem infirmitatem à fundamento & origine. Salia quæuis hæc vlcera cauſantia mortificat, & mundiſsimè repurgat, vt nullus humor eo loco redire poteſt amplius, & vti ſol aquam in terræ ſuperficie ſiccat. Nihil eſt quod huic balſamo comparari valeat: nam radicitus & fixè curat, & in priſtinum ſtatum adducit ea quæ putrida crurum ſunt vlcera. Verùm in aliјs non eſt eius experientia tam perfectè probata, ac in illis.

Præparatio balſami tartari.

R. ſalis petræ lib. i. arſenici ℥ i. calcis viuæ ℥ iij. tartari ℥ ix. terantur omnia minutiſsimè ſimul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcinentur. Quod calcinatum fuerit, ſoluatur, & per filtrum deſtilletur. Solutum hoc iterum calcina ter: primò coagula, & adde ſalis petræ tantundem, & iterum calcina, poſtmodum bis iterum vt prius. Ad poſtremam coagulationem affunde acetum deſtillatum, & per deſtillationem ſepara toties, donec in dulcedinem tranſeat, cum calore maximo, tum demum ita compones.

Hoc oleo crus madefac optimè, poſtmodum cum alumine calcinato per acetum extincto quod reſiduum eſt in vnguentum permiſce, quo ligabis vlcera iuxta conſuetudinem. Poſt horas duodecim animaduerte quî ſe res habeat: ſi cum rubore tumoreq;, paulatim progredere, & ſingulis viginti quatuor horis liga ſemel tantũ, nec ceſſes, donec rubor & tumor abierint: tum demum iſta compoſitione ligabis à priore non vſq; adeò diſsimili.

R. purum hoc oleum, & lib. ij. addito draganti in aqua roſarum ſoluti ℥ ij. camphoræ tritæ ℥ ſs. optimè permiſce, & eo totum damnum vnge, tum in foramen inijce, donec apertum fuerit. Tum demum incipit operari ſine damno, doloreq;, & exiccare, vt non ſecus ac à facie ſolis aqua diſpareat. Sequere proceſſum hunc, donec in priſtinum ſtatum crus adductum ſit.

Animaduerte ſi foramina ſint, quę incarnari debeant, alia compoſitione fieri debet, vtpote: R. huius olei ℥ v. mumiæ ℥ i. croci Martis ℥ i. ſs. olei ouorum ʒ x. miſce ſimul, & hoc ligato: nam in-

carnat

carnat,&c concludit. Poſt concluſionem bonum erit vt eodem oleo balſamoq; per ſe præter additionem totum perungas membrũ diebus decem,&c. Deinceps quolibet anno vicibus aliquot venas in futuris aperire iuxta commoditatem,&experti medici conſilium erit vtile.

CAPVT V.

De cura vlcerum per ablationem venarum & neruorum.

Contigit aliquoties, vt ex originibus vlcerum, humores deciderint ſubtus genua,&c.ac ibidem vlcera generauerint:& licet eorum ſalia non ſint infecta veneno, tamen quia ſunt in alijs locis quàm ſuis, & ob eorum abundantiam in vlcus erumpunt, quod in eo loco non poteſt curari,ſed in alio. Quapropter factum eſt,vt iuxta meatum retrogreſſum, ac inuentum ibidem fuerit, materiam peccantem non amplius fore venenoſam,indeq; venarum & neruorum ablatio ſumpſerit originem. Hæc tamen fieri nulla ratione debet,niſi fluxus huiuſmodi peccent inferius tantùm,& non ſuperiùs: aliàs fruſtra futura ſunt omnia,nec ſolùm fruſtra,ſed in dubium adferent vtrum accidere poſsit, nempe vt vel incurabilia reddantur, vel ad mortem tendentia. Nam ſi natura fluxum infra direxerit ad crura, & Chirurgus eum retrorſum ad corpus reſciderit, eo cordi fit proximior, & ad infectionem pronior. Et ſi contigerit paroxiſmum intercedere, vitam impedire vel auferre conabitur omnino: aut ſi fortè concludatur, operationem in corpore ſuam exercebit mortalem, vel abſq; ſpe curationis, damnum hoc relinquet. Quamobrem vide quînam operaberis,ne fias homicida. Siquidem curare vel medicinam agere præter artem & experientiam, latrocinio peius eſt artificium.

Truncatio venarum aut neruorum in ablationem, fieri debet ſupra genua, vbi proprius & conuenientius videbitur abſciſsionibus, aduſtionibus, corroſionibus, aut alijs quibuſuis truncationibus,vt ſatis aplum vulnus fiat. Et inter ambas extremitates venarũ & neruorum fluxus eſt attrahendus, cùm ſuperior & inferior pars coniungi nequeant,fluxus etiam quo prius, deſcendere minimè poteſt. Contigit aliquando, vt fluxus ſuper alias venas deciderit,ac per eas ad ſuum locum rurſum venerit, eruperitq; : aliàs vt in aliud latus defluxerit,illudq; deſtruxerit:quandoq; ob abundantiam ambo latera. Nonnunquam etiam per membrorum huiuſmodi truncationem intrinſecæ fuerunt infirmitates ortæ,vt flaui colores, ſtomachi debiles,infirmia iecora: quandoq; ſucceſſu temporis eſt ſubſequuta mors. Admoneo te igitur,in his vt non erres,abundantem fluxum arripiendo,vel aſſuetum, ſed mitem & recentem,in iuuenibus tantùm. Phlebotomijs etiam indies curato pro neceſsitatis exigentia.

Trunca-

Truncationum iſtarum vſus, nec docẽdus,neq; lauandus eſt, cùm nulla ſit ars. Alius eſt venas truncandi modus per aduſtiones etiam non adducendus,quòd ruſtici non ignorent. Solùm animaduertas, vt locum quæras proprium, ne quem contractum reddas, vnà cum alijs accidentibus ex truncationibus facilimè prouenientibus. Latius conſueuit Mercurio ſublimato,& alijs corroſionibus eſcaram eijci: pariter non eſt memoratu dignum, cùm vnà cum cæteris præcedentibus ſit carnificum ars, non niſi propter ſummam neceſsitatem vſurpanda. Latius vulnerum, pòſt curę modus eſt cõmunis,aduſtio & corroſio,quæ deſcribendæ non ſunt, at ſolùm induſtriæ cuiuſuis relinquendæ.

Si tamen expertum ſit per truncationem venarum & neruorum vlcera talia curari, compertumq; latius in damnum incidi poſſe,meum hoc documentum eſt, vt potionem vulneralem componas iuxta communem vſum, & in potum adminiſtres, ita fiet vt ex foramine fluat egregiè: ſi clarus liquor extiterit, indicium eſt ablationem non procul à foramine fiendam, & quanto proximius, tantò melius,& ſub genu potius quàm ſuprà. Quum locum ſciueris, vnguentum iſtud ſuperpone, tam latè ac opus fore videbitur: hoc enim coagulatur fluxus intrinſecus, & in venis atque neruis, dureſcitq;,& non amplius defluit. Maneat hoc emplaſtrum quatuor aut quinq; ſeptimanis: tum demum certus eris nihil amplius deſcendere. Quod citra dolorem omnem fit,ac apertionem. Quo peracto, curabis vlcus communibus medicamentis à me recitatis antea, & cum fodicationum emplaſtris,per mundificationem aut aliàs: nam facilè pòſt curam admittit.

CAPVT VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum, & ſudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera,quæ ſub genibus accumulantur,tamen ſub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optimè cognoſcenda ſunt ea, quæ curam iſtam habere cupiunt,aliàs plurima deprauabis vlcera. Nam in iſto balneo particularis conditio ſita eſt, vt ea quæ ad hoc non ſunt ordinata naturaliter, in aliam quàm propriam naturam tranſeant, vtpote in ſanguinis maximam effluxionem,præter eorum vſum. Quæ verò ſub curam hanc pertinent,ea ſub genu ſita magna,putredinis & cruoris ac ſimilium plena ſunt, crurum putridorum inſtar, & mox atq; tacta fuerint,ſanguinem emittunt. Illa per huius balnei proprietates curari poſſunt, etſi alio quouis loco poſita ſint, modò ſigna quæ diximus,edant. Si medicamento ſimili voles vti, vide vt ipſum optimè cognoſcas: nam eius operatio talis exiſtit, vt cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam fluxus omnis exiccatus fuerit, alijs medicamentis poſtea curandum &

conſolidandum erit: ſiquidem balneum ad euulſionem ſanguinis ſuperflui tantùm ordinatum eſt à carne veniſq́, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum, ne diutius æquo balneum continues: nam vbi terminum eius præterieris, aut non repereris, in poſterum & ſanguinem bonum attrahit, vt non facilè, nec ſine periculo ſiſti poteſt.

Cura talis eſt.

R. viridia pinnacidia abietis, quæ ſucci reſinæq́ plena ſint, m. ij. ſummitates recentiores iuniperi, corticum fagi ana m. 1. chelidoniæ, cepeæ, foliorum quercus, ana m. 1. radicum hirundinariæ, ariſtolochiæ rotundæ ana lib. ſs. Coque ſimul in aquæ tantum, vt ſat eſt ad pedum balneum. In eo manè veſperiq́ balneo teneatur vlcus.

Alia.

R. ſaniculæ vel diapenſiæ, pirolæ, dragunculi, foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. 1. conſolidæ maioris, ariſtolochiæ rotundæ ana m. ſs. pinnacidium abietis viridium m. 1. ſs. Coquantur vt ſuprà. Huiuſcemodi balneum ad tres dies ſufficit, ni fortè fœteat, tum demum innouetur.

Poſt balneum habeas vnguenta vel emplaſtra, quibus cures, optima: nam ſolo balneo curari nequeunt. Eſt etiam quòd ea quæ ſiſtunt ſanguinem, tibi ſint promptiſsima, vt ſuperuenientem quandoque fluxum retinere valeas: aliàs abſtine prorſus ab iſta curandi via. Non ſis etiam temerarius in ſuſcipiendis huiuſmodi curis, niſi cognoueris optimè, ſub iſtis medicamẽtis vlcera talia comprehẽdi.

CAPVT VII.

De cura vlcerum per olea deſtillata, gummi, & per ſimiles aquas.

ALia reperiuntur vlcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammationibus & ſtimulationibus, in eis tamen corroſiuum aut calcinatum vitriolum nullum, nec alumen aut aliud quidpiam operari poteſt, neq́ medicamentum quoduis aliud optimum illa recipere vel admittere volunt, vt fodicationum emplaſtra ſunt, vnguentaq́: nec ad vlcera quæuis alia perquam vtilia quicquam in eis efficere poſſunt, imò his omnibus indies redduntur prauiora. Iſta quidem vlcera pertinent ſolùm ad curam, quæ fit per deſtillata. Verùm his quum curare voles, vide vt etiam optima conſolidatiua quæq́ habeas: nam per deſtillata ſolùm curari non poterunt, at præparari, & medicamentis obedientia reddi. Quæ potiora ſunt enarrabo: tamen eſt quòd animaduertas ſub iſtam ea tantùm comprehendi curam, quæ nullis medicamentis volunt cedere, quæq́ dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimiſq́ ſtimulationibus abſque requie.

Pauca ſunt ea quæ ad hoc negotium deſtillanda veniunt, vt o-

leum petroleum,terebinthina,caryophylli,zingiber,miriſtica nux, & ſimilia. Vbi deſtillata iuxta conditionē vlcerum iſtis indita ſunt, omnem dolorem auferunt, & ita mitigant, vt libentiſsimè curam admittant. Pariter omnia quæ glarealem aquam ſiſtunt,in ſole digeſta vel deſtillata conducunt.

Cura.

℞. caryophyllorum ℥. v. zingiberis ℥ 1. nucis muſcatæ ℥ ſs. deſtilla ſimul per alembicum,& ſepara gradus,quos iuxta dolorum gradus applicabis. Hoc loco deficere videtur aliquis liquor.

Alia.

℞. olei communis, vel oliuarum lib.1. thuris albi ℥ ſs. caryophyllorum ℥ ij.ſs.deſtillentur omnia per alembicum,& ſeparentur eorum gradus.

Alia.

℞. terebinthinæ lib. 1. petrolei ℥. 1. ſs. deſtillentur per ſuos gradus,& ſecundum eos applicentur.

Alia quæ cum præcedentibus incarnat,conſolidat,& concludit.

Accipe thuris , maſticis ana ℥ 1. ſs. caryophyllorum ℥ 1. mumiæ ℥ ſs. bdellij ʒ ij. galbani ℥ 1. deſtilla ſimul , & ſepara gradus inter ſtillandum. Poſtmodum oliuarum olei per gradus etiam deſtillati partem æqualem adde miſceq́ , & in vitro poſitis ambobus oleis impone: flores hypericonis ad ſummum vſq; digerantur, & in vſum aſſumantur. Vſus eorum deſtillatorum eſt, vt illiniantur plumis integra damna circumquaq; manè veſperiq́. Et ſi fortè interea dolores inciderent aut ardores, mox iterum illiniendum erit abſque intermiſsione.

Quod ad ſuperpoſitionem, optimum erit emplaſtrum de calcinato,vt in priori particulari ponitur,aut in ſecundo. Horum vlcerum conditiones attractiua nulla patiuntur, nullam terebinthinam crudam, aut emplaſtrum, nullum etiam vnguentum, &c. ſiue mitia ſint, aut non, at ſolùm deſtillata, vel deſtillatione præparata. Quapropter Chirurgus omnis rerum omnium deſtillationem callere debent optimè, vt ea quæ pharmacopolarum coquina reſtaurare non poteſt,id potioribus efficere valeat.

Sunt etiam nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in iſtis vlceribus admiranda pandunt, quoſuis dolores auferunt, ſalia corroſiua mortificant,illiſq; vires adimunt, & potiſsimùm quæ deſtillata ſunt,imbutaq; pinguedine.

Nonnulla balſama ex prædictis deſtillantur cum corroſiuis, & corroſiuam naturam amittunt, fiuntq; mitiora per deſtillationē, nihilominus eam retinent qualitatem:iſta mirabiliter operantur in vulneribus.

CAPVT VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere poteſt, quòd

vires in ſe non contineant, ac virtutes hominibus plurimùm vtiles, vt ſunt aluminoſa, vitriolata, ſulphurata, ſiue acida, ſiue dulcia balnea. Per medicinam expertum eſt, ea quæ naſcuntur in terra, maximas habere vires, & nonnullas aquas illis eſſe conformes, ac ſalia plurima variaq; hoc loco non adducenda. Hac de cauſa tantillam iſtorum hîc facio mentionē, vt cognoſcatur viribus alijs etiam creſcentibus ad curam vlcerum conducentibus non impares aquas fore, cùm vt alia productæ ſint naturaliter.

Vlcera quæ non habent originem ab interioribus regionibus corporis, at ab eo loco tantùm in quo ſunt, balneis curari debent, natura ſimilibus: hoc eſt, ſi vlcus aluminoſum fuerit, aluminoſo curandum eſt balneo: cùm illa duo conueniūt, cura feliciter ſubſequitur: & vbi ſimilis concordantia non fuerit, fruſtra curabitur. Eſt igitur hæc obſeruanda Chirurgis & cognoſcenda.

Vlcus omne quod fluxum prorſus eiecit, expurgauitq;, facilè curari poteſt: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea relegare debet: nam citius & melius quàm aliquo medicamento curabitur, ac illa quæ ſunt adhuc recentia, & fluxu, necnon accidentibus carentia. Demonſtrant etiam balnea propriam virtutem, vt quæ incarnatiua, quæ conſolidatiua ſunt, & quid ſimplex eorum ſit, aut ſpecies, iuxta ſimilitudinem vlcera ſunt illis committenda.

Summè cauendum eſt, ne remittantur ad balneum illi, qui ſuapte natura facilè curantur, & vlcus patiuntur, quod non prius curari debet, quàm à radice prorſus extirpetur, ac origo non ſit eodem loco, in quo foramen apertum eſt: nam in iſtis vlcerum concluſio peius accidens, & quandoq; mortem adferet. Si tamen à ſæuitia deprehendantur vlcera fore, ſimiliaq;, tum demum concludi poterūt, & phlebotomijs iuxta ſæuientem eorū ſuccurre naturam: his enim propulſantur accidentia quæ ſuccedere poſſent. Accuratiſsimè cum balneis igitur agendum eſt, & certiſsime, ne quiſpiam ad ſui ruinā ſeducatur.

CAPVT IX.

De cura Vlcerum à tempore.

NOn aliàs quàm pluuia diu decidens, tempore ſuo poſtmodum ceſſat, & per ſeipſam, vlcera quædam vbi diu ſatis malitiam ſuam exercuerunt, & adimpleuerunt, quieſcunt. verùm hac de cauſa nondum curatum eſt vlcus: id eſt, foramen illud à tempore ſolùm curari non poteſt, quamuis ablata radix & origo ſit, remanet adhuc vlcus. Hoc loco non eſt opus alio quàm ad vlcera medicamine, quibus nulla materia peccans ineſt amplius. Inde colligi poteſt, plurimos Chirurgos, qui talia conati varijs medicamentis ante ſuum à natura tempus determinatum, fruſtra laboraſſe: at vbi tempus aduenerit, leuiſsima quæq; res eā curare poteſt, vt emplaſtra, vnguenta, fumi-

ta,fumigationes,lotiones, guaiacum, & similia, quæ nil operantur in istis vlceribus, donec tempus dictum præterierit, & fuerit consumpta radix eorum. Aliàs vbi hæc adhuc aderit,frustra sunt omnia. Hinc fit vt multi guaiaci decoctionem bibant, vngantur, & fumigentur: quibus hæc omnia prosunt nihil, nisi tempus adimpletum sit originis consumptionis.

Tempus hoc igitur animaduertendum est, & quum venerit, omnibus remedijs vti poteris,quæ tibi sunt cognita,prout vnctionibus,fumigationibus,& guaiaco:si verò non,abstine penitùs:quoniam prauiora per te fient omnia. Ea quæ diximus rudissima sunt medicina, meliora quidem fodicationum emplastra, & vnguenta vulneralia, quibus vlcus omne qualecunque sit, vbi tempus originẽ illius absumpserit,facilimè curatur.

Cognoscuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt, ac per se disponuntur ad curam: hoc est, vbi reluctantur, & nihilominus veterem suam reliquerunt malitiam, ad huiusmodi curam satis apta sunt:nam iuuat ipsamet natura. Non existimabis ideo quòd vnum curaueris vlcus, & casu potius quàm arte, reliqua te curare posse:tempus in omnibus non est impletum:hoc te considerare decet,ne patientes vnctionibus, fumigijs,& guaiaco ruines.

CAPVT X.

De cura vlcerum per sparadrap,id est,fluxuum retentionem.

VLcerum sub genibus, quorum fluxus à corpore prouenit,est alia cura non multum ab ea quæ venarum & neruorum truncationibus fit,absimilis,at pariter intelligenda, quòd in illa prout in ista fluxùum retentio fiat,ne decidant amplius: & postquam steterint,sub genibus curatur vlcus. Verùm considerare non solùm te oportet,qua ratione curare valeas,at etiam,vt ea cura peius non adferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi potest. Nam per seipsam ars dici nullo modo, sed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequaquam etiam istius retentionis vsus in omnibus admitti,nec vsurpari deberet, at solùm vbi fluxus eò moliuntur exitum, non ex propria malitia, sed ex occasione data. Verbi gratia, si damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus,aut contusionibus, &c. ob contemptum vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad se quandoque fluere cogit,quæ tamen aliàs eò non descendisset. Vbi simile quid acciderit, sparadrap vsurpari poterunt, donec foramen conclusum fuerit: in eis tamen quibus causæ tales non interueniunt, nulla ratione vtendum est.

Sparadrap ars ligationum linteis & similibus executa, non fuit antiquitus vt iam in abusu maximo: sed facta fuerunt olim ex eis quæ sanguinem & glarealem aquam sistunt, hoc modo videlicet:

Accipe limacum domuncularum vſtarum, et corticum ouorum calcinatorum etiam ana ℥ v. lapidis hæmathitis ℥ 1. ſs. boli armeni ℥ iij. terræ ſigillatæ ℥ ij. ſs. minutiſsimè terantur omnia ſimul, & cum draganto gummi in aqua roſarum diſſoluto miſceantur in pultes, quibus ligandum eſt ab imo ad ſupremum. Hæc eſt omnium optima ligatura. Nonnulli decem aſſumpſerunt materialia, quæ ſuperpoſuerunt, eo ſuam inſcitiam patefacientes.

Quum fluxus itaque retenti ſunt, facilè fuerit inferius vlcera concludere. Verùm humores qui ſuperiùs hærent, abſumendi ſunt aut abſtinentia, vel purgationibus, phlebotomijs, guaiaco, vel alijs exiccantibus, quocunq; modo poterit. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omnino certus fueris, poſt ſolutionem vinculorum humores amplius non deſcenſuros, at in propriam redijſſe naturam: quod omne minimè fieri poterit, vbi fluxus corporales extiterint: nam ſemper iterum erumpēt, & conſtantiam nullam habituri ſunt. Quapropter cognoſcere te prius decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ
LIBER TERTIVS
de Morbillis.

CAPVT I.
De prima curæ morbillorum practica.

HVius curæ communis & primus ingreſſus fore debet, vt anatomia cognoſcatur: id eſt, locus, origo, finisq; morbi. Maximi hîc oriuntur, & enormes errores, dum lauantur, aut vnguntur iuncturæ, ſcapulæ, vel aliæ corporis partes, ſiue doleant, ſiue non, inconſideratis accidentibus, quæ ſubſequi poſſent ea de cauſa. Nam ſi latius extendatur vnctio, quàm ipſe morbus, venenum eſt alijs partibus: & non vngatur locus integer æquè latè ac anatomia morbi cōprehendit, debilis erit vnctio. Primus eſt huius practicæ punctus iſte quem audiſti: nam quum iuncturæ fuerint vnctæ, latius iam dilatatur medicamentum quàm ſit morbi locus. Eſt igitur arbor cognoſcenda morbi, necnon ramorum eius extenſio, vt in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, vt in vlceribus, qui procederet ex ſaluatella, in vena locus eius eſt quærendus, & eius medicamentum ſolummodo recipiet, aliud non.

CAPVT II.
De potiſsimis ingredientibus medicamenta morbillorum.

IN morbillorum medicamentis primatum obtinet Mercurius,

Marcha-

Marchaſita,& metalla, ſine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurij ſumma purgatio eſt, præter quam euelli morbilli nullo modo poſſunt. Eorum purgatio fit per exceſſum, per os, per lotiũ, per ſudorem,&c. Nihil excellentius, felicius, fixiusq; purgare poteſt eſſentia Mercuriali, quum præparatur in laxatiuorum ordinẽ & vires,quorum iſta ſunt nomina.

Sulphur vitriolatum, eſt ſulphur à vitriolo per elixationem tractum,cuius doſis eſt vt ellebori albi.

Vitriolum liquefactum,eſt id quod ex minera trahitur,& coagulari ſe non permittit.

Mercurialis ſeua, eſt aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus eſt.

Laxa chimolea,eſt puluis abraſus à ſalis mineræ floribus.

Mercurius metallorum præcipitatus, eſt reductio metallorũ in primam ſuam materiam, poſtmodũ in ſeipſam ſubſidere coacta.

Mercurius mineralium, eſt oleaginitas quę ex mineris argenti vel auri trahitur,vel ex eis quibus immixta ſunt naturaliter.

CAPVT III.

De abuſibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.

SVa quibuſuis ordinata ſunt tempora,morbi etiam determinatũ ſuum terminum habent ad curam, vltra quem accelerari minimè debent, imò potius medicamentum hac ratione dirigendũ eſt, vt eius tempus cum infirmitatis tempore ſimul concurrat. Aliàs vbi medicamentorum tempus æquo citius expirauerit, idem accidit ac dum æſtas nimis tempeſtiuè deſinit. Hoc potiſsimè notandum in Mercurio, nempe nihil fore quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maximè neceſſarium, vt iſtius tempus morbi tempori valeat,aut ſciat accommodare: nam iſte nec pręcipitari,nec tempore Mercurij pelli ſeſe patitur. Quamobrem vnũquodq; non vt aliud medicamentum ordinari debet,nec ſana membra Mercurialibus viribus arripi, veluti fumigationibus, vnguentis,aut lotionibus.Iſtorum omnium maximam habere noticiam oportet eum, qui volet vti Mercurio, vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoſcere, vt ſciat an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat,quod in poſterum erumpere poſſet.

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, conſtrictiua,repercuſsiua, opilatiua,ſtupefactiua, &c. ſunt vſurpanda, ſed penes Mercurium tanquam ſcopum erit manendum. Hic tribus corporibus concluditur,vtpote minera ſua cum ſanguine,quæ pręparatur vt Mercurius. Poſtmodum corpus à minera ſeparatum repurgatur igne. Tertium verò corpus eſt, quum in formam aduſti metalli reducitur. Ex tribus iſtis corporibus omnis morbillorum

cura ponenda est, vnguendo, fumigando, lauando, &c.

CAPVT IIII.

De præparatione Mercurij in Vnguentum.

POstquam tempus morbi repereris ordine, locum, & expellendi modum, cum simili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum sic præparabis.

R. mineræ ex qua Mercurius oritur prout in prima coagulatione reperitur, antequàm indurescat, vel in corpus facta sit, libras xx. Tere & in aqua pluuiali coquas per horam, sic decidit impuritas à puro, quòd effusum reseruabis, & cucurbita destillabis igne vehementissimo: ascendet liquor albus coloreque cœruleo mixtus, hūc serua. Postea destillato phlegma, separatoque balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æquè ponderosa fermè vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe granis ij. cum olei spicæ granis vi. iuxta consuetudinem & argenti viui conditiones.

Aliud medicamentum corporis Mercurij.

R. Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto sui pondere stanni, fluere permittas, & in aquam verti, quam vnà cum tanto sulphure destillabis, & ascendet oleum in forma lactis ponderosum, absque aliqua asperitate. Hoc vtere cum vstione vt suprà, iuxta pondus, &c. Omnis Mercurij præparatio fieri debet tam diu, donec fatigetur, & nullum habeat asperitatem amplius, pòst vtere vt suprà.

CAPVT V.

De fumigatione Mercurij.

SI vapore Mercurij voles vti, primò præparandus est in attractiuam naturam. Est etiam quòd scias vsum ipsius varium fore posse, videlicet, ad constipandum, purgandum, laxandum, consolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Istius ad fumigium præparatio talis est.

R. Mercurium, & cum sulphure mortifica, prout ad cinnabarim fieri consueuit. Postmodum à sulphure cum tanto sale petræ quantum vtriusque pondus fuerit, sublimato. Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus à terra, quod latum sit inferius, & strictum superius, ab vtraque parte vel extremitate patulum. Applica damni locum extractè supra vasis orificium strictius, vt istud emunctorium à quo fieri debet extractio è directo conueniant. Calefiat igne lento Mercurius, vt non euaporet: fiant hæc omnia iuxta morbi respectum & personarum. Per calidos vapores quos recipit emūctorium à Mercurio per vas sursum ascendens, operatio melior, ac si Mercurij corpus damnum subintraret, efficitur, & sine damno: quoniam ab istius corpore cauendum est, & à substantia, ne ad curam vsurpetur, aliàs vsus eius nouas infirmitates producet.

CAPVT VI.

De cura morbillorum per lotionem.

CVm lotio præter Mercurium nullas vires habeat, nihil iuxta communem vſum addendum eſt, vt piper, cardamomum, flã-mula, &c. Nam iſta Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit aſſumenda, quòd illum ad cor vſq; penetrare faciat, vnde ventris purgationes & ardores oriuntur.

Antea dictum eſt, Mercurium non latius quàm ipſe morbus extenditur, applicari debere, ne venenum eius operetur vbi non eſt opus. Cùm igitur lotionibus vti voles ex Mercurio, noli prætereire locum infirmitatis. Hæc etiam ad contracturas plurimùm conducit.

Lotio per Mercurium.

Accipe Mercurium per ſeipſum abſq; additione ſublimatum, & aliquot vicibus à liquefacto ſale ſublimetur, ab eoq; deſtilletur ardens aqua, donec amplius non ſit corroſiuus, at abſque aſperitate. Coque pòſt in aqua hirundinariæ per mediam horam, & effundatur liquor, vt Mercurij corpus non permiſceatur, neq; aſſumatur in vſum, at ſpiritus eius tantùm.

CAPVT VII.

De curæ morbillorum per corroſionem correctione.

VSus corroſionis omnis eſt, ad ſuperfluum aut infectum veneno tollendum. Et quicquid in vlceribus naſcitur ſuperflui, nõ oritur ex eis, at ex radice intrinſecus exiſtente. Sequitur inde, cùm origo non ſit extrinſecus, omnes corroſiones fore ſuperfluas. Nam quicquid per eas tollitur, iterum vt prius ex intrinſeca radice corporis naſcitur. Quapropter fruſtranea ſunt corroſiua, ſolùm ad internam originem confluendum, & poſtmodum externa tollenda ſunt.

Ex altera parte fluxiones in vlceribus carnem, ſanguinem, neruos, & oſſa quum inficiunt, primum imperitorum Chirurgorum eſt remedium, carnem, neruos, &c. corrodere tam latè ac infectio ſe extenderit: quod etiam factum eſt. Nam etſi caro ſic infecta, mortua fore prorſus appareat, & os nigrum ac ſi mortuum etiam foret: nihilominus vt linteum album iam infectum & maculatum, lotionibus vt prius album & mundum redditur, non ſecus etiam caro & oſſa lauari poſſunt emplaſtris & vnguentis, quæ venenum extrahunt, & mundant carnem ſine corroſiuis: omne tamen quod aufertur, putrefactione rebusq; ſeparantibus vt ſuprà fieri debet. In Chirurgia igitur, corroſiua nullius valoris exiſtunt, eorum verò loco hoc emplaſtrum eſt vſurpandum. Accipe mellis ſylueſtris libram, aloëpatici ℥ 1. ſ. aluminis aduſti & in aceto extincti aliquoties ℥ 1. vitella ouorum numero xx. terebinthinæ lib. ſ. permiſceantur in pultes omnia, & bulliant in ſartagine, donec emplaſtrum croceum

& obſcurum fiat. Hoc vtere:nam venenum attrahit,& mundificat.

Poteſt etiam emplaſtrum hoc, vt omnia, cum gummi iuxta modum Apoſtoliconis coqui, & optimè mundificat. Nam abſque melle,gummi, ouis, terebinthina,lythargyrio,cera & oleo non poteſt vllum vlcus mundificari. Hæc omnia Chirurgus iuxta neceſsitatem & reſpectu vniuſcuiuſqꝫ patientis & morbi,debet quînam ordinanda ſunt,cognoſcere,non in vno permanere ſemper.

CAPVT VIII.

De cura morbillorum erronea,quæ fit per aduſtionem.

NOnnulli ſolent aduſtionibus vti, quod vt corrodere fatuum eſt:nam ferrum vel aurum nihil ad rem adferunt. At medicamento ſolùm vt ſuprà de corrodentibus opus eſt.

CAPVT IX.

De inciſionibus.

EX ignorantia ſimili Chirurgorum imperitorum inciſiones ortæ ſunt, quibus nouam ad veterem infirmitatem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco ceſſura,noua curant veterum obliti. Verùm hac via tam poſsibile foret morbos in aliam adducere conditionem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamuis ab inciſionibus huiuſmodi curæ nonnunquam promoueantur, nihilominus corroſionibus aut illis ne pilo meliores exiſtunt. Verum eſt quod ex abundanti ſanguinis effuſione curæ poſsint accelerari, quòd accumulatus & infectus ille ſanguis effluat. Nulla ratione tamen fieri deberet,at ſolùm per medicamenta,prout ſuprà de corroſiuis habetur,curandum eſt. Ratione ſanguinis venæ ſunt aperiendæ,quæ ex damni radice profluunt,& vlceribus affines exiſtunt,vt ex phlebotomiarum ordine cognoſci poteſt.

CAPVT X.

De cauteriſatione puſtularum ex morbillis

PVſtularum ex morbillis prouenientium cauteriſationis vſus etiam eſt ineptiſsimus: tamen admittendus magis quàm illæ quę præceſſerunt operationes ob calorem qui hac via frigore gelidis locis introduci poteſt. Contrà quia membra poſſunt exiccari,& humores eorum abſumi, non facilè cura ſimilis eſt aſſumenda: ſolùm in his vbi dolores congregantur abſqꝫ fluxu ſub loco in quo dolores exiſtunt,ea conditione tamen, vt poſt apertionem puſtularum, attractiuorum applicatio fiat,vt infectio quęuis extrahatur.Cauterium in puſtulis per ſe medicamentum non eſt perfectum, at apertio tantùm,cui medicamentum infirmitati congruum(hoc ſcilicet) applicari ſuperponiqꝫ debet.

Attractiuum potentiſsimum ad cauteria.

Accipe viridia pinnacidia abietis numero xx. coquantur in reſinam,vt ſuperius dictum eſt.Huic terebinthinæ tantundem adde,

& alte-

& alterutrius medietatem resinæ foliorum: coquantur simul in mixtionem.

Aliud quod nihil relinquit.

Accipe gummi opopanaci ℥ ſs. galbani, armoniaci ana ʒ ij. bdellij ʒ iij. soluantur in aceto, cola, & in emplastrum reduc, huic impone reubarbari ʒ duas, colchiconis ʒ ſs. galbani, carabis ana ℥ ſs. terantur & immiſceantur.

CAPVT XI.

De cura morbillorum per sudorem.

NOnnullæ morbillorum species curantur sudoribus. Non tam efficaciter cum theriaca, vel aqua pestilentiali, atque fit, quum ipse Mercurius sudorem excitat: tum demum in sanitatem eius hominis id futurum est certiſsimum. In alijs sudoribus non est fidendum, quàm à natura vel Mercurio pulsis hoc medio. Recipe Mercurium cum stanno coagulatum, & posteà minutiſsimè tritum, & in aureum vas profundum satis positum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata prius affundatur: accendatur & aduratur aliquot vicibus: hac operatione Mercurius, viuum, & stannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc serua. Dosis eius est granum vnum in optimo vino veteri potum. Postmodum sudor imperetur in lecto, odorq; seruetur & experientia.

CAPVT XII.

De ligaturis per rotulas.

ROtularium vsus ligaturarum est potiſsimùm ad crura, quibus vlcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus est vsus, at ad fluentia solùm. In his metuendum est, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generent apostemata, pòst indubiè mors irruat. Huic solus præuenit malo Mercurius laxus, qui resoluit apostemata morbillorum fluxuum in corpore congregatorum. Ligaturæ similes retinent fluxiones, at contrà sunt apostematum internorum origo, tum etiam post curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modo qui sequitur præparatum, euitantur accidentia.

Accipe Mercurij puluerem, per ouorum aquam toties actum, vt coaguletur. Huius dosis est ʒ viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus, aut alia via simili congregatos aufert. Sæpius tamen administrandus est.

FINIS CHIRVRGIÆ *Paracelsicæ.*

AVRE-

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI TRACTATVS PRIOR

De Contracturarum origine.

CAPVT I.

VVLTIGENVS inter homines contracturarum numerus me ſummopere mouit, duos de contracturis in præſentiarum tractatulos in lucem ædere, partim in Chirurgorum vtilitatem, vt ex his earum originem & curam addiſcere valeant: partim, & potiſsimùm, vt patientibus melius tutiusqꝫ ſubuentum ſit. Inprimis de Contracturis ex læſione dicemus. Earum ego differentiam quintuplicem eſſe reperi, quarum quidem omnes, & per ſe quælibet membrorum cõtractionem modò curabilem, aliquando prorſus incurabilem efficit. Singularem quæuis originem habet, ſed non ſunt vnius & eiuſdem omnes principij, per eandem viam ad locum diuerſum, & diuerſo modo perueniunt, vnaquæqꝫ pro ſuæ naturæ proprietate, ſicuti ſuis capitulis infrà dicetur latius. Illa quæ fit ex læſione corporis, eſt omnium peſsima, de qua primò tractandum etiam eſſe duximus, externis accidentibus fit, vtpote verberationum, vel fodicationum ictibus, caſu, vel aliàs diuerſimodè, iaculis, telis, bombardis, abſtruſionibus, fractionibus, &c. Quandoqꝫ propter conſtipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturæ fieri ſolent, vel aridur æ, quarum ſuo loco mentionem facimus, vbi de aridura loquimur. Similiter accidere ſolet propter venarum obſtructionẽ, quæ nutrimento ſuum tranſitum impediunt, non per naturam, ſed accidentibus extrinſecis, vt ſi cuipiam venæ truncatæ fuerint, niſi per competens medicamentum in vulnerum concluſione ritè iungantur, quod vias atqꝫ meatus omnes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in arterijs, oriuntur contracturæ. Sæpius etiam euenire conſueuit, vt propter abbreuiationem alicuius membri, vel curæ defectum (quod plerunqꝫ fit ex medicamentorum impertinentia, ſicuti loco de vulneribus habetur) contractura naſcatur, cuius cura ſub antedictis accidentaliter factis continetur, quia cauſa per quam lapſus iam factus fuit, carnes & venas obſtruxit, atqꝫ mortificauit, vt nerui prorſus in ſeipſis deficiant, membroqꝫ nullas vires adhibere valeant, vnde ipſum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, vbi de cura per quam mortificata membra quæqꝫ refocillari, viuificariqꝫ rurſus poſſunt, agetur in poſterum.

CAPVT II.

De contracturis ex tartaro calculóue prouenientibus.

OFfertur & alia contractura, quæ procedit ex calculo vel tartaro, ſub cingulo duntaxat regionem habens, doloribus quandoque

doque maximis præcedentibus,totam illam corporis plus mediam partem interimit,insensitiuam & immobilem reddit. Nonnunquã in ventre solùm torminibus inteſtina contrahit, quod externè videri nequit. Aliquando nates & fundamentum arripit, dorſum incuruat, & femora, feminaq́ſ ſuper genua, tunc in fundamento contracturam facit. Aliquoties vſque ad ipſa genua extenditur, & crura,poſtmodum totam corporis partem ſub cingulo contractam,impotentemq́ſ reddit omnino. Iam de huiuſmodi contracturarum origine loquemur,calculi relinquentes originem, aut renum & veſicæ tartari,quæ licet iſtarum ſint contracturarum exordia, libro de Lythiaſi tamen,& arenis abundè ſatis explanantur. Arena & lythiaſis in ſpiritu rerum, in ſanguine, & in omnibus quæ concauitates habent,exiſtunt, præſertim in renibus, & cum ſanguine per totum corpus expanduntur. Vbi iam iſta materia congelata,vel ad congelationem eo loci quo ſe recepit,ex ſua natura proprietateq́ſ diſpoſita fuerit, ſpiritus vitalis & humor vitæ cordisq́ſ (in quo ſumit exordium) qui ad femora, crura, pedesq́ſ totos pertinent (cùm per totum corpus diffuſum ſit) eiusq́ſ potio, quæ partibus inferioribus competit, per loca tranſiens, in quibus tartarum, & calculus ſitum habent,ibidem ſophiſticatur:& propter ſuam humorum attractionem, per quos tranſitum facit, à tartaro vel calculo recipit impreſſiones, tartareasq́ſ proprietates, quas retinet, ſecumq́ſ vehit ad regiones,ad quas à natura diſponitur, in ſingula membra ſcilicet inferiora. Quòd ſi pauca fuerit huiuſmodi ſubſtantia, manet in fundamento hærens,& incuruationem dorſi facit. At ſi paulò plus fuerit ſubſtantiæ, progreditur ad femora: ſi plurimum, ad extremas corporis partes, infimasq́ſ tranſiens, contrahit omnes, impotentesq́ſ reddit.Non omnes hac ratione qui tartaro laborant,vel calculo cõtracturas patiuntur, quòd eorum calculoſa, tartareaq́ſ ſubſtantia compacta coagulataq́ſ ſit, vt humori, ſpirituiq́ſ vitæ permiſceri non poſsit,illæſiq́ſ renes,& veſicam tranſeant.Eſt & alia ratio, videlicet, quòd arenoſæ,calculoſæq́ſ ſubſtantiæ paucitas,parum etiam inficiant ſpiritum,isq́ſ nõ plus damni poteſt quàm receperit inferre. Hęc eſt indubia ratio, cur vitæ ſpiritus & humor, quòd nempe materiã ad ſe talem receperint,membra contrahant. Arenæ lythiaſisq́ſ materia lapidea eſt,acerrimæ concretionis & coagulationis.quum igitur venis,iuncturis,oſsibus, medullis, & carnibus admiſcetur, horum naturam immutat,nutrimentum ductus obſtruit, venas & medullam oſsium frigefacit, vt inſtar aceti congelati fiant,&c. Natura ſua tamen per commixtionem cum ſpiritu vitæ non immutatur, imò ſemper acrior euadens illum in qualitate magis falſificat, qui rurſus id ipſum quod nutrire tantùm deberet,etiam falſum, non ex ſuo,ſed ex alieno facit. Ex iſta qualitate,complexionum,& naturæ

contra-

contrarietate, nascitur constipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in ossibus congelatio: sic vt per acetosam & tartaream huiusmodi frigiditatem, prorsus immobilia membra facta sint: nec solùm propter frigiditatem, sed etiam ob aciditatis asperitatem ipsę venæ corroduntur. Corrupta quędam est frigiditas omnis spiritus expers, & materia spiritu carens, tanquam acetum quod fixum est absq; spiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditas, spiritum nullum habens: quòd alijs corporibus frigidis & humidis non contingit, quia viuentem ista spiritum continent, qui non permittit ea contra naturam aliquid moliri, sicuti scripsimus de acetosis, in libro de Lapide & arena: quorum etiam generatio, contracturarũ ex arena tartaroq; prouenientium est origo, spiritumq; vitæ, necnon eius humorem impediens tartarea calculosaq; sua proprietate membris in inferioribus dispersa diuisaq; materia, prout suprà dictum est.

CAPVT III.

De contracturis quæ ex colica ducunt originem, in manus atq; pedes repartitis.

Contracturæ quædam in colicis passionibus oriuntur, de quibus colicam & originem eius, quòd in alio Libro particulariter tractemus, eam relinquentes hoc loco scribere prætendimus: quarum variæ sunt species. Nonnullæ cum aridura: aliæ cum tremore: aliæ cum membrorum & venarum attractionibus: aliæ cum venarum prominentia: cum doloribus aliæ: quædam per membrorum indormitionem: aliæ cum vomitu prorumpunt: quarum omnium colica vt in posterum audietis, causa est. Primò cùm tormina colica ventrem exagitant, vt eorum est proprietas, eius loci natura quærens auxilium ab ipsa natura, de membris carne minus onustis, vtpote brachijs, cruribus, & spina dorsi (quibus vitæ spiritus debilior existit, ideo facilior ad recedendum à suo loco, membrisq; læsis succurrendũ) attrahit humorem hunc vitæ, qui quòd in illis membris paucissimus existat, totus affluit: non ita quidem à carnosis. Vbi iam humor vitæ relictis suis membris peruenerit in ventrem, à colica etiam materia propter coniunctionem inficitur, illiusqúe veneno quoq; tingitur (de quo mentio fit in descriptionibus colicæ) & inde contracturarum tres species oriuntur. Vna, postquam per se iam cessauerit morbus absq; medicamento, rediens vnde processerat, victoriam adeptus humor iste vitalis, ad singula sua membra colicæ perniciem secum vehit, quæ non aliàs, quàm arena & lythiasis est contracturæ naturæ. Talis corruptio quòd contrà membrorum naturam illa subintrarit, aliarum instar in contracturam transit, & inde sequitur impotentia. Quòd ex quauis colica non accidat: ratio est, quia substantiæ colicæ parum hoc, ab humore vitæ peni-

penitus abſumitur. Secunda colicæ contractura fit ex inſufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem huiuſmodi materiã conſumere minimè potuit, & quod reſiduum fuit, humori vitæ per mixtum eſt, qui poſtmodum ſparſus in omnia ſua membra, contra-cturas induxit. Tertia colicæ contractura naſcitur, quum ſub iſtis paſsionibus intratur in balneum, quia ſtatim atq; membra calefa-cta ſunt, calor iſte rurſus humorem vitæ reuocat in ſuum locum, maximè quòd eius ſit proprietas ad calorem ſe recipere. Vbi iam in ſua venerit, ſecum adfert colicæ materiam ſibi permixtam, & mem-bris refrigeratis relinquit eam, quæ tandem operatur ex proprie-tate ſua, capitaliaq; membra quatuor impotentia reddit. Nonnun-quam inter balneandum, ſi talis materiæ plurimùm fuerit, quia iam alias quàm aſſueta ſit (in ventre ſcilicet, in brachijs, & pedibus ſe re-periat) continuò membra contrahit: eius namq; ſalſedinis aſperitas (cùm nihil aliud ſit colica, præter ſal vt ignis calore, aciditateq; ve-hementiſsimis vrens) venas atq; iuncturas impotentes reddit, vt in alijs ſuis agnatis proprietatibus efficere ſolet: aliquando carnes & muſculos, vt acidorum eſt natura, corripit. Talis eſt in iſtis locis cõ-tracturarum origo, quę nihil aliud eſſe videntur, quàm humoris vi-tæ in colicam attractiones, & poſtmodũ iſtius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemq; manens corru-ptio ſimilis tam diu, donec per eam humor ille vitæ penitùs abſuma tur. Ex huiuſmodi corruptionibus membrorum aridura naſcitur, eò quòd natura retrocedere, ſuasq; nutriendi vires cogatur his amit tere: tum propter fellis aciditatem abundatiſsimam, tremor in mem bris excitatur: in vno tamen quàm in alio magis: aliquando cum re-tractione membrorum, quòd fellis natura ſit, in quæ dominatur, ea ſtringere: aliquoties cum extenſione ſuperflua, propter humoris vi tæ fortitudinem, qua membrum læditur ad impotentiam: & perſę-pe cum debilitatione propter eiuſdem humoris deprædationem à colica factam. Inſenſitiuæ contracturæ ſunt emortuæ, propter hu-moris corroſionem ab aciditate, frigiditateq; materiæ colicæ tem-poris ſucceſſu factam, ſic vt ſtupefacta membra non ſentiant. Sunt & aliæ ſenſitiuæ, quòd robuſtum humorem vitæ retineant, qui ſe contra morbi conflictum defendere nititur. Quæ vomitum exci-tant, à colica procedunt, membra nondum obſidente prorſus, ſed partim in ventriculum recepta per fel, eum infeſtat, vti libro de Co-lica demonſtratur. Quicquid præterea de prædictis contracturis ſcitu neceſſarium fuerit, capitulo de cura continentur.

CAPVT IIII.

De contracturis quæ ex cholera proueniunt.

OMnium eſt peſsima, quæ cholera gignitur contractura: nam tranſmutatione contra naturam, ex totius corporis accenſio-

ne, cùm externorum, tum internorum membrorum in cholericis tantùm, & præſertim in mulieribus,in omnia membra producitur in hunc modum. Ad exceſsiuam hominis choleram,fel aciditatis ſtipticitate ſua calorem addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit ſanguinem,ex cuius feruore ſudant venæ ſub cute: ſudor hic eſt ſal in quo viuit & conſeruatur ſanguis, vti de ſanguine ſuo loco dicitur: huiuſmodi ſal ad venas,neruos,& carnes tranſit,ac ad omnia quæ corripere poteſt aſperitate ſua. Sic etiam ex impreſſiſsima cholera ſolet accidere, quum per vniuerſum corpus ſęuit,huius motu ſudor excitatur perquàm acidus, qui nulla alia motiua cogi poteſt in exitum,quàm ſuperfluo calore per choleram ortum habente,quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac vnà cum ſudore per venas ad ſanguineum tranſit:poſtmodum acrimonia fluxionis iſtius, in materialem aquam ſal huiuſmodi reſoluitur, per quam dictorum quatuor in vnicam formam eſſentialem fit in venis & iuncturis commixtio,ſicut in alijs. Poſtquam ſudor huiuſmodi cholera motus iam ceſſauerit, fel ad ſuum locum redit, ſedatur calor,ſed remanent illæ commixtiones in locis, ad quæ cholera ſudoreq́ promotæ ſunt,quia non recedunt à iuncturis, in quas receptæ ſemel fuerint. Cholera pariter abeunte,mox adeſt humor vitæ,qui cum dictis commixtionibus iunctis, acrimoniæ materialem earum ſubtilitatem recipit,hac etiam brachia, pedes, & exteriora membra quæquæ reddit contractionibus impotentia. Periculoſa tandem cura ſubſequitur,atque difficilis, & potiſsimùm in mulieribus,quibus tam inordinata cholera naturaliter ineſt,vt ſanguinem vitæ ſpiritu ſuo prorſus euacuet. Quapropter in mulieribus choleræ contracturarum curæ difficiliores exiſtunt, quàm in viris, & plerunq; mortem inducunt:maximè quòd accedat inuidia, per impreſsionis aſcenſionem orta:quæ non aliàs ac fel aſcendit,ac mouetur ab inuidia,ſicuti fel à cholera. Fieri poteſt igitur, vt ex inuidia naſcantur incuruationes,& ex iſtis contracturæ, prout ex cholera proueniūt. Eſt itaq; choleræ contractura, calor ab exterioribus choleræ motibus aſcenſus, quo ſpiritus, & humor vitæ contra venas & iuncturas inficiuntur, & corpus ſuum in contracturam ducere, motumq́ ſimilem in his magis, quàm in alijs contracturis exerere coguntur. Inde fit etiam,vt minus alijs curabiles exiſtant, caroq; penitus curari poſsint: niſi ſpiritus adhuc aliquid reſiduum ſit in membris, totusq́ non fuerit exiccatus, ſic vt ex tantillo rurſus multiplicari queat,aliàs fruſtra curabitur,vt in practica latius.

CAPVT V.

De contracturis ab exceſsiuo potu prouenientibus.

EX vino ſuperfluè poto generantur etiam contracturæ, quæ prolixiſsimæ durationis,membra præ cæteris exedentes, & ex

ſua na-

ſua natura difficilimæ curationis exiſtunt, hac de cauſa. Vinum ſpiritus habet ſubtiliſsimos: quos vbi potum fuerit, vnà cum humore vitæ permiſcet, facileq́ recipiuntur, cùm propter ſimilitudinem, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & ſicca ſuas operationes exercet indomitè: propter ſui ſubtilitatem tartarum in ſe reſolutum etiam continet: inde fit, vt cum tempore magis atque bibitum, humorem vitæ magis exiccet, abſumatq́, nec vegetare permittit: quod vbi perfecerit, membrum eo loco priuatur ſuo nutrimento, motu pòſt, & vltimò vita: venæ ſiquidem, vt ex ſua natura, ſtringuntur, areſcunt, ariduraq́ ſubſequitur, aut craſſus ſpiritu vitæ vacuus humor effluit. Non tamen omne vinum id efficit, potiſsimùm illud quod ſubtiles admodum, tartareosq́ ſpiritus non habet. Quapropter ex aliquo podagra vel calculus oritur, ſicuti libro de Podagra & Lythiaſi diximus, hoc fit ex diuerſitate naturæ, cùm vini, tum hominis, vti libro de varietate creſcentium ſecundum naturam, ponimus.

MEDICORVM EXCELLENTISSIMI DOCTORIS AVREOLI PARACELSI

Tractatus alter, de cura & medicamentis, quæ ſunt Contracturis adhibenda.

CAPVT I.

De ordine differentiaq́ ſeruandis in practica.

CVM ſuprà quinq́ contracturarum origines poſuerimus, æquum etiam fuerit, earum curas ex ordine deſcribere, quod præſertim hoc Capitulo facere conabimur. Eadem præmiſſæ contracturæ, non diuerſa ratione curandæ ſunt omnes, & in ſui cura non ſeparandæ, quòd eundem habeant exitum, & principiorum cauſa medicamentis non indigeat. Nam atq́ morbus à membris expulſus eſt, & ſpiritus humorq́ vitæ reſtituti ſunt in priſtinum ſuæ naturæ ſtatum, iſti per ſeſe curant, ac omne quod vitioſum eſt, explodunt. Primò de cura dicimus, medicamenta quæuis ad contracturas aperitiua pororum, humorum calefactiua, humectantiaq́ neruos & arterias eſſe debere. Hoc tamen animaduertendum eſt, vt in eodem gradu ſint, in quo morbus ipſe: nam ſi leuiora fuerint, inutilia prorſus futura: qualitates eorum morbi qualitatibrs oportet ex æquo correſpondere. Non omne calidum nec humidum quoduis, licet etiam aperitiua ſint, &c. faciunt ad curam hanc: ſed vt inclinationem habeant à forma ſpecifica neceſſarium eſt, particulariterq́

particulariterꝗ particularibus etiam contracturis apta ſint:qua via, non alia,cura poſsibilis. Notandum inſuper contracturas in ſupremo gradu morbi conſtitutas,& poſtremò,non ſolùm ſiccitatis,humiditatis, caloris, aut frigiditatis,verùm etiam extinctionis humoris,& mortificationis, æqualibus etiam extremum ſanationis gradum obtinentibus medicamentis, & quæ ad vitam reſtituendam membris valeant,curari debere,non alijs. Talia proprietatum præparationibus rerum naturalium quæ ſequuntur, at non omnium, acquiri poſſunt medicamenta.Spiritus vitæ reuocandus eſt,recuperandus, & renouandus, excellentiſsimis & confortantibus plurimùm remedijs, quorum humore nouo ſpiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus praui cum ſuis venenis & infectionibus humores expellantur, ſingulari medicinæ practica naturaliter hoc ipſum operante. Conſiderandum eſt vlterius,huiuſmodi medicamentum quod iſtis morbis reſiſtere debeat,non commune,non crudum,nec inſeparatum (ni fortè leuis, & quæ iam ceſſare cœpit, contractura ſit) exiſtere debere, ſed ſpirituale quid, corpus totum penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis iſta cura fieri debet:vno quidem, vt illa membra quæ ſunt à ſuo loco mota,reſtituantur,vt decet. Altero verò,quòd maximis confortatiuis, vti ſunt,Aurum potabile,Oleum Solis.Materia perlarum, Eſſentia antimonij,Arcana quintæ eſſentiæ,Aqua vitæ,Oleum vitrioli, Aqua tartari, Quintum eſſe gemmarum, Coraliorum, & ſimilium,paulatim ſubleuentur,confortentur,& in priſtinas vires reuocentur. At licet hæc vocabula ſint medicis antiquis, vel qui ſaltē antiquorum nomine medicorū ſe venditant, cùm tamen antiquas denominationes & medicinas ignorent,incognita,nō eſt quòd cures aliud, quàm vt benè cures:illa tibi clarius in libro noſtro Quintarum eſſentiarum, & eorum præparationes pro maiori parte ponimus. Nunquam D. O. M. ſufficienter canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit, pro tanto medicamento, quod paterna ſua liberalitate ſuis dedit creaturis: nam illud eſt ad calorem & frigiditatem, omniumꝗ ſupplentiſsimum, humoris & vitæ ſpiritus ita reſtauratiuum, vt iſti poſtmodum quaſuis infirmitates naturaliter pellant, quæ ad finem à Deo poſitum impediunt corpora peruenire: verùm vnde ſimilem efficaciam nactum ſit,hoc loco nòn: quia libro Quintarum eſſentiarum apertiſsimè declaramus.Admirabilis profectò medicina, quæ pariter humidum atque ſiccum,calidum æquè ac frigidum curat. Hæc eſt ratio,cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus,vt in auro potabili:cuius etiam non miratur quicunꝗ verè philoſophus exiſtit, quòd aurum & eius proprietates,eiusꝗ ſupremum operationis gradum nouit,in confortatione totius naturę humanę:per quam ſolam omnes

morbi

morbi ſunt, & potiſsimùm illi, qui ſupremum gradum occupant, vt contracturæ curandi. Non aliàs in perlis vel vnionibus, quum pręparatæ fuerint: & magis quàm in illis in antimonio, qui virium in corpore eſt renouator omnium, vti loco de reſtauratione, vitæq́ renouatione ponimus: item in arcano quintæ eſſentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum ſubtilitatem virtutes omnes in vniuerſa corporis membra ducunt, augentq́: ſingulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, quum ad ſimilitudinem eſſentiæ quintæ præparantur. Non minor eſt in coralio, precioſisq́ lapidibus virtutum efficacia, quæ ſingula præfatis libris enarrauimus: quod magis requiritur, addemus ad hanc practicam.

Eſt & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilis, vt per fumigationes ex balſamis, & arcanis: per balſama terebinthi, lauri: per oleum ranarum, adipum, gummi: per arcana, compoſitum, ſolidum, & elementatum: quorum deſcriptiones ponemus: at præparationum proceſſus, cùm in libro de Eſſentijs exiſtant, hîc ſuperfluè non repetendi. Pariter ad vnguenta nullam demonſtrationem, quòd in libro de Ægritudinibus membrorum habeantur, facimus, at ſolùm practicè docemus, curas cuique ſuam doſim & vſum adſcribentes.

CAPVT II.

De auro potabili, & oleo ſolis ad membrorum contractiones.

DIximus anteà contracturas alio modo curari minimè poſſe, quàm per medicinas in ſupremis gradibus exiſtentes, vt eſt earum aurum potabile, ſimilesq́, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, vt in libro de Quinta eſſentia dicitur, eſt habenda maxima cura.

Dicitur aurum potabile, quoties vnà cum alijs ſpiritibus & liquoribus, in ſubſtantiam quæ bibi poſsit, redigitur. Oleum eius eſt, quum ex ſola ſui ſubſtantia præter additionem, oleum iam factum eſt aureum. Quinta eſſentia dicitur auri, quoties ab eo rubea tinctura tracta, ſeparataq́ fuerit à ſuo corpore: nam virtus, actiuaq́ vis in tinctura duntaxat exiſtit. Doſis auri potabilis eſt ℈ 1. qualibet vice. Olei doſis aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintæ eſſentiæ auri, granorum eſt trium ſimilium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ ſubtiliſsimæ commixtorũ, maneq́, ſub meridiem, & veſperi ſumptorum, pro medicinæ quidẽ exigentia: quæ ſine corroſiuorum, aut corrumpentium additione fit, eius naturam immutare minimè valentium, vel cum ea permiſceri.

Auri potabilis deſcriptio.

Accipe auri foliati, puluerati, necnon in ſuccum ſoluti ℥ 1. & aceti deſtillati quantum ſatis eſt addito, ſimulq́ deſtillando toties à

ſe mutuò ſeparato, quoad ſaporis eius quod adiunctũ eſt, nihil prorſus maneat. Poſtmodum ſume ſubſequentis aquæ vitæ ℥ v. quas in pellicanum affuſas vnà ſimul per menſem digerando, perfectum habes aurum potabile, cuius practicam ex libro noſtro de Quinta eſſentia diſcas oportet: quæq́ licet multis coloribus non depingatur, vt moris eſt, par tamen hoc ſæculo medicina reperiri non poteſt.

Eius aquæ vitæ deſcriptio.

Recipe vini ardentis lib. decem, Roſarum, Meliſſæ, Roriſmarini, Anthos, Cheiri, Foliorũ vtriuſq́ ellebori, Maiorane, ana m. 1. Cinamomi, Macis, Nuciſmuſcatæ, Garyophyllorum, Granorum paradyſi, Piperum omnium, Cubebarum ana ℥ ij. Succi chelidoniæ, Tapſi, Meliſſæ, ana lib. ſs. Cinerum fabarum ℥ v. Mixta ſimul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur, ſepara tandem, & vtere ſicuti dictum eſt.

Olei ſolis deſcriptio.

Poſtquam ſuccus ab auro per acetum, vti ſuprà, fuerit ſeparatus, bulliat quindecim diebus in digeſtione quæ ſequitur, deinceps balneo ſeparetur, & in fundo manebit oleum ſpiſſum, quod aurum eſt permixtionis expers. Hoc vtere ſicut ſuprà.

Corpus digeſtionis eius fit hoc modo.

Accipe ſucci chelidoniæ, Aquæ vitæ ana lib. 1. Reſoluti ſolis vt ſuprà ℥ iij. Miſce ſimul, & operare ſicut audiuiſti.

Formula quintæ eſſentiæ.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam ſalis metallicam proprietatem, aut malleationem auferas. Poſtmodum ablue reſidentiam aqua dulci. Tincturam eius extrahas per ſpiritum vini. Poſtremò ſpiritum eleuabis ab ea, manebit in fundo quinta eſſentia.

Aquæ ſalis conſtructio.

Sal tritum accipe mundiſsimum, & albiſsimum per ſe, quod ſine decoctione, bullitione, vel alia quauis arte, qua ſal fieri conſueuit, à natura productum ſit, hoc ipſum liquefacias aliquot vicibus, & ſubtiliſsimè tritum, ac vnà cum ſucco radicum raphani mixtum, atq́ ſolutum deſtillabis, & cum ſanguinea dum viridis extitit, iterum ponderibus æqualibus admixtum deſtillato quinquies. In iſto liquore laminatum ſolem, vt ſuprà diximus, in puluerem ſolues. Abluatur hic puluis aqua limpidiſsima, deſtillataq́ toties, donec omnis ab eo ſalſedo recedat: libenter enim ſal ſeparatur ab eo, quòd non miſceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corroſiuo, manet aurum per ſe ſolum vt oportet.

Spiritus vini extractio.

Accipe vini menſuram vnam optimi, naturalis, & rubei potius quàm albi, quod in circulatorium vas amplum (vt melius ro-

tetur)

tetur) poſitum,& obſtructum,ac in balneum maris ad profunditatem vini merſum, per quadraginta dies bulliat. Poſtmodum effuſum in cucurbitam deſtilla frigidè tam diu, donec ſpiritus exierit, & poſtquam ſignum ſuum non dederit amplius, ceſſato mox (aliàs in ſecunda parte Chirurgiæ magnæ ſic habetur.)

Poſtquam dederit ſignum ſuum, ceſſabis: nam quod ſequitur, eſt aqua vitæ, non ſpiritus. vtrumq; valet: quia ſignum hoc loco duplum apparet, vnum ſpiritus, alterum aquæ vitæ.

Hunc vini ſpiritum ad reſidentiam effundes, quæ eſt pulueris inſtar mundiſsimi, ſic vt ſex digitorum latorum altitudine ſupernatet, clauſaq; ſimul omnia vitro peroptimè, digerantur in balneo diebus triginta: quibus tinctura ſpiritum ſubintrat, in fundo reſidet puluis albus. Separa per artem, & fluat puluis, inde fiet aqueum metallum, vel aqua metallica. Spiritum euaporare permittas, vt Alchimia docet, manebit ſuccus liquoris ſimilitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quînam vicem graduabis, per vas retortum pro quantitate materiæ, ſubſtantiæq; capax: graduatio talis fit per eleuationem duntaxat, quæ ſubtilem reddit huiuſmodi ſubſtantiam, ſed vltra quintam eſſentiam ſe trahi non permittit.

Aliàs eodem Chirurgiæ magnæ quo ſuprà loco ſubſequitur, hoc eſt, ij. iiij. o. vlterius comburitur.

Vſus iſtius eſſentiæ quintæ eſt vt ſuperius, & libro de Quinto eſſe latius declaratur.

CAPVT III.

De medicamine materiæ perlarum, & eſſentia antimonij.

MAteria perlarum, ſuccus eſt ex margaritis & vnionibus tractus, & potabilis, ita potens, vt inter ſpermata nullum illi ſimile fermè reperiatur, cuius extractionis modus talis eſt.

Formula conficiendi margaritarum ſuccum.

Accipe lib. 1. aceti deſtillati mundiſsimi, aquæ vitæ circulatę libram ſemis, margaritarum mundatarum vncias quatuor, quæ poſtquam puluerataæ ſubtiliter, & præparatæ fuerint, vnà cum aliјs in circulatorio digerantur per menſem. ſubſidebit materia perlarũ, vt pinguis liquor: qui quum apparebit, ſeparentur aquæ per effuſionem ſucco reſeruato, de quo dentur grana ſex per vicem. Sunt & aliæ ſuccum huiuſmodi parandi viæ, ſed hæc eſt omniũ vtiliſsima.

De eſſentia antimonij.

Eſſentia antimonij eſt purgatio præter ſeceſſum, quæ purgat hominem excellentiſsimè ſuper alia quæuis arcana, radicitus euellit auferendum, ac omne quod immundum reddit humanum corpus: hoc in ſupremum vſq; ſanationis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur vlcera. Quicquid penes hominem fuerit impuri, delet, ac magis o-

mne quod in homine per hominem indecentis inueniri poteſt. Si tu medicinam hanc vel potius arcanum reperias, imperito ne dederis. Philoſophi, necnon artiſtę plurima tentarunt in antimonio, verùm ad fundamentum eius purum & perfectum peruenire non potuerunt ante mortem, quam etiam priuſquam naſcerer, perſoluerunt. Hoc loco præparationis eius principium non, quòd in libro noſtro de Quinto eſſe reperiatur, ſed remedium contra colicam ponimus, vt ſequitur.

Ad colicam.

Accipe aquarum meliſſæ, Vitæ circulatæ, Succi chelidoniæ ana ℥ iij. Florum alborum antimonij ℥ 1. ſs. Digerantur dieb. duodecim. Poſtmodum ſeparando per balneum, inuenies eſſentiam antimonij, de qua doſim vnam facies ℥ ſs. qualibet vice.

CAPVT IIII.

De remediorum arcanis eſſentiæ quintæ, ſulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.

ACcipe florum ſulphuris lib. ſs. Florum alborum antimonij ℥ 1. ſs. Succi auri ℥ 1. Aquæ vitæ circulatæ ℥ x. Digerantur ad menſem, & in maſſam duram congelantur. Huius qualibet vice ʒ 1. adminiſtrabis.

Aquæ vitæ mirum in modum penetratiuæ compoſitio.

Accipe aquarum meliſſæ, Roſarum, Cheiri, Saluiæ, Balſami ana lib. 1. Piperum omnium, Cubebarum, Zingiberis, Cinamomi, Maſticis, Myrrhæ rubeæ, Maceris. Caryophillorũ ana ℥ ij. Succi mellis lib. ſs. Aquæ vitæ rectificatæ lib. v. Digerantur omnia ſimul per nouem dies, & poſtea ſeparentur, & in pellicano deſtillentur ad ſpiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum toſtum, & fractum, & ſimul vnà cum ſubſequentibus aromatibus digerantur ſuper cineres per 3. dies: de qua ſumant grana quinq; ſingulis diebus.

Accipe Cinamomi, caryophyllorum, macis ana ℥ ij. anthos, cheiri ana ℥ ſs. ambræ ʒ ij. muſci grana v. zibetę ʒ ſs. zingiberis, cubebarum, nuciſmuſcatæ ana ℥ 1. ſs. amomi ʒ ij. zedoariæ ℥ ij. ſs. granorum paradyſi ℥ 1. ſs. Poſt horum omnium digeſtionem ſepara ſeruaq; vaſis vitreis obſtructiſsimis.

CAPVT V.

De medicamento vitrioli & tartari pro contracturis.

OLeum vitrioli per ſeipſum abſq; additione, ſed ex proprio ſucco medicina eſt: at quia non omne vitriolum perfectum, non immeritò quod optimum fuerit eligendum, ex quo phlegma totũ, & oleum exhauritur, poſtea rectificatur à ſuis fecibus toties, donec ad ſpiritum exaltetur: de quo tres guttas adminiſtrabis, cum alia conuenienti quapiam aqua mixtas: poteris & aquarum vitæ pauxillum affundere. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius

membra

membra citius,aut materialius iſto perquires à fundamento, quàm tibi iam poſuimus. Eſt & aqua tartari tracta de vero tartaro, perquam excellens ad ea quæ, dicta ſunt, vt etiam libro de Quinta eſſentia ſcripſimus.

Proceſſus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli, tendens ad contracturas.

Ad extractionem ſpiritus vitrioli,qui eſt omnium excellentiſſimus & potentiſsimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum eſt. Igne violentiſsimo, necnon in erecta cucurbita, vſque ad nonum alembicum, per reuerberatorium in athanar locatum ad quartum diem naturalem vrgeatur, & ſpiritus hic præparatus erit.

Proceſſus ad aquam tartari pro contracturis.

Tartarum optimum acerrimè deſtillatum, in pellicano ſubtiliſsimè rectificabis,cui quidem aquæ vitæ rectificatę partem æqualem addes, eiuſq; decem guttas adminiſtrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrandum per vniuerſum corpus. Sunt & alij lapides,quorum liquores eandem vim obtinent à natura, prout coralia, colorataq;, quorum hoc loco mentionem nullam facimus, quòd pauci ſunt, ac Eſſentiarum libro contineantur. De confortantibus & internis dictum ſit hactenus,licet breuiter. libro de Eſſentijs quære latius.

CAPVT VI.

De fumigationibus membrorum contractorum,per extrinſeca medicamina.

POſſunt etiam contracturæ per extrinſeca remedia curari diuerſimodè, ſicuti ponemus per ſuffitus & fumigia, prout ſequitur. Contractum ſiue pedem ſiue brachium includes in vas appropriatum ſatis amplum,vt in eo conſtrictum non ſit, ac vas cooperiri valeat,ne fumus exhalare poſsit. Poſtmodum accendes quod ſequitur, & in vas reconditum cooperi, tantiſper ibi maneat, donec fumus ille ceſſauerit:hoc fac per medium diem. Si ſuffimen vnum videatur non ſufficere, plura fiant. vapores iu vaſe denſabuntur in liquorem,vt in alembico ſolent.

Huiuſmodi ſubtilis vapor, qui propriè fumus non eſt, penetrat,membrum calefacit, venas & humorem vitæ refocillat, ac ad naturalem vitam reuocat. Proceſſus hic tenendus erit,donec durabit infirmitas. Inſtrumenta,vas, & alia quæ neceſſaria ſunt ad hanc rem, ponimus in libro de Curis vlcerum vltimo capitulo de vaporibus.

Receptum.

Accipe olei oliuarum,olei iuniperi ana ℥ v.maſticis lib.ſs. Terebinthinæ ℥ iiij. ſs. Salis petræ ℥ 1.& ſs. Mixta ſimul in cacabo ſuccen-

ſuccendens, accenſa peroptimè ſuper fundum vaſis inferius & intus pones, ac membrum teneatur ſupra vaporem, cooperiatur vas fundo ſuperiore, ne vapor exat. Quum perceperis extinctam eſſe materiam, exemptam rurſus accendas, & impones toties, donec tẽpus ſupradictum impletum ſit. Vapor iſte mirum in modum calefacit ac recreat membra. Sunt & alia ſuffimenta, quorum hîc vnum adhuc ponemus.

Accipe taxi pinguedinis, olei oliuarum, adipis ranæ minimæ viridis, & calamites appellatæ ana lib. 1. myrrhæ, maſticis, therebinthi ana lib. ſs. Aſcende ſicuti ſuprà dictum eſt.

CAPVT VI.

De balſamis, quibus & contracturæ curantur.

Fiunt & quædam laudabilia balſama, quibus contracturæ curantur, & quorum magnus eſt numerus: nos tamen ea ſolùm huc adducemus, quæ nobis cùm vſu, tum experimento probatiſsima ſunt. His enim calidis membra ſunt optimè perungenda, ſingulis diebus ter, & abſq; intermiſsione.

Primum balſamum.

Accipe terebinthinæ deſtillatæ lib. ij. Galbani deſtillati lib. 1. Gummi elemni deſtillati lib. ſs. Rurſus deſtilla ſimul, & inde fac balſamum à ſuis fecibus & phlegmate ſeparatum, eo demum vtere vt ſuprà.

Aliud balſamum.

Accipe terebinthinæ, oleorum laurini, oliuarum, iuniperi, ana lib. 1. maſticis, myrrhæ, thuris, ſingulorum lib. ſs. Deſtilla per ſe quæ ſunt eiuſdem qualitatis, videlicet olea per ſe, reliqua tria etiam per ſe, quæ mixta ſimul iterum deſtilla ſemel, & vtere ſicut audiuiſti.

Aliud.

Accipe adipis taxi, ſeui ceruini, ranarum adipis, ceræ ana lib. 1. maſticis lib. ij. thuris lib. ſs. euphorbij ℥ iij. Deſtilla ſicuti ſuprà narratum eſt.

Aliud.

Accipe gummi oppopanacis lib. 1. Galbani lib. ſs. Armoniaci quartam 1. Bdellij quartam ſs. Simul commixta cola per acetum, & in oleum deſtilla, cui tandem ea quæ ſequuntur addes. Accipe terebinthinæ deſtillatæ lib. iij. Olei philoſophorum lib. ſs. Olei laurini deſtillati lib. 1. Maſticis, Thuris ana lib. 1. Deſtillentur omnia cum oleo prædicto rurſus in oleum, huic ea quæ ſequuntur impoſita ſimul, in ſole digerantur vaſe vitreo.

Accipe ſtyracis liquidæ ℥ 1. ſs. ranarum numero xx. adipis taxi lib. ſs. aceti deſtillati, vini ardentis ana vnc. 1. ſs. Poſtmodum menſem exprimens, vſui q; reſeruabis. Notandum eſt inſuper, ex prædictis naturalibus corporibus quolibet per ſeipſum ſufficiens eſſe, quum deſtillatum & rectificatum fuerit, vti per Alchimiam huiuſmodi præparationum vnicam artificem docetur.

Aliud.

Aliud.

Accipe lignorum iuniperi, Fraxini, Sabinæ, id eſt, Tamaricis, Fagini ana lib. I. E quibus arte communi deſtilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, vtere.

Aliud.

Accipe ſeui ceruini lib. iij. Adipum felium, Vrſi ana lib. I. Taxi lib. v. Hirci lib. ij. Ex quibus etiam oleum deſtilletur, huic ranarum viuentium ſex libras addito. Poſtmodum rurſus diſtillato, quæq; ſequuntur imponito: videlicet.

Seui ceruini lib. I. Adipis taxi lib. iij. Ceræ lib. ſs. Aceti quartam ſs. Et vnà cum præcedentibus fiat vnguentum. hoc in contracturarum diebus primis vtere potiſsimûm.

CAPVT VIII.

De arcanis, & contracturarum alijs medicamentis.

Latius te lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non aliàs quàm balſamis contracturæ curari poſſunt, quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ ſimilitudinem refert. Qua de re dicuntur arcana, quòd reliquas excellant aquas. Horum arcanorum ſpecies quatuor exiſtunt: videlicet Arcana compoſitum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compoſiti.

Accipe Alcool vini lib. vi. Cantharidum ℥ x. Canapi, foliorũ Tapſi, Camomillæ, Hypericonis ana m. vi. Tere, miſceq; ſimul; & in ſole, vel fimo digerantur per menſem, deſtillentur poſtmodum, & huic ea quæ ſequuntur, impones.

Accipe Canapi, Florum tapſi, Camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ ana lib. ſs. Maſticis, Mumiæ ana ℥ I. ſs. Thuris ℥ v. Lumbricorum terreſtrium, Ranarum ana lib. ſs. Deſtillentur in circulatorio per octo dies; hoc vtere non aliàs quàm de balſamis ſuprà dictum eſt.

Arcanum ſolidum.

Accipe ſucci flammulæ, ex tota ſubſtantia: hoc eſt, ex floribus, caulæ, folijs, & radicibus, Succi florum tapſi ana lib. I. Alcool vini lib. ij. Digerantur in ventre equino per decem dies, & his vtere ſicut ſuprà.

Arcanum elementatum.

Accipe chelidoniæ, Meliſſæ, Erucæ, Iuuæ artheticæ, Florum tapſi, Papaueris, Centaureæ, Bethonicæ, Parthenionis, Hypericonis ana m. ij. Terantur omnia ſimul, & aceti parumper addito, putrificentur, & exprimantur optimè, ſuccusq; per circulatorium vas decem diebus aſcendat abſq; intermiſsione, quo liquore tandem vtere: nec erit inutile maſticem addere, ſimiliáq;.

Arcanum metallicum.

Reſolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus,

dulcificetur poſtmodum, & in vſum aſſumatur. Metallorum tamen diſcrimen erit faciendum: Solis eſt aqua metallina præ cæteris ad contracturas præſtantiſsima. Breuiter hoc loco diſcurrimus ea, quæ de Quinta eſſentia libro latiſsimè contenta ſunt.

CAPVT IX.

Concluſio de contracturarum curis, per quam earum vires declarantur.

IAm aliquot recepta pro contracturis poſuimus, pro maiori parte non incognita, quorum ſi debito præparatum fuerit ordine, pariter & adminiſtratum, quodlibet eſt ad curam ſufficiens. Verũ quòd aliquibus non ſubuentum eſt aliquando, cauſa duplex aſsignatur. Prior atq; minor, quòd membro ſpiritus humorq; vitę prorſus relicto, nullo reſiduo deperijt, naturæq; medentis intrinſecus, vel naturalis balſami nihil in eo remanſerit. Altera maior, eſt fatum à Deo ſic ordinatum, de quo libro de Fatis agimus. Vtraque non aliàs innoteſcere medico poteſt, quàm ex perfectorum adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nulla demonſtratione, per qđ indicium alteram, vtramq; dijudicare poterit occaſionẽ, cur nihil efficere poſsit in contracturarum cura. De cætero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex aduerſo medicamentum: etiam nulla contractura per infirmitatem orta, cui reſiſti non poſsit. Quapropter quoties vna morbi, toties & eius remedij cauſa reperitur. Quòd fatalibus morbis difficilè mederi queat medicus, fidei defectus erga medicinam, & naturæ curſum id efficit. Quamobrem hîc in terris ſpe conſtantiſsima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, vt morborum etiam occaſiones, & inimicum à corpore noſtro pellendi modum cognoſcere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem expectare hoc ipſum, quod impedire nullo modo poſſumus, & in nobis ipſis nullam, at in eo ſolo ſpem, ad quod Pater ille noſter Deus & ordinauit omnibus in operibus noſtris ponere docet: vnde proueniunt ea quæ libro noſtro de Fatalibus profitemur. Verum enimuero, cùm iam medicinę tantam perfectionem habeamus, & quod magis eſt, miſericordiam eius qui creauit eam, ſpe firmiſsima freti progredimur, quantum ex eius voluntate nobis eſt permiſſum ad reſiſtendum Fatis, medicamentis in ſupremo gradu, contra ſupremum infirmitatis gradum conſtitutis: in quibus etiam infirmitates ſuperandi, poſt ea quæ dicta ſunt magnam habemus fidem, vti prologo primo librorum omnium ponimus.

OPERIS CONCLVSIO.

ADeorum veram & fundatam concluſionem, quæ dicta ſunt, notandum erit his qui metallorum eſſentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoſcere, metalla noſtra nihil aliud fore,

quàm

quàm lapidum communium partem potiſsimam, optimamq́, lapidum, ſpiritum, gluten, ſeuum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta nõ bona, non pura, nec ſincera, minusq́ perfecta ſunt: hæc eſt ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognoſci, ſeparari, & per contuſionem ac liquefactionem extrahi debeãt. Quo facto non ſunt amplius lapides, ſed præparata completaq́ metalla ſyderibus cœleſtibus comparanda: quæ quidem lapides à terreſtribus ſecreti ſunt. Poſtremò ſi quiſpiam inueſtigare cognoſcereq́ mineralia metallaq́ voluerit, eſt quòd firmiter ſibi proponat, in communibus cognitisq́ mineris ſemper non eſſe quærendum, nec in profundo montium: quia ſæpenumero facilius inueniuntur in ſuperficie terræ, quàm in eius vtero, copioſiusq́. Hac de cauſa quiuis lapis in aſpectum oblatus, ſiue magnus, ſiue paruus, rupes integra, vel cos extiterit, diligenter examinandus, cuius proprietatis, aut naturæ ſit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aſpernata, vaccæ valorem excedit. Non eſt etiam opus conſiderare latius, vnde lapis hic originem habeat, aut à quo maiore ſit auulſus, vt eius copia maior haberi queat, quia non aliunde quàm à cœlo, quod habet, ortum eſt. Reperitur & vilis terræ puluis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimùm contegit, ſecumq́ vehit: hæc notato.

FINIS.

Zzz

CAPITA EORVM QVÆ IN HOC VOLVMINE continentur.

Theophrasti præfatio in chirurgiā siue Bertheoneam suam, pag. 1
Theophrasti Argumentum in Bertheoneam suam. 14
Quid Mumia sit, ipsamq́ fore medicinam. 16
De vulneribus, & quid sit vulnus. 19
De curis vulnerum. 22
Receptum fide dignum, & consolatione plenum ad capitis vulnera. 23
Remedia plurima ad capitis vulnera. 24 *& deinceps.*
Receptum ad vulnera, vbi mumia potentissimè dominatur. ibid.
Potio vulneraria. 25
Emplastrum pro vulneribus. ibid.
Pulueris ad vulnera compositio. ibid.
Emplastrum ad omnia vulnera. 25
Balsamum. ibid.
Cognitio fodicationum, casuum, contusionum, &c. 28
Curæ fodicationum casuum. &c. 29
De fundamento Synoniæ. 30
De cura Synoniæ. 32
De crurium ossiúmue origine. 33
De cura fracturarum ossium. 34
De dislocatione iuncturarum. ibid.
De cura dislocationum. 36
De vulnerū accidentibus & cura. ibi.
Accidentium definitiones. 37
De cautionib. & curis accidentiū. 39
Curæ ad ariduram, tremorem, &c. 40
De morborum vulnera sequentium origine. 41
De signis vulnerum ad mortem. 44
De non necessarijs Chirurgo. 45
De fundamento adustionum & gelu. 48
De curis amborum, scilicet adustionis & gelu. 50
Conclusio primi libri Bertheoneæ. 50
Argumentum in secundum lib. Bertheoneæ. 51
Diuisio secundi libri Bertheoneæ. 53
De vlcerum originibus in genere. 56
De cuiusuis vlceris origine peculiari. 59
De Noli me tangere, Lentigine praua, & Ferrugine. 9. 60. 71
De Gangræna. 61
De conditionibus, essentijs, & proprietatibus vulnerum. 66
De curis & sanationibus patentium vlcerum. ibid.
Erysipelæ cura. 71. 93
Cura ad cancrum. 71
Cura ad Lupum. 72
Cura ad Fistulas. ibid.
Cura ad Gangrænam. ibi.
Cura ad vlcera putrida. ibid.
Cura ad scrophulas. 73. 75
Argumentum in tertium librum Bertheoneæ. 77
Diuisio libri tertij Chirurgiæ minoris. ibid.
Apostemata vt generentur. 80
Apostematum causæ. 81
De processibus & signis morborū. 82
De Anthrace. 83. 89
De Hydrophorbia. 83
De Panaricio, seu verme. 83. 101
De Ranula. 83. 87. 106
De Nacta. 84. 86. 106
De Vndimia. 84. 87. 119
De Sephiro. 84. 87. 119
De Squinantia. 84. 214
De Carbunculo. 84
De apostematum curis. 85
De communibus apostematibus. 88
Diaphoretica medicina. 90

De Can-

De Cancro. 90
De Fistula. 04
De Herpete mordace. ibid.
De malo mortuo. 95
De Serpigine. 96
De Gutta rosacea. 97
De Morphea. ibid.
De glandulis vel napta. ibid.
De hydrophorbia vel lepra. 98
De Alopecia. 99
De alcola. 100
De cancrena. ibid.
De Astachilos. 101
De Struma. 102
De Polypo. ibid.
De ficubus & verrucis. 103
De tinea. De bubone. 104
De Cambucca. 105
De varicibus. ibid.
De scrophulis & suillis. 107
De vlceribus cauernosis. 108
De Bocio. ibid.
Prouocatio menstrui. 109
De testudinibus vel celsæ. ibid.
De igne Persico vel pruna. ibi.
Induratio therebinthinæ. 110
De Cinzilla. 111
De Gibbo. ibid.
De elephantia. ibid.
De scissuris manuum. 112
De pruritu & scabie. ibid.
De formica. 113
Des riptio vnguenti Starzoff. ibid.
De Cosso. 114
Ee Branco. ibid.
De Albora. 115.
De panno. ibid.
De Scissuris siccis. 116
De Moro. 117
De ragadijs. ibid.
Pessarium in Ragadijs. 118.
Descriptio sparallij. ibi.
Puluis ad Ragadia. ibid.
De esseris. ibid.
De fugili. 120
De natha vel nasda. 121.
De phlegmonibus. ibid.
De Hernia aquosa. 122. Ventosa. ib.
Carnosa. 123
De tentigine obscura & praua. 124
De mola matricis. 125
De exitura. 126.
Descriptio ad aures. 127
Medicamentum ad vrinam. ibid.
Medicina pro intestinis. ibid.
Medicina pro sudore. ibid.
De Callo. ibid. De Porris. 128
De sclirosi. ibid.
De Lentigine. 129
De cutis apertionibus. 130
Mysteria naturæ. 132
Cura vlcerum. 133
Vitrioli præparatio. 149
Tartari præparatio. ibid.
Centaureæ præparatio. ibid.
Esulæ præparatio. ibid.
Sylandæ præparatio. ibid.
Iuniperi locustarum præparatio. ibi.
De vulneribus. 150
De potionibus vulnerarijs. ibi.
De fodicationum emplastris. 151
Compositio emplastri excellentissima ad vlcera tam vetera, quàm recentia. 152
De originibus artium. 154
Descriptio Balsami. 153.

INDEX CAPITVM VLTIMI VOLVMINIS CHIRVRGIÆ minoris Paracelsicæ.

DE prima vulnerum inspectione. pagina 156
Signa quæ in vulneribus maximè cognoscenda sunt. ibid.
Qua via rationeq́ vulnus curari debeat. Quidnam sit quod curet, quid perdat, & quid naturale sit balsamum in omnibus corporis membris. 167
De vulneribus quæ morti sunt obnoxia, vel non: aut in contracturam sui membri tendentia. ibid.
De his quæ Chirurgo metuenda sunt in vulneribus, &c. ibid.
De vulneribus recentibus, & vtraque medicina sua deprauatis, cum eorum demonstratione, quæ mortalia sunt, aut saltem periculosa. 171
De glarea vulnerum. 173
De vulnerum accidentibus, & temporibus, & cœlestium cursibus expressis, & alijs incidentijs. 174
De morbis occultis in corpore, è quibus cancri, fistulæ, lupi, frigidæ calidæq́ nascuntur vredines. 175
De vulneribus infectis venenato ferro, vel similibus armis incussis. 176
De illis deprauationibus, quæ propria fiunt vulneratorum petulantia. 177
De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt. 178
De vulneribus quæ possunt in mulieribus offerri sese menstruis permiscentibus. 179
De signis in vulneribus & vulneratis apparentibus. 180
De vulneribus deprauatis. 182
De sutura vulnerum, & eius vsu. ibid.
De ligaturis primis, medijs, & postremis. 183
De morbis qui ex vulnerum conclusorum curis oriuntur. 184
De quibusdam in particularibus vulneribus animaduertendis. 185
De medicamentis, artibus, receptis, per quæ vulnera curantur. ibid.
De regimine quod à vulneratis obseruandum est. 186
De obstructione alui, eiectione per os, & vrinæ defectu, vulneratis aliquando contingentibus. 187
De præparationibus medicamentorum. 188
De præparationibus vulneralium ciborum, & potuum. ibid.
De ijsdem antiquis & recentioribus. 191
De præparationibus vnguentorum vulneralium. 193
De præparationibus oleorum & balsamorum vulneralium. 195
De curatione vulnerum per ea quæ munda conseruant illa. 197
De præparationibus vulneralium vnguentorum, & eorum admirandis operationibus. 198
De pulueribus fodicationes & vulnera quæuis curantibus. 200

Me subli-

De sublimatis atq; destillatis mirabititer vulnera curantibus. 202
De sanguine sistendo. ibidem.
De repressione glarealis aquæ. 204
De propulsatione paroxismorum à vulneribus, & de calculorum ac rupturarum incisoribus Chirurgis. 205
De medicamentis vtilibus & inutilibus. 207
De conclusionibus vulnerum. 208
De animaduersionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis. 209
De cuspidibus telorum allatis vulneribus adhuc inhærentibus. 93
De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum, & canum rabidorum morsibus. 213
De regimine vulneratorum à morsibus anguium, & aliorum venenati generis animalium. 214. 217
De regimine seruando in rupturis ossium, & sanguine etiam congelato intrinsecus. 214
De diæta regimineq; patientium adustiones. 215
De regimine eorum qui frigore congelati sunt. ibid.
De curis morsuum venenosorum, rupturarum ossium, & coagulati sanguinis & gelu. 215. 218. 219
De combustionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis aut pinguedine factis. 220
De adustionibus quæ à metallis liquefactis sale vel vitriolo excoquendis nonnunquam fiunt. ibid.
De incendijs à bombardico puluere, vel nitro factis. 221
De congelationibus in aqua vel in sicco contingentibus. 222
De cura vlcerum sæuientium. 223
De cura fistularum. 224.
De cura vlcerum simul accumulantium. 225
De cura vlcerum emortuorum. ibid.
De cura crurum quæ per se aperiuntur. 126
De cura vlcerum curatu difficilium. 228
De vlceribus in latum corrodentibus. 229
De cura vlcerum, quorum vnum in aliud genus transmutatur. ibid.
De cura fluxuum corporalium. 230
De generibus vlcerum, & eorum cura. 231
De cura vlcerum ex propria constellatione. ibid.
De cura vlcerum per mundificationem. ibid.
De cura vlcerum per calcinata. 132
De cura vlcerum per corrosiua salia. 133
De cura vlcerum per balsamum tartari. 134
De cura vlcerum fœtentium. 227
De cura vlcerum per vapores aquarum, & sudores. 237
De cura vlcerum per olea destillati, gummi, &c. 238

De cura vlcerum per balnea naturalia. 239
De cura vlcerum à tempore. 240
De cura vlcerum per sparadrap. 241
De prima cura morbillorum. 242
De potissimis ingredientibus medicamenta morbillorum. ibid.
De abusibus in medicamento Mercuriali. 243
De præparatione Mercurij in vnguentum. 244
De fumigatione Mercurij. ibid.
De cura morbillorum. 245
De incisionibus. 246
De cauterisatione pustularum. ibid.
De ligaturis per rotulas. 247
De Contracturarum origine. 248
De Contracturis ex Tartaro Calculóue prouenientibus. ibid.
De Contracturis quæ ex Colica ducunt originem. 250
De Contracturis quæ ex Cholera proueniunt. 252
De contracturis ab excessiuo potu. 253
De Ordine & differentia seruandis in practica. ibid.
De auro potabili & oleo Solis ad membrorum contractiones. 254
De medicamine materiæ perlarum, & essentia Antimonij. 257
De medicamento Vitrioli & Tartari pro Contracturis. 258
De fumigationibus membrorũ contractorum per extrinseca medicamenta. 259
De balsamis, quibus & contracturæ curantur. 260
De Arcanis, & Contracturarum alijs medicamentis. 261
Conclusio de Contracturarum curis, per quam earum vires declarantur. 262.

FINIS.